วิถีแห่งพุทธะ

พระอาจารย์สงบ มนัสสันโต

วัดสันติธรรมาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

วิถีแห่งพุทธะ พระอาจารย์สงบ มนัสสันโต วัดสันติธรรมาราม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วิถีแห่งพุทธะ

พระธรรมเทศนา โดย

พระอาจารย์สงบ มนัสสันโต

วัดสันติธรรมาราม

อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

วิถีแห่งพุทธะ

โดย พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : เมษายน ๒๕๔๗
จำนวนพิมพ์ : ๕,๐๐๐ เล่ม
จัดทำโดย : คณะศิษยานุศิษย์
ISBN : 974-92165-8-X

พิมพ์ที่ : บริษัท ศิลป์สยามบรรจุภัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด
๔๙ หมู่ ๑ ซอยเพชรเกษม ๖๙ ถนนเลียบคลองภาษีเจริญฝั่งเหนือ
แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร
โทร. ๐-๒๔๔๔-๓๓๕๑-๙ โทรสาร ๐-๒๔๔๔-๐๐๗๘

คำนำ

หนังสือ **"วิถีแห่งพุทธะ"** นี้ คณะศิษยานุศิษย์ได้จัดทำขึ้นจากเทปบันทึกธรรมที่ พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต ได้เมตตาให้การอบรมสั่งสอนแก่บรรดาพระภิกษุสามเณรและฆราวาสทั่วไป ที่ได้มีโอกาสมาศึกษาธรรมปฏิบัติกับท่านเป็นเวลาหลายปี ด้วยความอดทนในการให้การอบรมสั่งสอนของท่านพระอาจารย์ เพื่อว่าลูกศิษย์และผู้ใคร่ในธรรมปฏิบัติทั้งหลายจะได้มีที่พึ่ง และปฏิบัติตน ดำรงตนได้ถูกต้องตามหลักธรรมอันแท้จริงของพระพุทธศาสนา ที่พระบรมศาสดาได้ทรงแสดงไว้ดีแล้วนั่นเอง

ด้วยพระธรรมเทศนาที่ท่านพระอาจารย์ได้แสดงไว้ในโอกาสต่างๆ ที่บรรดาศิษยานุศิษย์ได้รวบรวมจัดทำขึ้น เพื่อน้อมถวายเป็น "อาจริยบูชา" นี้ เป็นพระธรรมที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติล้วนๆ ของท่านพระอาจารย์ พระผู้ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติดี(สุปฏิปันโน) ปฏิบัติตรง (อุชุปฏิปันโน) และปฏิบัติเพื่อรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น (ญายปฏิปันโน) โดยได้ยึดแนวทางหรือปฏิปทาข้อปฏิบัติของพ่อแม่ครูอาจารย์ มีองค์หลวงปู่เสาร์ องค์หลวงปู่มั่น องค์หลวงตามหาบัวเป็นต้น เป็นข้อปฏิบัติตลอดมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

ผู้ได้มีโอกาสศึกษาธรรมปฏิบัติที่ท่านพระอาจารย์ได้แสดงไว้นี้ จะได้รับผลในการประพฤติปฏิบัติอย่างไม่ต้องสงสัย มากน้อยตามนิสัยวาสนา ศรัทธาความเพียรของแต่ละท่านแต่ละบุคคล

อนึ่ง หนังสือ "วิถีแห่งพุทธะ" นี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ก็ด้วยแรงใจศรัทธา ปสาทะและความพากเพียรของนักเสียสละทุกท่าน ผู้มุ่งอรรถมุ่งธรรม ในอันสร้างทานบารมี (ธรรมทาน) จนสำเร็จในครั้งนี้ คณะผู้จัดทำขออนุโมทนาในใจฝ่กุศลของทุกๆ ท่าน

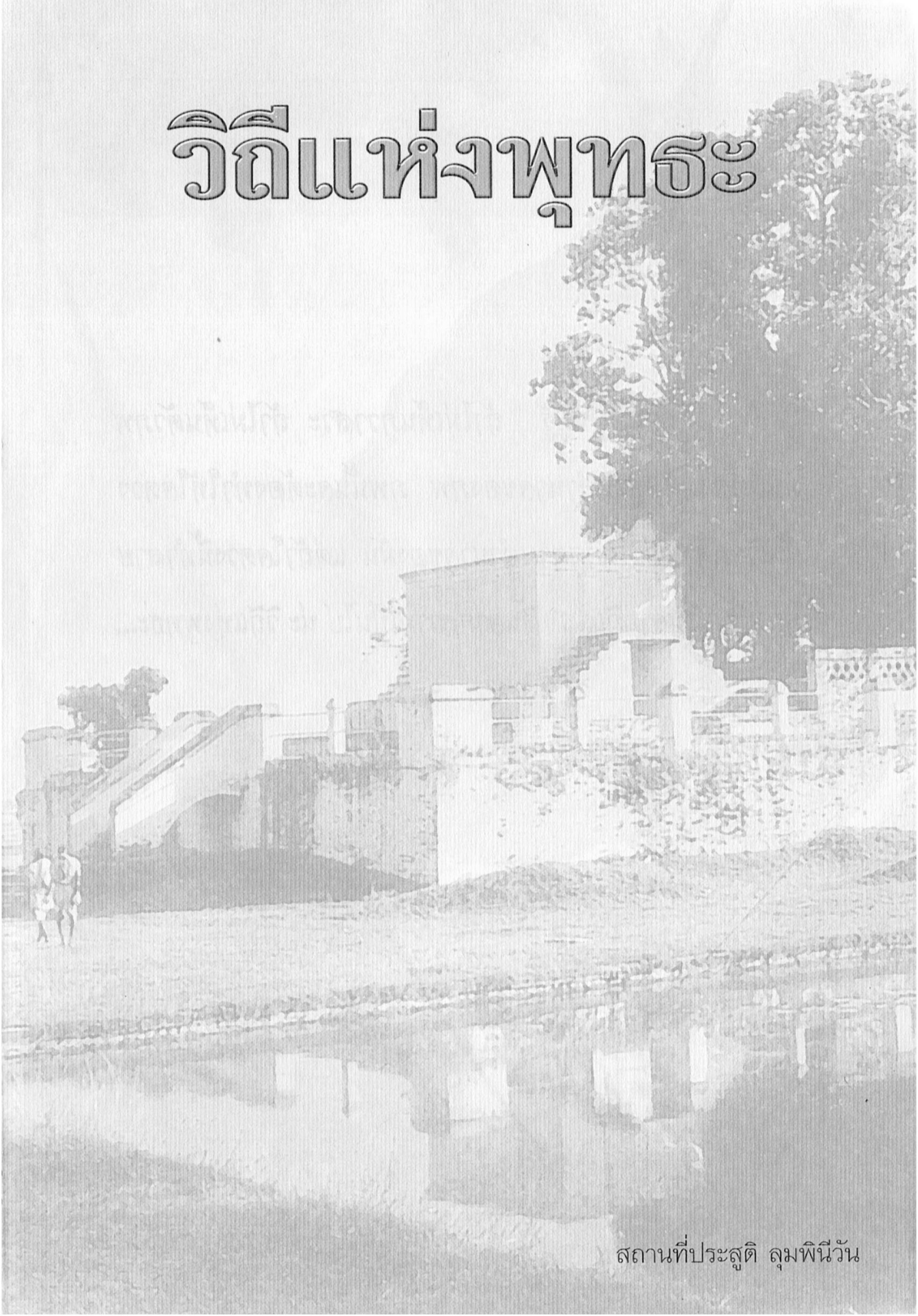
ขอให้สมหวังในสิ่งที่หวัง ได้เห็นธรรมที่พระบรมศาสดาได้ทรงแสดงไว้ดีแล้ว ทุกท่านเทอญ.

คณะผู้จัดทำ

๑๒ เมษายน ๒๕๔๗

สารบัญ

วิถีแห่งพุทธะ

สถานที่ประสูติ ลุมพินีวัน

... ถ้าไม่เห็นผู้รู้ ถ้าไม่เห็นภาวาสวะ ถ้าไม่เห็นตัวภพ มันก็ต้องตกอยู่ในอำนาจของภพ ภพนั้นจะต้องทำให้ใจดวงนั้นเวียนตายเวียนเกิดตามอำนาจของมัน แต่ถ้าใจดวงนี้ทำลายหมดสิ้น สิ้นจากกิเลส สิ้นจากความเป็นไป น่ะ วิถีแห่งพุทธะ...

วิถีแห่งพุทธะ

แสดง ณ วัดสันติธรรมาราม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี
วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๔๖

ตั้งใจฟังธรรม เราตั้งใจฟังธรรม ธรรมนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสร้างสมบารมีมาอย่างมหาศาลถึงจะพบธรรม ธรรมนี้เป็นความจริงอันหนึ่งที่เป็นความจริงเหนือความจริงทั้งโลก แต่เราอยู่ในความจริงโดยสมมุติ เรามีสมมุติอยู่ในหัวใจ เราถึงไม่เห็นความจริงอันนี้ ถ้าเราเห็นความจริงสมควรแก่ธรรม อย่างที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นนั้น เราจะมีความสุขมาก แล้วเราไม่ต้องเวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะวนอีก เราเวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะวนเพราะว่าเรามีมาร เรามีกิเลสในหัวใจเราพาเกิดพาตาย แต่กิเลสนะ กุศล อกุศล กุศลทำให้เกิดดี เราสร้างบุญสร้างกุศลกันขึ้นมาแล้ว เราถึงได้เกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา พุทธศาสนาเกิดเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสรู้ธรรมถึงได้เกิดมีพระพุทธศาสนาขึ้นมา

เจ้าชายสิทธัตถะ พระองค์พยายามค้นคว้าหาธรรมโดยที่มีปัญจวัคคีย์ทั้งห้าคอยอุปัฏฐากอยู่ถึงหกปี พระองค์ทรงค้นคว้าขนาดไหนก็ยังไม่พบธรรม แต่เวลาตรัสรู้ธรรมขึ้นมา วิถีแห่งพุทธะ เห็นไหม เกิดขึ้นมาจากหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วิถีแห่งพุทธะเกิดขึ้น สิ่งนั้นอยู่ในศาสนาพวกเรา วิถีแห่งปัญญา สิ่งที่เป็นปัญญานี้จะ

ชำระกิเลสได้ แต่ปัญญาของพวกเรานี้ เราศึกษาธรรม เกิดมาเป็นมนุษย์ มาพบพุทธศาสนา เราศึกษาธรรมแล้วเราดำรงชีวิตอยู่ตามวิถีชีวิตของชาวพุทธ เราเกิดมา เราเชื่อกรรม เราเชื่อคุณงามความดี ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว สิ่งที่ทำชั่วคือสิ่งที่ผิดพลาดไป พลั้งเผลอไป อันนั้นกิเลสอยู่ในหัวใจของสัตว์โลก กิเลสที่อยู่ในหัวใจของสัตว์โลกนี้ มันมีอำนาจมาก

มารมันอยู่ควบคุมใจของสัตว์โลกไปทั้งหมด แล้วพาสัตว์โลกเวียนตายเวียนเกิด แต่เราสร้างบุญกุศล บุญกุศลทำให้เราเกิดดีขึ้นมา เกิดดี เกิดในสถานภาพของมนุษย์นี้เกิดดี คนเกิดมาแล้ว อำนาจวาสนาก็ไม่เท่ากัน บางคนเกิดมาพบความสุข บางคนมีความทุกข์เพราะว่าบุญกุศลสร้างมาแบบนั้น อันนี้มันเป็นจริตเป็นนิสัย เป็นอำนาจวาสนาอำนาจวาสนานะ คนใช้ในทางโลกมันก็ใช้เป็นทางโลก ขวนขวายหาอยู่หากินทางโลก เพื่อให้สมความคิด ให้สมความปรารถนา

สิ่งที่ปรารถนาในโลก ปรารถนาความมั่งมีศรีสุข คิดว่าอย่างนั้นจะเป็นความสุขของชีวิต เราปรารถนา เราหาความมั่นคงของชีวิตพยายามหาปัจจัยสี่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสไว้ว่าปัจจัยสี่เป็นเครื่องอยู่อาศัย ชีวิตนี้ต้องอาศัยปัจจัยสี่ แต่การอาศัยเราอาศัยอยู่ชั่วคราว สิ่งที่อาศัยอยู่ชั่วคราวมันจะเป็นความสุขไปได้ไหม มันเป็นความสุขไปไม่ได้หรอก เพราะว่าสิ่งใดเราใช้เคยชินแล้ว มันก็ต้องหาสิ่งใหม่ตลอดไป ตัณหาความทะยานอยากในใจนี้ มันไม่พอใจสิ่งนั้น แต่สิ่งที่เป็นเครื่องอยู่อาศัยนี้มันขาดไม่ได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่าสิ่งนี้ขาดไม่ได้ มนุษย์ต้องมีปัจจัยสี่เครื่องอยู่อาศัย เราถึงต้องแสวงหา สิ่งที่แสวงหานั้น หาแล้วมันไม่พอใจหรอก ตัณหาความทะยานอยาก มันอยากของมันตลอดไป

อยากนี้มันเป็นกิเลส สิ่งนี้มันขับเคลื่อนอยู่ในหัวใจ แล้วมันให้ความทุกข์ สิ่งที่เราต้องการ สิ่งที่เราแสวงหา แสวงหามาขนาดไหนมันก็ไม่พอใจของมัน มันจะต้องการแสวงหาสิ่งใหม่ๆ ไปตลอด อันนั้นคือกิเลส แต่ถ้าเราหาของเรา เราต้องแสวงหา ต้องทำหน้าที่การงาน เราต้องทำเพื่อปัจจัยสี่

เนี่ย มันเป็นโลก เห็นไหม ฆราวาสต้องทำการทำงานถึงจะมีปัจจัยเครื่องอยู่อาศัย บวชเป็นพระ ภิกขาจาร เลี้ยงชีพด้วยปลีแข้ง เราออกบิณฑบาต เนี่ย ความบริสุทธิ์ สิ่งที่เกิดจากความบริสุทธิ์ เพราะว่าเราออกไปบิณฑบาต แล้วแต่เขาจะให้หรือไม่ให้ ถ้าเขามีเจตนา เขาเจตนาเพื่อทำบุญกุศลของเขา เราออกไปบิณฑบาตเป็นหน้าที่ของเรา **ปฏิคาหก** ผู้ให้ ให้ด้วยความบริสุทธิ์ ตั้งใจให้ ขณะที่ให้ ให้แล้วผู้รับก็รับด้วยความบริสุทธิ์ เราบิณฑบาตไปเป็นหน้าที่ของเรา เลี้ยงชีวิตชอบ เลี้ยงร่างกายชอบ

สิ่งที่เป็นปัจจัยสี่ สิ่งนี้เป็นเครื่องอยู่อาศัย เราต้องเลี้ยงชีวิตไปเพื่อเราจะแสวงหาธรรม ถ้าเราแสวงหาธรรมเราต้องพยายามทำความสงบของใจเข้ามา **สุตมยปัญญา** การศึกษาเล่าเรียน เราศึกษาธรรมมาขนาดไหน เราศึกษาไปแล้วมันมีความซึ้งใจ มีความพอใจ เราจะอัศจรรย์ใจว่า ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนได้ลึกซึ้งขนาดนั้น เราจะทำขนาดไหน ศึกษาขนาดไหนก็ไม่พ้นปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปได้หรอก พุทธปัญญา พุทธจริต สิ่งนี้ครอบคลุมไปทั้งหมดเลย เราจะศึกษา เราจะมีปัญญามากขนาดไหนก็ไม่พ้นไปจากวงนั้น แต่สิ่งนี้ เพราะเราศึกษามา เป็น**สุตมยปัญญา** แล้วเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจนเกิดปฏิเวธ

จะเกิดปฏิเวธได้ ต้องเกิดวิถีแห่งพุทธะ คือตัวปัญญามันเจาะเข้าไปตรงนั้น ถ้ามันเจาะเข้าไปนะ เจาะเข้าไปที่มาร มารนี้มันควบคุมใจของเราอยู่ แล้วมารนี้มันก็หลบนะ มันหลบอยู่ในใจของเรา อาศัยหัวใจนี้เป็นที่อยู่อาศัยแล้วก็ยังขับไสออกมาในความรู้สึก ความรู้สึกออกไปเกาะเกี่ยวภายนอก สิ่งนี้ออกไปเกาะเกี่ยวแล้วยึดทุกอย่าง ถึงต้องทำความรู้สึกย้อนกลับเข้าไปด้วยสติ ถ้ามีสติขึ้นมา เนี่ย เราย้อนกลับสิ่งนี้เข้ามา ถ้าย้อนกลับเข้าไปในหัวใจ ถ้าหัวใจมันปล่อยวางสิ่งนี้ได้มันจะปล่อยวางได้หมด

ในสังคมโลก เขาต้องพึ่งพาอาศัยกัน พึ่งพาอาศัยกัน เห็นไหม ชาวพุทธเรานี้มีเมตตา มีความกรุณาเผื่อแผ่กัน อันนี้เป็นศีลธรรม สิ่งที่เป็นศีลธรรมของโลก เราทำคุณงามความดีของโลก นี่เป็นบุญกุศล เราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราถึงสร้างคุณงามความดี เราสร้างสมขนาดไหนนั้นก็เป็นคุณงามความดี เป็นมนุษย์สมบัติ

ถ้าคนทำความชั่ว คนคิดชั่วเนี่ย มนุสสเปโต ร่างกายเป็นมนุษย์ หัวใจเป็นเปรต มนุสสเดรัจฉาโน สิ่งที่ทำ เบียดเบียนเขา เห็นไหม เบียดเบียนเขา ไม่คิดถึงหัวอกเขา หัวอกเรา ทำลายเขาไปหมด **มนุสสเทโว** ถ้าเราทำคุณงามความดี เราสร้างบุญกุศล เราต้องเกิดบนสวรรค์แน่นอน ที่เกิดบนสวรรค์เพราะเหตุใด เพราะคุณงามความดีเป็นบุญกุศล บุญกุศลนี้เป็นสิ่งที่เบา เวลามันมีความสุข มันเบา แต่ถ้าเป็นอกุศลมันหนัก มันกดถ่วงใจ สิ่งที่กดถ่วงใจเวลาเราตายไป มันจะตกไปที่ต่ำ นี้คือวัฏฏะ

ใจนี้เวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะนี้มาตลอด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสรู้ธรรมขึ้นมาเนี่ย แล้วไม่อยากจะสอนใครเลยนะ เพราะคิดว่า จะมีใครสามารถที่จะรู้ได้ขนาดนั้น รู้ถึงความลึกซึ้งของใจ

รู้ถึงความลึกซึ้งของมาร มารนี้มันหลบอยู่ในหัวใจของเราแล้วควบคุมใจของเรา สรรพสิ่งต่างๆ เกาะเกี่ยวไปข้างนอกทั้งหมดเลยแล้วคิดออกมา มันบังตัวมันไว้แล้วคิดออกไป เป็นความรู้สึกของเรา

ถ้าสิ่งใดเป็นเราก็แล้วแต่ เราจะยึดว่าสิ่งนั้นถูกต้อง เพราะว่าเป็นเราไง กิเลสมันว่าเป็นเรา เราก็จะทำสิ่งนั้น ถ้าทำสิ่งที่ว่าเป็นการเบียดเบียนเขา นั่นแหละมนุสสเดรัจฉาโน เสร็จแล้วมันเบียดเบียนเขา มันกัดฉีกเขา มันเหมือนสัตว์ มนุษย์ตัวนั้นเหมือนสัตว์ตัวหนึ่งนะ ทำลายเขาไปทั้งหมด ทำลายได้มากมายเพราะกิเลสมันอยู่ในหัวใจนั้น การเบียดเบียนกัน การแก่งแย่งกัน การฉ้อโกงกัน มนุษย์นี้ทำได้หมดเลยเนี่ย สิ่งนี้ทำได้ และทำได้ขนาดนั้น **มนุสสเทโว** เราเชื่อธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราสร้างบุญกุศล เราถือศีล เราประพฤติปฏิบัติ เราทำคุณงามความดี ความดีต้องให้ผล นี่เป็นวิถีของชาวพุทธ

การเวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะนี้ จะมีศาสนาหรือไม่มีศาสนาความจริงก็ต้องเป็นแบบนั้นเพราะธรรมมีอยู่โดยดั้งเดิม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์มาตรัสรู้ธรรม ธรรมก็มีอยู่แล้ว สุดท้ายพระองค์ปรินิพพานไปแล้ว ก็ไม่ได้เอาธรรมของใครไป สัจจะความจริงสภาวะธรรมมีอยู่โดยดั้งเดิม หัวใจของใครประพฤติปฏิบัติธรรมจะเข้าไปถึงกระแส สิ่งที่เป็นกระแสคือความรู้สึกของใจ ธรรมนี้คือหัวใจเข้าไปสัมผัสเท่านั้น สัมผัสด้วยใจ ใจนี้เป็นภาชนะสัมผัสกับความรู้สึกสัมผัสกับความทุกข์ สัมผัสกับความสุข สัมผัสกับความปล่อยวางสัมผัสกับความรู้แจ้ง แต่มันต้องทำด้วยมัชฌิมาปฏิปทา สิ่งที่เป็น**มัชฌิมาปฏิปทา** คือ ความพอดีของพุทธะ วิถีแห่งพุทธะ ปัญญา วิถีแห่งพุทธะจะเกิดขึ้นมา มันจะเกิดมาจากภายใน ส่วนความคิดความใคร่ครวญของเรานี้ มันเป็นวิถีแห่งชีวิต เป็น**สุตมยปัญญา** สิ่งที่เป็น

สุตมยปัญญา ศึกษาใคร่ครวญแล้วมีความศรัทธา ถ้าเรามีความศรัทธา เรามีความเชื่อ เราก็จะออกประพฤติปฏิบัติ ศรัทธาความเชื่อถึงเป็นสมบัติ เป็นทรัพย์อันมหาศาล ถ้าเรามีความเชื่อในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาสอนเรื่องอะไร สอนในสภาวธรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น **สวากขาตธรรม** ธรรมคือสิ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ชอบแล้ว สิ่งที่ชอบแล้วเราตั้งสิ่งนั้นเป็นบรรทัดฐาน แล้วเราก้าวเดินเข้ามาให้หัวใจเราเข้าไปสัมผัสสิ่งนั้น ถ้าหัวใจของเราสัมผัสสิ่งนั้น นั่นน่ะสภาวธรรมเกิดขึ้นมาจากหัวใจของเรา เราจะมีวิถีแห่งพุทธะเกิดขึ้นมา ถ้าวิถีแห่งพุทธะเกิดขึ้นมา ปัญญามันจะเกิดขึ้นมา แล้วจะชำแรกทำลายกิเลสเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป

ความเกาะเกี่ยวของมาร วิถีแห่งมาร มารนี่ยึดครองหัวใจของเรา แล้วก็อาศัยแอบอิงพิงกับสิ่งต่างๆ ความรู้สึกของเราคิดออกไปนะรูป รส กลิ่น เสียงต่างๆ ทรัพย์สมบัติ ญาติพี่น้อง เกาะเกี่ยวไปหมดเลย เนี่ยมันส่งออกมา

นั่นน่ะ มันเป็นวิถีของมาร แล้วเราใช้ปัญญาเลาะเข้าไป เวลาญาติพี่น้องเราเจ็บไข้ได้ป่วย เราก็อยากจะเจ็บไข้ได้ป่วยแทน เราอยากจะช่วยเหลือเขา แต่สิ่งนี้มันช่วยเหลือกันไม่ได้ กรรมของใครกรรมของมัน เราสามารถจะให้กำลังใจกันได้ เราให้กำลังใจกัน เราช่วยเหลือกันด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แต่เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยมันเป็นเรื่องของสภาวะกรรมของสัตว์โลก

อยู่ที่กรรม ใครสร้างมามากขนาดไหน สร้างมาน้อยขนาดไหน พระสีวลีท่านสร้างบุญไว้มาก เวลาไปไหนท่านจะได้ลาภมากเลย ในสมัยพุทธกาลมีพระท่านถวายยา ปรารถนาไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ก็จะไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ แข็งแรงจนกว่าชีวิตนี้จะหาไม่ ตายไปพร้อมกับความแข็งแรง

ของร่างกาย แต่ผู้ที่เคยสร้างบาปอกุศลไว้ **ปาณาติปาตา** การทำลายสัตว์ การฆ่าสัตว์นี้จะทำให้ชีวิตเราสั้น ถ้าเราให้ชีวิตเขาชีวิตเราจะยืนยาว ถ้าใครรักษาศีล ชีวิตจะยืนยาว มันอยู่ที่กรรมของสัตว์โลก อยู่ที่กรรมของคนนั้น เขาสร้างของเขามาอย่างนั้น เขาก็ต้องเผชิญกรรมของเขาอยู่อย่างนั้น เราจะช่วยเหลือเขาเราก็ให้ได้แต่กำลังใจกันเท่านั้น มันถึงว่ากรรมของใครกรรมของมัน

แต่ทำไมหัวใจมันยึดมากล่ะ ถ้าเป็นญาติใกล้ชิดของเราเจ็บไข้ได้ป่วย มันสะเทือนใจเรามากนะ เราอยากจะให้เขาหายป่วย ไม่อยากให้คนนั้นเป็นไป แล้วเวลาที่มันเกิดกับเรา เราก็ไม่อยากเป็นสภาวะแบบนั้น เราอยากจะแข็งแรง อยากจะมีความสุขตลอดไป เราคิดไง เนี่ย มาร วิถีแห่งมาร เพราะมันไม่เข้าใจตามความเป็นจริง สิ่งที่เกิดขึ้นมานี้มันเป็นสภาวะตามความเป็นจริงอย่างหนึ่ง

มนุษย์สมบัติ เราเกิดมานี้เราได้ร่างกายมา จิตใจปฏิสนธิในร่างกายนี้ ถ้าไม่เกิดมาเป็นมนุษย์ มันก็เกิดตามสภาวะ มันต้องเกิดในภพใดชาติใดชาติหนึ่งตามธรรมชาติของมันในวัฏฏะนี้ เกิดในนรกก็ได้ เกิดในอเวจีก็ได้ เกิดบนสวรรค์ เกิดบนพรหมโลกก็ได้ จิตนี้เคยไปมาทั้งหมด มันถึงสะสมสิ่งต่างๆ ในหัวใจ บอกว่าต้องไปนรกมันไม่อยากไปหรอก เพราะสิ่งนั้นตามธรรมกล่าวไว้ว่า ที่นั้นเป็นที่อยู่ของความทุกข์ยากลำบากลำบนมันจะไม่มีความสุข ถึงไม่มีใครอยากไป ทุกคนอยากจะไปสวรรค์ อยากจะไปอยู่บนพรหมโลก อยากจะมีความสุข มีแต่ความอยากอยากในปัจจุบันนี้ มารมันคิดไปทั้งหมดเลย เพราะมารมันเข้าใจมันครอบคลุม มันบังสิ่งนี้ไว้แล้วมันเกาะเกี่ยวไปหมด

นั่นน่ะ เราย้อนกลับเข้ามาด้วยสติ ปัญญาคิดอย่างนี้เป็นปัญญาสยบมาร วิถีของมารมันคิดออกไป ถ้าเราใช้ปัญญาย้อนกลับมา ปัญญา

ใคร่ครวญกลับมา มันไปเกาะเกี่ยวสิ่งใด เราพยายามใช้สติปัญญา ใช้คำบริกรรมก็ได้ ถ้าเราใช้คำบริกรรมพุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทธานุสติ เรากำหนดพุทโธขึ้นมา คำบริกรรมนี้เป็นคำบริกรรมเฉยๆ สามารถสยบมารได้นะ สยบมารนี้ให้มันสงบตัวลง

แต่วิถีแห่งพุทธะมันเกิดตรงไหน วิถีแห่งพุทธะไม่เกิด ปัญญาไม่เกิดมันชำระกิเลสไม่ได้ แต่คำบริกรรมนี้ ถ้าเราตั้งสติ แล้วใช้คำบริกรรมถ้ามีสติอยู่นี้จะเป็นงานของเรา ถ้าเราทำงานของเราขึ้นมาเนี่ย เปลี่ยนความเกาะเกี่ยวของงาน มารมันเคยทำงานในหัวใจของสัตว์โลก มันเป็นเจ้าวัฏฏจักร มันจะคิดสิ่งใดแล้วแต่ มันจะเกาะเกี่ยว มันมีอำนาจมากสิ่งที่มีอำนาจนี้มีในหัวใจ แล้วมีกำลังมากด้วย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงตรัสไว้ว่า หัวใจของสัตว์โลกเหมือนกับช้างสารที่มันตกมันนะ เนี่ย ช้างสารตกมัน มันจะมีกำลังมาก มันจะคิดขนาดไหนมันก็คิดออกไป อันนี้ก็เหมือนกัน

ทาน ศีล ภาวนา เรื่องของทาน เรื่องของวิถีชีวิต เรื่องของชาวพุทธ เราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเป็นชาวพุทธเราสละทานได้ง่าย การสละทาน การให้อภัยกัน ให้ความช่วยเหลือกันเราช่วยเหลือกันได้ทั้งนั้นเลย แล้วถ้าเรามีความศรัทธา เราจะเริ่มมีการประพฤติปฏิบัติ เราต้องพยายามกำจัด ต้องให้มารมันสงบตัวลง เราจะใช้คำบริกรรมเข้าไป ให้กิเลสมันสงบตัวลง เริ่มต้นผจญกับมัน สิ่งที่เราผจญคือความคิดของเราเอง

ในการประพฤติปฏิบัติ สภาวธรรมในหัวใจนี้เป็นสิ่งที่เราปรารถนา เราปรารถนาสิ่งนี้มาก อยากจะพบสิ่งนี้ อยากจะได้สิ่งนี้ แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัติ ทำไมหัวใจมันต่อต้านล่ะ ทำไมมันต่อต้าน มันพลิกแพลงมันหาทางต่อสู้ในหัวใจเรา เราทำไม่ได้ ทีเวลาเราสละทานเราสละวัตถุ

สิ่งของ เรายังทำได้ง่ายๆ เลยถ้าเรามีความเชื่อเรามีความศรัทธา เราทำของเราได้ ศาสนาจะมีหรือไม่มี คนทำความดีก็คือความดี คนทำดีต้องได้ดี คนทำชั่วต้องได้ชั่วตามธรรมชาติของมัน สภาวะของมันเป็นแบบนั้นอยู่แล้ว แล้วจิตใจของเราสร้างสมมา เราเป็นคนมีศรัทธา คนมีความเชื่อมันก็สละสิ่งนั้นออกไปได้ แต่ถ้าเราทำความสงบของใจ เราจะสยบมารในหัวใจของเรา สิ่งนั้นมันจะต่อต้าน ถ้าเรามีชีวิตอยู่นี้ เรามีลมหายใจเข้าและลมหายใจออก แล้วเราเอาชีวิตนี้มาเพื่อประพฤติปฏิบัติธรรม มันมีโอกาส เพราะชีวิตของเรายังสืบต่ออยู่ เราทำความสงบนี้มาควบคุมมัน มันจึงต่อต้าน สิ่งที่มันต่อต้านออกมานั้นคือพญามาร

เรากำหนดพุทโธ พุทโธ พุทโธ เข้าไป ตั้งสติไว้เฉยๆ มันจะเริ่มสงบตัวลงถ้าเรากำหนดพุทโธได้ จากห้านาที สิบนาที เป็นชั่วโมง เป็นวัน เรากำหนดพุทโธ พุทโธ พุทโธ เรื่อยไป จากเดิมที่มารนี้มันใช้พลังงานของมันเกาะเกี่ยวสิ่งต่างๆ เกาะเกี่ยวกับรูป รส กลิ่น เสียงภายนอกไปทั้งหมด แล้วเราเปลี่ยนจากรูป รส กลิ่น เสียง มาเป็นพุทโธ พุทโธ พุทโธ ให้มันเป็นสภาวธรรมอันหนึ่ง เป็นสภาวะที่เราให้ใจมันเกาะเกี่ยวกับพุทโธนี้

เหมือนอย่างอาหาร ถ้าอาหารเป็นพิษ แล้วเรากินเข้าไป จะมีพิษเข้าไปในร่างกายของเรา รูป รส กลิ่น เสียงนี้ มันเป็นธรรมชาติของมัน มันไม่มีพิษมีภัยหรอก แต่เพราะหัวใจของเรามีมาร มันต้องการตามอำนาจของมัน สิ่งที่กระทบนี้ เสียง ก็ต้องการให้เขาสรรเสริญ สิ่งที่เขานินทาก็ไม่อยากได้ยิน รูป ก็อยากให้ลิ้มรสแต่รูปดีๆ รูปที่ไม่พอใจเราก็ไม่ต้องการรูปนั้น เนี่ย รสก็เหมือนกัน

รูป รส กลิ่น เสียง เราต้องการปรารถนาสิ่งที่ว่าเราพอใจ สิ่งที่เป็นความพอใจนี้ ถ้ามันไม่สมความปรารถนา มันก็ขัดใจเราไปตลอด มันไม่สมปรารถนาเพราะเรามีกรรม สัตว์โลกมีกรรมเป็นของตน อำนาจ

วาสนาจึงแข่งกันไม่ได้ คนที่มีอำนาจวาสนาเขาทำอะไร เขาก็จะประสบแต่ความสำเร็จ ถ้าเราไม่มีอำนาจวาสนาจะไม่ประสบความสำเร็จอย่างนั้น จังหวะและโอกาสนี้คืออำนาจวาสนา จังหวะของเขาพอดีของเขา เขาทำอะไรก็ประสบความสำเร็จ จังหวะของเราไม่มี เราจะทำอย่างไรมันก็คลาดเคลื่อนจากโอกาสตลอดไป เราจะไม่ประสบความสำเร็จ มันเป็นไปตามสภาวะของกรรม สิ่งที่กรรมสร้างสมมา

แต่สิ่งนี้มันเป็นเรื่องภายนอก คนมีอำนาจวาสนา คนมีสมบัติมากขนาดไหน ถ้าเขาไม่เชื่อ ถ้าเขาไม่ศรัทธา เขาก็ไม่ประพฤติปฏิบัติ เขาก็ไม่ค้นคว้าหาอริยทรัพย์ อริยทรัพย์ภายในคือหัวใจของเรา ถ้าเราค้นคว้าหาอริยทรัพย์ของเรา เราจะยากดีมีจนขนาดไหน มันเป็นเรื่องภายนอก ทุกคนเกิดมาเป็นญาติกันโดยธรรม มีหัวใจ มีธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ เหมือนกัน มีความเสมอกันแต่คนที่ค้นคว้า คนที่พยายามหันกลับเข้ามาดูใจของตัวเอง คนนี้มีโอกาส อริยทรัพย์เกิด เกิดตรงนี้ ทรัพย์ของโลกเขามันบกพร่องอยู่เป็นนิจ ทุกคนแสวงหา ทุกคนรักษาไว้แล้วมันก็พร่องไปไม่สมความปรารถนา ไม่มีใครมีอำนาจเหนือสิ่งนั้น แต่ถ้าเราได้อริยทรัพย์ภายในของเราขึ้นมา มันจะเป็นสมบัติของเราแล้วไม่มีใครทำลายได้เลย แต่เราต้องแสวงหา มันจะเกิดขึ้นมาด้วยวิถีของพุทธะ วิถีแห่งพุทธะจะเกิดขึ้นมาต้องให้มารสงบตัวลง เรากำหนดพุทโธ พุทโธ พุทโธ เข้ามา มันจะเริ่มสงบตัวลง เราพยายามต่อเนื่องเข้าไป ทำจิตนี้สงบให้ได้ ถ้าจิตนี้สงบมันจะมีความสุขมาก ความสุขแบบนี้เป็นวิถีแห่งฤๅษีชีไพร ฤๅษีชีไพรเขาเคยทำใจของเขาสงบ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ครั้งยังเป็นเจ้าชายสิทธัตถะก็ทรงไปศึกษาเล่าเรียนกับเขา

แต่ถ้าเป็นวิถีแห่งพุทธะ ปัญญาภายในจะเกิดขึ้นมา มันต้องย้อนกลับเข้ามา จะย้อนกลับเข้ามาได้มันต้องมีฐานคือ **สัมมาสมาธิ** มันจะเป็นสมาธิเข้ามาได้ ถ้าเราใช้คำบริกรรมพุทโธ พุทโธ พุทโธ นี้ ถ้าเราตั้งใจ เราทำได้ มีขันติ มีความอดทน แล้วตั้งใจทำของเรา ถ้ามีกำลังใจก็ทำได้น่ะ คนเราไม่มีกำลังใจทำอะไรก็ไม่ได้ แล้วพอทำอะไรขึ้นมาเนี่ย คนจับจดมันจะไม่ได้ผลหรอก คนเราไม่จับจด ทำทุ่มไปทั้งชีวิต

เวลากำหนดคำบริกรรมพุทโธ พุทโธ พุทโธนี้ เหมือนโลกนี้ไม่มี เวลาเราคิดออกไป ความคิดมันจะพุ่งออกไปยึดสิ่งต่างๆ ทั้งหมดเลย โลกนี้มีเพราะเราไปยึด เราตายไป หรือเรามีชีวิตอยู่ โลกก็เป็นแบบนี้ มันก็แปรสภาพอยู่แบบนี้ มันเป็นความจริงอันหนึ่ง จริงโดยสมมุติ เพราะสิ่งนี้มันอยู่ใต้กฎของอนิจจังทั้งหมดเลย

สิ่งต่างๆ ในโลกนี้ไม่มีอะไรคงที่ มันแปรสภาพตลอดไป เราจะอยู่หรือไม่อยู่ เขาจะแปรสภาพของเขาแบบนั้นอยู่แล้ว เราถึงต้องตั้งสติของเรา โลกนี้เหมือนไม่มี ตั้งใจกำหนดพุทโธ พุทโธ พุทโธตั้งใจอย่างนั้น ทำได้ สิ่งที่ทำไม่ได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ทรงสอนหรอก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ให้เราทุกข์เปล่าๆ หรอก พระองค์ต้องให้เราได้ผล

จะได้ผลมันต้องเกิดจากใจดวงนั้น ใครกินอาหาร คนนั้นก็อิ่มเอง นี่ก็เหมือนกัน ไม่มีใครสามารถจะแก้กิเลสแทนกันได้ มันต้องแก้จากใจดวงนั้น ใจดวงนั้นถ้าวิถีแห่งพุทธะเกิดขึ้นมาเนี่ย มันจะเข้าใจตามความเป็นจริง แยกแยะกิเลสออกนะ สิ่งที่เป็นกิเลสมันเป็นเชื้อของใจ กิเลสนี้มันยึดหัวใจของสัตว์โลก มันไปเกิดหมด ปฏิสนธิวิญญาณจะเกิดไปเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม ก็ต้องมีกิเลสตัวนี้ไปด้วย กิเลสนี้มันไปกับหัวใจดวงนี้ตลอดไป

เนี่ย มารมันยึดมั่นถือมั่น แล้วมันยึดออกไปข้างนอก แล้วมันแสดงตัวของมันนะ มันฟุ้งซ่าน มันทำให้เราสัตว์โลกทุกข์ยากมาก ที่ทุกข์ยากเพราะมันไม่มีอะไรสมใจเลย จะไม่มีสิ่งใดสมความปรารถนา ตัณหาความทะยานอยาก หวังแล้วไม่เคยสมหวัง สิ่งที่หวังข้างนอกไม่เคยสมหวัง แล้วเรายังหวังอยู่นั้นเราจะตายเปล่า ตายแล้วมันก็ต้องหมุนเวียนไปในวัฏฏะ เราจะไม่ได้สมบัติใดๆ ติดมือเราไปเลย จะเป็นบุญกุศลนั้นก็พาเกิดพาตาย เวลามันหมดบุญหมดกุศล มันก็ต้องเวียนกลับมาซ้ำแล้วซ้ำเล่า การเกิดขึ้นมามันก็มีทุกข์ชีวิตหนึ่ง เห็นไหม

ทุกข์นี้เป็นอริยสัจ ทุกข์นี้เป็นความจริง วิถีแห่งพุทธต้องจี้เข้าไปที่ทุกข์นั้น ทุกข์นี้เกิดจากที่ไหน ทุกข์นี้เกิดจากความไม่เข้าใจของใจ ใจนี้มันไม่เข้าใจตามความเป็นจริง แล้วมันปรารถนาตามความเห็นของกิเลส กิเลสนี้มันมีความปรารถนาของมัน แล้วยึดมั่นถือมั่นของมัน สิ่งนั้นจะไม่สมความปรารถนาตลอดไป ถ้าคิดตามกิเลส คิดตามมาร วิถีแห่งมาร ลองพุ่งออกไปแล้ว จะไม่มีสิ่งใดเคยสมหวัง จะไม่มีความสมหวัง มีแต่เหยื่อ พอเราทุกข์ยากขนาดไหน ก็ให้เหยื่อล่อหน่อยหนึ่งให้ว่า เราพอใจสิ่งนั้น เราพอใจสิ่งนี้ เราก็แสวงหา ถึงความพอใจของเราแล้ว ก็จะมีความสุขขนาดนั้นไป สิ่งนั้นก็เป็นอนิจจัง ความคิดก็เป็นอนิจจัง เพราะมันปรารถนาต้องการได้มากกว่านั้น ต้องการสิ่งที่วิจิตรกว่านั้นตลอดไป มันไม่เคยพอใจกับสิ่งนั้น เพราะความเคยชิน เห็นไหม

ถ้าสิ่งที่มันใช้บ่อยเข้า กิเลสเคยชิน กิเลสมันจะปฏิเสธสิ่งนั้นจะต้องการสิ่งใหม่ต่อไป แล้วเราก็ต้องแสวงหา ต้องวิ่งตามไป ต้องแสวงหาเราก็ต้องทุกข์ยากไปกับสิ่งที่ว่า มารมันบังคับบัญชาในหัวใจนั้นน่ะ ถ้าเรากำหนดคำบริกรรมพุทโธ พุทโธ พุทโธ ขึ้นมา มันจะสยบสิ่งนั้น ถ้าเราใช้ปัญญา ใคร่ครวญ นี้คือปัญญาสยบพญามารเท่านั้น มารมันสงบตัวลง

ให้เรามีโอกาสไง ให้วิถีแห่งพุทธะได้เกิดขึ้น ถ้าวิถีแห่งพุทธะเกิดขึ้นมา มันจะเกิดความสงบแล้วมันจะย้อนกลับ จะเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม เวลาเราใคร่ครวญด้วยปัญญานี้จากกายภายนอก เราเห็นคนเจ็บคนป่วย คนทุกข์ คนยาก นี้ เวลาเห็นขึ้นมาแล้วมันก็สลด มันก็สังเวช มันปล่อยวางเข้ามา เราคิดได้ทั้งหมด สิ่งในโลกนี้ เราพิจารณาได้ทั้งหมด มันจะเป็นประโยชน์ทั้งหมด ถ้าคนมีปัญญา ปัญญาของเรามันจะเกิดประโยชน์ กับเรา

แต่ปัญญาสิ่งนี้คือปัญญาการทำความสงบของใจเท่านั้น ปัญญาของโลกสร้างสมสิ่งต่างๆ ก็ได้ สร้างวัตถุสิ่งใดก็เป็นความมหัศจรรย์ของโลก มันก็ใช้ความคิดใช้ปัญญาของเราอันนี้สร้างขึ้นมา แต่เวลาเราสร้างความสงบของเรา ปัญญาอันนี้มันยิ่งเป็นปัญญามหัศจรรย์มาก เพราะปัญญาอันนี้มันใคร่ครวญเข้ามา เรายึดสิ่งใดเราใช้ปัญญาใคร่ครวญตามไป ว่าสิ่งนั้นมันเป็นประโยชน์กับเราไหม สิ่งนั้นเป็นตามความเป็นจริงที่ใจคิดไหม ถ้ามันไม่เป็นอย่างใจคิด เราคิดเพื่ออะไร

เนี่ย ปัญญาของโลกจะเกิดสภาวะแบบนั้น เป็นปัญญาอบรมสมาธิ ถึงไม่ใช่วิถีแห่งพุทธะ มันเป็นแค่วิถีของโลกเป็นสภาวะแบบนั้น ปัญญาแบบนั้นถึงเป็นโลกียะ สิ่งที่เป็นโลกียะ พิจารณาเข้ามาๆ ถ้าพิจารณาเข้ามา มารมันสงบตัวลง วิถีแห่งฤาษีชีไพร ติดได้ ถ้ามันสงบเข้ามาบ่อยครั้งเข้า เวลามันพิจารณาสิ่งต่างๆ แล้ว มันจะปล่อยวางเข้ามา ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเวลาปัญญาเกิดอย่างนี้ เราใคร่ครวญ ธรรม เราใคร่ครวญสภาวะต่างๆ ที่ใจไปยึด ไปเกาะเกี่ยวนั้นเป็นสภาวธรรม

แน่นอน เป็นสภาวธรรม แต่เป็นสภาวธรรมแบบโลก สภาวธรรมแบบโลกียะ เพราะมันเป็นสภาวธรรมที่ปล่อยเข้ามา วิถีแห่งพุทธะมันเกิดขึ้นมา มันจะชำแรกเข้าไปที่ใจ มันจะชำแรกเข้าไปที่ใจเพราะอะไร

เพราะมันจะเข้าไปฆ่าพญามาร มารมันสงบตัวลง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ไปเรียนกับอาฬารดาบส ความสงบ สมาบัติมันมีอยู่แล้ว สภาวะอย่างนี้มันมีอยู่แล้วเป็น สภาวธรรมอันหนึ่ง

แต่ธรรมของโลก ธรรมของการเวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะนั้น ผู้ที่ทำสมาธิได้อย่างนี้ เวลาตายไปเกิดเป็นพรหม เพราะอะไร เพราะจิตมันสงบ มันเป็นเอกัคคตารมณ์ มันเป็นขันธ์หนึ่ง มันเป็นเอก มันเป็นหนึ่งเดียว เวลาเราทำความสงบ เราฝังใจกับความสงบของใจ เรารักษาความสงบ ของเราตลอดไป เวลาดับขันธ์ที่นี่แล้ว เราเข้าใจว่าเราฆ่ากิเลสแล้ว รักษาความสงบไว้ เวลาตายไป จิตมันสงบ มันจะไปไหนล่ะ มันก็ไปตามอำนาจของมัน อำนาจของบุญกุศลอันนั้น ไปตามอำนาจ ของวัฏฏะ ไปตามอำนาจของมารที่มันอยู่ในหัวใจนั้น โดยที่เราไม่เข้าใจว่าสิ่งนี้มันยังเป็นอยู่ในหัวใจ ของเรา เพราะเราไม่เห็น

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์เห็นตรงนี้ พระองค์มีวิถีแห่งพุทธะขึ้นมา ใช้ปัญญาเข้ามา ปัญญาจะเกิดขึ้น ต้องมีสัมมาสมาธิอันนี้เข้ามา ทำให้ใจสงบ ถ้าใจสงบปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา เนี่ย สัมมาสมาธิ สัมมาสติ แล้วก็เกิดความดำริชอบ ถ้าดำริชอบดำริในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม ในกายของเรานี้เราดำริชอบขึ้นมา กายของเรานี้เวลาเรานั่งนานเข้า มันเจ็บไหม มันปวดไหม

สิ่งที่เจ็บปวดมันก็เกิดขึ้นมาชั่วคราว ถ้าเราไม่สังเกตเราไม่สนใจมัน มันก็เกิดอยู่นะ เรื่องของร่างกายนี้มันแปรสภาพ มันเกิดอยู่ตลอดเวลา แต่เราเพลินกับสิ่งอื่น เราไม่สนใจมัน หัวใจเราคิดอย่างอื่นออกไป ความคิดของเราเกาะเกี่ยวกับอย่างอื่น มันก็ไม่เห็นสภาวะนั้น แต่ถ้าเรามีสัมมาสมาธิ เรามีสติเข้ามา เราดูสิ่งนี้ได้ สิ่งนี้มันเป็นเวทนา มันเกิดดับด้วย ถ้าจิตสงบเข้ามา มันเป็นสภาวธรรม วิถีแห่งพุทธะมันเข้าไปแยกได้

แต่ถ้าเป็นวิถีแห่งมาร เวลามันเกิดขึ้นมา เรายึดเพราะมันเป็นมาร มันถึงยึดที่หัวใจ มันเห็นสภาวะนั้น ถ้าใจมันเกาะเกี่ยวกับความเจ็บปวด ถ้าสภาวะมารมันเกิดขึ้นมามันอยากให้หาย มันไม่อยากมีความเจ็บปวดหรอก สิ่งที่เจ็บปวดเป็นทุกข์ เราไม่ต้องการทั้งนั้น เราอยากให้หาย เนี่ย มารมันใส่ไฟ

ถ้ามารมันใส่ไฟ มันจะปวดสองเท่า สามเท่า มันจะปวดมากขึ้น เพราะอะไร เพราะมาร วิถีแห่งมาร มารมันไม่เคยให้ความสุขกับใคร มันจะให้แต่ความเป็นโทษ ความเป็นโทษคือว่ามันทำให้เราเจ็บปวดมากขึ้น ทำให้เราท้อถอย ทำให้เราไม่มีกำลังพอ ทำให้เราไม่มีอำนาจวาสนา เราก็ล้ม เราก็เลิก เราก็ทำไม่ได้ เราก็ยอมแพ้ ถ้าเรานั่งต่อไปร่างกายมันจะมีความเจ็บไข้ได้ป่วย ร่างกายเราจะพิการไป เราจะเป็นคนพิการไป เราเลิกซะ เราทำไม่ได้

เนี่ย เวลามารมันให้ผล มันให้ผลอย่างนั้น วิถีของมารนี่มันต่อสู้มันต่อสู้กับวิถีแห่งพุทธะ วิถีแห่งพุทธะมันต้องแยกออกไป ความคิดน่ะ เราจับสิ่งนี้ได้แล้วพยายามแยก ถ้าเราเจ็บไข้ได้ป่วย เวลามันปวดขึ้นมาแล้วเวลามันหาย มันหายไปได้อย่างไร สิ่งที่หายไปนี้มันเป็นนามธรรม เวทนามันเป็นนามธรรม เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป ไตรลักษณ์มันแสดงตัวตลอดไป แต่เราไม่เห็นสภาวะแบบนั้น เพราะขณะที่มันปวด มันปวดสองเท่า สามเท่า เพราะเราตั้งใจกับความปวด

เนี่ย เพราะว่ามารมันคุมด้วย มันไม่บริสุทธิ์มันไม่สะอาด สิ่งที่มันไม่สะอาดมันไม่บริสุทธิ์ วิถีแห่งพุทธะมันถึงก้าวเดินไปไม่สมกับมัน มันจะสมไปด้วยมารเพราะมารมันอยู่ในหัวใจของเราด้วย เวลาเราวิปัสสนานี้ ถ้ามารมันมีอำนาจเหนือกว่า มันจะเป็นสภาวะอย่างนั้นสภาวะให้เจ็บมากขึ้น ให้ปวดมากขึ้น ให้ปัญญาเราสู้ไม่ได้ ปัญญาเราสู้ไม่ได้เราก็มีแต่ความท้อถอย

เวลาเราเกิดความสงบของใจ เราทำใจของเราสงบขึ้นมา เราสร้างความสงบของใจขึ้นมา ใจมันจะสงบ เรากดมารไว้ เราติดในสมาธิ เราก็ไม่ได้ชำระกิเลส สิ่งที่ไม่ได้ชำระกิเลส กิเลสมันก็อยู่ในหัวใจของเรา แต่ขณะที่เราจะชำระกิเลสเพราะเรามีพื้นฐาน เราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหนึ่ง เรามีประสบการณ์หนึ่ง เป็นปัจจัตตังในหัวใจนั้น ถ้าหัวใจสงบเราก็รู้ว่าใจเราสงบ ใจเราฟุ้งซ่านเราก็รู้ว่าใจเราฟุ้งซ่าน ถ้าใจเราฟุ้งซ่านมันก็ยึดมั่นสิ่งต่างๆ สิ่งที่ฟุ้งซ่านมันเป็นอารมณ์ทั้งหมด เราก็เกาะเกี่ยวกับสิ่งนั้นไป มันเป็นความฟุ้งซ่านแล้วมันส่งออก มันหมุนออกไปด้วยวิถีแห่งมาร

เราสงบมันได้ มารมันสงบตัวลง มันเป็นวิถีแห่งพุทธะ มันสงบตัวลง สงบตัวลงเข้ามา แล้วมันเป็นปัจจัตตังรู้จากใจของเราขึ้นมา แล้วเราย้อนกลับ เราทวนกระแสเข้าไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม แล้วเราแยก ถ้าเราจับ เราแยก เราพิจารณา

การพิจารณานั้นคือวิถีแห่งพุทธะ ปัญญามันเกิด เกิดตรงนี้ **ภาวนามยปัญญา** ปัญญาที่เกิดจากการภาวนา การภาวนาของเรา มรรคมันจะเดินตัวอย่างนี้ เนี่ย ทางอันเอก ทางนี้จะเป็นทางพ้นจากกิเลส ทางนี้จะเป็นทางฆ่าพญามาร มารที่อยู่ในหัวใจนี้มันเป็นเชื้อ มารกับกิเลสนี้มันใช้ชื่อแทนกัน สิ่งนี้มันฝังอยู่ที่ใจ แล้วเราย้อนกลับเข้าไปวิปัสสนามัน

วิปัสสนาคือการเห็นสภาวะตามความเป็นจริง ขันธ์ห้าก็เป็นขันธ์ห้า ธาตุสี่ก็เป็นธาตุสี่ ตามสภาวะตามความเป็นจริงของเขา แต่เพราะความยึดว่าเป็นเรา สิ่งที่ยึดว่าเป็นเรา ถ้ายึดว่าสิ่งนี้เป็นเรา เราก็ต้องแสวงหาสิ่งต่างๆ มาปรนเปรอมันทั้งหมด การที่เราแสวงหาสิ่งต่างๆ มาปรนเปรอหัวใจ ปรนเปรอกิเลส ปรนเปรอความเห็นของเรา มันไม่ใช้สอยเหมือนปัจจัยสี่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์

ตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ลาภสักการะนี้มหาศาลเลย ท่านก็ใช้ของท่านตามสภาวะแบบนั้น แล้วทำกุศลออกไป เจือจานออกไปภายนอก สิ่งต่างๆ พระองค์ท่านไม่ยึดไง ลาภสักการะไม่สามารถฆ่าผู้มีปัญญาได้หรอก ลาภสักการะจะฆ่าผู้ที่ว่าโมฆะ ผู้ที่ไม่มีความเห็น ผู้ที่ไม่ฟังใจ

นี้เราไม่มีสิ่งนั้น เราก็ปรารถนา เราก็พยายามแสวงหาสิ่งนั้น เรายึดออกไป สิ่งนั้นน่ะ นั่นเป็นเรื่องของมารมันพุ่งออกไป แต่ถ้าเราย้อนกลับเข้ามา สิ่งต่างๆ เราย้อนกลับเข้ามา จับกาย จับเวทนา จับจิต จับธรรม แล้วแยกออก แยกคือการใคร่ครวญให้มันเป็นตามความเป็นจริงของมัน มันเป็นความจริงอยู่แล้ว แต่เพราะเราไม่เห็น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้วทรงวางธรรมไว้ ๒,๕๐๐ กว่าปี ความจริงมันประกาศตลอดไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสว่า มันไม่ใช่เรา กายนี้ก็ไม่ใช่เรา สิ่งต่างๆ นี้ก็ไม่ใช่เรา แต่มันได้มาด้วยอำนาจของกรรม มันอาศัยกันอยู่ชั่วคราว แล้วถ้าเราตั้งใจเอาสิ่งนี้มาประพฤติปฏิบัติ ถ้าเราประพฤติปฏิบัตินั้นคือคนมีอำนาจวาสนา สิ่งที่มีอำนาจวาสนานี้ เราใคร่ครวญเข้ามาแล้วเราเห็นสภาวะตามความเป็นจริงขึ้นมาจากภายใน นั่นน่ะ กิเลสมันอยู่ที่ใจดวงนั้น แล้วใจดวงนั้นมีปัญญาใคร่ครวญตามความเป็นจริงจากใจดวงนั้นนั่นน่ะ มันเริ่มชำระกัน สิ่งที่มันชำระกันน่ะมันชำแรกเข้าไปในหัวใจ เพราะหัวใจเรามืดบอด หัวใจเราไม่เข้าใจตามความเป็นจริงนั้น มันหลงตามกิเลส กิเลสมันยึดสิ่งนั้นว่าเป็นมันน่ะ ถ้ามันยึดสิ่งนั้นว่าเป็นมัน มันก็ทำสภาวะสิ่งนั้น ยึดสิ่งนั้นแล้วหลงสิ่งนั้นเข้าไป

ถ้าปัญญามันทันเข้ามา มันจะเริ่มมีพลังงาน มันจะเริ่มปล่อยน่ะ มันจะเริ่มปล่อยวาง ปล่อยสิ่งต่างๆ ไว้ตามความเป็นจริงของเขา จิตนี้ไปเกาะเกี่ยวไปยึดมั่นเพราะเหตุใด ยึดมั่นถือมั่นเพราะมันไม่เข้าใจ

พอมันเข้าใจมันก็ปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา ปัญญานี้เกิดมาจากการที่เราวิเคราะห์นะ เราค้นคว้า ขั้นของปัญญา ปัญญานี่ไม่มีรูปแบบ ปัญญาของใครแล้วแต่ ใช้ปัญญานี้หมุนออกไป มันจะเกิดขึ้นมาโดยปัจจุบัน ถ้ามันเป็นเรายึดมั่นถือมั่น เรายึดเอาของครูบาอาจารย์มานั้นมันก็เป็นสัญญา

สิ่งที่เป็นสัญญา เราพยายามใคร่ครวญเปรียบเทียบไป สิ่งที่เปรียบเทียบ มันเป็นสัญญาไปก่อน แล้วถ้ามันเกิดปัญญาเป็นปัจจุบันมันจะปล่อย ถ้าเป็นปัจจุบันมันปล่อยได้ ปล่อยเข้ามา ปล่อย ปล่อยสิ่งนั้นเข้ามานะ เวลามันปล่อยเข้ามามันจะมีความสุข ความสุขแบบนี้มันไม่ใช่ความสุขแบบฤาษีชีไพรนะ สุขจากการที่เราใคร่ครวญตามความเป็นจริง แต่มารมันไม่ตาย มันยึดนะ ถ้ามารมันไม่ตายมันจะว่าสิ่งนี้มันเป็นสภาวะเหมือนไง เราพิจารณาแล้ว เราปล่อยวางแล้ว จะทำอีก มันไม่ทำอีก ถ้าเราปล่อยสิ่งนี้ มันเสื่อมได้นะ ถึงเราใช้ปัญญาแล้วมันก็ยังเสื่อมได้อยู่ ถ้าเสื่อมได้เนี่ย เราจะเสียโอกาสของเรามาก

เราถึงต้องพยายามทำความสงบของใจเข้ามา มันจะปล่อยวางขนาดไหน มันจะปล่อยวางไป แล้วเราจับต้องสิ่งใดได้ เรายังเห็นสภาวะของกายได้ เราต้องวิปัสสนาต่อไป การวิปัสสนานี้ หมั่นคราดหมั่นไถ ทำซ้ำแล้วซ้ำเล่า เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ในการประพฤติปฏิบัติเราเข้าใจว่าเราทำ เราเห็นสภาวธรรมนั้นมีความสุข พอมันสุขแล้ว เราพอใจแล้ว เราจะเสวยสุขนั้น นั่นน่ะ สุขอันนั้นมันแปรสภาพได้ สุขอันนี้มันเป็นสุขโดยเวทนา เพราะจิตมันรับรู้สิ่งต่างๆ แล้วมารมันซุกอยู่ในนั้น ถ้าเราวิปัสสนาซ้ำเข้าไปๆ น่ะ มันจะเกิดความปล่อยวางถึงที่สุดแล้ว กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ มันจะทำลายกัน สิ่งที่ทำลายกันนี้มันไม่เป็นสุขในเวทนาหรอก เพราะขันธ์มันขาดออกไป จิตมันจะปล่อยวางเข้ามา

มันมีความเห็นตามความเป็นจริง ปล่อยวางเข้ามา อันนี้เป็น **อกุปปธรรม** สิ่งนี้จะไม่เสื่อม

ความเสื่อม การที่ใจเจริญแล้วเสื่อมนี้ มันอยู่ในระหว่างการก้าวเดิน **สัพเพธัมมา อนัตตา** สภาวธรรมนี้มันเป็นอนัตตา สิ่งที่เป็นอนัตตานี้ เราต้องสร้างขึ้นมา สมาธิก็เป็นอนัตตา ปัญญานี้ก็เป็นอนัตตา สิ่งที่เป็นอนัตตานะมันไม่เห็นตัวมันเอง แต่เราจับกาย จับเวทนา จับจิต จับธรรม แล้ววิปัสสนาด้วยวิถีแห่งพุทธะ วิถีแห่งพุทธะนี้มันแยกสิ่งนี้ปล่อยวางสิ่งนี้เข้ามา มันเป็นความจริง เป็นอกุปปธรรม จิตนี้จะเป็นตามธรรมชาติของมัน สิ่งนี้ ธรรมจากใจดวงนี้จะมีความสุขมาก

สุขจากการประพฤติปฏิบัติ มันจะเป็นเครื่องเยียวยาใจ เป็นเครื่องให้ใจก้าวเดินต่อไป ก้าวเดินต่อไปจากความลึกลับของกิเลส สิ่งที่เป็นกิเลสมารมันอยู่ในหัวใจมาก แล้วมันก็ออกมาหาเหยื่อ ออกมาหาเหยื่อจากความรู้สึกไง เป็นทาง เป็นช่องทางออกมา ไปทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ

สิ่งที่เป็นทางใจ ใจมันเป็นสิ่งที่เป็นอวิชชาอยู่แล้ว ทำไมมันถึงทางใจล่ะ เพราะใจมันค้นคว้า ใจมันปรุงแต่ง สิ่งที่ปรุงแต่งอยู่ในใจ เราปิดตาหมด เราปิดหูปิดตาทั้งหมด เรานั่งอยู่เฉยๆ มันก็คิด มันก็ปรุงแต่งของมัน สิ่งที่มันปรุงแต่งน่ะ ปรุงแต่งตามความพอใจของกิเลส กิเลสมันพอใจสิ่งใด มันก็ย่อมปรุงแต่งไปตามอำนาจของสิ่งนั้น นี้ก็เหมือนกัน มันก็ปรุงแต่งตามสภาวธรรมไง สิ่งที่เป็นสภาวธรรมจะเป็นสิ่งที่เป็นสภาวะแบบนั้น มันเป็นการคาดหมาย ถ้าการคาดหมายอันนั้นมันเป็นเรื่องของกิเลสคาดหมาย ถ้าเรายึดสิ่งนั้นเราจะติดสิ่งนั้น เราถึงต้องทำความสงบของใจ

สิ่งที่เป็นความสงบของใจ สภาวธรรม ใคร่ครวญให้มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ให้มันสงบเข้ามา เพื่อจะยกขึ้น ให้เข้าไปเห็นกายภายในกายนอกกายใน กายในกาย ขันธ์นอกขันธ์ใน ขันธ์ในขันธ์ สิ่งนี้มันเป็นสิ่งที่ละเอียดเข้าไป มารมันยึดเป็นเปลาะๆ ออกมา แล้วเราชำระเข้าไปเป็นชั้นเข้าไป สิ่งนี้ ชั้นนี้เราปล่อยวางได้ แต่ชั้นในมันก็ยังยึดอยู่ ทุกข์อันละเอียด สุขอันละเอียดอยู่ภายใน สิ่งที่อยู่ภายในนั้นคือมาร มันใช้สิ่งนี้ออกมา

เราต้องย้อนกลับเข้าไปทำสัมมาสมาธิ สิ่งที่ย้อนกลับนั้นเป็นกระแสของใจ ถ้าใจมันเคลื่อนไหว มันทำงานได้ มันก้าวเดินได้เพราะเราฝึกฝน เราก้าวเดินออกไป เราทวนกระแสเข้าไปจับมาร มารมันอยู่กับธาตุขันธ์ ถ้าเราจะเห็นมาร เราต้องเห็นธาตุขันธ์ของเรา เห็นแล้วเราวิเคราะห์สิ่งนั้น เราแยกแยะสิ่งนี้ ขันธ์เป็นภาวะตามความเป็นจริง รูปเป็นรูป เวทนาเป็นเวทนา สัญญาเป็นสัญญา สังขารเป็นสังขาร วิญญาณเป็นวิญญาณ มันปรุงมันแต่งของมันอย่างนั้น มันยึดมั่นของมัน มันปรุงแต่งของมันตามสภาวะของมัน ธรรมชาติของมันทำงานอย่างนั้น มันเป็นความจริงอันหนึ่ง ความจริงสิ่งนี้มันหมุนออกไปเป็นงานของมัน เป็นกระแสของมันในการทำงานของมัน แต่ความยึดของใจ ใจมันก็ยึดของมัน ยึดว่าอันนี้เป็นเรา มันมีอุปาทานยึดมั่นถือมั่นสิ่งนี้ ถ้ามันยึดมั่นถือมั่นสิ่งนี้มันก็เป็นกิเลสขึ้นมา สิ่งที่เป็นกิเลสขึ้นมามารมันก็ยิ้มไง สิ่งนี้มันก็ล่อหลอกเราไป

ปัญญาที่เทียบเคียงเข้ามานี้เป็นสัญญา แล้วให้เห็นสภาวะตามความเป็นจริง จับต้องสิ่งนี้ได้นะ ถ้าเราพิจารณากายนะ ปัญญามันพอมันจะเป็นสภาวะของมัน ให้ตั้งไว้ แล้วให้มันแปรสภาพไป สิ่งที่แปรสภาพมันคืนตัวมันนะ น้ำนี้ระเหยไป ไฟจางออกไป ดินกลายเป็นดิน

สิ่งนี้มันจะคืนสภาวะเดิมของมัน ถ้ากำลังมันพอ ถ้ากำลังไม่พอ เราต้องกลับมาทำความสงบของใจ ใช้คำบริกรรมก็ได้ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิก็ได้ สิ่งนี้ต้องก้าวเดินตลอดไป

ถ้ามีสมถะกรรมฐานคือมีพื้นฐานของใจ ใจนี้มีพื้นฐานแล้วมันจะยกขึ้นเป็นงานได้ ถ้าใจของเราไม่มีพื้นฐานมันเป็นสัญญาทั้งหมด สิ่งที่เป็นสัญญาอย่างมากมันก็เป็นจินตมยปัญญา จินตนาการไปทั้งหมดว่าจะมีสภาวะเป็นแบบนั้น มันไม่เป็นตามความเป็นจริง วิถีแห่งพุทธะมันต้องเป็นความจริงของมัน ถ้าเป็นความจริงของมัน มารมันสงบตัวลง แล้วเราจะต้องทำลายมันให้ได้ ถ้าเราทำลายได้ ใช้ปัญญาใคร่ครวญออกไปกายกับจิตมันจะแยกออกตามสภาวะตามความเป็นจริง สิ่งนี้มันเป็นจริงอยู่แล้ว เป็นจริงของมัน แต่มันต้องใช้ปัญญาของเราเองเข้าไปใคร่ครวญมันถึงจะเห็นสภาวะความเป็นจริงอย่างนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ทรงวางธรรมไว้ ในพระไตรปิฎกสภาวธรรมเป็นอย่างนี้เลย เวลาจิตมันปล่อยวางเนี่ย มันจะปล่อยวาง เวิ้งว้างเข้ามาทั้งหมด สิ่งนี้มันจะปล่อยวางเข้ามา นั่นเป็นสภาวธรรม

แต่ถ้าเราศึกษามา แล้วเราจำเราก็คิดของเราอย่างนั้น แล้วก็ว่างว่างแน่นอนเพราะใจนี้เป็นนามธรรม กิเลสนี่มันอยู่ในความว่างนั้น ว่างขนาดไหนมันก็มีกิเลสเจืออยู่ในสิ่งนั้นตลอด เราก็มีสิ่งที่เป็นเชื้อ มันเป็นมารมันก็ซุกอยู่ในหัวใจของเรา เราปฏิบัติธรรม ปฏิบัติธรรมให้กิเลสมันหัวเราะเยาะด้วยนะ มันหัวเราะเยาะว่าเรานี้ต้องอยู่ในอำนาจของมันมันสร้างสภาวะให้เราใคร่ครวญ แล้วมันก็ให้เราติดอยู่สภาวะแบบนั้นเราก็หลงอยู่อย่างนั้น

จะหลงติดในความว่างนั้นไง ความว่างนั้นเป็นความสุขมาก มีความสุขมาก สุขสิ สุขเพราะมันปล่อยกิเลสมาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา แต่

ทุกข์อันละเอียดเราจะไม่เห็นมันเลย ถ้าเราไม่สามารถเจาะเข้าไปเห็นมัน มันจะสงบตัวลง การค้นคว้าการหากิเลสนี้ มันถึงเป็นงานส่วนหนึ่ง สิ่งที่เป็นงานส่วนหนึ่งมันจะเกิดขึ้นมาในความว่าง เราพยายามทำความสงบของใจ มันก็เป็นงานอันหนึ่ง เป็นความทุกข์อันหนึ่งนะ ต้องตั้งสติ ถ้าเราไม่ทำ มันก็คลายตัวของมัน พอมันคลายตัวออกมา เราก็รับรู้สิ่งต่างๆ ตามสภาวะตามความเป็นจริง พอออกมากระทบ ในฝ่ายตรงข้าม ในสิ่งต่างๆ มันก็เกาะเกี่ยวไป

กามโอฆะ สิ่งนี้เป็นกามโอฆะ ถ้าเราเห็นสภาวะสิ่งนี้มันเกาะเกี่ยว มันยึดของมันออกไป แต่ถ้าเราย้อนกลับเข้ามา สิ่งใดไปยึดล่ะ คนตายแล้วเขาไม่มีความรู้สึก สิ่งนั้นจะมีขนาดไหนเขาก็ไม่มีความรู้สึก แต่ทำไมหัวใจของเรามันอยู่ในร่างกาย มันเกาะเกี่ยวสิ่งนั้นแล้วมันยึดสิ่งนั้นล่ะ มันยึดสิ่งนั้นเพราะว่าอะไร เพราะมันมีกามกิเลสอยู่ในหัวใจ

สิ่งที่มีกามกิเลสในหัวใจ เราต้องย้อนกลับเข้าไปหา หาสิ่งที่ว่ามันยึดมั่นถือมั่น ถ้ามันย้อนกลับเข้าไปถึงที่ใจ มันจะไปเห็นกิเลสในหัวใจ ถ้ามันย้อนกลับสิ่งนี้ไม่ได้ มันจะไม่มีงานทำ มันก็ว่ามันว่าง ว่างถ้ามีสติ แต่เวลาเราไปกระทบกับเขา เนี่ย เราเองไปยึดมั่นถือมั่นกับเขา เราสร้างอารมณ์ของเราขึ้นมาแล้วเรายึดสิ่งต่างๆ เรายังไม่รู้ตัวเลยนะ ใจ ถ้ามันโดนกิเลสครอบงำ มันจะไม่รู้ตัวมันเองเลย แต่ถ้าเรามีปัญญาขึ้นมามันจะย้อนกลับเข้ามา ถ้าย้อนกลับเข้ามา มันจะเห็นสิ่งนี้ขึ้นมานะ มันจะแปลกประหลาดมาก มันจะเป็นอสุภะ สิ่งที่เป็นอสุภะนะ ความสกปรกโสมมของใจ

ใจนี่เวลามันเกิดตาย การเกิดตาย มันตกผลึกนะ การตกผลึกเห็นไหม จริตนิสัยอำนาจวาสนาสิ่งต่างๆ นี้ มันตกผลึกในหัวใจ กามราคะมันก็ตกผลึกในหัวใจ สิ่งนี้มันตกผลึกอยู่ในหัวใจ มันถึงค้นคว้า

สิ่งนี้ได้ยาก น้ำเวลามันสงบ สิ่งที่ตกตะกอนอยู่ในน้ำ มันก็สงบตัวลง แต่ถ้าขยับมันก็ขุ่น นี่เหมือนกัน ถ้าเราจับสิ่งนี้ได้ มันแสดงตัวมัน มันจะขุ่นในหัวใจนะ ใจนี่เป็นกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะอยู่ในหัวใจนี้มหาศาลเลย สิ่งที่มหาศาลมันจะแสดงตัวมันออกมา วิถีแห่งมารมันจะต่อต้าน มันจะสร้างความพลิกแพลงของมัน มันเป็นความจอมปลอมนะ มันจะสร้างสถานะหลอกลวงนะ หลอกลวงใจดวงนี้ว่าสิ่งนี้เราเข้าใจแล้ว สิ่งนี้เราปล่อยวางแล้ว สิ่งนี้เป็นความว่างแล้ว ปัญญาเทียมๆ อย่างนี้มันก็เกิดได้ เพราะมันเกิดจากมารด้วย มันไม่เป็นวิถีแห่งพุทธะ ถ้าวิถีแห่งพุทธะนี้ปัญญาอย่างนี้มันจะใคร่ครวญออกไปว่า มันเป็นความเคยชินของใจ สิ่งที่เป็นความเคยชินของใจนี้ มันเป็นสิ่งที่ตกตะกอนอยู่ในใจ เราต้องจับสิ่งนี้แยกออกมานะ ว่าขันธ์อันละเอียด เวทนาไง ความสุขความทุกข์ของใจ สิ่งที่มันยึดมั่นในหัวใจมันยึดสิ่งนี้ไว้ แล้วมันก็พอใจในรสชาติของมัน

สิ่งที่ว่าเป็นรสชาติของมัน รสของธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง นี้ถ้าปัญญาญาณมันใคร่ครวญ วิถีแห่งพุทธะมันเจาะเข้าไป ปัญญาของการปล่อยวาง ปัญญาของการเห็นโทษ เรามีเงิน ถ้ามันเป็นเงินเทียมหรือเป็นแบงค์ปลอม เราก็ใช้ได้เฉพาะกับคนที่เขาไม่รู้ แต่ถ้าเรามีแบงค์จริงล่ะ แบงค์ของเราเป็นแบงค์ที่บริสุทธิ์ เราจะอุ่นใจกว่าไหม นี่ก็เหมือนกัน ความจริงของพุทธะนี้ ความจริงของใจนี้ มันมีปัญญามันใคร่ครวญ แต่ความจอมปลอมของมาร มันสร้างสถานะของมันขึ้นมาให้เห็นว่า มันเป็นความเข้าใจ เป็นความปล่อยวาง มันจะปล่อยวางขนาดไหนให้มันปล่อยวางไป แต่ถ้ามันเกิดขึ้น มันจับต้องสิ่งใดได้เนี่ย เราต่อสู้มันเพราะอะไร เพราะมารมันมีอำนาจมากกว่า มารมันมีพลังงานเหนือกว่า

สิ่งที่เหนือกว่าของมัน มันแสดงตัวของมันนะ ทั้งๆ ที่ว่าเราไปจับกิเลสได้ เราจับขันธ์อันละเอียดได้ สิ่งที่เป็นขันธ์อันละเอียดนี้ อสุภะ

อยู่ตรงนี้ เราจับตรงนี้ได้แล้วเราใคร่ครวญมัน เรากำลังใช้ปัญญาอยู่นะ ปัญญาของเราใคร่ครวญเข้าไป ใคร่ครวญเข้าไป แต่ปัญญาของเรากำลังมันสู้ฝ่ายมารไม่ได้ มารมันก็สร้างกระแส สร้างความเหมือน สร้างภาพต่างๆ ให้เราเข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นความปล่อยวาง เพราะมันเป็นความละเอียดลึกซึ้ง เราเคยปล่อยวางจากภายนอก ปล่อยวางกายนอก กายในเข้ามา เราคิดว่าสภาวะการปล่อยวางมันต้องเป็นแบบนั้น เราก็พยายามต่อสู้เพื่อจะให้มันปล่อยวาง พอมันจะปล่อยวาง ปัญญามันก้าวเดินเข้าไปมันต่อสู้กัน สิ่งที่ต่อสู้คือวิปัสสนา นี้คือภาวนามยปัญญา สิ่งที่เป็นภาวนามยปัญญานี้ มันจะไม่มีในตำรา

ในตำราที่เราศึกษามานี้ เราใคร่ครวญ เราใช้ขันธ์ของเรา เราใช้สังขาร เราใช้ความคิดปรุงขึ้นมา มันจะเป็นปัญญาของมันออกไปแล้วเทียบเคียง แต่เวลามันเป็นปัญญา มันเป็นปัจจุบันนี้ มันเกิดขึ้นจากการภาวนา ไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวตนของเรา ถ้ามีตัวตนของเรานั้นเป็นฝ่ายมาร เราต้องทำความสงบของใจ ใจมันจะปล่อยวางว่างเข้ามา แล้วปัญญาที่มันเกิดขึ้นมานะ มันจะหมุนออกไป โดย**ภาวนามยปัญญา**

สิ่งนี้มันเป็นวิถีแห่งพุทธะ ปัญญานี้มันจะใคร่ครวญ มันจะแยกออกว่าขันธ์อันละเอียดนี้ มันเป็นสิ่งที่ละเอียดลึกซึ้ง มันรวมตัวขึ้นมา มันก็เป็นอารมณ์เกิดขึ้นมาเป็นกาม เป็นความพอใจของมันขึ้นมา สิ่งที่เป็นความพอใจของมันขึ้นมา เราทิ้งมาเป็นชั้นเป็นตอน ทำไมเราทิ้งสิ่งนี้ได้ สิ่งที่เราเคยปล่อยวางมาเป็นชั้นน่ะเราปล่อยวางได้ สิ่งนี้ทำไมเราปล่อยวางไม่ได้ เพราะเราไม่เข้าใจว่านี่มันเป็นโทษ เราเข้าใจว่าความคิดของเราปัญญาของเรานี้ มันเป็นปัญญามันเป็นความว่าง มันปล่อยวางเข้ามาเป็นความว่าง ความว่างอันนั้นคือตัวมัน ความคิดอันละเอียดนั้นคือตัวมัน สิ่งที่เป็นตัวมัน เพราะสิ่งนี้มันพอใจสิ่งนี้ มันถึงเคลื่อนออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ นี้

ถ้ามันย้อนกลับเข้ามา มันปล่อยวางเข้ามา มันเข้ามาพั้บ มันก็จะขาด มันปล่อยวางขึ้นมา ปล่อยวางขึ้นมาจนถึงที่สุด มันต้องทำลายกันเอง เนี่ย ขาดออกไป ขันธ์อันละเอียดมันจะทำลายออกไปจากหัวใจนะ หัวใจจะปล่อยวาง เวิ้งว้างไปหมดเลย เพราะมันไม่ใช่ขันธ์แล้ว นั่นน่ะ นั่นคือตัวพุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานว่าสิ่งนี้จะเป็นผลของวิถีแห่งพุทธะ ตัวมันต่างหาก มันเป็นพญามาร

สิ่งที่เป็นพญามารนี้ มันปล่อยสิ่งต่างๆ เข้ามา แต่มันไม่ปล่อยตัวมันเอง มันจะฝึกซ้อมสิ่งนี้เข้าไปบ่อยครั้งเข้า จนกว่ามันจะปล่อยวางสิ่งต่างๆ เศษส่วนที่มันปล่อยวางเข้ามาจนทั้งหมด ปล่อยวางเข้ามามันก็เป็นความว่างมาก แล้วเราจะติดอยู่ในความว่างนั้น เพราะสิ่งที่ว่าเป็นวิถีแห่งพุทธะ ตัวนี้เป็นตัวทำลายเขา แล้วจะให้มันทำลายตัวมันเอง มันเป็นไปไม่ได้ สิ่งที่จะทำลายตัวเราเอง เราจะไม่ทำหรอก เราจะทำลายเปลือกของเราเข้ามา ทำลายสิ่งที่ว่าเราพอจะทำลายได้เพราะปัญญามันเกิดขึ้น เมื่อปัญญามันเกิดขึ้น มันทำลายสิ่งที่เป็นเปลือกๆ เข้ามาพอถึงตัวเองเนี่ย มันสงวนไว้ มันสงวนตัวมันเองไว้ มันรักษาตัวมันเองไว้ว่าสิ่งนี้คือผล สิ่งนี้คือเป้าหมายของการประพฤติปฏิบัติ

เนี่ย ผู้รู้ จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จิตเดิมแท้นี้หมองไปด้วยอุปกิเลส ตัวนี้คือตัวจิตเดิมแท้ จิตเดิมแท้นี้คือจิตปฏิสนธิ ที่ปล่อยขันธ์ออกไป เราเกิดเป็นมนุษย์ เรามีขันธ์ เพราะการมีขันธ์เราถึงได้ฝึกซ้อมเข้ามา เพราะกิเลสมันอาศัยสิ่งนี้ออกไปรับรู้ภายนอก แล้วมันก็ยึดสิ่งต่างๆ เราปล่อยวางเข้ามา เราใช้ปัญญาใคร่ครวญเข้ามา มันปล่อยวางเข้ามาแล้วจนถึงตัวมันเอง มันก็ไปนอนจมอยู่นั่น

การติดของคนในระหว่างการประพฤติปฏิบัตินี้ มันจะติดอยู่อย่างนั้น เพราะเราไม่เคยทำ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติอยู่อย่างนี้ต้องยอมรับว่า

เรามีกิเลส เราถึงต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อชำระกิเลส สิ่งที่เป็นกิเลสในหัวใจเรามันมีอยู่ มันถึงสร้างภาพต่างๆ ให้เราเข้าใจตามกิเลส แต่ไม่เป็นความจริงของธรรม เราก็เชื่อมันไป จนกว่าวันหนึ่งเรามีความสงสัยในตัวมันเอง ว่าสิ่งนี้มันคืออะไร สิ่งนี้มันเศร้าหมอง สิ่งนี้มันผ่องใส มันเป็นสุขอันละเอียด เป็นทุกข์อันละเอียด ทุกข์อันละเอียดคือความอาลัยอาวรณ์ สิ่งที่อาลัยอาวรณ์ในตัวมันเอง มันไม่สะอาดบริสุทธิ์เพราะมันอาลัยอาวรณ์ มันมีสิ่งนั้นอยู่ มันมีพลังงานตัวนี้อยู่ เราถึงต้องย้อนกลับ

วิถีแห่งพุทธะอันละเอียด อรหัตตมรรค เข้าไปจับสิ่งนี้ได้ มันจะจับตัวมันเองได้ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน มันต้องทำลายผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ทำลายจิตปฏิสนธิตัวนี้ให้ได้ ถ้าจิตปฏิสนธิตัวนี้ยังทำได้ ตัวนี้เป็นตัวภวาสวะ ตัวนี้เป็นตัวภพ สิ่งที่เป็นตัวภพตัวชาติเนี่ย ฐานของความคิดมารมันอยู่ตรงนี้ แล้วมันก็ก้าวเดินครอบคลุมไปในวัฏฏะ ในโลกธาตุนี้กว้างขวางขนาดไหนก็แล้วแต่ จิตดวงนี้เคยเกิดเคยตายมากับโลก สิ่งต่างๆ ในโลกนี้ จะกว้างขวางขนาดไหน ใจดวงนี้เคยไปสัมผัสมาแล้วทั้งหมด มันถึงเอาสิ่งนี้มาทับถมไว้ตรงนี้ ถ้าทับถม นี้คือตัวภวาสวะ คือตัวภพอันใหญ่ แล้วเราทำลายตัวภพอันนี้ออกไป จิตนี้จะเวิ้งว้างไปหมดเลย สิ่งที่ว่าเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานนะ มันจะเบิกบานไปไหน สิ่งที่ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานนี้ มันคือสมมุติทั้งหมด มันเป็นสิ่งที่ว่าเป็นฐาน ฐานที่จิตนี้อยู่ตรงนี้ แล้วออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ เราทำลายสิ่งนี้ทั้งหมด มันจะเป็นความว่างไหม มันเป็นความว่างโดยเรากล่าวว่าเป็นความว่าง แต่ความเป็นจริงของมัน คือ มันเป็นตัวธรรม สิ่งที่เป็นธรรมทั้งหมด

วิถีแห่งพุทธะเกิดขึ้นมาจากปัญญาภายใน วิถีแห่งพุทธะจะเกิดขึ้นมาเพราะเราใช้ปัญญาในการก้าวเดิน ปัญญาแห่งวิถีพุทธะนี้คือปัญญา

ใคร่ครวญกิเลส การชำระกิเลสไม่ใช่ปัญญาแบบเราศึกษาเล่าเรียน ปัญญาเราศึกษาเล่าเรียนนี้เป็นปัญญาทางโลก มันเหมือนกับทางโลก เขาศึกษาเล่าเรียนกันทางวิชาการ เราศึกษาขึ้นมาจากความคิดนะ เราจะจบปริญญาเอก เราต้องทำวิทยานิพนธ์ อันนี้มันก็เป็นปัญญาของเรา เพราะเราต้องค้นคว้า เราต้องทำสิ่งเปรียบเทียบขึ้นมา เราต้องสร้างเรื่องของเราขึ้นมา แล้วเราทำสิ่งนั้น เราค้นคว้าสิ่งนั้นจนจบ

สิ่งนั้นเราไม่มีในตำราเหมือนกัน สิ่งนั้นก็ไม่เป็นตำราหรอกเพราะเราสร้างของเรา เราต้องเขียนของเราขึ้นมาเป็นวิทยานิพนธ์ของเรา นั้นมันเป็นวิทยานิพนธ์ แต่มันเป็นการคิดมาในขันธ์ ความคิดขึ้นมาในกรอบกรอบของความคิด กรอบของมาร มารมันคิดสิ่งนั้น มันเป็นความเห็นสิ่งนั้น มันถึงเป็นปัญญาของโลก มันถึงเป็นโลกียะปัญญา

โลกุตตระปัญญา เป็นปัญญาของโลกุตตระ จะพ้นจากโลก **โลกุตตระธรรม** ธรรมเหนือโลก ธรรมพ้นจากโลก สิ่งที่จะพ้นจากโลกต้องเกิดขึ้นมาจากสภาวะตามความเป็นจริงของธรรมดวงนั้น ทางโลกเขาบอกว่าการศึกษาต้องให้เด็กคิดเป็น เด็กทำเป็น ไม่ให้เด็กท่องจำสิ่งที่เด็กท่องจำเหมือนเราท่องจำของเราขึ้นมา แต่มันก็ต้องมีพื้นฐานการศึกษา เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี้ท่องจำมาทั้งนั้นแหละ

สิ่งที่ท่องจำมา แต่เราไปเจอสภาวะตามความเป็นจริงที่ว่าเห็นเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ จากภายใน แล้วเราวิเคราะห์วิจัยนั้นมันเป็นปัญญาของเรา สิ่งนั้นมันเกิดจากที่ว่าคิดเป็น ทำเป็น คิดเป็นทำเป็น คือ ความเห็นจากภายในของใจเกิดขึ้นมาจริงๆ เห็นตามความจริงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ว ธรรมนี้มีมหาศาล ในพระไตรปิฎกนี้ ใบไม้ในกำมือ สิ่งที่ใจรู้นี้ยังมีอีกมหาศาล

เลย เหมือนกับใบไม้ในป่า สิ่งที่อยู่ในป่ามีความเป็นไปอีกมหาศาล ใจจะรู้ไปมหาศาล

นี้ก็เหมือนกัน เราจะรู้สภาวธรรมของเราขึ้นมา เราจะเห็นไปหมด ใจนี่มันเห็นความเกิดความตายนะ ขันธ์ละเอียดนี้ ทำให้เกิดในกามภพนี้ มันจะเห็นเหตุ เพราะมีขันธ์ มีความยึดอันนี้มันถึงไปเกิดในกามภพ เพราะมันมีกรรมมันมีเหตุมีปัจจัยมีตัณหาความทะยานอยากมีสิ่งนี้อยู่ เราวิปัสสนาขึ้นมา มันปล่อยวาง มันตัดขันธ์ออกไป ไม่เกิดในกามภพนะ

สภาวะของใจ ในสภาวะใจนั้น มันจะรู้ตามความจริงอย่างนั้น เห็น ก็รู้เห็นตามความเป็นจริง ธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ เป็นส่วนหนึ่ง แต่ธรรมในหัวใจดวงนั้น มันเห็นตามความเป็นจริงว่าเหตุ เป็นแบบนี้ ถ้าเราทำลายเหตุอันนี้ออกไปจากใจแล้วมันจะไปเกิดบน กามภพอีกไหม ไม่เกิดในกามภพ ถ้าเราทำลายตรงนี้แล้ว เราจะไปเกิด ในพรหม ๕ ชั้นแล้วมันจะสุขไป มันจะเจริญงอกงามไป จนกว่ามันจะ พลิกออกไป จนสิ้นสุดออกไป

แต่ถ้าเราทำลายล่ะ ทำลายตัวจิตปฏิสนธิ สิ่งที่เป็นตัวปฏิสนธิ ทำลายตัวนี้ขึ้นมา เนี่ย สภาวธรรมเห็นตามความเห็นจริงแล้ว มันจะ สงสัยธรรมไปไหน แล้วมันจะเห็นสภาวะตามความเป็นจริงมากมาย มหาศาลจากใจดวงนั้น แล้วใจมันก็เข้าใจตามความเป็นจริง แล้วมัน วางไว้ทั้งหมด **สัพเพ ธัมมา อนัตตา** สภาวธรรมนี้เป็นอนัตตาทั้งหมด สิ่งต่างๆนี้เราใคร่ครวญขึ้นมา เราสร้างขึ้นมา จนเป็นวิถีแห่งพุทธะ เป็น ปัญญาขึ้นมา แล้วพอมันทำลายไปแล้ว เนี่ย จิตดวงนี้พ้นไปจากอนัตตา พ้นออกไปจากความเป็นจริงของมัน

ระหว่างที่ว่ามันทำลายตัวมันเองอยู่นี้ มันต้องเป็นวิถีแห่งพุทธะที่บริสุทธิ์ สิ่งที่จะบริสุทธิ์เพราะปัญญามันใคร่ครวญเป็น**มัชฌิมาปฏิปทา** มันถึงบริสุทธิ์ แต่ขณะที่เราใช้ปัญญาใคร่ครวญ ไปเนี่ย มารมันต่อต้านนะ วิถีแห่งมารมันจะต่อต้าน สิ่งที่มันต่อต้านมันก็พยายามบิดเบือนตามความเห็นของกิเลส สิ่งที่เห็นตามความเห็นของกิเลส มันก็ไม่เห็นตามความเป็นจริง โลกมันเป็นความจริงของมันอยู่อย่างนี้ทุกอย่างเลย แต่เพราะกิเลสของใจ ใจของสัตว์โลกต้องการเปลี่ยนแปลง ต้องการสะสม ต้องการให้สมตามปรารถนาของมัน สิ่งที่ต้องการตามความปรารถนา ต้องการเบี่ยงเบน ต้องการให้เราพอใจของเรา สิ่งนั้นเป็นเรื่องกิเลสทั้งหมด มันถึงไม่สมความปรารถนา มันถึงให้ผลเป็นความทุกข์กับใจดวงนั้น

แต่ถ้าปัญญามันใคร่ครวญตัดออกไป สิ่งต่างๆตัดออกไปจากความเป็นจริงของเขา มันจริงเห็นไหม พอใจไม่มีกิเลส มันก็เป็นความจริงใจดวงนี้ ธรรมอันนี้ มันเป็นความจริงทั้งหมด จริงสุดส่วน พอจริงสุดส่วนทุกอย่าง มันก็จริงตามสภาวะของมัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ตรัสรู้ธรรม ภารา หเว ปัญจักขันธา ขันธ์ ๕ นั้นยังสร้างประโยชน์มาตลอด สิ่งนี้เป็นความจริง ไม่ต้องการบิดเบือน ไม่ต้องการให้ชักเคลื่อนไป ให้สมกับปรารถนา

เวลาที่พระองค์จะไปปรินิพพาน *"อานนท์ ตักน้ำมาเถิด เรากระหายเหลือเกิน เราอยากดื่มน้ำนั้นเพื่อบรรเทาความกระหายของธาตุขันธ์นั้น"* เนี่ย ธาตุขันธ์มันต้องการสิ่งใด ก็ให้มันตามสภาวะแบบนั้น แต่ใจก็จริงของใจ ใจไม่เดือดร้อน ไม่เดือดร้อนหรอก ร่างกายมันต้องการ แต่หัวใจนี้มันเป็นความจริงของใจดวงนั้น จะไม่มีความเดือดร้อนอย่างนั้นเลย แต่เป็นเหมือนกับคนที่มีปัญญา คนที่เป็นผู้ใหญ่ รู้ไง รู้ว่าถ้ากินน้ำเข้าไป

ฉันน้ำเข้าไป น้ำนั้นมันก็จะทำให้ความกระหายลดน้อยลง ก็รู้ตามความเป็นจริงเท่านั้น มันเป็นสิ่งที่ธาตุขันธ์ต้องการ ก็ให้ธาตุขันธ์ต้องการไปตามความเป็นจริง มันถึงไม่ต้องการชักสิ่งต่างๆ ให้หัวใจมันไปบิดเบือนกับสิ่งนั้น มันถึงว่าไม่มีทุกข์ในหัวใจ ถ้าไม่มีทุกข์ในหัวใจ มันก็เป็นสุขมาก

แล้วไม่ใช่แบบที่เราคาดเราหมาย สิ่งที่เราคาดเราหมายมันเป็นสุขเวทนา ทุกขเวทนา เพราะมันมีสิ่งกระทบ แต่อันนั้นมันเป็นใจมันเป็นธรรมล้วนๆ ไม่มีสิ่งอะไรไปกระทบสิ่งนั้นได้ เพราะมันไม่มีตัวภพมันไม่มีสถานะ ไม่มีใดๆ ทั้งสิ้นที่จะไปกระทบสิ่งนั้นได้ มันถึงเป็นความจริงที่สุดส่วน แล้วโลกนี้ก็เลยเป็นความจริงไปโดยเห็นตามความเป็นจริง แต่โลกเป็นความเป็นจริงโดยอนิจจัง โดยวัฏฏะ วัฏฏะแปรสภาพตลอด โลกนี้เปลี่ยนแปลง โลกนี้เคลื่อนไปตลอดไป

ในสมัยก่อนนั้นโลกนี้ คนก็ไม่มากมายขนาดนี้ มีความเป็นอยู่สะดวกสบายมากกว่านี้ เดี๋ยวนี้โลกมีคนมากขึ้น การแก่งแย่งกันมันมากขึ้นมันเป็นอำนาจวาสนา คนเกิดมานี้มีอำนาจวาสนา อำนาจวาสนาของแต่ละคน เกิดในสถานะไหน เกิดในกาลเวลาไหน นี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อเราต้องตายต้องเกิดแน่นอน ถ้าเราประพฤติปฏิบัติด้วยวิถีแห่งมารมารนี้จะอยู่ในหัวใจ แล้วจะทำให้เราบิดเบือนไปตลอด

แต่ถ้าเรามีความเข้มแข็ง เรามีความตั้งใจ เราต้องทำได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์สอนคนมีกิเลส ชำระคนมีกิเลสองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ไม่สอนผู้พ้นกิเลสหรอกเพราะผู้สิ้นกิเลสไม่ต้องไปสอนเขา เขารู้ตามความเป็นจริงของเขา เพราะใจของเขาประพฤติปฏิบัติมา แล้วเขาสิ้นกิเลสได้ เขาต้องฆ่ากิเลสของเขามาเป็นชั้นเป็นตอน ต้องฆ่านะ กิเลสต้องตายไปจากใจ ตั้งแต่ลูกแต่หลาน

จนถึงเจ้าวัฏฏจักร ปู่ย่าตายายของกิเลสก็ต้องตายไปจากใจด้วยอำนาจของธรรม ธรรมนี้มีอำนาจมาก อำนาจควบคุมจุดศูนย์กลางของวัฏฏะคือหัวใจของสัตว์โลก เพราะหัวใจของสัตว์โลกหมุนไปในวัฏฏะนั้น แล้วทำลายจุดศูนย์กลางของวัฏฏะ วัฏฏะนั้นจะเป็นเรื่องของสมมุติ เรื่องของวัฏฏะตามความจริงก็เป็นอันนั้น แต่ใจดวงนั้นพ้นจากวัฏฏะไป เพราะจะไม่หมุนตามวัฏฏะอย่างนั้น อำนาจของอวิชชาคือผู้ไม่รู้ เพราะไม่รู้จึงหมุนไปในวัฏฏะนี้

นี้เป็นวิชชาล้วนๆ สิ่งที่เป็นวิชชาเป็นความเข้าใจตามความเป็นจริง มันจะพาใจดวงนั้นหมุนไปไหน มันจะไม่พาใจดวงนั้นหมุนไปเลย มันจึงพ้นออกไปจากวัฏฏะ รูปภพ อรูปภพ พ้นออกไปจากสิ่งนั้น สิ่งนี้เห็นไหม ในรูปภพ อรูปภพ ในสังโยชน์ ในอรูปราคะ ความติดของมันมันติดกันไปอย่างนั้น

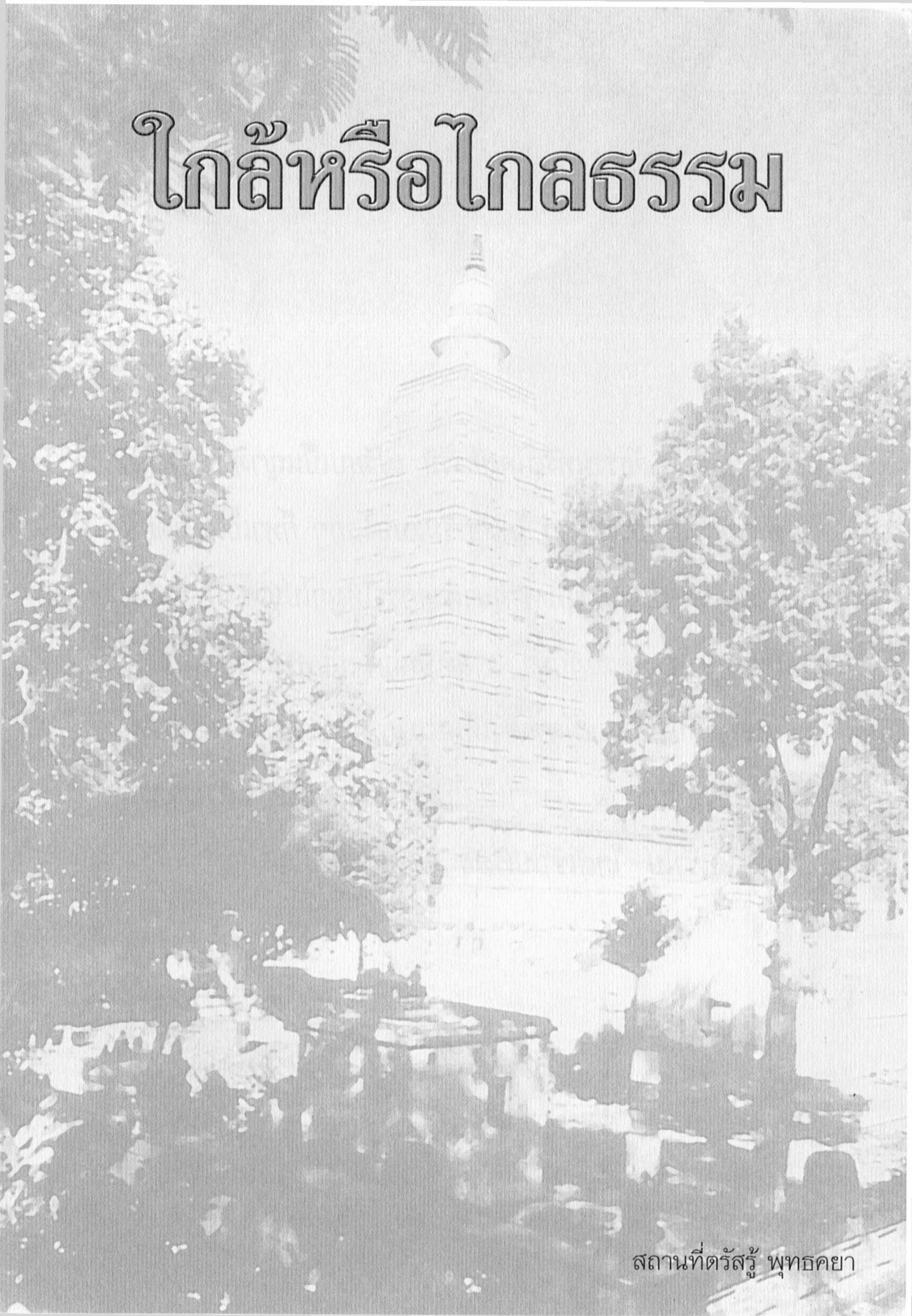
แต่ถ้าเราทำลายถึงรูปราคะ อรูปราคะ ความว่าง ความเป็นหนึ่งของใจ ถ้าใจมันเป็นหนึ่ง เพราะมีความรับรู้ นั่นคือ ตัวอัตตา สิ่งที่เป็นตัวอัตตามันปล่อยสิ่งต่างๆทั้งหมดเลย โลกนี้ว่างหมด แต่ใจดวงนี้ไม่ว่างเพราะเป็นอัตตานุทิฏฐิ โลกนี้ว่างหมดเลย เราพิจารณาต่างๆ โลกนี้ว่างเข้ามาหมด สุดท้ายแล้วเราต้องทำลายสิ่งที่เห็นว่าโลกนี้ว่าง ต้องถอนอัตตานุทิฏฐิออกจากจิตดวงนั้น

ถ้าจิตถอนอัตตานุทิฏฐิออกจากใจ ว่างทั้งจากภายนอก ว่างทั้งจากภายใน ภายนอกก็ว่าง มันไม่เกาะเกี่ยวกัน มันสัมพันธ์กันไม่ได้อีกเลย เก้อๆ เขินๆ อยู่อย่างนั้น ถึงว่าสุขทุกข์ไม่เสวย สิ่งนี้เสวยไม่ได้เพราะไม่มีตัวฐานให้เสวย แต่ถ้าเป็นโลกมันมีฐาน ตัวฐานนั้นเป็นตัวเสวยเสวยสุขเสวยทุกข์ออกไปข้างนอก ตัวฐานคือตัวภวาสวะ สิ่งที่มีภวาสวะ

มันก็เป็นฐาน แล้วเสวยออกไปข้างนอก ยึดออกไปต่างๆ แต่เวลามันพ้นออกไปมันไม่มีฐาน ไม่ต้องเสวย ถึงไม่สะเทือนใจดวงนั้น

วิถีแห่งพุทธะทำลายตัวมันเอง ตัวพุทธะก็ต้องทำลาย ทำลายตัวนั้น ถ้าไม่ทำลายตัวพุทธะ ถ้าไม่เห็นผู้รู้ ถ้าไม่เห็นภวาสวะ ถ้าไม่เห็นตัวภพ มันก็ต้องตกอยู่ในอำนาจของภพ ภพนั้นจะต้องทำให้ใจดวงนั้นเวียนตายเวียนเกิดตามอำนาจของมัน แต่ถ้าใจดวงนี้ทำลายหมดสิ้นสิ้นจากกิเลส สิ้นจากความเป็นไปน่ะ วิถีแห่งพุทธะ เอวัง.

ใกล้หรือไกลธรรม

สถานที่ตรัสรู้ พุทธคยา

...ใกล้ธรรมหรือไกลธรรม เปรียบเป็นญาติกับศาสนา อยากจะใกล้ธรรมมาก ใกล้ธรรมแบบโลกๆ ก็หาเป็นญาติกับศากยวงศ์ เป็นญาติกับศาสนาด้วยการให้ลูกไปบวช แต่เราเนี่ยเราศึกษาพระไตรปิฎกมา เราจะเป็นญาติกับศาสนาต่อเมื่อเราประพฤติปฏิบัติจนมีดวงตาเห็นธรรม เข้ากับกระแสของธรรม เป็นญาติกับธรรม ถ้าเราเป็นญาติกับธรรมเนี่ย แล้วเราทวนกระแสเข้าไป ใกล้เข้าไปเรื่อย ใกล้ธรรม...

ใกล้หรือไกลธรรม

แสดง ณ วัดสันติธรรมาราม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี
วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๖

ตั้งใจ ตั้งใจฟังธรรม เราเป็นชาวพุทธ เราเป็นลูกศิษย์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเป็นเจ้าของศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ฝากศาสนาไว้ให้บริษัท ๔ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ภิกษุเป็นเจ้าของศาสนา อยู่กับศาสนานะ เราอยากเป็นญาติกับศาสนา ทุกคนอยากเข้าถึงธรรม เพราะว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสว่า วิมุตติสุขนี้ สุขมาก โลกนี้เกิดขึ้นมานะ ในเรื่องของหลักธรรมนี้เป็นเรื่องของ อริยสัจ ๔ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค นี้เป็นอริยสัจ เป็นความจริง โลกนี้เป็นความทุกข์ทั้งหมดเลย ทุกข์เท่านั้นทุกข์ตั้งอยู่ ทุกข์ดับไป

แต่เพราะเราไม่เข้าใจ ถ้าไม่มีหลักของศาสนา ทุกคนเกิดมาแล้วปรารถนาความสุข เราเกิดมา เราปรารถนาความสุข แล้วเราพยายามหาความสุขให้เราเอง แล้วเราก็คิดไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ทุกข์นี้เป็นอริยสัจ แต่ก็ไม่ฟังกัน

ทุกคนอยากจะมีความสุข ปรารถนาหาความสุขใส่ตนเอง พยายามแสวงหาความสุข แล้วก็ไม่เคยพบความจริงเลย พบแต่สิ่งที่หลอกลวงหลอกลวงให้เราอยู่ในกระแสโลกนี้ไปวันหนึ่ง วันหนึ่งเท่านั้น แล้วเราก็

พอใจ เรามีความพอใจในกระแสของโลก เราก็ว่าอันนั้นเป็นความสุข เพราะเราเป็นชาวพุทธแต่เปลือก เราเป็นชาวพุทธตามทะเบียนบ้าน แม้แต่นักบวช บวชมาแล้วในพุทธศาสนา ก็ดูพระส่วนใหญ่สิ เขาสนใจในเรื่องการประพฤติปฏิบัติขนาดไหน เขาก็แสวงหาความสุขของเขาเหมือนกัน เขาก็ว่าเขาบวชมา เห็นในศาสนานี้มีความร่มเย็นเป็นสุข ก็บวชมาเพื่อความร่มเย็นเป็นสุข

จะศึกษาเล่าเรียนมาขนาดไหน ก็เกิดความลังเลสงสัยในหัวใจตลอดไป วันคืนล่วงไป ล่วงไป แล้วเราว่าเป็นญาติกับศาสนา เราบวชมาเป็น ศากยบุตร บุตรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ศากยบุตร พุทธชิโนรส เป็นสมมุติสงฆ์ เราบวชเข้ามาเป็นสมมุติสงฆ์ ถ้าเราเป็นสมมุติสงฆ์ เราต้องประพฤติปฏิบัติ ให้เป็นสงฆ์ขึ้นมา เกิดขึ้นมาจากใจ ให้ใจนี้เป็นสงฆ์นะ นางวิสาขาไม่ใช่นักบวช แต่เป็นพระโสดาบันตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ เพราะเธอได้สร้างบุญญาธิการมามาก ได้ดวงตาเห็นธรรม เป็นพระโสดาบัน

นางวิสาขาไม่ใช่นักบวช เขาก็ยังทำของเขาได้ แล้วเราเป็นนักบวช เราต้องแสวงหาธรรมในหัวใจของเรา ถ้าเรามีธรรมขึ้นมาในหัวใจ เนี่ย ศากยบุตรพุทธชิโนรส บุตรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยแท้เลย พระองค์ต้องการให้พวกเราเข้าถึงธรรม

ถ้าเราเข้าถึงธรรม ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นตถาคต ถ้าเราศึกษาปริยัติ เป็นสุตมยปัญญา เราศึกษาแบบนั้น เราว่าเราก็เป็นชาวพุทธ เป็นพุทธเพราะการศึกษา การจำมาเป็นนกแก้วนกขุนทองนะ นกแก้วนกขุนทองนี้พูดได้ แต่มันไม่รู้ความหมายหรอก ให้มันเรียกพ่อเรียกแม่ เพราะเราสอนให้มันเรียก มันก็เรียกอย่างนั้น แต่มันจะเข้าใจคำว่าพ่อว่าแม่หรือ มันไม่เข้าใจหรอก มันเห็นว่าเวลาที่มันเรียกพ่อเรียกแม่แล้ว

เจ้าของให้อาหารมันเป็นรางวัล แต่ความเข้าใจว่า เป็นพ่อเป็นแม่ มันจะไม่เข้าใจหรอก

การศึกษา ถ้าปริยัติมีเฉพาะแบบนั้น เราคิดว่าเราเป็นชาวพุทธ เราต้องศึกษาให้เข้าใจก่อน ต้องศึกษาปริยัติก่อน แล้วค่อยมาปฏิบัติ ปฏิบัติแล้วถึงค่อยเป็นปฏิเวธ ศาสนานี้มี ๓ หลักการ โดยสมบูรณ์ แล้วเราก็ศึกษากัน แล้วเราก็สงสัย ถ้าเรายังสงสัยอยู่ เราก็ต้องศึกษาให้หายสงสัย เราก็จะศึกษาค้นคว้าอยู่แบบนั้นไป เสร็จแล้วมันจะหายสงสัยไปไหนล่ะ เพราะกิเลสเราเอาความลังเลสงสัยของเราเข้าไปจับธรรม

ปริยัติในวงปฏิบัติเรา เห็นไหม หลวงปู่ฝั้น ท่านบอกเลยว่า เวลาเราบวช อุปัชฌาย์ทุกองค์ต้องบอกกรรมฐาน เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี่คือปริยัติ ในครั้งพุทธกาล ในการบวชมันไม่มีในตำรา เวลาเราจะต่อสวดมนต์ต่อธรรมกันนี้ ต้องต่อปากเปล่า

อุปัชฌาย์ จะบวชลูกศิษย์ลูกหานี้ ถ้าไม่บอก กรรมฐาน ๕ นี้ ไม่ใช่พระ เนี่ยเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี้เป็นปริยัติ เราศึกษาปริยัติแล้ว เอาตัวนี้เป็นตัวตั้ง ถ้าเอาตัวนี้เป็นตัวตั้ง แล้วพยายามปฏิบัติให้เข้าถึงนะ

ปฏิเวธ มันเกิดอยู่แล้ว เนี่ย แค่นี้ในภาคปริยัติของเรานี้ เรามีแค่นี้ เราสามารถทำได้แล้ว แต่ด้วยความว่าโลกนี้เจริญ การศึกษาเจริญ ศาสนาพุทธเราเจริญรุ่งเรืองมาก เพราะมีการศึกษาที่มั่นคง เขาว่าอย่างนั้นนะ แล้วเราก็ศึกษากันมา ศึกษาแล้วมันก็หลักลอย

เนี่ย ศาสนาลอยๆ ความคิดของเราลอยๆ มันคิดว่าเราเป็นชาวพุทธ ศาสนาสอนให้ปล่อยวาง เราก็เข้าใจกันก็ปล่อยวาง เราก็ว่าเราปล่อยวางแล้ว เป็นชาวพุทธห้ามยึดมั่นถือมั่น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสสอนแล้วว่า ความยึดมั่นถือมั่นนี้ เป็นความทุกข์

เราจะต้องปล่อยวาง ปล่อยวางแบบไม่มีเหตุไม่มีผลไง ชาวพุทธเป็นแบบนั้นไปหมดเลย

ในสมัยพุทธกาลนะ พระเจ้าปเสนทิโกศล อยากจะเป็นญาติกับศาสนามาก พระองค์มีความศรัทธาในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาก คิดว่าจะทำอย่างไร ถึงจะเป็นญาติกับพระพุทธเจ้าได้นะ ส่งทูตไปขอขัตติยะนารีจากศากยวงค์มาเป็นภรรยา ชาวศากยะนี้ถือตัวว่าเป็นผู้มีสายเลือดบริสุทธิ์ ไม่ยอมผสมกับเผ่าอื่นเด็ดขาด สุดท้ายแล้ว ได้เจ้าหญิงที่เกิดจากหญิงทาสมาเป็นภรรยา ต่อมาได้บุตร คือ พระเจ้าวิฑูฑภะ

เพราะความคิดของโลก อยากจะเป็นญาติกับศาสนา เมื่อเจ้าชายวิฑูฑภะได้กลับมาเยี่ยมญาติที่เมืองกบิลพัสดุ์ ถูกพวกศากยวงค์ดูหมิ่นว่าเป็นลูกทาส จึงผูกอาฆาตไว้ว่า ถ้าเราได้ขึ้นครองราชย์เมื่อไร เราจะกลับมาทำลายพวกนี้ทั้งหมดเลย

สุดท้ายแล้ว เขาก็ไปทำลายทั้งหมดเลย เนี่ย ด้วยความอยากเป็นญาติ นี่เราบวชขึ้นมา ความเป็นญาติกับศาสนาของเรานี้ มันอยู่ที่หัวใจของเรา เราเกิดมานี้ เราก็เป็นชาวพุทธโดยสายเลือด เราต้องย้อนกลับมา ถ้าเราเรียนปริยัติ เห็นในพระไตรปิฎกเป็นอย่างนั้น เราก็ศึกษาอย่างนั้น เราจะเข้าใจอย่างนั้นไหม

เนี่ย โลกอยากจะเป็นญาติกับศาสนา อยากจะเป็นญาติในสายเลือด พระเทวทัตก็เป็นลูกพี่ลูกน้อง กับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็เป็นญาติกับศาสนา เป็นสหชาติด้วย บวชเป็นพระด้วยประพฤติปฏิบัติด้วย แต่ทำไมความเห็นผิดพลิกแพลงออกไปล่ะ เนี่ยกิเลสมันน่ากลัวขนาดนั้น แล้วเราเรียนปริยัติ เราพยายามศึกษาศาสนาแล้วเราก็จำศาสนา จำคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเราได้เรียนจบชั้นนั้นชั้นนี้ มีความเข้าใจ เนี่ยแล้วกิเลสมันเข้าใจกับเราไหม

พระเทวทัต นั้นเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจนได้ฌานโลกีย์ เหาะได้ แปลงตัวได้ ไปสอนพระเจ้าอชาติศัตรู ทำได้ขนาดนั้น แล้วกิเลสมันยอมยุบตัวลงไหม แค่อยากได้ลาภสักการะเท่านั้นนะ ทำไมเราก็เป็นพระเหมือนกัน นางวิสาขาหรืออุบาสกอุบาสิกา ทำไมเขาถามหาแต่พระองค์อื่น เราทำไมไม่มีคนอุปัฏฐาก ไม่มีคนดูแล

กิเลสตัวนี้ กิเลสในใจตัวนี้แหละ ความคิดเปลี่ยนแปลงไปเลย อยากจะปกครองสงฆ์ อยากจะได้ลาภสักการะ ลาภสักการะจะได้มาด้วยอะไร ด้วยการแสดงความเป็นผู้วิเศษให้ผู้อื่นเห็น ถึงต้องมองไปที่พระเจ้าอชาตศัตรู ขนาดประพฤติปฏิบัติ จนเหาะเหินเดินฟ้าได้ แปลงกายได้ แต่กิเลสมันสะเทือนที่ไหน กิเลสมันไม่สะเทือนเลย มันถึงต้องย้อนกลับมาที่กิเลสของเรา เราจะเป็นญาติกับศาสนา ถ้าเราเป็นญาติกับศาสนาเราต้องประพฤติปฏิบัติ เราเป็นบริษัท ๔ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝากศาสนาไว้กับพวกเราแล้ว เพียงแต่เราจะค้นคว้า เราจะประพฤติปฏิบัติเข้าถึงหลักความจริงได้ขนาดไหน พระเจ้าอโศกมหาราชสร้างวัดมหาศาลเลย ไปถามอาจารย์ว่าเป็นญาติศาสนาหรือยัง ยัง ถ้ายัง ต้องทำอย่างไรถึงจะได้เป็นญาติของศาสนา ให้ลูกมาบวชเป็นบุญกุศล ให้ลูกมาบวช คือ พระมหินทเถระ สุดท้ายแล้วประพฤติปฏิบัติเป็นถึงพระอรหันต์ มาเผยแผ่ศาสนา

ในตำราบอกไว้ พระเจ้าอโศกมหาราช ทำบุญกุศลไว้มาก แล้วเวลาตายไปนี่ ตายไปในสภาวะแบบนั้น เวลาพระมหินทเถระ คิดถึงความสุขอันนี้ วิมุตติสุขอันนี้มันสุขมาก เราได้มาเพราะเหตุใด ได้มาเพราะพ่อ พ่อขอให้บวช บวชแล้วขอให้ประพฤติปฏิบัติ แล้วนี้พ่อไปไหน ในตำราว่าไว้อย่างนั้นนะ ย้อนไปดู ด้วยความอยาก จะสร้างบุญกุศลมาก

ใจเป็นบุญกุศล แต่เวลาสุดท้ายก่อนสิ้นชีวิต ในตำราว่าไว้อย่างนั้น อยากทำบุญ แต่อำมาตย์ไม่ให้ทำบุญ เห็นว่าเป็นช่วงที่ใกล้ตายแล้ว ไม่ให้ทำ ด้วยความโกรธ เวลาตายไปนี้ไปเกิดเป็นงู

เนี่ย พระมหินทเถระ ถึงไปโปรด ในตำราว่าไว้นะ ไปโปรดไปพูดกับงูเลยว่า ทำไมมาทำบาปกรรมอย่างนั้น จับสัตว์อื่นกิน เพราะอะไร ทำไมไม่ถือศีล ๕ จนถือศีล ๕ จนถึงที่สุดนะ ตายไปแล้ว เกิดมาใหม่ ประพฤติปฏิบัติ ถึงที่สุดเหมือนกัน

เพราะคุณงามความดี อินทรีย์แก่กล้าแบบนี้ เพราะสร้างสมมาบุญกุศลแม้แต่การเปลี่ยนภพเปลี่ยนชาติมา มันก็เป็นหลักในหัวใจของเรา อันนี้ก็เหมือนกัน เราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา ถ้าเราเกิดทันองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราก็จะได้ทันฟังธรรมของพระองค์ๆ ก็จะชี้เข้ามาที่เรา แล้วเรามีศรัทธามีความเชื่อจริตนิสัยของเรา จะประพฤติปฏิบัติขนาดไหน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบำเพ็ญพุทธกิจประจำวัน ๕ อย่างก่อนรุ่งอรุณ เล็งญาณโปรดสัตว์ สัตว์ตัวใด สัตว์ผู้ใดที่สามารถมีโอกาสได้ดวงตาเห็นธรรม จะไปโปรดสัตว์ตรงนั้นก่อน เพื่อจะให้มีดวงตาเห็นธรรม อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้าเรายังไม่ถึงเวลา ถึงแม้ว่าเราจะเกิดในสมัยพระองค์ เราก็ต้องรอเวลานี้เหมือนกัน เวลาคือว่าความคิดความเห็นของใจเรานี้

เราย้อนกลับมาดูเราสิ ก่อนที่เราจะศรัทธา เราจะมีความเชื่อ เราจะเข้ามาประพฤติปฏิบัติ ก่อนหน้าที่เราเกิดมา เรามีความคิดอย่างนี้ไหม ความคิดของเราจะเป็นอย่างนี้มาตลอดไหม

ความคิดของเรานี้ มันพลิกแพลงไปตลอด พญามารนี้ร้ายกาจมาก เพราะเราเกิดมา บุญกุศลพาเกิดมา ก็จริงอยู่ พระเทวทัต เห็นไหม

เกิดมาพบพระพุทธศาสนา บวชในพระพุทธศาสนา ยังออกไป เพราะมารมันพลิกขนาดนั้นนะ มารยังผจญให้ไขว้เขวออกไป จนต้องออกไปทำบาปอกุศลขนาดนั้น เพราะกิเลสมันมีอำนาจมาก

แต่นี้ เราเกิดเป็นชาวพุทธด้วย แล้วเราพบครูบาอาจารย์ด้วย แล้วเราอยากจะประพฤติปฏิบัติด้วย ถึงต้องควบคุมพยายามควบคุมไว้นะ ควบคุมกิเลสของเราไว้ เนี่ย เราต้องฝืนมันตลอดไป พยายามฝืนมัน ศรัทธาความเชื่อเกิดขึ้นมา ความเชื่อความอยากประพฤติปฏิบัติเกิดขึ้นมา จนถึงกับออกบวช บวชแล้วนี้เราเป็นนักรบแล้ว เราพร้อมที่จะสู้กับกิเลสของเรา

ปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัย เวลานี้ เราเลี้ยงชีพด้วยปลีแข้ง เราบิณฑบาตมาฉันเพื่อดำรงชีวิต ดำรงธาตุขันธ์นี้ไว้เพื่อจะประพฤติปฏิบัติ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่โลกเขามองข้าม ทุกคนมองข้ามสิ่งนี้ไปหมดเลย เขาไปมองที่สมบัติข้าวของเงินทอง ชื่อเสียงเกียรติยศ แต่สิ่งนั้นมันเป็นเรื่องของสมมุติ สิ่งนั้นนะ สมบัติของโลกนี้นะ พระรัฐบาลบอกพ่อแม่ว่าโลกนี้พร่องอยู่เป็นนิจ ไม่มีสิ่งใดเต็มหรอก จะเจริญขนาดไหน มันก็ต้องเสื่อมไปจุดหนึ่ง มันไม่มีสิ่งใดคงที่ โลกนี้เป็นอนิจจัง สรรพสิ่งนี้เป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์

โลกนี้ถึงเป็นทุกข์โดยธรรมชาติ อันนี้เป็นความทุกข์ แต่คนเรามีตัณหาความทะยานอยาก มีความพอใจ ว่าสิ่งนี้เป็นสุข สิ่งนี้เป็นสิ่งที่น่าปรารถนา เนี่ย กิเลสมันหลอกอย่างนี้ หลอกว่า ถ้าเราแสวงหาสิ่งที่สมควรแก่ตัณหาความทะยานอยากแล้ว จะเป็นความสุข มันผลักให้เราไปหวังอนาคต หวังลมๆ แล้งๆ แล้วเราวิ่งเต้นของเราไป โทษเป็นอย่างนั้นไปตลอด

โทษของกิเลส มันทำให้เราเป็นแบบนั้น เนี่ย มันไม่มีสิ่งใดที่เป็นความสุขหรอก อำนาจก็ไม่เป็นความสุข สิ่งใดๆ ก็ไม่เป็นความสุข สิ่งที่จะเป็นความสุขได้ เราต้องย้อนกลับมาดู สิ่งที่เกิดขึ้นจากหัวใจต่างหาก หัวใจที่แสวงหาสิ่งต่างๆ นี้ มันผลักไสออกมาจากใจให้เห็นสภาวะภายนอก เรื่องของโลกมันเป็นอย่างนั้น มันคิดได้ขนาดนั้น ถ้ากิเลสหยาบๆ มันก็คิดได้อย่างนั้น แล้วหัวใจของเรานี้ เราศรัทธา เรามีความเชื่อ

แต่กิเลสของเรา มันปิดบัง มันบังไว้ให้เราส่งออก คิดออกไปข้างนอก ดูอย่างที่ว่า พระเจ้าปเสนทิโกศล มีความศรัทธามาก มีความเคารพมาก แต่ก็ได้สร้างบุญกุศลแล้วได้เสริมสร้างบารมีของตนเอง เนี่ย มันเป็นสภาวะแบบนั้น ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคตต่างหาก ธรรมเท่านั้นที่จะเป็นเครื่องดับกิเลส

สมาธิธรรม เราต้องแสวงหา สิ่งที่เป็นความสงบของใจ ในสมัยพุทธกาลคนที่เขาประพฤติปฏิบัติมีอยู่ เขาแสวงหาอยู่ จิตใจเขามีพื้นฐาน ดูอย่างพระปัญจวัคคีย์ อุปัฏฐากพระพุทธเจ้ามาตลอด เขาประพฤติปฏิบัติอยู่ หลักของใจเขามีอยู่แล้ว สมาธินี้มีอยู่แล้ว ท่านอาฬารดาบสที่เจ้าชายสิทธัตถะไปศึกษากับเขาก็เหมือนกัน เขามีอยู่แล้ว ดูสิ ดูอย่างพระโมคคัลลานะ พระสารีบุตรเป็นลูกศิษย์ของสัญชัยปริพาชก เห็นไหม ท่านก็แสวงหาอยู่ทางนั้น เรามีบุญกุศลเพราะเราเกิดมาท่ามกลาง ถึงเราไม่พบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เราก็พบธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมและวินัยนี้เป็นศาสดาของเรา

ธรรมและวินัย เราถึงศึกษาปริยัติกัน ศึกษาปริยัติ จะศึกษาขนาดไหน มันก็ย้อนกลับมาที่ใจเท่านั้น ถ้าเราศึกษาอย่างนั้นศึกษาธรรมวินัยประกอบ เวลาเราเทียบเคียงมันจะเป็นประโยชน์มาก เมื่อเราประพฤติปฏิบัติไป ถ้าเราลองก้าวเดินไปนะ เวลาประพฤติปฏิบัติมันจะมี

ความลังเลสงสัย สิ่งที่เราสงสัยนี้ เราค้นคว้ามาเทียบได้ เหมือนหมอเวลาที่เขารักษาโรค เขาต้องวิเคราะห์โรคก่อนว่า เป็นอะไร เขาถึงจะให้ยาได้ถูกต้อง ในการประพฤติปฏิบัติ ก็เหมือนกัน เนี่ย ทำไมจิตมันไม่สงบ มันสงบแล้วทำไมมันไม่วิปัสสนา วิปัสสนาแล้ว ทำไมปัญญามันไม่เข้าหลักของมัชฌิมาปฏิปทา สิ่งนี้เวลามันปฏิบัติไป ก้าวเดินเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นไป

เนี่ย เราเทียบได้ เวลาลังเลสงสัย เราเทียบในสูตรใดก็ได้ในพระไตรปิฎก เทียบเข้าไป มันจะได้รู้ถ้าสิ่งนั้นเทียบเข้าไปแล้วมันไม่ตรงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสประทานไว้ เพื่อย้อนกลับทวนกระแสเข้ามา ดูอย่างนักวิชาการเขาวิเคราะห์กัน ต้องเป็นแบบนั้นต้องเป็นอย่างนั้น เขาเถียงกัน เอาแผนที่มากางแล้วก็เถียงกัน แต่เรานักปฏิบัติ เราลงพื้นที่เลย แผนที่เราไม่รู้หรอก ว่ามันเป็นอย่างไรเขาขีดไว้ขนาดไหน

แต่จริตนิสัยของใจเราเห็นทั้งหมด เราเข้าพื้นที่ทั้งหมด เวลาเข้าพื้นที่นี้ ทำไมแผนที่เขาชี้ไว้แล้ว เข้าพื้นที่ พื้นที่เป็นอย่างนั้นพอเทียบแผนที่ อ๋อ เนี่ยพิกัดขนาดนั้นก็จริงอยู่ แต่ความเป็นจริงของมันเราเห็นชัดเจนขนาดนั้น แต่ที่มันผิดพลาดไปนี้ เราก็เทียบเคียงเข้ามา เนี่ยมันจะเป็นประโยชน์ ธรรมและวินัยจะเป็นประโยชน์มาก เวลาเราประพฤติปฏิบัติแล้ว เราเทียบเคียงเพื่อความถูกต้อง

แต่ธรรมและวินัย เราตั้งไว้ แล้วเราศึกษา เราวิเคราะห์ธรรมวินัย เราไม่ได้วิเคราะห์ใจของเรา เราไปวิเคราะห์ธรรมวินัย เราก็วิเคราะห์แผนที่แล้วเราก็วิเคราะห์กันอยู่อย่างนั้น ถึงว่าการปฏิบัตินี้สำคัญมาก การประพฤติปฏิบัติคือการที่เราแสวงหาว่าเราเป็นโรคอะไร แล้วเราจะใช้ยาอะไร ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม แม้แต่ในการทำความสงบ

ของใจ เราทำแค่คำบริกรรม พุทโธ พุทโธ พุทโธ นี้ ศรัทธาจริต เรามีความเชื่อ เรามีความมั่นใจของเรา

เรากำหนด พุทโธ พุทโธ พุทโธ นี้มันจะเข้ามา จิตนี้ความรู้สึกมันจะเกาะอยู่กับพุทโธ มันเปลี่ยนไง หัวใจของสัตว์โลกมันเหมือนกับทะเลหลวง แม่น้ำทุกสายไหลลงไปในทะเลไม่เคยเต็ม ความคิดของใจความเกาะเกี่ยวใน รูป รส กลิ่น เสียง ของใจก็เป็นสภาวะแบบนั้น มันติดไปหมด ติดสิ่งต่างๆ ไปหมด มันคิดไปหมด

เรากำหนด พุทโธ พุทโธ พุทโธ ต้องการให้กระแสนี้ มาเกาะที่พุทโธไว้ก่อน เนี่ยให้มันปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามา ปล่อยวางสิ่งที่เป็นพิษเป็นภัย ให้มันเกาะไว้กับพุทโธ คำบริกรรมนี้ เป็นธรรมอันหนึ่ง ธรรมและวินัย เราเกาะธรรมไปเลย แล้วเราพิสูจน์กันด้วยการประพฤติปฏิบัติ กำหนด พุทโธ พุทโธ พุทโธ จะขนาดไหน จะต้องตั้งสติเหมือนโลกนี้ไม่มี

เวลาประพฤติปฏิบัติโลกนี้เหมือนไม่มี ไม่มีความกระทบ ไม่สนใจสิ่งใด กำหนด พุทโธ พุทโธ พุทโธ อย่างเดียวแล้วตั้งสติไว้ พอเผลอกำหนดใหม่ เผลอกำหนดใหม่ ทำสภาวะแบบนี้ ทำไปโดยธรรมชาติมันต้องเกิดผลแน่นอน

เนี่ยเวลาพระอาทิตย์ขึ้น มันต้องตก เราก็รู้ๆ กันอยู่ เวลาดวงตะวันขึ้นมาแล้ว มันจะไปไหน มันก็ต้องคล้อย มันก็ตกไปตามธรรมชาติของมัน แล้วเรากำหนด พุทโธ พุทโธ พุทโธ อยู่นี้ให้จิตนี้มาเกาะพุทโธอยู่ มันจะไม่สงบเป็นไปได้อย่างไร มันเป็นไปไม่ได้หรอกที่มันจะไม่สงบ แต่เราทำแล้ว มันก็ไม่สงบเพราะอะไร

เพราะว่าเราทำไม่จริงไง ความจริงของเราอยู่ที่ไหน ถ้าความจริงของเราอยู่กับเรา เราต้องตั้งสติขึ้นมา แล้วกำหนดไป ครูบาอาจารย์

ผ่านพ้นไปแล้วนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสคำใดคำนั้นไม่มีผิดพลาดเลย ไม่เคยหลอกลวงสัตว์โลก แล้วพระองค์ยังบอกกรรมฐานไว้ ๔๐ ห้อง ให้เราได้ก้าวเดิน แล้วเราทำไปไม่ได้ มันก็ขัดกันน่ะสิ มันขัดกับหลักความจริงแล้ว พระองค์พูดปดกับเราได้อย่างไร

แต่ไม่ใช่ กิเลสของเรามันปดเราต่างหาก เราไม่จริงจังกับเราต่างหาก ในเมื่อเราไม่จริง ธรรมะเป็นความจริงสุดส่วน แต่เราไม่จริงมันจะเข้ากับความจริงได้อย่างไรล่ะ ในเมื่อสติของเรา สติเกิดขึ้นมาจากจิตสติไม่ใช่จิต ถ้าสติเป็นจิตมันจะต้องมีสติพร้อมไป เดี๋ยวเราก็เผลอเดี๋ยวสติเกิดขึ้นมาจากจิต เราระลึกขึ้นมานี้ พุทโธชัดเจนมากเลย แล้วกำหนดไป จางไป จางไป จางหายไป แล้วก็เข้าใจผิดก็มีนะ ครูบาอาจารย์ท่านบอกว่า พุทโธ นี้มันต้องจางไป จางไป แล้วจิตมันเป็นสมาธิ

เนี่ย กิเลสมันก็สวมแล้วนะ ถ้าคำว่าพุทโธมันจางไป จางไปแล้วมันจะมีความสงบ เราก็พุทโธ พุทโธแล้ว เราก็จางลง จางลง เห็นไหมสติคลายลง คลายลง ทุกอย่างคลายลงหมดเลย แล้วมันจะเป็นสัมมาสมาธิได้อย่างไร มันก็เป็นมิจฉาสมาธิ แล้วตกภวังค์อีกต่างหากหายเงียบไปเลย โดยที่เราไม่มีสติเลย

เนี่ย กิเลสมันอยู่ในการปฏิบัติ กิเลสมันอยู่กับใจ เวลาเราประพฤติปฏิบัติ มันก็พลิกแพลง ให้เราเดินออกนอกลู่นอกทาง แล้วเราก็เข้าใจว่าเราปฏิบัติใช่ไหม เนี่ย เราเข้าใจว่าเราปฏิบัติ แล้วเราก็ไม่ได้ผลเรามีความพยายามให้มันสงบขึ้นมา ทำไมมันไม่สงบขึ้นมา จำเป็นด้วยหรือต้องให้มันสงบ จำเป็น ถ้าไม่มีความจำเป็นนะ จะไม่มีคำว่าศีลสมาธิ ปัญญาหรอก

ศีล สมาธิ ปัญญา ทาน ศีล ภาวนา ต้องมีสมาธิมันถึงเกิดโลกุตรธรรม เกิดโลกุตรธรรม ธรรมที่เหนือโลก ธรรมที่จะทำให้เราพ้นจาก

กิเลส แต่เราใช้ปัญญาใคร่ครวญขึ้นมา เนี่ยมันเป็นโลกียะธรรม โลกียะธรรมอันนี้มันจะเกิดเป็นประโยชน์ต่อเมื่อเป็นพุทธิจริต เห็นไหม คนที่มีจริตชอบใช้ปัญญา คนที่มีปัญญามากจะกำหนด พุทโธ พุทโธ เนี่ยมันทำไม่ได้ มันไม่มีเหตุมีผล เราไม่ค่อยเชื่อสิ่งใด เราจะต้องใช้ปัญญาใคร่ครวญของเรานี้ มันจะเป็นโลกียะ ไม่ใช่ว่าเราจะเอาธรรมที่แบบหลุดพ้นไปเลยที่ไหนล่ะ

เราต้องหาใจของเราก่อน จะพิจารณาธรรม เอาอะไรมาพิจารณา จะประพฤติปฏิบัติธรรม จะเอาอะไรประพฤติปฏิบัติธรรม เพราะเรามีศรัทธา เรามีความเชื่อ เราถึงพาร่างกายของเรามาบวชเป็นพระเป็นเณร แล้วก็ประพฤติปฏิบัติ เพราะศรัทธาความเชื่อนั่นคือหัวใจ แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติ เวลาจิตสงบขึ้นมานี้ ตัวจิตนี้สงบเป็น เอกัคคตารมณ์ เอาตัวใจนี้ยกขึ้นวิปัสสนา

วิปัสสนาในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม ต้องเอาตัวใจนี้วิปัสสนา ถ้าไม่สงบ ความคิดของเรานี้ มันจะมีตัวตนของเรา กิเลสมันคิดไปพร้อมกับเรา กิเลสมันก็ใคร่ครวญไปกับเรา เราว่าเราพิจารณามาหมดแล้ว กายนี้เราเห็นกายมาหมดแล้ว เนี่ยถ้าเราเห็นกาย เราสู้หมอไม่ได้หรอก หมอเขาผ่าตัดทุกวัน ยิ่งหมอนิติเวชเขาผ่าศพทุกวัน เขาเห็นศพทุกวัน ทำไมเขาถึงไม่สามารถชำระกิเลสได้ หมอบางคนนะ ยิ่งเห็นสภาวะแบบนั้นเขายิ่งเกิดกิเลสตัณหา ยิ่งมักใหญ่ใฝ่สูง ยิ่งเกิดเล่ห์เหลี่ยม กิเลสมันยิ่งพอกพูนเข้าไปนะ ว่าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม และเป็นการชำระกิเลส ทำไมมันไม่เป็นไป เพราะจิตของเขาไม่สงบ จิตของเขามีความยึดมั่นถือมั่น มีความเห็นวิชาชีพของเขายึดมั่นถือมั่น อันนั้นว่าเป็นผลของเขา

เขา–เรา นี้มันเป็นตัวตน สิ่งที่เป็นตัวตน ถ้ามันเป็นเรื่องของกิเลส มันจะยึดมั่นถือมั่นแล้ว มันจะเหยียบย่ำหัวใจนะ ถ้ามันพลิกออกไปว่านี่ ฉันเป็นคนมีธรรม ฉันเป็นคนมีศักยภาพ ฉันเป็นคนมีความรู้ ฉันเป็น คนเข้าใจสภาวะทั้งหมด มันยิ่งร้ายกาจ มันยิ่งพลิกแพลงให้เราบิดเบือน ออก ในการประพฤติปฏิบัติว่ามีภาคปริยัติ

เวลาศึกษาเข้าไป กิเลสมันจะสวมเขา บังเงากับความคิดเราไป ตลอด ในการประพฤติปฏิบัติ ถ้าเราไม่เทียบธรรมวินัย เราก็จะโดนกิเลส หลอกเหมือนกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสไว้ใน พระไตรปิฎกว่า ศีล สมาธิ ปัญญา เราใช้ความสงบของเราเข้ามา เราพิจารณากาย เห็นกาย เห็นสภาวะต่างๆ แล้วสลดสังเวชเข้ามา มันแค่สงบเข้ามา แล้วปัญญาอะไรมันเกิดขึ้นล่ะ แล้วมันมีสิ่งใดที่เรา ชำระกิเลสไปบ้างล่ะ

มันไม่มีสิ่งใดเลย ถ้าไม่มีสิ่งใดเลยเราก็เข้าข้างตัวเอง เราก็ เข้าข้างกิเลส กิเลสมันก็เหยียบย่ำหัวใจของเรา เนี่ย เวลาเราเทียบธรรม วินัยเทียบตรงนี้ไง แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติ เวลาปัญญามันออก ออก ทำงานของมัน มันยังมหัศจรรย์มหาศาลเลยนะ เราจะต้องพยายาม ใคร่ครวญให้เข้าถึงใจของเรา เนี่ย การเดินทางในวัฏฏะนี้ไม่มีต้น ไม่มีปลาย ชีวิตนี้เกิดตาย เกิดตาย มาตลอด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสไว้แล้ว บุพเพนุวาสานุสติญาณ สาวไปในอดีตชาติไม่มีวันที่จะจบสิ้น เนี่ยจิตนี้ไม่มีต้นไม่มีปลาย เวียนไปตายเกิดตลอดไป ความคิดของเราเกิดดับ จะมีความคิดมหัศจรรย์ขนาดไหน จะมีความคิดแปลกขนาดไหน มัน เกิดดับจากสภาวะแบบนั้นตลอดไป

ในเมื่อเราทำความสงบของใจขึ้นมานั่นน่ะ ตรงนั้นน่ะ ตรงจุด เป้าหมาย ตรงจุดเป้าหมายคือกิเลสมันอยู่ที่ใจ ถ้าเราจับใจให้มันวิปัสสนา

คือความใคร่ครวญให้ใจมันเข้ามา นั่นคือเป้าหมายมันมีที่สิ้นสุดไง มันถึงตรงนั้นแล้ว มันชำระกิเลสได้ มันพลิกแพลงหัวใจออกมาให้ใคร่ครวญออกมาว่า เราติดในสิ่งใด ถ้าความคิดความเห็นของโลกทั่วไปก็คือ เราติดรูปรสกลิ่นเสียงภายนอก เพราะว่าใจมันส่งออกไป จากเราพื้นฐานสภาวะใจอยู่ที่นั้นแล้วมันอาศัยเรา เราจะเกิดจะตายแล้วแต่โลกนี้ก็มีอยู่อย่างนี้ตลอดไป พอเราเกิดขึ้นมาเรารู้ไปหมดเลย

เนี่ย รู้ไปหมด สมบัติอยู่ที่ไหน สมบัติการค้าขายระหว่างชาติระหว่างประเทศ เราคิด เรารู้ไปหมด สิ่งที่รู้นี้มันส่งออกไปจากใจ รูป รส กลิ่น เสียง ใจมันหมายไปหมดเลย เรากำหนดพุทโธ พุทโธ เข้ามาด้วยคำบริกรรม อันนี้เป็นศรัทธาจริตมันจะสงบเข้ามา แล้วสงบเข้ามาบ่อยครั้ง จนมันปล่อย ปล่อยรูป รส กลิ่น เสียง เป็นอิสรภาพของมัน อิสรภาพของมันนี้ถึงต้องยกขึ้นวิปัสสนา เราใช้โลกียะ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ก็เหมือนกัน ใคร่ครวญสิ่งนี้เข้ามาตลอด เนี่ยพิจารณากาย พิจารณาร่างกายของมนุษย์ต่างๆ กายนอกพิจารณาเข้ามา พิจารณาคนเจ็บ คนป่วยต่างๆ ใช้โลกียะ ใช้ปัญญาใคร่ครวญกายนอกขึ้นมา

มันจะปล่อยเข้ามา ปล่อยเข้ามา สิ่งที่มันปล่อยเข้ามาเนี่ยมันถึง เห็นไหม เป้าหมายมันอยู่ตรงนี้ไง สิ่งที่เราเคยคิดเคยรู้นั้นมันเป็นเรื่องของโลก ความคิดของโลกในสภาวะแบบนั้นสิ่งที่เป็นสภาวะให้ผลคือความร้อน ให้ผลคือความทุกข์ ไม่มีให้ผลเป็นความสุข เป็นไปไม่ได้ เพราะว่ามันเป็นเรื่องของโลก เป็นเรื่องของกิเลส เป็นเรื่องของไฟ แต่ถ้าเป็นความร่มเย็นล่ะ ความร่มเย็นตรงเป้าหมายนี้ เราย้อนกลับเข้ามาทำความสงบของใจเข้ามา ใจมันสงบเข้ามา จากปุถุชน ปุถุชนคนหนาไปด้วยกิเลส สิ่งที่กิเลสหนา เราพอกหนานี้มันก็ขับเคลื่อนออกไปตาม ที่ว่าเราไม่มีกำลังพอ แต่พอเวลาเราพิจารณาเข้ามา เราปล่อยวางเข้ามา เนี่ย

บ่อยครั้งเข้าแล้วพิจารณาเหตุผลของมัน มันจะตัดขาด ตัดรูป รส กลิ่น เสียง

ถ้ามีสติสัมปชัญญะ ตัดรูป รส กลิ่น เสียง ขาดออกไปจากใจ เห็นโดยสัจจะเลยนะ พอมันขาดออกไป จิตนี้เป็นอิสระเลย แล้วเราควบคุมใจได้ง่าย ตัวใจตัวนี้เราถึงยกขึ้นวิปัสสนาไง

เนี่ย กัลยาณปุถุชน ปุถุชนเหมือนกันแต่เป็นปุถุชนคนที่จะเดินอริยมรรคไง ถ้าเดินอริยมรรค ยกขึ้นมาย้อนกลับเข้ามาเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม เนี่ย โสดาปัตติมรรค เป็นบุคคลที่ ๑ ถ้าเป็นบุคคลที่ ๑ จับสิ่งนี้ได้แล้วค่อยวิปัสสนาไป เราเป็นบุคคล ๘ จำพวก บุคคล ๘ จำพวกที่เราจะยกขึ้นไป

มรรค ๔ ผล ๔ นี้ ๘ จำพวกถ้าเราก้าวเดินออกไป ถึงนิพพาน ๑ พ้นออกไป ออกไปจากวังวนอันนี้ไง ถ้าเราพ้นออกไปจากวังวนอันนี้ได้เนี่ย มันติดตรงนี้ แต่เราเข้าใจว่าเราไปติดข้างนอก แล้วเราก็ว่าสิ่งข้างนอกเป็นอนิจจัง แต่ไม่ได้ดูเลย ใจดวงนี้ก็เป็นอนิจจัง ใจตัวนี้โดนกิเลสควบคุมอยู่แล้ว มันก็เกิดดับเป็นอนิจจัง มันเป็นอนิจจัง มันถึงไปยึดเขา สิ่งที่มันไปยึดเขาเพราะมันต้องอาศัย อำนาจของจิตนี้แปลกประหลาดมหัศจรรย์มาก ถ้าเราควบคุมมันไม่ได้ เราไม่เห็นมัน มันจะออกไปยึดสิ่งต่างๆ แล้วเราก็ไม่รู้ว่าใจกับเรา กายกับใจนี้มันคนละอันกัน ทำไมมันมีทุกข์ของกาย ทุกข์ของจิตล่ะ

ทุกข์ของการเจ็บไข้ได้ป่วยเนี่ย เวลากายมันทุกข์ เจ็บไข้ได้ป่วยเป็นธรรมชาติของมัน เนี่ย ทุกข์มาก แล้วหัวใจก็ทุกข์ไปด้วย เวลาเราอยู่เฉยๆ นะร่างกายแข็งแรง แต่เวลาเรามีสิ่งที่กระทบกระเทือนใจ ไม่มีใครทำให้ร่างกายเราเคลื่อนไหวเลย ทำไมเราเจ็บปวดหัวใจมาก โทมนัสไง หัวใจมันเจ็บปวดมาก ความเห็นกายกับใจ สภาวะกายกับใจ

เวลาเราปล่อยรูป รส กลิ่น เสียง เข้ามา มันเป็นอิสรภาพของมัน ปล่อยบ่อยครั้งเข้า ถึงที่สุดแล้วเราพยายามค้นคว้าไง

ถ้าจิตสงบโดยคำบริกรรม มันจะยกขึ้น เห็นกาย เห็นกายก็ได้ เห็นจิตก็ได้ ถ้าเห็นกายมันจะเป็นสภาวะนะ เป็นกระดูก เป็นเนื้อ เป็นเอ็น เป็นสิ่งใดก็ได้ แล้วจับพิจารณาไป ที่พิจารณาเพราะมันติดตรงนี้ เพราะมันติดตัวมันเองก่อน ถ้าหัวใจไม่มีกิเลสมันจะเคลื่อนไหวไปได้อย่างไร ถ้าจิตนี้บริสุทธิ์มันจะเป็นสิ่งที่รู้เท่าทันหมด มันจะไปเกาะเกี่ยวสิ่งต่างๆ ไม่ได้

แต่เพราะจิตมันมีตัณหาความทะยานอยากอยู่ในหัวใจของมัน มันถึงเป็นภพ มันถึงเป็นภวาสวะ เนี่ย อนุสัย ๓ สิ่งนี้ละเอียดมาก เรายังไม่เห็นมัน เพราะไม่เห็นมันก็ยึดเราก่อน เพราะมีเรา เพราะมีตัวตน มีเรามีตัวตนมันถึงยึดออกไปข้างนอก ยึดออกไปข้างนอกมันก็ติดอยู่ข้างนอกหมด ทีนี้เราจะย้อนกลับเข้ามา เราต้องมาทำลายตรงนี้ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแตกต่างกับศาสนาอื่นๆ ก็ตรงนี้ ตรงที่ปัญญาไง ปัญญาการชำระกิเลส ต้องชำระด้วยปัญญาเท่านั้น แต่ปัญญาที่จะชำระกิเลสต้องมีสัมมาสมาธิยกขึ้นมาให้พ้นจากตัวตนของเรา

ถ้าไม่มีสัมมาสมาธิพ้นจากตัวตนของเรา มันเป็นความคิดที่กิเลสมีส่วน ถ้าเป็นความคิดของกิเลสมีส่วน มันจะเป็นมัชฌิมาปฏิปทาไปไม่ได้ เพราะตัวตนของเรามันเอียง ความเห็นแก่ตัว เพราะกิเลสตัวนี้มันเห็นแก่ตัว มันคิดคาดหมายมันคิดต่างๆ เนี่ย มันถึงปฏิบัติธรรมไม่สมควรแก่ธรรม สิ่งที่ไม่สมควรเพราะเราทั้งนั้น ต้องโทษเรานะและโทษกิเลสของเราทั้งนั้นเลย ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านพยายามค้นคว้าของท่านมา มันเป็นสุดส่วน ถูกต้อง ไม่มีสิ่งใด

เข้าไปคัดค้านได้เลย ตรงตามความเป็นจริงทั้งนั้น

แต่เพราะธรรมอันนั้นยังไม่บริสุทธิ์ที่ใจของเราต่างหาก ใจของเรามีกิเลสอยู่ ใจของเรามันใคร่ครวญแล้ว มันคาดหมายไป มันถึงไม่เป็นมัชฌิมาปฏิปทา เราถึงว่าพอมันปล่อย มันจะเจอสภาวะแบบใดเนี่ยมันมีเหตุมีผล ถ้ามันไม่มีเหตุมีผลพอ มันปล่อยแล้ว เราต้องซ้ำ

การประพฤติปฏิบัติมันต้องซ้ำแล้ว ซ้ำเล่า เว้นไว้แต่ **ขิปปาภิญญา** แบบองค์สมเด็จสัมมาสัมพุทธเจ้า เนี่ย **บุพเพนิวาสานุสสติญาณ จุตูปปาตญาณ** แล้วย้อนกลับเข้าไปอวิชชา เนี่ย **อาสวักขยญาณ** ทีเดียวขาดหมด แต่ผู้ที่ขาดด้วย ขิปปาภิญญา แต่ก็วางศาสนาไว้เป็นมรรค ๔ ผล ๔ แล้วเราเป็นเนยยะสัตว์เป็นผู้ที่ก้าวเดินไป ต้องค้นคว้าของเรามันปล่อยวางอย่างไร เราก็เทียบธรรมและวินัย เทียบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราปล่อย ปล่อยแบบนี้ปล่อยแบบฤาษีชีไพรปล่อยโดยไม่มีเหตุมีผล ทั้งๆ ที่ว่าเดินโสดาปัตติมรรคใช้ปัญญาถูกต้อง เราใช้ปัญญาอยู่ แต่มันไม่ถึงที่สุดไง แล้วกิเลสมันบิดเบือน เราถึงปล่อยแล้วเราถึงชะล่าใจ ถ้าเสื่อมไปนะ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเนี่ย พระเทวทัตเห็นไหมเหาะเหินเดินฟ้า แต่ชำระกิเลสตรงนี้ไม่ขาด ยังเสื่อมสภาวะไปได้ แต่เราเนี่ย เราไม่เป็นแบบนั้น เพราะเราไม่ใช่ฌานโลกีย์ เราเข้ามาทางสัมมาสมาธิ แล้วเรายกขึ้นวิปัสสนา เห็นกาย วิปัสสนากายไป จับกายตั้งสมาธิพิจารณาไป พิจารณาสิ่งนั้นให้มันแปรสภาพ น้อมไป ใจเรานี้น้อมไปว่าเป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ น้อมแปรสภาพนั้นไป ให้ไฟเผาสิ่งนั้นไป

มันจะเกิดรวดเร็วมาก มันจะพลิกแพลงให้เราเห็นโดยความมหัศจรรย์มาก ผู้ที่เห็นกาย พิจารณากายจะเห็นความมหัศจรรย์ของมัน สิ่งที่มหัศจรรย์นั้นมันสอนใจนะ ไม่มีใครเคยเห็นสิ่งนี้ ไม่มีใครเคย

พิจารณาสิ่งนี้ เพราะสิ่งนี้เป็น มัคคอริยสัจจัง มรรคญาณ ธรรมจักร จักรของใจมันหมุน

เนี่ย โสดาปัตติมรรคคือจักร จักรมันเกิดขึ้นจากใจดวงนั้น มันหมุนออกไปสิ่งที่หมุนออกไปเกิดขึ้นมาจากเราเป็นศากยบุตรพุทธชิโนรส เราเป็นบริษัท ๔ เราเป็นลูกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานฝากศาสนาไว้ แล้วตอนนี้ เรากำลังค้นคว้าให้เป็นสมบัติของเรา พยายามค้นคว้าให้เกิดขึ้นมา ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นตถาคต ถ้าเราเห็นสภาวะที่ว่ามันแปรสภาพอยู่นี้

ธรรมฝ่ายเหตุ สิ่งนี้เป็นธรรมฝ่ายเหตุ เนี่ย จักรมันเดิน จักรมันเคลื่อนไป พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ถึงที่สุดแล้วมันจะต้องขาดออกไป กายกับใจ กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ ขาด พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรมเหมือนกันทั้งหมด แต่วิธีการต่างกันเท่านั้นเอง ต่างกันตรงที่พิจารณากาย เราใช้การเพ่งดู เพ่งดูให้เกิดสภาวะ เพราะมันเป็นภาพให้เราเห็น แล้วเพ่ง ดูไปแล้วมันจะแปรสภาพให้เราเห็น แปรสภาพหนหนึ่ง มันก็ปล่อยหนหนึ่ง ปล่อย พอปล่อยๆ มันก็ว่าง ใจมันจะว่างมาก พอว่างมาก เดี๋ยวเราพยายามกำหนดให้ขึ้นมาอีก มันก็เป็นกายเป็นภาพใหม่ขึ้นมา เป็นสภาวะใหม่ขึ้นมาแล้ว ซ้ำอยู่อย่างนั้น หลายครั้งหลายหนถึงจุดมันก็ปล่อย ปล่อยจนในที่สุดมันขาด

พอมันขาด สักกายทิฏฐิ ๒๐ ขันธ์ ๕ ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ขันธ์ ๕ ขันธ์ ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ขันธ์ ๕ มันจะแยกออก ขันธ์ ๕ ไม่มีในเรา เราไม่มีในขันธ์ ๕ ทุกอย่างมันจะเป็นอิสระหมดเลย สิ่งนี้จะเป็นอิสระ มันขาดหมด

พิจารณาจิตก็เหมือนกัน แยกออกมาจับความรู้สึกนั้นตั้ง ความรู้สึกนั้นขันธ์ ๕ สมบูรณ์มาก แต่มันเป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรม

มันถึงต้องใช้การใคร่ครวญอย่างละเอียด พยายามค้นคว้าเข้าไป แยกมันออก ความรู้สึกมันเกิดขึ้นมานี้ ขันธ์ ๕ มันพร้อมอยู่แล้ว แต่เราไม่เห็นมัน เราก็จับมันไม่ได้ แต่ในเมื่อจิตมันเป็นสัมมาสมาธิเข้ามา มันสงบเข้ามา เราปล่อยแล้วใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญเข้ามาต่างๆ ใช้ปัญญานี้ใคร่ครวญความรู้สึก ความคิดเข้ามา มันปล่อยเรื่องโลก ขันธ์ สังขารคิดปรุงแต่ง สังขารคิดถึงโลก มันคิดเหตุนั้นขึ้นมาเป็นอารมณ์ของมัน

เวลามันเป็นอารมณ์นี้ เราคิดพิจารณาเข้าไป มันปล่อยอารมณ์นั้นไง พอปล่อยอารมณ์นั้นมันสงบตัวเข้ามา สงบตัวเข้ามา พอมันสงบตัวเข้ามา เราพิจารณาจิตนี้ เราจะเห็นสภาวะของมัน

ถ้าสภาวะของมัน ขันธ์ปล่อยจากอารมณ์โลก มันก็เป็นขันธ์โดยธรรมชาติของมัน เพราะฉะนั้นเราจับขันธ์ธรรมชาติของมัน นี่เราก็แยกสิ่งใดที่เป็นความคิดความปรุงอันนั้น มันเป็นสังขาร สิ่งที่เป็นสังขารความรู้สึกนั้น มันเกิดขึ้นมาพร้อมกับสิ่งนี้แล้ว เนี่ยปัญญามันแยกเข้าไปจับตัวนี้ตั้ง จับความรู้สึกนี้ตั้งไว้ อะไรเกิดก่อน สังขารเกิดก่อนหรือสัญญาเกิดก่อน สัญญากับสังขารอันไหนมันละเอียดกว่ากัน

เนี่ย แยกแยะมัน แยกแยะมันออกไปแล้วสิ่งใดเป็นความรู้สึกสิ่งใดแยกมันออก มันจะละเอียดขนาดไหนเราจะแยกมันไปเรื่อย มันจะปล่อยวาง ปล่อยวาง ปล่อยวางแล้วเราก็ไม่เชื่อ เพราะมันไม่มีเหตุไม่มีผลบอกเราให้เราเชื่อได้ เนี่ย เราเทียบกับธรรมและวินัย ประโยชน์ของธรรมวินัยจะเกิดตรงนี้ เพราะปัญญาเราก้าวเดิน เวลาปัญญาเราก้าวเดินเนี่ยเราจะไปถามใคร ถามใคร ใครก็ไม่รู้กับเราหรอกเพราะเขาไม่มีปัญญาอย่างนี้

ปัญญาอย่างเขาไปถามปริยัติสิ หนังสือเล่มนี้เขาว่าอย่างไร บทนั้นบทนี้เขาว่าอย่างไรเขาจะตอบเราได้ ถ้าเขาตอบเราไม่ได้ เขาก็ไปเปิดหนังสือมาตอบเราได้

แต่ในการประพฤติปฏิบัติ มันจากใจ จากหัวใจที่ก้าวเดินถูก แล้วเราจะไปถามใครเล่า เราก็ต้องพยายามเทียบเคียงกันถ้ามีครูบาอาจารย์ก็เป็นบุญกุศลของเรา ไม่มีครูบาอาจารย์เราก็เปิดพระไตรปิฎกเทียบเคียงพระไตรปิฎก ว่าเนี่ย ปัญญามันก้าวเดินไปแล้ว ปัญญามันจะรวมตัวอย่างไร ในพระไตรปิฎก **มัคคสมังคี** มรรคสามัคคีมันจะสามัคคีอย่างไร มันจะสามัคคีเป็น **มัชฌิมาปฏิปทา** ถ้ามัชฌิมาปฏิปทามันจะรวมตัวเข้ามา เพราะเราใคร่ครวญ เราแยกมันบ่อยครั้งเข้า ถึงที่สุดแล้วมันจะรวมตัวแล้วขาดออกไปจากใจ

แต่อย่าคาดอย่าหมาย การคาดการหมายว่า ทำอย่างนี้แล้วจะเป็น**มัชฌิมาปฏิปทา** ทำอย่างนี้แล้วมันจะสามัคคี อันนั้นเป็นการคาดการหมาย ยิ่งคาดหมายมากขนาดไหน การรื้อถอนการค้นคว้าของเรามันก็ต้องเพิ่มแรงงานไปขนาดนั้น เราถึงต้องสงสารตัวเราเอง ถึงว่าต้องย้อนกลับมาตั้งสติไว้ เราจะไม่คาด เราจะไม่หมาย เพราะการคาดหมายนี้เราทำให้จิตของเรานี้ลึกลงไป แล้วเราจะต้องปฏิบัติลงไปตามจิตสภาวะแบบนั้น แล้วมันเป็นคุณกับเราหรือเปล่า ถ้ามันไม่เป็นคุณกับเรา เหมือนหมอเลย หมอเนี่ยเขารู้นะว่ายาบางอย่างมันจะมีผลข้างเคียง เขาจะไม่ใช้อย่างนั้น นี่ก็เหมือนกันเราปฏิบัติอยู่ ผลข้างเคียงของมันคือกิเลสมันหมายไปก่อน แล้วมันก็มีผลข้างเคียงขึ้นมา พอผลข้างเคียงมันก็ไม่เป็นผลด้วย

ถ้ามันถึงที่สุด ต้องสะอาด ต้องบริสุทธิ์ ไม่มีผลข้างเคียง ไม่มีตัวตน ไม่มีสิ่งใดเข้ามาเจือปน มันถึงจะเป็น มรรคสามัคคีโดยธรรมชาติของมัน พอมันขาดออกไป เนี่ย มีดวงตาเห็นธรรม พอมีดวงตาเห็นธรรมเนี่ย เราประพฤติปฏิบัตินี้เป็น ศากยบุตร พุทธชิโนรส เป็นเชื้อไขของธรรม เรามีสัญชาติธรรม เนี่ย กระแส เราเข้ากระแส ถ้าเราเข้ากระแส เราต้องประพฤติปฏิบัติ เราจะไม่เหมือนพระเทวทัตแล้ว

พระเทวทัตนี้ สามารถเหาะเหินเดินฟ้าได้ แต่ไม่ยกขึ้นวิปัสสนา ถึงว่าเวลาจิต มีกิเลส มารมันมีอำนาจเหนือกว่าแค่ลาภสักการะก็ติด แล้วก็หมุนออกไป หาโทษหาภัยมาให้ตัวเอง เพราะสติสัมปชัญญะไม่พอ

แต่เวลาเราพิจารณาเข้าถึงกระแสแล้ว เนี่ย **สีลัพพตปรามาส** เราจะไม่ลูบคลำในศีล เราจะผิดศีลอีกไม่ได้เลยในเจตนา แต่ความพลั้งเผลอเพราะสติเราไม่สมบูรณ์ เป็นไปได้ เพราะเราเข้ากระแส พอเข้ากระแสเนี่ย เหมือนคนทำธุรกิจ ธุรกิจกำลังเป็นขาขึ้น มีความเจริญรุ่งเรือง เราต้องรีบทำของเรา เพื่อประโยชน์ของเรา พอเข้ากระแสไปปิดอบายภูมิ ไม่เกิดในอบายภูมิอีก แต่ยังต้องเกิดในภพมนุษย์

นางวิสาขาสร้างอำนาจวาสนามาขนาดนั้น ประพฤติปฏิบัติมาขนาดนั้น แล้วก็ตายไป พระโสดาบันก็ต้องมาเกิดอีก สิ่งที่เกิดๆ ในมนุษย์ เกิดได้เพราะเป็นกามภพ เราเข้ากระแสแล้ว เราถึงต้องย้อนมาวิปัสสนายกขึ้น ทำความสงบของใจขึ้นไป ความผิดพลาดที่ทำให้เราตกต่ำไม่มี แต่ความผิดพลาดที่จะทำให้เราติดในการประพฤติปฏิบัติ มี มี เพราะอะไร เพราะกิเลสอย่างหยาบนั้นมันขาดไป กิเลสอย่างกลาง กิเลสอย่างละเอียด กิเลสอย่างละเอียดสุด อวิชชา ปัจจยา สังขารา อยู่ข้างหน้ารอเราอยู่นะ

ถ้าเราเข้าไปเจอตัวมัน เราเข้าไปทำลายมันได้ นี่คืออำนาจวาสนา ถ้าเราเข้าไปไม่ถึงตรงนี้ เราปฏิบัติไปมันก็ปฏิบัติโดยการทุ่มกำลังของเราเข้าไป แต่มันเข้าไปไม่ถึง เพราะกิเลสมันบิดเบือน เนี่ย เราก็เทียบธรรมวินัยอีกแล้ว ถ้าธรรมวินัย มรรค ๔ ผล ๔ ในเมื่อมรรคขั้นที่ ๑ มันเห็นชัดเจน เราพยายามทำเนี่ย โสดาปัตติมรรคเราใคร่ครวญใน**สักกายทิฏฐิ** ความเห็นผิดพลาด ความเห็นผิดในกายมันเห็นๆ อยู่แล้ว แล้วเราวิปัสสนาไป มันปล่อย คนที่มีดวงตาเห็นธรรม ไม่มีความลังเลสงสัยในธรรม

มันชัดเจนมาก แต่การพิจารณาขึ้นไปข้างบน ที่จะหยั่งกิเลสอย่างละเอียด มันก็บิดเบือนไป เราถึงต้องพยายามทำความสงบของใจ

ถ้าทำความสงบของใจ ใจนี้จะมีสติ สติปัญญา สติปัญญาตัวก้าวเดิน เนี่ย ความเพียรชอบ การงานชอบ งานในการใคร่ครวญกิเลสเข้ามา กิเลสมันอยู่ที่ไหน กิเลสมันอยู่ที่ใจ เราถึงต้องทำความสงบของใจขึ้นมา เพื่อจะย้อนกลับเข้ามา ใช้กำลังของเรา เวลาประพฤติปฏิบัติใช้กำลัง ใช้ความพากเพียรของเรา พากเพียรเข้ามา งานอย่างอื่นงานการเขาต้องอาศัยกันนะ การทำธุรกิจเขาต้องอาศัยลูกค้าอาศัยสิ่งต่างๆ เป็นผลตอบสนองกัน

แต่ในการประพฤติปฏิบัตินี้ ใจของเรา กายของเรา อยู่ในป่าในเขา พระออกธุดงค์พยายามทำสิ่งนี้ พยายามค้นคว้าสิ่งนี้ ชัยภูมิในป่าในเขา มันมีสิ่งที่ว่าให้หัวใจเรามีโอกาสในการประพฤติปฏิบัติมาก เราไม่คลุกคลีในหมู่คณะ คลุกคลีอะไรต่างๆ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเนี่ย ในวงศ์ปฏิบัติของเราถึงต้องมีสัปปายะ หาที่สมควรแก่การประพฤติปฏิบัติ

ยิ่งครูบาอาจารย์ที่เคยประพฤติปฏิบัติมาเนี่ย จะสงวนจะรักษาสิ่งนี้นะ เพราะอะไร เพราะผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมา ท่านจะเห็นคุณคุณของการที่เราได้มาจากตรงไหน เราปฏิบัติมาอย่างไร แล้วท่านจะรักษาสิ่งนั้น เหมือนกับนักกีฬาเลย ถ้านักกีฬาของเรานะ ไม่ขยันฝึกซ้อมแล้วเราจะเอากำลังมาจากไหน เราจะพัฒนาทักษะของเราได้อย่างไร เราออกธุดงค์เพราะเหตุนี้

ออกธุดงค์ไปเพื่อการค้นคว้า เพื่อหาเรา เพื่อหาใจ เพราะกิเลสมันอยู่ที่ใจ เราก็ต้องค้นคว้าหาใจ แต่ผู้ที่อยู่ทางโลกเขาสบประมาทไงว่าพระทำไมต้องออกป่าต้องออกไปทำอย่างนั้น ผู้ที่ไม่ปฏิบัติเขาไม่เข้าใจหรอก เขาก็คิดของเขา ถ้าเราสามารถทำได้อยู่ที่ไหนก็ต้องทำได้สิ อยู่ในเมืองก็ต้องทำได้ อยู่ที่ไหนก็ต้องทำได้ เขาไม่เข้าใจเรื่องของกิเลสเลย

เขาไม่เข้าใจเรื่องของอำนาจวาสนาเลย จริตนิสัยของคนเขาก็ไม่เข้าใจ เขาไม่เข้าใจสิ่งต่างๆ ทั้งหมดเลย แล้วเขาก็คิดของเขาว่าการทำแบบนี้อยู่ในเมือง การค้นคว้าถึงจะเป็นไป

มันจะเป็นไปได้อย่างไร แม้แต่การประพฤติปฏิบัติ เข้าป่าเข้าเขา การค้นคว้าหาตัวเอง ถ้าจิตมันสงบขึ้นมานี้ เวลากิเลสมันบิดเบือนมานี้ แล้วเราจะไปหากายที่ไหนล่ะ เราจะไปหาจิตที่ไหนล่ะ เราจะไปหาธรรมที่ไหนล่ะ เราจะวิปัสสนาอย่างไร เราถึงต้องค้นคว้าของเราเข้ามา ผู้ใดค้นคว้าผู้ใดเข้ามาเห็นสติปัฏฐาน ๔ นั้นคืองานต่อไป ถ้าจับต้องสิ่งนี้ได้เนี่ย ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเป็น การชำระกิเลสของตัว มันเห็นเทคนิคของกิเลสแล้วมันจะสยดสยอง ทุกคนเวลาคิด คิดว่าศัตรูของเราจะต้องเป็นผู้ที่ว่ามีอำนาจ มีการเบียดเบียนกันในโลก เป็นสิ่งที่น่ากลัว แต่ไม่เคยมีใครเคยเห็นเลยว่ากิเลสในหัวใจของเราน่ากลัวที่สุด จะน่ากลัวมาก

ขนาดว่าเราประพฤติปฏิบัติธรรมนะ เข้ากระแสแล้วนะ มันยังบิดเบือน เพื่อจะให้เราเกิดตายในอำนาจของมัน ไม่ให้พ้นไปจากกระแสของมันได้ เนี่ย แล้วเราจะนอนใจได้ไหม ถ้าเรานอนใจไม่ได้เราจะต้องพลิกขึ้นมา พยายามค้นคว้าเข้าไป ค้นคว้าทำความสงบของใจว่าจะต้องเห็นกาย กายอย่างไร ถ้าจับต้องจิตก็เหมือนกัน จะเห็นสภาวะเหมือนกัน กาย เวทนา จิต ธรรม สภาวะแบบใดก็ได้ ถ้าเราจับต้องสิ่งนี้ได้วิปัสสนาไปด้วยการใคร่ครวญ มันจะเป็นงาน แต่เดิมเราไม่เคย เราทำไม่ได้ แต่พอคิดเป็นเรื่องโลกมันจะคิดเป็นเรื่องโลกๆ ไปหมดเลย

แต่สิ่งที่เราประพฤติปฏิบัติผ่านขั้นตอนมา มันจะเป็นความเคย จิตนี้ทำงานเป็น เหมือนคนทำงานเป็น ทำงานเป็นแต่มันคนละแง่มุม มันต้องใช้เทคนิคอย่างใหม่ แต่มันก็มีพื้นฐาน มันถึงจับต้องสิ่งนี้ แล้วเราพยายามซ้ำเข้าไป ซ้ำเข้าไป สภาวะซ้ำอันนี้มันถึงเป็นการฝึกใจ มันรู้ตั้งแต่ขั้นต้นมาแล้วว่า เวลาพิจารณาแล้วมันไม่มีเหตุมีผล มันจะ

เสื่อมอย่างไร แล้วเวลามันมีเหตุมีผลมันขาดอย่างไร สิ่งนี้มันจะย้ำเตือนกับใจตลอด แล้วเราพิจารณาไป ถ้ามีการคาดหมาย เหมือนกับอันนั้นไง มันปล่อยอย่างนี้แล้วมันจะเป็นอย่างนั้น เนี่ย มันก็จะมีตลอดไปเพราะอวิชชา สิ่งที่เป็นอวิชชาที่ใจ เราไม่ต้องการให้เป็นสภาวะของกิเลสแสดงตัว เราต้องการชำระกิเลส เราต้องการฆ่ามัน แต่เราก็ไม่รู้ว่าสิ่งที่จะฆ่ามัน คำว่ามันก็คือเรา คำว่าสรรพสิ่งความรู้สึกทั้งหมดก็คือเกิดจากกิเลส เพราะกิเลสมันอยู่ที่ใจ กิเลสกับใจอันนี้ปฏิสนธิจิตนี้อันเดียวกัน จิตปฏิสนธินี้พร้อมกับพญามารมันมาจากอันเดียวกัน ถ้าเรามีกำลังขึ้นมา สิ่งนี้จะเป็นธรรม สิ่งที่เป็นธรรมคือความสงบของใจเป็นพื้นฐานแล้ว ปัญญามันจะใคร่ครวญออกไป สิ่งนี้เป็นธรรม ถ้าเป็นธรรมเราจะใคร่ครวญแบบว่าใกล้ธรรมหรือไกลธรรม

เราจะเป็นญาติกับศาสนาเพื่อความใกล้เคียงกับธรรม เขาต้องการเป็นญาติกับศาสนา เพื่อใกล้เคียงกับพระพุทธศาสนา แต่เราใกล้เคียงกับธรรมเข้ามา ความห่างไกล ถ้ากิเลสขับไสเราหลุดออกไปเลยนะ เวลาปัญญามันใคร่ครวญ มันจะหลุดออกไป เนี่ยเราว่าใกล้ธรรม เราอยู่กับธรรม แต่ทำไมมันบิดเบือนออกมา เป็นเรื่องของกิเลส แล้วก็เสื่อม มันเสื่อมจากการที่เราประพฤติปฏิบัติ มันเสื่อมจากพลังงานอันนั้น

แต่มันไม่เสื่อมจากธรรมที่เราได้มา เสื่อมอันนี้ เสื่อมจากการที่ว่าเจริญแล้วเสื่อม กับที่ก้าวเดินอยู่ แต่ผลที่รองรับอยู่อันนี้ ไม่เสื่อมเด็ดขาด เพราะเราเข้ากระแสมาแล้ว ขนาดเข้ากระแสแรงงานของเรายังต้องต่อสู้ขนาดนี้เลย เราพลิกแพลงออกไปด้วยปัญญาญาณตลอดไป ต่อสู้ไป เพราะสิ่งนี้เป็นพื้นฐาน พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า

ถึงที่สุด เวลาพิจารณากายนี้ สภาวะอันนั้นมันจะคืนไป น้ำจะระเหยไปก่อน ไฟจะออกไป แล้วดินออกไปเป็นดิน น้ำออกไปเป็นน้ำ ดินเป็นดิน ไฟเป็นไฟ คืนตัวออกไป มันเห็นสภาวะสิ่งต่างๆ มันไม่มีสิ่ง

ใดเลย ที่เป็นความจริงนี่นา ความจริงที่ว่าจิตนี้ อาศัยสิ่งนี้อยู่ แล้วอาศัยสิ่งนี้เป็นพื้นฐานออกไปเกาะเกี่ยวสิ่งต่างๆ สิ่งนี้มันก็ไม่จริง

สิ่งที่ไม่จริง เห็นไหม เนี่ย มันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป ไตรลักษณะเกิดขึ้นต่อหน้าต่อตานี้ มันเป็นปัจจุบันธรรมที่ว่าเป็น **มัชฌิมาปฏิปทา** อดีต อนาคตแก้กิเลสไม่ได้ สิ่งที่เป็นปัจจุบันธรรมที่มันเกิดขึ้นมาเดี๋ยวนั้นน่ะ มันเห็นสภาวะแบบนั้น แล้วมันปล่อยวางขาดออกไปเดี๋ยวนั้น เนี่ย กามราคะ ปฏิฆะอ่อนตัวลง กายกับจิตแยกออกจากกันโดยธรรมชาติเลย เก้อๆ เขินๆ มีความเวิ้งว้าง มีความสุขมาก

บุคคลที่ ๒ บุคคลที่ ๓ บุคคลที่ ๔ ปล่อยวางตามความเป็นจริงของเขา มีความสุขมาก ถ้าเราไม่มีธรรมวินัยเป็นเครื่องตรวจสอบ เราว่าสิ่งนี้เป็นความสุข สิ่งนี้เป็นความสุขมาก เรายังติดอยู่กับสิ่งนี้ มันเป็นความสุขนะ กิเลสมันร้ายกาจมาก เอาความสุขมาหลอกเรา หลอกว่าเนี่ย มีความสุข ตรงนี้ใช่แล้ว สิ่งนี้เป็นมรรคผล นิพพาน แล้วเราก็อยู่กับสิ่งนี้ไป ถ้าไม่มีธรรมวินัยมาเปรียบเทียบ ถ้าถึงที่สุดตายลงจะรู้ทันทีเลย เพราะจิตมันต้องเกิด มันยังเกิดอยู่ในกามราคะ สิ่งที่เกิดในกามราคะมันจะเป็นนิพพานไปที่ไหนล่ะ

เพราะว่านิพพาน คือการดับกิเลสหมด กิเลสมันดับหมด มันจะต้องไม่เกิดอีก ถ้ามันไม่เกิดอีก ชาตินี้เป็นชาติสุดท้ายสำหรับผู้ที่เข้าถึงธรรม ถ้ายังเข้าไม่ถึงธรรม เข้าถึงกระแสของธรรม มีธรรมเป็นพื้นฐาน มันยังเกิดตาย เกิดตาย ยังเกิดได้อยู่ เพราะมันยังเกิดอยู่ในกามภพอยู่ แล้วกิเลสมันก็ว่าสิ่งนี้เป็นผล ถ้าเราเป็นญาติกับธรรม เรามีธรรมในหัวใจ แล้วเรามีธรรมวินัยเป็นองค์ศาสดา เป็นครูเป็นอาจารย์เทียบอยู่แล้ว เราเทียบเคียงมรรค ๔ ผล ๔

มรรค ๔ ผล ๔ สิ่งนี้เราไม่มี เราทำแล้ว มันยังไม่ถึงมรรค ๔ ผล ๔ เราก็ต้อง อ้อ ถ้ามีครูมีอาจารย์เวลาธัมมสากัจฉา หาครูหาอาจารย์เนี่ย

ครูอาจารย์ท่านจะสนทนาธรรม ถ้าเราตอบปัญหาถูกต้อง ๒ ปัญหาแล้ว ปัญหาที่ ๓ เราตอบไม่ได้ล่ะ เนี่ย ครูอาจารย์ท่านจะบอกอย่างไร เราก็ต้องออกมาค้นคว้าหากายใหม่

เราจะค้นคว้าหากายใหม่ ถ้าเราเชื่อเราก็จะทำ ถ้าเราไม่เชื่อเราก็ว่าของเราถูก ของครูบาอาจารย์ผิด เนี่ย กิเลสมันว่าอย่างนั้นนะ เพราะกิเลสกับเรามันเป็นเพื่อนกัน มันอยู่ด้วยกัน มันคบมันสนิทชิดเชื้อกันมาแต่นาน มันถึงฟังกันไง มันไม่ฟังธรรม มันฟังกิเลส ถ้ามันฟังกิเลสมันก็ติดอยู่อย่างนั้น

แต่ถ้าคนมีวาสนา ครูบาอาจารย์ท่านจะสอนเพื่อเป็นประโยชน์กับเรา เพราะคำสอนของท่าน ท่านสอนเพื่อเรา ท่านสอนแล้วไม่ได้บวกได้ลบกับท่าน เราต่างหากมีบวกมีลบ ฉะนั้นเราถึงต้องย้อนกลับไง ถ้าเราย้อนกลับขึ้นมา เราจะเริ่มแสวงหา จะแสวงหาเนี่ย ต้องค่อยทำความสงบของใจ ถ้าไม่มีสัมมาสมาธิ ไม่มีสติ เราจะเอาอะไรไปแสวงหา

ถ้าเราก้าวเดินไม่มีเท้าแล้วเราจะเอาอะไรก้าวเดินไป สติปัญญาเราสะสมมา เราทำตั้งแต่สติของปุถุชนนะ มนุษย์ต้องมีสติ ต้องมีสมาธิถึงเป็นมนุษย์ ถ้าขาดจากสติ ขาดจากสมาธิเนี่ย ก็ต้องเป็นคนเสียจริตไป แล้วพยายามสะสมพยายามทำขึ้นมา จนมันรวมตัว มัคคสมังคี มันมีสติด้วย มีสมาธิด้วย แล้วก็สร้างสมขึ้นมา เราจะเข้าไปจับกายอันละเอียดนี้ มันจะเป็นมหาสติ มหาปัญญา

สิ่งที่เป็นมหาสติ มหาปัญญา เพราะมันใกล้เคียงกับจิต สิ่งที่ใกล้เคียงกับจิตเนี่ย จิตกับขันธ์อันละเอียด มันจะอยู่ด้วยกัน ถ้าเราย้อนกลับขึ้นมา ก้าวเดินไปจับตรงนี้ ตรงนี้จะเป็นกามราคะ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติในเรื่องของกาย จะเห็นเป็นอสุภะ

สิ่งที่เป็นอสุภะ อสุภัง เนี่ย สิ่งที่เห็นกามราคะ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติทุกคนส่วนใหญ่บอกเลยให้พิจารณากายนี้ เป็นอสุภะ อสุภะมัน

จะเกิดตรงนี้ ถ้าเห็นสภาวะของกาย มันจะเป็นเรื่องของความเยิ้มไป เรื่องของเนื้อหนังมังสาที่มันเน่า มันเหม็นของมัน เห็นสภาวะแบบนั้นนะ

ถ้าสภาวะแบบนั้น จะเห็นอย่างนี้ได้ต้องมีสติ ต้องมีสมาธิเป็นพื้นฐาน ถ้าไม่มีสมาธินะ ภาพนี้มันไม่อยู่กับเราหรอก มันจะไหวเคลื่อนไปเร็วมาก เราถึงต้องปล่อยเลย ถ้าคนไม่เข้าใจจะเข้าไปต่อสู้พยายามดึงสิ่งนี้มา เข้าไปพยายามยื้อสิ่งนี้มา ถ้ายื้อสิ่งนี้มาแล้ว กระแสมันส่งออกไป เราถึงปล่อยแล้วกลับออกมา กำหนดพุทโธ พุทโธ แล้วมันกำหนดพุทโธไม่ได้ด้วย เพราะกระแสงานไง กระแสของงานมันอยากได้งานมาก มันพุ่งออกไป เพราะตัดกิเลสด้วยปัญญา ไม่ใช่ตัดกิเลสด้วยสมาธิ เราก็คิดว่าปัญญาตัวนี้จะก้าวเดินออกไป เนี่ย ความที่ว่าเรายังไม่รอบ ในขั้นตอนที่กิเลสอันละเอียด ที่มันพลิกแพลง เราจะไม่รอบกับสิ่งนี้หรอก ถ้าไม่รอบเราก็ต้องคิดของเรา

เนี่ย คาดหมาย การคาดหมายธรรมวินัย พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระไตรปิฎกถูกต้อง แต่การประพฤติปฏิบัติของเรากิเลสมันมีส่วน กิเลสมันถึงบิดเบือนไง บิดเบือนให้เรานี้ใช้ปัญญา ปัญญาในการฟาดฟันกับกิเลส ปัญญาเท่านั้นที่จะชำระกิเลส ไม่ใช่สมาธิ มันถึงย้อนกลับมาทำความสงบไม่ค่อยได้ ถึงต้องฝืน แต่เดิมเราทำสมาธิไม่ได้เลย เพราะกิเลสมันเต็มหัวใจ แล้วเราพิจารณาเข้ามาจนถึงจุดนี้ มันต้องเป็นปัญญา แต่ปัญญามันมีธรรมรองรับ มันถึงสูงไง เราต้องพยายามย้อนกลับมาพยายามทำความสงบของใจ เพื่อสร้างพลังงานอันนี้แล้วออกไปพิจารณา พิจารณาซ้ำแล้ว ซ้ำเล่า โดยอสุภะเนี่ย มันปล่อยวาง ปล่อยวาง จนถึงที่สุด อสุภะมันจะเข้ามาจนถึงเนื้อจิต มันจะปล่อยไง

พิจารณากาย พิจารณาจิตก็เหมือนกัน ขันธ์กับจิต อันนี้มันละเอียดมากมันอยู่ด้วยกัน กามราคะ กามราคะคือตัวใจ ถ้าเราพิจารณาอสุภะ เพราะอะไร เพราะตัวใจเป็นกามราคะ ตัวใจเป็นตัวโทษ ตัวใจ

มันเป็นตัวกิเลส และมันเห็นพิจารณาอสุภะ อสุภะอยู่ที่ไหนล่ะ อสุภะอยู่ที่ใจ ใจเป็นตัวเห็นอสุภะ ถ้าใจเป็นตัวเห็นอสุภะ อสุภะมันอยู่ข้างนอกเนี่ย มันพิจารณาสิ่งนั้นเข้ามา สิ่งนั้นเข้ามา มันจึงย้อนกลับเข้ามา อสุภะเนี่ยมันเป็นเรื่องของกาย กายมันเป็นกิเลส มันเป็นกามได้อย่างไรล่ะ ในเมื่อมันเป็นวัตถุน่ะ มันเป็นเรื่องของธาตุมันเป็นกามไหม มันจะเป็นกามได้อย่างไรในเมื่อมันไม่ใช่สิ่งมีชีวิต

แต่ตัวสิ่งที่มีชีวิต ตัวสิ่งที่มีความรู้สึก ตัวสิ่งที่เป็นกามราคะ คือตัวของใจ มันถึงย้อนพิจารณาซ้ำแล้ว ซ้ำเล่า มันถึงจะเข้ามาถึงใจแล้วมาชำระกันที่ใจ เนี่ย พิจารณา พิจารณาจิตก็เหมือนกัน แต่พิจารณาจิตนี้มันเป็นสิ่งที่ละเอียด มันเป็นกามราคะ ตัวมันเป็นเรื่องของกาม มันจะเสพในตัวมันเอง สิ่งที่มันเสพตัวมันเองเพราะมันเป็นขันธ์กับจิต นี่มันอยู่ด้วยกัน เนี่ย ปัญญามันถึงต้องใคร่ครวญ มันถึงต้องใช้ความละเอียดอ่อนสิ่งที่ละเอียดอ่อน มหาสติ มหาปัญญา

เนี่ย คำว่ามหาปัญญา ไม่ใช่ปัญญาธรรมดานะ มหาปัญญาที่เราสร้างสมขึ้นมาเนี่ย ศากยบุตร บุตรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นนักรบไง รบกับหัวใจของตัว รบกับภพชาติ รบกับกิเลสในหัวใจที่มันพาให้จิตดวงนี้ตายเกิด ตายเกิดมา สิ่งที่จะเกิด จะเกิดในกามภพ สิ่งที่เป็นกามราคะ ถ้าเราชำระไม่ได้ มันจะต้องไปเกิดเป็นเทวดานี้แน่นอน

สิ่งนี้เกิดเด็ดขาด ถ้าจะทำลายสิ่งนี้มันถึงพิจารณาเข้ามา ความละเอียดของปัญญามันจะใคร่ครวญบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า มันจะว่างนะ ปล่อยวางแล้ว จนว่างแล้ว กิเลสจะว่าสิ่งนี้เป็นธรรม จะติดสภาวะแบบนี้ กิเลสมันจะพลิกแพลงอย่างนี้แล้วให้ติดอย่างนี้ไปตลอดจะล้มลุกคลุกคลานจะต้องต่อสู้กันรุนแรง

ในขั้นของกามราคะนี้ มันจะรุนแรงมาก ในการต่อสู้กับกิเลสนี้มันจะละเอียดอ่อน แล้วรุนแรงมหาศาล เวลาเจอมันแล้วสู้มันให้ได้เถอะ

สู้ให้ได้ เนี่ย ถ้าเป็นธรรมจักรเคลื่อน ปัญญาญาณเคลื่อนออกไปเนี่ย สู้ได้ พอสู้ได้เนี่ย มันก็อ่อนตัวลง ปล่อยวาง ปล่อยวาง เริ่มต้นมันจะเข้มแข็งมาก สิ่งที่เข้มแข็งเพราะมันมีกำลังมาก เราต่อสู้มัน พิจารณาเข้าไปด้วยปัญญาฟาดฟันมันบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า มันจะเริ่มปล่อยวาง ปล่อยวาง ปล่อยวางเนี่ย ความหลงผิดก็ว่าเป็นธรรม แต่พอมันไปเทียบเคียงกับความรู้สึกออกมาเนี่ย เรายังมีความรู้สึกอยู่ สิ่งนี้ยังเป็นกิเลสอยู่ สิ่งนี้ยังทำให้ใจเคลื่อนไหวอยู่ นี่ไม่ใช่ มันก็จะซ้ำ ปล่อยวางก็เป็นสภาวะแบบนั้น ปล่อยวาง ปล่อยวางถึงที่สุด ตัวของมันเองต่างหาก ตัวของความรู้สึกตัวของจิตนั้น ตัวกามฉันทะ ความพอใจของมัน ตัวมันเองต่างหาก ต้องทำลายตัวมันเอง ปล่อยวางขาดออกไปจากใจ ครืนออกไปจากใจ

เนี่ย ขันธ์อันละเอียด ขันธ์กับจิตมันถึงไม่ใช่อันเดียวกัน มันจะปล่อยวางสิ่งนี้ ขาดโดยธรรมชาติของมัน เนี่ย ธรรมชาติของจิตเลยนะ ธรรมชาติของธรรมจักรจะเป็นสภาวะแบบนั้น แล้วก็ฝึกซ้อมไง การฝึกซ้อมน่ะ เศษส่วนของจิตมันจะมีตรงนี้ กามราคะนี้มันมีแง่มุมของมัน แง่มุมนี้ถึงต้องซ้อม ต้องซ้อม ซ้อมมันจนปล่อย

สิ่งที่ปล่อยเนี่ย เราก็เข้าใจผิด เนี่ย ถ้าเราเทียบเคียงกับธรรมวินัย ก็จะว่ามรรค ๔ ผล ๔ ขณะที่ฝึกซ้อมนี้มันจะปล่อยอีก ว่าง ว่างมาก ว่างจากอันนี้ยังมีเหตุผลว่างซ้ำ เราก็ติดซิ เพราะอะไร เพราะเรามีเหตุมีผลมาจากข้างหน้า มีเหตุมีผลมันจะบอก กามราคะมันขาด มันสะเทือนออกไปจากใจไปแล้ว ฝึกซ้อมมันก็รวมใหญ่ ว่างอีก จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จิตเดิมแท้นี้หมองไปด้วยอุปกิเลส มันจะว่างเข้าไปหาตัวจิตของมันเลย สิ่งนี้เป็นตัวจิตของมัน เนี่ย คือตัวอวิชชา

ถ้าเข้าไปถึงอวิชชาเนี่ย ความใกล้ธรรม ความใกล้ธรรมหรือไกลธรรมเป็นญาติกับธรรม ทวนกระแส พอได้สัญชาติ ตั้งแต่มีชาติของ

ธรรมขึ้นมา ธรรมสภาวะเกิดขึ้นมาจากใจ ได้สัญชาติก็ต่อสู้กับกิเลสมาเป็นขั้นเป็นตอน จนถึงตัวมัน ถึงตัวอวิชชา จะเข้าไปจมอยู่นะเพราะเราเทียบกับธรรม กิเลสมันหลอก หลอกว่ามรรค ๔ ผล ๔ ขณะที่ฝึกซ้อมกับกามราคะเนี่ย เราก็เป็นมรรคขั้นตอนหนึ่ง เราก็ติด ติดไปเลย ติดสิ่งนั้นวนเวียนกับสิ่งนั้น กิเลสมันเสี้ยม บอกว่ามรรค ๔ ผล ๔ เพราะเทียบกับธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันหมดแล้ว มันมีเหตุมีผล เหตุผลของกิเลส มันไม่ใช่เหตุผลของธรรมนี่

ถ้ามันเป็นเหตุผลของธรรม มันจะย้อนกลับ ครูบาอาจารย์ท่านย้อนกลับ เทียบว่าถ้ามันเป็นความจริง มันจะต้องเห็น เห็นความเกิดขึ้น เห็นจุดของมันที่มันเป็นตัวเกิด สิ่งที่เป็นตัวเกิด มันก็ปล่อยกามราคะมา กามราคะเมื่อปล่อยมา ปล่อยมาแล้วมันไปไหนล่ะ มันเป็นขั้นของความว่าง สิ่งที่เป็นความว่าง แล้วอะไรมารู้ความว่างล่ะ ในเมื่อจิตดวงนั้นมันยังบอกว่าว่างได้ ในเมื่อจิตดวงนั้นมันมีความรู้สึกได้ เนี่ย ความสุขหรือความทุกข์อันละเอียด สิ่งนี้ละเอียดมาก มันว่าเป็นความสุขล้วนๆ แต่มันไม่รู้เลยว่าสิ่งนั้นเป็นความอาลัยอาวรณ์ มันอาลัยอาวรณ์ มันอ้อยอิ่งในตัวมันเอง มันจะหลอก หลอกให้เราตายอยู่ตรงนั้น

อวิชชาร้ายกาจ ถ้าเราตายตรงนั้นเกิดบนพรหมแล้วก็สุขไปข้างหน้า แต่ถ้าเราจับย้อนกลับเข้ามาเป็นในภพชาตินี้ เราไม่ต้องอาศัยกาลเวลาให้มันยาวออกไป เราทำอย่างนี้ ถึงว่าหาครูหาอาจารย์นี้สำคัญมาก ครูบาอาจารย์ที่ท่านรู้แจ้ง จะเห็นสภาวะแบบนี้

ถ้าเห็นสภาวะแบบนี้แล้วให้ย้อนกลับ ถ้าจิตมันย้อนกลับ จะเข้าไปจับได้ จับตัวอวิชชา เนี่ย การขุดคุ้ย การค้นคว้า เราเข้าใจว่าการวิปัสสนา มันเป็นวิปัสสนาเท่านั้น แต่ถ้าผู้ปฏิบัติจะรู้เลยว่า ถ้าเราไม่เห็นกาย เวทนา จิต ธรรม เราจะไม่ได้งาน ถ้าเราเห็นกาย เวทนา จิต ธรรม

นั้นเป็นปากทางที่เราจะเริ่มเป็นงานขึ้นมา นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราจับอวิชชาไม่ได้ เราจะไม่เห็นงาน เราจะเริ่มต้นไม่ได้ เมื่อเริ่มต้นไม่ได้เราก็จะติดตรงนั้นไป ถ้าเราย้อนกลับเข้ามา ใช้ความละเอียดอ่อนของปัญญาญาณอันละเอียดมาก ย้อนกลับเข้าไปจับตัวอวิชชา เห็นตัวอวิชชานะ สิ่งที่เป็นอวิชชา ครูบาอาจารย์บอกแล้ว เนี่ย ปัญญาอย่างละเอียด ปัญญาที่เราใคร่ครวญขึ้นมาเนี่ย มันเป็นปัญญาของสังขาร สิ่งที่เป็นสังขารเป็นขันธ์ ขันธ์กับจิต ปัญญามันถึงมีการต่อเนื่องกัน

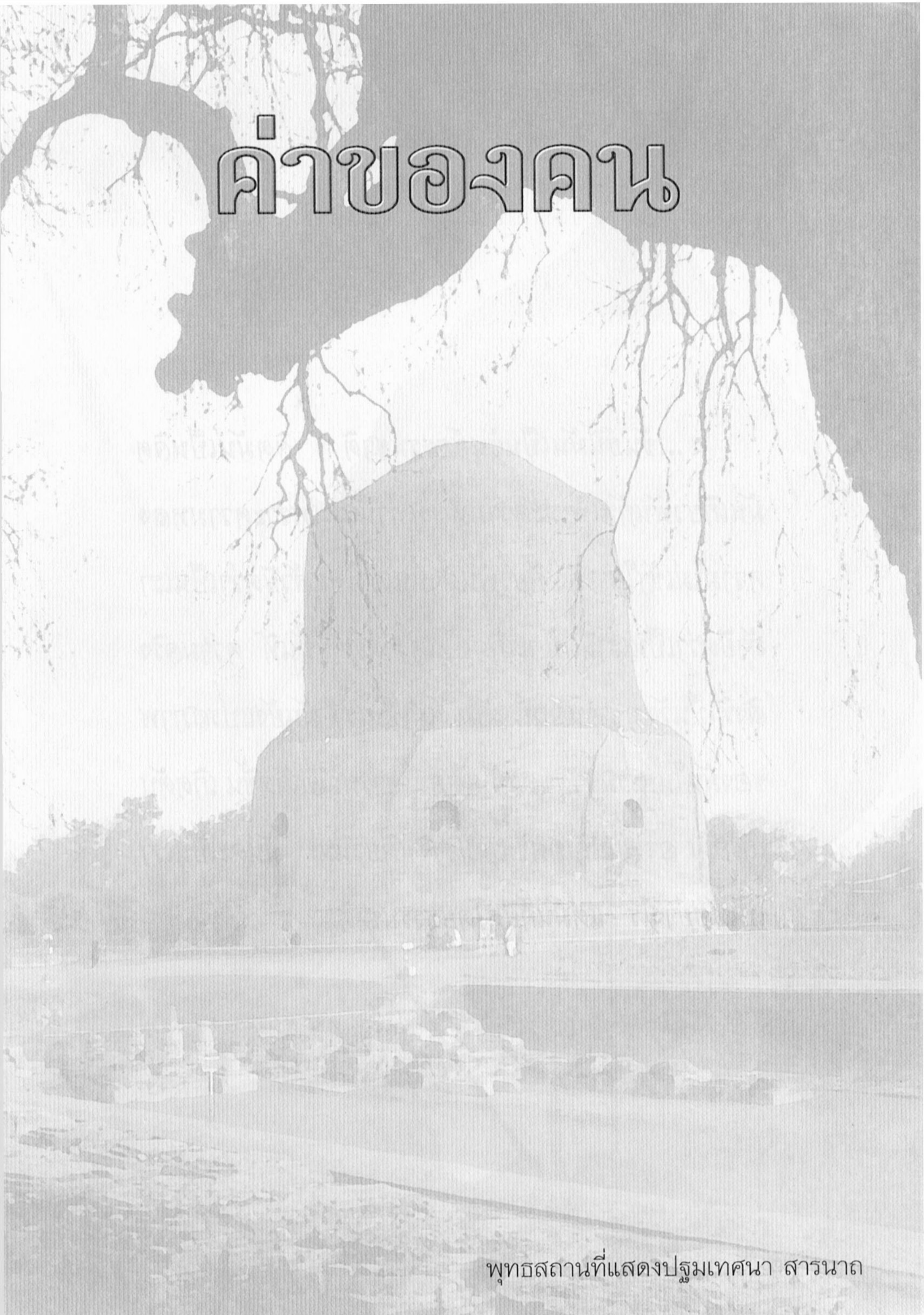
แต่อวิชชาไม่ใช่ขันธ์ สิ่งที่ไม่ใช่ขันธ์ **อวิชชา ปัจจยา สังขารา** ความละเอียดอ่อนของมัน **ปัจจยาการ** มันจะรับรู้ในตัวมันเอง รู้ตัวมันเอง วนอยู่ในตัวมันเองหมด แล้วสิ่งที่จะเข้าไปทำลายมันก็ต้องเป็นวิชชา เป็นวิชชาก็ย้อนกลับ สิ่งที่ย้อนกลับนั่นคือความเป็นไปของมัน สิ่งที่เป็นไปของมันชำระสิ่งนี้ออกหมด สภาวธรรม สิ่งนี้เป็นธรรม จากว่าใกล้ธรรมหรือไกลธรรม เปรียบเป็นญาติกับศาสนา อยากจะใกล้ธรรมมากใกล้ธรรมแบบโลกๆ ก็หาเป็นญาติกับศากยวงศ์ เป็นญาติกับศาสนาด้วยการให้ลูกไปบวช แต่เราเนี่ย เราศึกษาพระไตรปิฎกมา เราจะเป็นญาติกับศาสนาต่อเมื่อเราประพฤติปฏิบัติจนมีดวงตาเห็นธรรม เข้ากับกระแสของธรรม เป็นญาติกับธรรม ถ้าเราเป็นญาติกับธรรมเนี่ย แล้วเราทวนกระแสเข้าไป ใกล้เข้าไปเรื่อย ใกล้ธรรม

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ที่อยู่กับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จับชายจีวรอยู่ แต่ไม่ประพฤติปฏิบัติ ก็เหมือนกับอยู่ไกล ไกลมากๆ แต่ผู้ที่อยู่ชนบทประเทศ อยู่ไกลแสนไกลเพราะชมพูทวีปสมัยพุทธกาลกว้างมาก เนี่ย พระกัจจายนะไปสอนพระโสณะอยู่ที่ชนบทประเทศ อยู่ไกลเราขนาดไหน ประพฤติปฏิบัติธรรมตามธรรมและวินัย มัคคอริยสัจจัง ตามข้อวัตรปฏิบัติ ปฏิปทาเครื่องดำเนิน

ถ้ามีปฏิปทาเครื่องดำเนินนั้น คือมีถนนหนทางที่เราจะก้าวเดินไปได้ ปฏิปทาเครื่องดำเนิน พระกัจจายนะ สอนพระโสณะ อยู่ไกลมาก อยู่ไกลขนาดไหนเนี่ย เท่ากับอยู่ใกล้ธรรม เพราะธรรมนี้อยู่ในหัวใจพระกัจจายนะ ธรรมนี้อยู่ในหัวใจพระโสณะ พระโสณะอยู่ไกลแสนไกล แต่ประพฤติปฏิบัติธรรมตามเราเหมือนกับอยู่ใกล้เรา

ผู้ที่อยู่กับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เกาะชายจีวรอยู่แต่ไม่ประพฤติปฏิบัติตามธรรมตามวินัย เนี่ย อยู่ไกลเรา อยู่ใกล้ธรรมหรืออยู่ไกลธรรม จนประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจนหัวใจของเราเป็นธรรม ถ้าหัวใจของเราเป็นธรรมเนี่ย ศากยบุตร บุตรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเต็มองค์ เราบวชมาเป็นพระ เป็นสมมุติสงฆ์ อุปัชฌาย์ทุกองค์ต้องบอกกรรมฐาน เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ แล้วสงฆ์ญัตติขึ้นมาด้วยจตุตถกรรมเป็นสมมุติสงฆ์ เป็นศากยบุตรโดยสมมุติ เราเป็นพระเป็นนักรบ เราต้องรบกับกิเลสของเรา งานอื่นนั้นเป็นหน้าที่ของโลกเขา โลกเขาเป็นผู้ส่งเสริม เขาพอใจที่จะส่งเสริมสิ่งนี้อยู่แล้ว เราเป็นนักรบเราต้องรบกับกิเลสของเรา ไม่ใช่นักรบไปรบกับคนอื่น เรื่องของโลกเขา กองทัพเขาต่อสู้กัน เขารบกันข้างนอก แต่นักรบ ศากยบุตรองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วางธรรมวินัยไว้ให้เรารบกับกิเลสของเรา ถ้าเรารบกับกิเลสของเราได้ เนี่ย จากไกล ไกลก็มาใกล้ ใกล้ธรรมแล้วก็เข้ากระแสของธรรม แล้วก็เข้าถึงธรรม ใจดวงนั้นเป็นธรรม เป็นศากยบุตรแท้ เอวัง.

ค่าของคน

พุทธสถานที่แสดงปฐมเทศนา สารนาถ

...ขันธ์นี้มันเป็นขันธ์ธรรมชาติ จิตมันเป็นจิต มันเกี่ยวพันกันเพราะความหลงเท่านั้น เพราะความหลง ความไม่เข้าใจ ถึงเกี่ยวพันสิ่งนั้นเข้าไปแล้วยึดว่าเป็นเรา ถ้ายึดว่าเป็นเรานี้มันจะเกิดเป็นความทุกข์ทันที ความจริง สิ่งที่เป็นวัตถุข้างนอกนี้ มันยังไม่เป็นเรา มันยังแปรสภาพ ของมันในธรรมชาติของมันเลย นี้อารมณ์ที่เกิดขึ้น เกิดดับ เกิดดับ อารมณ์ที่เกิดขึ้นกับเรา เดี๋ยวนี้นะ มันจะเป็นเรา ไปได้อย่างไร แต่มันก็ยึดโดยธรรมชาติ...

ค่าของคน

แสดง ณ วัดสันติธรรมาราม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี
วันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๖

ตั้งใจฟังธรรม ฟังธรรมนะ มีธรรมเราถึงรู้จักคุณค่าของตนเอง ค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน โลกเขาว่ากันอย่างนั้น คนเราเกิดมานี่ มันมีร่างกายและมีจิตใจ ถ้ามีธรรมอยู่ในหัวใจจะเข้าใจว่าชีวิตของเราคืออะไร ชีวิตของเราเกิดมาเพื่อประโยชน์อะไร การเกิดมานี้เป็นบุญมหาศาล

การเกิดมา เกิดมาต่างๆ จิตนี้ต้องเกิดโดยธรรมชาติของจิต สิ่งที่พิสูจน์ได้คือธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะพระองค์พิสูจน์สิ่งนี้แล้ว ใจของพระองค์พิสูจน์สิ่งนี้จนถึงที่สุดแล้ว ผู้ที่ปฏิบัติธรรมแบบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สาวกผู้ปฏิบัติถึงที่สุดแล้ว หัวใจนี้จะเป็นใหญ่ สิ่งที่รับรู้สิ่งที่ปลดเปลื้องออกจากใจ ปลดเปลื้องกิเลสออกจากใจแล้ว ใจนี้จะมีความสุขโดยสมบูรณ์ เป็นเอกเทศไม่เกาะเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ของโลกนี้

แต่ในการเกิดของเรา เราต้องเกาะเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ไปโดยธรรมชาติของกรรม กรรมมันบังอยู่ในหัวใจของสัตว์โลก แล้วทำให้สัตว์โลกเกิดมาเป็นมนุษย์ การเกิดมาเป็นมนุษย์นี้มีคุณค่ามหาศาล แล้วก็เหยียบย่ำกันนะ ใจมันเหยียบย่ำ มันดูถูกสิ่งต่างๆ สัตว์ต่างๆ ดูถูกว่ามันต่ำค่ากว่า ว่าเรามีค่าสูงกว่า เรามีอิสระเสรีภาพ จะทำตามสิ่งใดก็ได้

แล้วเราก็หลงไปในโลก ในสิ่งที่ทำคุณประโยชน์กับโลกเขา ทำงานเพื่อโลก

ผู้ที่มีชื่อเสียง ผู้ที่เป็นผู้นำเนี่ย สร้างประโยชน์ไว้กับโลกนี้มากมหาศาลเลย แต่เขาก็ต้องตายไป ประโยชน์นี้ก็เป็นประโยชน์ของโลก โลกนี้เป็นอยู่อย่างนี้โดยดั้งเดิม สิ่งนี้มีอยู่โดยธรรมชาติของเขา แต่การขับเคลื่อนไปของกิเลส การขับเคลื่อนไปของกรรม กิเลสในหัวใจทำให้หัวใจนี้ขับเคลื่อนไป ทำให้จิตนี้ปฏิสนธิตลอดไป ต้องเวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะวนนั้น เนี่ยค่าของคนมีเท่านั้นแหละในความเห็นของโลกเขา

แต่เพราะมีธรรมมาเป็นเครื่องพิสูจน์ค่าของคน เรื่องของหัวใจผู้ที่ศรัทธาในศาสนา ในความเป็นไปของชีวิต เข้าใจเรื่องของชีวิต สิ่งที่มีคุณค่ามหาศาลคือความรู้สึกของมนุษย์นั้น สิ่งที่เป็นความรู้สึกของมนุษย์ สุขทุกข์ขนาดไหนความรู้สึกนี้เป็นผู้รับไว้ รับไว้เพราะจริตนิสัยตัวเอง ชอบหรือไม่ชอบนั้นอีกส่วนหนึ่ง รับไว้เพราะกรรมที่ทำมันขับไสให้เป็นไปตามธรรมชาติของกรรม กรรมขับไสให้คนเราไปเกิดทุกข์ๆยากๆ หรือมีความสุขความเจริญแล้วแต่ชีวิตจะเป็นไปตามประสาของกรรมขับไสไป นั้นคือกรรมขับไสให้มนุษย์เป็นไปตามสภาวะแบบนั้น แล้วถ้าไม่มีธรรมทุกคนมืดบอด โลกนี้มืดบอดโดยธรรมชาติ ถ้าพระพุทธเจ้าไม่ตรัสรู้ธรรม ธรรมก็มีอยู่โดยดั้งเดิมไม่มีใครสามารถหยั่งรู้ได้ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ลึกลับมหัศจรรย์มาก แร่ธาตุต่างๆ ในโลก เขายังมีเครื่องพิสูจน์ แล้วเขาขุดค้นขึ้นมาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อโลก แต่เรื่องของใจเอาอะไรไปขุดค้น ไม่มีเครื่องมือ สิ่งที่จะขุดค้นเรื่องของใจได้ต้องมีเครื่องมือคือสมาธิ

สมาธิ คือ ความสงบของใจ ต้องมีปัญญา ปัญญาในการใคร่ครวญสิ่งต่างๆ แต่เราก็ไม่เข้าใจ เราเข้าใจว่าปัญญาของเรานี้ประเสริฐ ปัญญา

วิชาชีพนี้ประเสริฐ สิ่งที่เป็นวิชาชีพ สิ่งที่สะสมมานี้เป็นความสะสมในเรื่องของโลก สะสมมาต่างๆ กัน แล้วก็ส่งต่อกันมาตลอด ส่งมาให้ผู้ที่เกิดมาภายหลัง ศีลธรรมจริยธรรม ส่งต่อกันมา ศีลธรรมจริยธรรมของโลก มันเจริญรุ่งเรืองขนาดไหน ถึงเวลาแล้วมันก็ต้องอยู่ในกฎของอนิจจัง สิ่งที่เป็นอนิจจังมันก็หมุนไป วัฒนธรรมมีอยู่ในหัวใจ สิ่งต่างๆ มีอยู่ในหัวใจ แต่เรื่องประโยชน์ จะเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์กับโลก มันไม่มีสิ่งที่จะให้เป็นประโยชน์กับเราอยู่แล้ว

เรื่องของโลกคือสิ่งที่เป็นวัตถุสิ่งของ แล้วเรื่องของกรรม ความสุข ความทุกข์ ความพอใจ นั่นมันก็ขับไสให้เราเป็นไปตามกระแสของโลก เราก็เพลินตามกระแสของโลก คนก็เป็นแบบนั้น สัตว์เกิดมา สัตว์เดรัจฉาน สัตว์ต่างๆ มันไม่มีปัญญาจะใคร่ครวญแบบมนุษย์ มันก็ใช้ชีวิตแบบของมัน เราจะเป็นอย่างนั้นไหม เราใช้ชีวิตอย่างนั้นไป เราก็เหมือนสัตว์ตัวหนึ่ง เกิดมาแล้วก็ตายไป ตามกระแสของโลก แล้วกระแสของโลกเป็นแบบนั้น แล้วเราก็เป็นไปอย่างนั้นตลอดไป เป็นอนันตกาล

แต่ปัจจุบันนี้ไม่ใช่ เพราะเรามีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเกิดมาทัน ธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเรา พระอานนท์ทูลถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนที่พระพุทธองค์จะปรินิพพานว่า เมื่อใดจะสุดเขตสุดแดนในการประพฤติปฏิบัติ พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า อานนท์เธออย่าถามให้มากไปเลย ถ้าเมื่อไรยังมีคนประพฤติธรรม สมควรแก่ธรรม เราปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรม ธรรมและวินัยนี้จะเป็นศาสดา เป็นเครื่องมือสอน เครื่องมือการขุดคุ้ยวัตถุแร่ธาตุต่างๆ เขามีเครื่องมือแสวงหา เขาแสวงหาของเขา เราก็แสวงหาของเรา

มันเจ็บปวดน่ะ เวลาเรานั่งนานๆ มันเจ็บปวดขึ้นมา มันเมื่อยขบในร่างกายของเราเพราะว่าเราทำ เราทรมานเรา พยายามขุดคุ้ย พยายามค้นคว้าหาตัวเราเอง เราจะค้นคว้าหาตัวเราเอง สิ่งที่มันเป็นเครื่องมือทางโลกเขา เวลาขุดไป พวกแร่ธาตุต่างๆ มันกลบเกลื่อนไปด้วยสิ่งที่มันเป็นดินเป็นหินต่างๆ กลบเกลื่อนไว้ อันนี้ก็เหมือนกัน เราจะขุดคุ้ยเข้ามาในร่างกายของเรา สิ่งที่เป็นเวทนา สิ่งที่เป็นความต่อต้าน ต่อต้านที่เราจะเข้าถึงความรู้สึกของเรา เราจะเข้าถึงหัวใจของเรา เราจะขุดคุ้ยขึ้นไปหาหัวใจของเรา นี่เป็นเครื่องมือ เครื่องมือนี้จะเอามาจากไหน เครื่องมือนี้เอามาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงบัญญัติไว้ สมมุติบัญญัติ โลกนี้สมมุติกัน เราอยู่ในโลกสมมุติๆ สิ่งต่างๆ สิ่งใดสื่อภาษากันตามแต่ท้องถิ่นเขาจะสื่อว่าสิ่งใด แต่บัญญัติขึ้นมาแล้ว ชาวพุทธทั่วโลกจะใช้บัญญัติเหมือนกัน สวดมนต์นี้คำภาษาบาลีเหมือนกัน ออกเสียงเหมือนกันแต่เข้าสถานที่ใด มันก็แปลเป็นภาษาท้องถิ่น มันก็เพี้ยนไปตามภาษาท้องถิ่น นี่มันเป็นภาษาสากลในบัญญัติ

แต่ใจนี่เป็นสากล ภาษาใจนี่เป็นภาษาสากล ถ้าเราค้นคว้าไปในหัวใจ เราจะเข้าไปหาหัวใจของเรา เราใช้เครื่องมือค้นคว้า โดยใช้ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อยังไม่เกิดผลเป็นประโยชน์กับเรา ธรรมนั้นก็ยังเป็นธรรมสาธารณะ เมื่อมันเกิดผลเป็นประโยชน์กับเรา มันจะเป็นธรรมส่วนบุคคล ธรรมเป็นสาธารณะคือธรรมที่มีอยู่ดั้งเดิม คือมันเป็นสัจจะความจริง

อริยสัจ ๔ สิ่งที่เป็นอริยสัจ มันมีอยู่โดยดั้งเดิม เจ้าชายสิทธัตถะ พระองค์ทรงเป็นถึงกษัตริย์ มีเครื่องบำรุงความสุขในโลก มีความสุขมากกว่าเรา พระองค์มีความเพียบพร้อมมากกว่าพวกเราทั้งนั้นเลย แล้วไม่มีศาสนาเป็นเครื่องเปรียบเทียบให้ออกด้วย

แต่เพราะบารมีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่พระองค์ทรงสร้างสมบุญญาธิการมาเพื่อโพธิญาณ สิ่งที่เป็นโพธิ ความรู้ ปัญญา ความรู้ ญาณความรู้ในหัวใจพ้นออกไปจากกิเลส องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าค้นคว้าออกไป เพราะพระองค์ทรงสร้างสมบารมีมา แต่ของเราไม่มี ของเราไม่ได้เป็นอย่างนั้น เราเป็นสาวกะ สาวกผู้ได้ยินได้ฟัง ได้ยินได้ฟังแล้วมันก็น่าจะสลดสังเวช

ศาสนานี้เจริญรุ่งเรืองมาก ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ สามารถรื้อสัตว์ขนสัตว์ให้พ้นจากกิเลสได้ทั้งหมด แล้วมีใครสนใจปฏิบัติแค่ไหนล่ะ ชาวพุทธมีเป็นพันๆ ล้าน ในโลกนี้มีมนุษย์รวมทั้งหมดเป็นจำนวนเท่าไร แล้วมีความสนใจในการประพฤติปฏิบัติเท่าไร

แล้วที่ประพฤติปฏิบัติแล้วค้นคว้าได้ผล สมกับสิ่งที่ว่ามีเครื่องมืออยู่แล้ว เราค้นคว้าในร่างกายของเราแล้วเจอผลประโยชน์ของเราขึ้นมาเป็นธรรมะส่วนบุคคล ส่วนบุคคลตรงนี้ไง ตรงที่หัวใจเข้าไปสัมผัส ตรงที่เรารู้ไง ถ้าเรารู้ขึ้นมามันก็เป็นความเห็นของเรา เป็นการสัมผัสของเรา เป็นปัจจัตตังความรู้ของใจ เป็นสัมผัส สิ่งที่เป็นสัมมาสมาธิ สัมผัสความเป็นปัญญา

สิ่งที่เราว่าเป็นปัญญา ปัญญา ในการประพฤติปฏิบัติกันแล้วไม่ได้เรื่อง เนี่ย เพราะว่าอะไร เพราะว่าค้นหาแร่ธาตุแล้วเข้าใจว่าดินนั้นเป็นทองคำ ไม่ใช่เป็นธาตุทองคำ ธาตุทองคำต้องเป็นธาตุทองคำ แต่ดินมันปกธาตุทองคำอยู่ ทองคำมันก็อยู่ในดินที่ผสมอยู่กับสิ่งนั้นแหละ นี่ก็เหมือนกัน ในหัวใจของเราๆ ค้นคว้าเข้าไป ความเห็นของเรามันเป็นโลกียะ เราก็ไม่เจอโลกุตระ คือสิ่งที่เป็นโลกุตระ คือความเห็นถูกต้อง เราต้องสร้างมรรค อริยสัจจึงจะเกิดขึ้นมา

สิ่งที่เป็นความเกิดดับ ถ้าเป็นโลกุตระมันก็เกิดดับ แต่มันเกิดดับด้วยสภาวธรรม เกิดดับในความเป็นจริงของสภาวธรรม สิ่งนั้นที่มันหมุนเวียนเข้าไป หมุนเวียนเข้า ทวนกระแสเข้า ไม่ใช่หมุนออก สิ่งที่หมุนออกคือใจนี้ ธรรมชาติของใจนี้มันส่งออก สิ่งที่ส่งออกนี้คือหมุนออกข้างนอก จนร่างกายนี้ จนความรู้สึกของเรานี้หมดพลังงาน แล้วก็มีความเหนื่อย มีความทุกข์ใจ แบกรับเอาไว้ สิ่งนี้คืออะไร เดินไป เดินมา เดินวนเวียนในหัวใจ เดินค้นคว้าแล้วจับหลักการไม่ได้ มันก็จะเป็นเรื่องของเรา มันเป็นส่วนบุคคล เป็นความสุขแบบฟุ้งซ่าน ไม่ใช่เป็นธรรมะส่วนบุคคลโดยตามความเป็นจริง ถ้าธรรมะส่วนบุคคลโดยตามความเป็นจริง มันจะมีหลักยึดของมัน มีหลักยึดมีทางก้าวเดิน เนี่ย ทางอันเอก มัคคอริยสัจจังทางอันเอก ทางแก้กิเลส มันเกิดจากหัวใจของเรา เราต้องสร้างสมขึ้นมา เพื่อจะเข้าไปค้นคว้าหาหัวใจของเราให้เป็นธรรมส่วนบุคคล เป็นธรรมของเรา

ค่าของใจสำคัญตรงนี้ ค่าของคนอยู่ที่ความรู้สึก ค่าของคนไม่ได้อยู่ที่ร่างกาย ร่างกายที่เกิดขึ้นมาต้องทิ้งไปแน่นอน คนเราเกิดมานี้ต้องมีการพลัดพราก ร่างกายกับหัวใจต้องพลัดพรากจากกัน เรียกว่าตาย ถึงที่สุดแล้วต้องเป็นสภาวะแบบนั้นแน่นอนเลย ต้องมาถึงเราสักวันหนึ่งข้างหน้า แล้วร่างกายของเราใช้ประโยชน์อะไรได้ ถ้าตายแล้วต้องเผา เพราะมันเหม็น มันเป็นสิ่งที่เขาเกลียดเขากลัวด้วย ร่างกายของสัตว์มันยังเป็นประโยชน์ใช้เป็นอาหารได้ แต่ร่างกายของเราจะไม่เป็นประโยชน์ต่อใครเลย ต้องใช้ไฟเผา หรือต้องฝังดินไปให้แปรสภาพไปตามธรรมชาติ ตามแต่ประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น มันเป็นประเพณี เพื่อจะไม่ให้มันเป็นที่อุจาดเท่านั้น

แต่ความจริงตั้งแต่หัวใจหลุดออกจากร่างกาย ร่างกายนี้มันก็ธาตุเท่านั้น มีแต่ความพลัดพราก มีแต่ความทุกข์ ที่เป็นความทุกข์เพราะเราต้องพลัดพรากจากเขา เราก็อาลัยอาวรณ์ เราก็ต้องว้าเหว่เราต้องไปแล้ว มันเป็นความมืดมนไง เราจะต้องไปไหน เราออกจากบ้านแล้วเราจะต้องไปไหน เราต้องผจญภัยไปอีกแล้ว ภพชาติหนึ่งต้องหมุนเวียนไป ไปเสวยชาติไหนแล้วแต่กรรมจะให้ผล เกิดที่ไหนมันก็เป็นภพที่นั่น วิญญาณปฏิสนธิไปเกิดที่ไหนก็ลืมชาติเก่าไป เพราะการค้นคว้าของใจไม่ถึงที่สุด

ถ้าการค้นคว้าของใจ ใจค้นคว้าขึ้นมาด้วยเครื่องมือ ด้วยธรรมและวินัย ธรรมและวินัยที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางไว้ ศีล สมาธิ ปัญญา ศีลเราพยายามทำใจของเราให้ปกติ เรามีความปกติของใจเพื่อจะให้ใจนี้ค้นเข้ามาหาสมาธิได้ ถ้าเกิดสมาธิได้ ก็จะเกิดหลักของใจ หลักของใจตัวนี้เป็นตัวแบ่งระหว่างความที่เป็นโลกและธรรม ถ้าเป็นโลกมันก็เป็นโลกไป มันจะไม่เป็นธรรมขึ้นมา แต่มันก็ต้องเป็นโลกไปก่อน

ตัวแบ่งหมายถึงเราเดินย้อนกลับเข้าไปในกระแสของใจ ย้อนกลับเข้าไปจนกว่ามันจะเป็นสัมมาสมาธิ แล้วยกขึ้นวิปัสสนาให้ได้ ยกขึ้นวิปัสสนาได้พยายามจับต้องสิ่งนี้ จับต้องสติปัฏฐาน ๔ กาย เวทนา จิต ธรรม จับต้องสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ต้องจับต้องได้ แม้แต่นั่งธรรมดาอยู่นี้ มันก็เจ็บปวดอยู่แล้ว นั่นน่ะ เวทนาเกิดอยู่ เราจะสู้กับเวทนา ผู้ปฏิบัติบางคนเข้าใจผิดว่าต้องผ่านเวทนาก่อน เวทนานี้เป็นสิ่งที่ต้องเผชิญหน้าอยู่แล้ว เวลามันเจ็บขึ้นมาเนี่ย เราต้องมีสติ

ถ้าเราตั้งใจ มีสติหยุดพิจารณาสิ่งนั้นว่ามันเกิดอะไร เรานั่งอยู่เป็นชั่วโมงๆ ถ้าเราเพลินกับสิ่งอื่นไปสิ่งนี้มันจะไม่เกิด เพราะใจมัน

ไม่ไปยุ่งเลย แต่ถ้าเรานั่งอยู่ บางวันมันจะเกิดเวทนาขึ้นมา มันเกิดขึ้นมาเพราะอะไร เพราะใจไปจับสิ่งนั้น ใจไปจับสิ่งใด ถ้าเรากำหนด พุทโธ พุทโธ พุทโธ มันก็จะปล่อยวางเข้ามา สิ่งนั้นก็เป็นสักแต่ว่าเวทนา มันมีอยู่โดยธรรมชาติของมัน ในเมื่อเลือด ลม มันต้องเดินตามกระแสของเขาแล้วเราไปปิดกั้น ไม่มีความสะดวก มันต้องมีความขัดข้อง เรื่องของธาตุขันธ์มันเป็นโดยธรรมชาติของเขา

แต่ถ้าใจมันเพลิน ผู้ที่เขาเพลิดเพลินไปกับการละเล่น เขาจะอยู่อย่างนั้นได้เป็นวันเป็นคืน เขาก็เพลินของเขา นั่นน่ะ ใจมันไม่มายุ่งเห็นไหม ใจเท่านั้นเลย ค่าของใจ แต่มันเข้าใจผิด ค่าของใจเข้าใจผิดมันก็ทำลายให้ตัวเองฟุ้งซ่าน ให้ตัวเองเดือดร้อน เดือดร้อนต่อเวทนานั่นไง แล้วพยายามหาทางออก ก็หาทางออกไม่ได้ เพราะทำไม่เป็นมันก็ไม่สมควรแก่ธรรม ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมจะเกิดแก่ใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะเข้าใจสภาวะนี้เป็นปัจจัตตังเข้ามา ปล่อยวางเวทนาเข้ามา ถ้ามันพิจารณาเวทนาเข้าใจ เป็นตามความเป็นจริง เวทนาสักแต่ว่าเวทนา มันเกิดในสภาวะของมันอยู่แล้ว ขันธ์นี้มันเป็นขันธ์ธรรมชาติ จิตมันเป็นจิต มันเกี่ยวพันกันเพราะความหลงเท่านั้น เพราะความหลงความไม่เข้าใจ ถึงเกี่ยวพันสิ่งนั้นเข้าไปแล้วยึดว่าเป็นเรา ถ้ายึดว่าเป็นเรานี้มันจะเกิดเป็นความทุกข์ทันที ความจริงสิ่งที่เป็นวัตถุข้างนอกนี้ มันยังไม่เป็นเรา มันยังแปรสภาพของมันในธรรมชาติของมันเลย นี้อารมณ์ที่เกิดขึ้น เกิดดับ เกิดดับ อารมณ์ที่เกิดขึ้นกับเราเดี๋ยวนี้นะ มันจะเป็นเราไปได้อย่างไร แต่มันก็ยึดโดยธรรมชาติ

เนี่ย สมมุติสัจจะ เกิดดับในหัวใจนี้มันก็ยึดของมัน ยึดในสิ่งที่มันสมมุติขึ้นมาว่าเป็นเรา เป็นเรา เป็นเรามันก็เจ็บปวด ถ้าไม่เป็นเรามันก็ไม่เจ็บปวด ถ้าไม่เป็นเรามันก็สักแต่ว่า ต่างคนต่างอยู่ ไม่ใช่เป็นเรา

เราต้องมีปัญญาเข้าไปใคร่ครวญ ปัญญาฝึกฝนจะเกิดขึ้นจากตรงนี้ ปัญญาที่จะเป็นประโยชน์กับเรา ปัญญาในการใคร่ครวญ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสไว้แล้วว่า ปัญญาคือความรอบรู้ในกองสังขาร สิ่งที่เป็นสังขาร สังขารปรุงแต่ง สิ่งนี้เป็นการปรุงแต่งของใจ ใจปรุงแต่งเป็นธรรมชาติของมัน เพราะเราหลงใช่ไหม พอเราหลงว่าสิ่งใดถ้าเราพอใจ สิ่งใดที่สมประโยชน์เรา สิ่งนั้นจะเป็นของๆ เรา แล้วเราจะพึ่งพาสิ่งนั้นได้ ถ้าสิ่งใดไม่เป็นประโยชน์กับเรา ไม่สมควรกับเรา เราไม่ชอบใจ เราจะผลักไส เนี่ย ตัณหาความทะยานอยาก อยากให้สมความปรารถนา กับปฏิเสธสิ่งที่เราไม่พอใจ ปฏิเสธสิ่งใดก็แล้วแต่ มันจะไม่สมความปรารถนา สมตามความเป็นจริงที่เราปฏิเสธ มันก็เกิดดับตามธรรมชาติของมัน สิ่งนี้เป็นสมมุติแล้วจะยึดสิ่งนี้ไม่ได้เลย สิ่งนี้ทำให้ใจฟุ้งซ่านมันจะฟุ้งซ่านไปตามความเห็น ตามความหลงของใจ ใจหลงสิ่งนี้อยู่ แล้วตะครุบมันโดยธรรมชาติ ตะครุบแล้วก็ไม่สมประโยชน์ ไม่สมประโยชน์ ตั้งแต่ตัวมันเอง ก็ไม่เป็นตามความเป็นจริง

ในการประพฤติปฏิบัติจะให้ได้ผลงานของเรา มันก็ไม่ได้ตามความเป็นจริง ปฏิบัติธรรมไม่สมควรแก่ธรรม มันสมควรแก่ความต้องการความทะยานอยากของใจ ใจมันทะยานอยากไปเพราะความหลง นี้คือการประพฤติปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม สิ่งที่ไม่เป็นธรรมแล้วมันจะให้ผลเป็นธรรม มันจะเป็นธรรมไปไม่ได้เลย มันขัดข้องไปกับใจ แล้วเราก็ต้องลองถูกลองผิด ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ประพฤติปฏิบัติถูกขึ้นมา มันก็จะเป็นผลสมความตั้งใจ

เช่นเวลาจิตมันลงโดยธรรมชาติ โดยสภาวธรรม สิ่งที่เป็นสภาวธรรมมันต้องเป็นไปตามสมควรแก่เขา เหตุกับผลลงตัวกันแล้ว มันจะปล่อยวาง แล้วจะพบกับสภาวะใจกระทบกับอารมณ์ เวลา

มันว่างมันปล่อยวาง มันเวิ้งว้างเข้าไป มันจะมีความแปลกประหลาด มหัศจรรย์ แล้วมันเกิดได้ชั่วคราว ชั่วคราวเพราะเราเป็นคนปฏิบัติใหม่

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติใหม่ มันจะทรงสิ่งนี้ไว้ไม่ได้ เพราะภาวะของเด็ก เด็กๆ นี้เราไปปล่อยไว้ที่ไหนก็แล้วแต่เขาจะกลับบ้านไม่ถูกหรอก แต่ถ้าเป็นผู้ใหญ่เขาศึกษาแผนที่ เขาเคยทำสิ่งนั้นมา เขาจะทำถูก นี้ก็เหมือนกัน เราต้องพยายามให้ใจนี้สงบ บ่อยครั้งเข้าๆ ด้วยการตั้งสติสัมปชัญญะ สติคือความระลึกรู้อยู่ สติไม่ใช่จิต สติเกิดจากจิต เวลาเราระลึกรู้ขึ้นมา เราระลึกรู้ ระลึกสิ่งใดขึ้นมา มันจะมีสติสมบูรณ์ แล้วเดี๋ยวมันก็จางไปๆ สติเกิดขึ้นมาจากใจระลึกตลอด สติระลึกรู้อยู่ แล้วใคร่ครวญดูตามเหตุ ดูว่าเราวางอารมณ์อย่างใด วางอารมณ์อย่างใดแล้วจิตมันสงบเข้ามา พยายามฝึกฝนตรงนี้ หน้าที่ของเราคือสร้างเหตุ สร้างเหตุแล้วมันจะเป็นผลขึ้นมา มันจะสงบเข้ามา มันจะปล่อยวางเข้ามา แล้วเรารักษา เราต้องตั้งสิ่งนี้ให้ได้ ถ้าเราตั้งสิ่งนี้ได้ เราทรงใจของเราขึ้นมาได้ ใจของเรามันจะตั้งมั่น ตั้งมั่นเพราะเราสร้างเหตุแล้วมันสงบบ่อยครั้งเข้าๆ จนกว่าใจตั้งมั่น ใจจะมั่นคงอย่างนี้ สังขารจะหลอกเราไม่ได้ อายตนะทั้ง ๖ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นเครื่องต่ออารมณ์เข้ามา เราเข้าใจสติมันทันแล้วเนี่ย เวลาสิ่งใดจะเกิดขึ้น ถ้ามันกระทบเราจะรู้ทันก่อน อารมณ์จะเกิดขึ้นมา จะคิดขึ้นมา เรายับยั้งได้หมดเลย

นี่คือสัมมาสมาธิ ผู้ที่มีสัมมาสมาธิคือใจตั้งมั่นนี่ เข้าใจรักษาอายตนะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ด้วยอำนาจของเรา เราพยายามฝึกฝนของเรา จะทำได้ง่ายเข้า ง่ายเข้า แต่เริ่มต้นมันจะลำบากไปก่อน ล้มลุกคลุกคลาน เด็ก คำว่าเด็กๆ ฝึกเดิน เด็กเกิดมาต้องหัดเดิน กว่าเขาจะเดินได้ต้องล้มลุกคลุกคลาน เขาต้องหกล้มโดยธรรมชาติ

ธรรมชาติของการฝึกฝน มันต้องมีความผิดพลาด ธรรมชาติของใจเราจะฝึกใจของเราให้เป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา จากเดิมเป็นเด็กไปอยู่ที่ไหนก็หลง ติดสิ่งใดเวลามีสมาธิเข้ามาเห็นสิ่งต่างๆ มันจะติดสิ่งนั้นสภาวะนั้นมันจะทำให้ติด ขณะจิตเวลาลงสงบ จะสงบเนี่ย มันวูบลงไปเรายังตกใจเลย ใจของเรามันเป็นเด็ก เพราะไม่เคยเจอสภาวะแบบนั้นแต่ถ้าเราฝึกฝนจนชำนาญขึ้นมาแล้ว เนี่ย สภาวะแบบนั้นเหมือนใจเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา มันจะเข้าใจว่านี้คือจิตจะเข้าสมาธิ จิตมันจะเข้าไปพักในฐีติจิต เราต้องประคองสติเข้าไปเฉยๆ หน้าที่ของเราคือประคองสติแล้วให้เข้าไปโดยธรรมชาติของเขา

นี่คือผู้ใหญ่ แล้วสิ่งนี้จะต้องมีตลอดไป สัมมาสมาธิ มรรคหยาบมรรคละเอียดเข้าไปเรื่อยๆ จะต้องมีสัมมาสมาธิ จะปฏิบัติสูงส่งขนาดไหนค่าของใจจะสูงขึ้นไปเรื่อยๆ จากสภาวะสามัญชน ปุถุชนนี้เป็นสามัญสิ่งที่สามัญคือพื้นๆ สิ่งที่เป็นพื้นๆ เราก็ต้องมีสติควบคุมใจของเราตลอดไป แล้วเวลาจิตของเราทรงผลขึ้นมา เนี่ย ปฏิบัติขึ้นไป ค่าของใจจะทรงผลขึ้นมา สูงขึ้นโดยธรรมชาติของใจนั้น ใจนั้นจะสูงขึ้นๆ เพราะการประพฤติปฏิบัติ

ในการประพฤติปฏิบัตินี้คือการเลาะใจ เลาะกิเลสที่มันขับไสใจนี้กิเลสในหัวใจ อวิชชา ปัจจยา สังขารา ไม่รู้สภาวะความเป็นจริงเลยจนไม่รู้จักตัวเอง หาตัวเองไม่เจอ ไม่รู้จักตัวเองก็ไม่ให้ค่าตัวเอง ให้ค่ากับสมบัติ ให้ค่ากับสิ่งต่างๆ ที่มันมีประโยชน์กับโลก ให้ค่าสิ่งนั้นแล้วก็เหยียบย่ำตัวเอง ตัวเองเอาสมบัติที่เป็นเพชรนิลจินดามาให้มีค่าเหนือกว่า แล้วก็เหยียบย่ำตัวเองให้ตัวเองมีคุณค่าน้อยกว่า ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติธรรมจะปล่อยวางสิ่งนี้ เริ่มจากศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ พระนี้จับต้องเงินทองไม่ได้เลย มันเป็นอาบัติ ภิกษุรับเงินรับทอง

ไม่ได้ จับเงินทองคำจับสิ่งที่เป็นของมีค่าไม่ได้ เป็นอาบัติทันที องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ห้ามเลย ห้ามไม่ให้ไปติดสิ่งนั้นไง

แต่ธรรมชาติของใจทุกคนใครไม่อยากได้ ในเมื่อของนั้นมันเป็นสิ่งที่มีคุณค่า แต่มันไม่เป็นประโยชน์กับการประพฤติปฏิบัติ ภิกษุบวชกันมีบริขาร ๘ เท่านั้น เวลาธุดงค์ไปเนี่ย เหมือนกับนกมีปีกบินไปตลอด บิณฑบาตแล้วฉัน ล้างบาตรเก็บบริขารธุดงค์ไป ชีวิตนี้มีคุณค่าขนาดนั้น ให้ปล่อยวางเรื่องของโลกไปก่อน ในเมื่อเราเริ่มประพฤติปฏิบัติใหม่ เรื่องของโลกให้เป็นเรื่องของโลก เรายังไม่สามารถรักษาใจของเราได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงวางทางไว้

นี่ไงธรรม ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ทรงวางไว้ให้เราก้าวเดิน แล้วแต่ว่าเราจะเข้าในสถานะไหน คุณค่าของเราจะสูงขึ้นมา สถานะของเราจากปุถุชนคนที่ไม่สนใจเรื่องศาสนาจนหันเข้ามาสนใจเรื่องศาสนา เรื่องการให้ทาน เรื่องศรัทธามีความเชื่อในศาสนา ก็เริ่มออกประพฤติปฏิบัติจนเข้าใจ จนพอใจว่าสิ่งที่เป็นผลคือบุญกุศล คือมรรคผลนิพพานมีอยู่ เนี่ย ออกบวช จากศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ เป็นสามเณร ศีล ๒๒๗ นี้ เป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ผู้ที่เป็นนักรบผู้ที่จะออกรบ ออกรบกับกิเลส ถึงมีกฎกติกาเพื่อให้ใจไม่ไปติดข้องกับสิ่งนี้ แล้วยังมีธุดงควัตรเข้าไปอีกนะ เนี่ย มักน้อยสันโดษ มักน้อยนะบิณฑบาตก็มักน้อยอยู่แล้ว ถือธุดงควัตรเข้ามาให้สันโดษอีก สันโดษเพื่อเวลาเราประพฤติปฏิบัติ เวลาเรานั่งสมาธิจะได้ไม่โงกง่วง อาหารมันทับ ธาตุ ๔ ขันธ์ ๕ เห็นไหม ขันธ์ ๕ คือความรับรู้สิ่งต่างๆ อารมณ์ที่มันกระทบขึ้นมาเนี่ย มันจะมาทับกดถ่วงใจ สังขารความคิดความปรุงความแต่ง กดถ่วงใจ ธาตุ ๔ ก็เหมือนกัน อาหารการฉันบริโภคเข้าไปอาหารมันมีพลังงานมาก มันจะทำให้เราโงกง่วง ถึงมีธุดงควัตรเข้ามา

ธุดงควัตรนี้ ไม่ปฏิบัติก็ไม่เป็นอาบัติ แต่ถ้าผู้ประพฤติปฏิบัติ ผู้ที่เอาขึ้นมาปฏิบัตินี้เพราะเห็นคุณค่าไง คุณค่าของคนจะเกิดตรงนี้ ค่าของคนที่เกิดขึ้นมาเพราะเห็นคุณค่าของเรา ไม่ใช่หลงไปตามโลกเขา โลกนั้นเป็นเรื่องของโลกมันเป็นสมบัติของโลก มันเป็นความจำเป็นของเขา คุณค่าผลประโยชน์ของใคร เนี่ย ค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน ใครทำงานขนาดไหนได้สมบัติมา สิ่งใดที่เป็นสมบัติของเขานั้นเป็นคุณค่าของเขา นั้นเป็นเรื่องของโลกๆ แล้วเขาก็ต้องพลัดพรากจากกัน เขาจะไม่มีทางทรงไว้ได้อย่างนั้นตลอดไป

สักวันหนึ่งเราไม่พรากจากเขาๆ ก็ต้องพลัดพรากจากเราโดยธรรมชาติ เราต้องใช้จ่ายไปโดยธรรมชาติ ธุรกิจการค้ามันต้องมีได้มีเสีย เนี่ย มีได้มีเสียในเรื่องของโลกนะ เรามีได้มีเสียในเรื่องของใจเราไหม ในเรื่องใจ เราเห็นคุณค่าของเราขึ้นมาเราก็พอใจ **อัตตาหิ อัตตโน นาโถ** เราพอใจของเรา เราจะปฏิบัติของเราได้ เราจะบังคับตนได้ในเมื่อเราพอใจ ถ้าเราไม่พอใจ ครูบาอาจารย์ท่านสั่งสอน เนี่ย มันจะเป็นจริงอย่างนั้นไหม เราพอใจไหม เนี่ย มันจะมีการโต้แย้งในใจของเรา เพราะกิเลสมันมีอยู่ทุกคน กิเลสในหัวใจธรรมชาติมันเป็นแบบนั้น ธรรมชาติมันไม่เชื่อตัวเอง ตัวเองนี่ก็ยังว่าไม่เห็นคุณค่าของตัวเอง ยังเหยียบย่ำตัวเอง แล้วมันจะไปเชื่อใคร มันเชื่อใครไม่ได้หรอก มันพยายามผลักไส เพราะมันว่ามันมีปัญญา มันสามารถเอาตัวรอดได้ สามารถจะมีความสุขตามจินตนาการของกิเลสได้ แต่คว้าไปที่ไหนก็มีแต่ลม มันเป็นอากาศธาตุ ไม่มีสิ่งใดเป็นความจริงเลย สิ่งที่เป็นความจริงคือมันต้องตาย มันก็ต้องพลัดพรากไป แล้วมันต้องเกิดอีก เราสะสมมัน สะสมความดีหรือความชั่วนั่นนะ ความดีและความชั่วให้ผล เกิดในภพที่สูงหรือภพที่ต่ำมีเท่านั้น กิเลสหลอกให้ชีวิตนี้สิ้นสุดกัน ถึงที่สุดแล้ว ต้องพลัดพราก

จากกัน ตายไปเท่านั้น ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด เวลากิเลสมันหลอกจนตายไปแล้ว เนี่ย ลมหายใจเข้า หายใจออกไม่มีแล้วต้องตายไป

เนี่ย ลมหายใจเข้า หายใจออกเรามีอยู่ เราไม่หายใจทิ้งเปล่าๆ เราพยายามรักษา ค่าของเราเกิดจากตรงนี้ ค่าของคนเกิดขึ้นมา ค่าของคนเกิดขึ้นมาเพราะค่าของใจ ใจมันศึกษาใจมันเล่าเรียน ใจศึกษาศึกษาในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เชื่อในธรรมของพระองค์ เนี่ยกายกับใจไปด้วยกันตลอด แต่กายกับใจไปด้วยกันคุณค่าของใจ มันจะเห็นประโยชน์ขึ้นมา เพราะเราปฏิบัติธรรม แล้วสัมผัสธรรมขึ้นมา จนดวงใจนี้เป็นอริยภูมิขึ้นมาน่ะ เป็นชั้นเป็นตอนขึ้นมา เพราะเราวิเคราะห์วิจัยในเรื่อง สติปัฏฐาน ๔

ใจนี้มันติดพัน ติดพันกับกาย เวทนา จิต ธรรม สิ่งนี้มีคุณค่ากับเรา มันเหมือนสมบัติของเรา เราต้องเก็บไว้ในที่ลับ ในที่ๆ เราคิดว่าปลอดภัยที่สุด นี่ก็เหมือนกัน เราคิดว่าคุณค่าของเรานี้ ภพของใจนี้สิ่งนี้มีคุณค่าที่สุด มันติดตรงนี้ก่อนไง ติดในเรื่องกายกับใจ แล้วก็หมุนเวียนออกไปข้างนอก หมุนเวียนออกไปยึดสิ่งต่างๆ ถ้าไม่มีเราเรายึดไม่ได้ ไม่มีความรู้สึกของใจเลย ใจนี้ไม่มี แล้วมันจะยึดกับสิ่งใด

เนี่ย ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติถึงที่สุดแล้ว ใจก็มีอยู่แต่เหมือนไม่มีเพราะได้ชำระล้างภวาสวะ ภพของใจนี้โดนปลดเปลื้อง โดนสภาวธรรมโดนภาวนามยปัญญานี้ใคร่ครวญแล้วปลดเปลื้องออกไป จนสิ้นสุดออกไปใจก็มีอยู่แต่ใจไม่ยึด ใจไม่มีภวาสวะ ไม่มีภพชาติที่ตั้งของใจ มันไม่มีที่จะไปรับสิ่งใดเลย ไม่มีที่เก็บซ่อนเร้นไง

แต่ของเรานี้ มันมีที่เก็บซ่อนไว้ในหัวใจ ความคิดเกิดขึ้นมาแล้วก็เก็บสะสมไว้ในใจ ซ่อนไว้ในหัวใจว่าสิ่งนี้จะไม่มีใครรับรู้กับเรา

เนี่ยมันรับรู้ในใจของเราเองในเมื่อใจของเราคิดขึ้นมา ใจของเราปรุงแต่งขึ้นมา เราก็รับรู้ของเรา นั้นน่ะ มโนกรรมเกิดแล้ว เชื่อดีก็เป็นความดี เชื่อสิ่งที่เป็นอกุศลมันก็เป็นความไม่ดี มันก็สะสมที่ใจนั่นน่ะ มันทำให้เกิดความคิด ความปรุง ความแต่ง ตามกระแสอันนี้ไง

เนี่ย ต้นของความคิด นั่นคือ **อวิชชา ปัจจยา สังขารา** ถ้าเป็นวิชชา เนี่ย วิชชาของธรรมเกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติ เกิดขึ้นจากเราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อน พระองค์ทรงทุกข์ยากมาขนาดไหน ๖ ปีน่ะ ในการทำความเพียร จะอุกฤษฏ์ขนาดไหนนั้นไม่มีใครเกินพระองค์ พระองค์บำเพ็ญมาทุกอย่าง แล้วไม่เป็นผล สิ่งนั้นไม่เป็นผล

พระองค์จึงทรงวางธรรมและวินัยไว้ ให้มัชฌิมาปฏิปทา ให้เป็นกลาง ไม่ให้ตกไปสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วการประพฤติปฏิบัติ เราก็มองไปในสมัยพุทธกาลสิ ผู้ที่ปฏิบัติแบบอุกฤษฏ์ เขาปฏิบัติข้อวัตรต่างๆ ปฏิบัติข้อวัตรเหมือนสัตว์ ปฏิบัติข้อวัตรโดยการไม่ใช้ปัจจัย ๔ เลย ผู้อยู่กับกระแสโลก หรือพวกที่เป็นชีเปลือยพวกเขาไม่ใช้ผ้านุ่งห่มเลย แล้วเขาพูดว่าสิ่งนี้เขาปล่อยวาง เขาปล่อยวางแล้ว ปล่อยวางทุกอย่าง แม้แต่สิ่งที่เป็นเครื่องปกป้องความอาย เขาก็ไม่ต้องการใช้เลย

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสไว้ว่าให้ **มัชฌิมาปฏิปทา** ให้เป็นกลาง สิ่งที่เป็นประโยชน์ พระองค์ ให้ใช้ปัจจัย ๔ บริขาร ๘ แต่ให้สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องอาศัยเพื่อดำรงชีวิตเท่านั้น แล้วอาศัยสิ่งนี้ไป

เนี่ย เครื่องดำเนินขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในการประพฤติปฏิบัติ พระองค์เป็น

ตัวอย่าง เป็นครู แล้วเราก็เอาสิ่งนี้เข้ามาประพฤติปฏิบัติ ธรรมนี้เป็นของององค์สมเด็จสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อน พระพุทธองค์ตรัสรู้ธรรมขึ้นมาโดยสภาวธรรมตามความเป็นจริง ถ้าเราเชื่อสิ่งนี้เราก็พยายามปฏิบัติมันจะเกิดขึ้นมาจากใจของเรา นี้เป็นธรรมของเรา ธรรมส่วนบุคคลมันเกิดจากใจที่สัมผัส สิ่งที่สัมผัสแล้วพยายามตั้งไว้ อย่าให้เป็นอนิจจังแต่มันก็ต้องเป็นอนิจจังโดยธรรมชาติ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องดับเป็นธรรมดา ถ้าเราเห็นสภาวธรรมอย่างนี้เราจะเป็นพระโสดาบัน ที่เป็นพระโสดาบันคือเห็นสภาวธรรมตามความเป็นจริง แล้วมันแปรสภาพเป็นไตรลักษณ์ให้เราเห็น

แต่นี้มันไม่ใช่ ไม่ใช่เพราะเนื้อหาสาระของเรา ใจของเราต่างหากมันเป็นอนิจจัง สภาวธรรมที่เราพยายามประพฤติปฏิบัติขึ้นมานี้มันเป็นอนิจจัง คือมันเกิดขึ้นมา แล้วมันก็เสื่อมไป มันเกิดมาชั่วคราวแล้วมันก็เสื่อมไป เสื่อมไปโดยสภาวะของมัน เราไม่สามารถทรงไว้ได้เราไม่สามารถตั้งมั่นได้ ถ้าเราตั้งมั่นได้ เราพลิกกลับขึ้นมา สภาวะนี้เป็นอนิจจัง สภาวะเป็นเครื่องดำเนิน ทางมัคโคทางอันเอกเราสร้างขึ้นมา เราสร้างสภาวะธรรมขึ้นมา สัมมาสมาธิมีความสุข

ความสุขเกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติ แค่มีสมาธิเนี่ยพออยู่พอกิน พระที่ประพฤติปฏิบัติ มีสมาธินี้อยู่ได้แล้ว อยู่ได้เพราะใจมันร่มเย็นไง ถ้าไม่มีสมาธิท่านจะอยู่ในกระแสโลก กระแสโลกก็พึ่งไม่ได้สิ่งนั้นพึ่งไม่ได้ ใจเรานี้ก็ร้อนรน มันก็มีความทุกข์ มีความทุกข์มันก็ต้องอดอาหาร ต้องอดหลับอดนอน เนี่ย ธุดงควัตรเข้ามาตรงนี้ ตรงที่ว่าในเมื่อมีเหตุต้องมีผล ถ้าเราสร้างเหตุอยู่ เราทำสัมมาสมาธิ ทำใจให้ตั้งมั่น เวลาเราประพฤติปฏิบัติเข้าไปใจมันจะปล่อยวาง ปล่อยวาง

เข้าไป แต่มันไม่ลงถึงฐาน มันครึ่งๆ กลางๆ ไง เพราะเราขาดคำบริกรรม ถ้าเราใช้คำบริกรรมตลอดไป เราไม่ปล่อยคำบริกรรมน่ะ ให้เรายึดคำบริกรรมไว้เลย

คำบริกรรมคือ พุทโธ ธัมโม สังโฆ มรณานุสตินี้ คิดสิ่งนี้ยึดสิ่งนี้ไว้ตลอดไป ในเมื่อมันมีเหตุ ผลมันต้องเกิดโดยธรรมชาติ สิ่งที่เป็นธรรมชาตินี้ มรรคผลนิพพานนี้มีอยู่โดยธรรมชาติ แล้วสิ่งที่มีอยู่ มันมีอยู่แล้ว แล้วสภาวะที่เข้าไปสัมผัสคือใจ ใจนี้จะสัมผัสมรรคผลนิพพาน ไม่มีสิ่งใดๆ ในโลกนี้ จะเข้าไปรู้ถึงมรรคผลนิพพาน ไม่มีเลย ยกเว้นแต่ภาชนะที่จะรับรองสิ่งนั้นได้คือหัวใจ แล้วหัวใจของเรามันมีอยู่ แต่มันมีอยู่โดยสภาวะทุกข์ สภาวะทุกข์คือสภาวะของกิเลส มันข่มขี่อยู่ แม้แต่ประพฤติปฏิบัติอยู่ มันไม่เข้า **มัชฌิมาปฏิปทา** เพราะกิเลส **อัตตกิลมถานุโยค** คือทำให้มันหนักหน่วงเกินไป มันก็เป็น **อัตตกิลมถานุโยค** มันไม่เป็นตามความเป็นจริง เราทำตามสบายๆ มันก็เป็น **กามสุขัลลิกานุโยค** เป็นความหลงในความสุขของการประพฤติปฏิบัติ

นั่นน่ะ มันติดสุขอยู่ในหัวใจ มันก็ไม่เข้า แต่ถ้าเรายึดคำบริกรรมของเรา เนี่ย มัชฌิมาปฏิปทา มัชฌิมาปฏิปทา คือเรากำหนดคำบริกรรมโดยสติตลอดไป ยึดอยู่ตรงนี้ เนี่ยทำง่ายๆ น่ะ แค่เรายึดคำบริกรรมไว้แล้วก็มีสติไป เนี่ย ทำไปอยู่อย่างนี้ ถึงเวลาแล้วมันต้องเป็นไป เหมือนกับเราต้มน้ำ ถ้าเรารักษาไฟของเรา น้ำมันต้องเดือดตามธรรมชาติ แต่นี่เรารักษาไฟของเราแล้ว น้ำมันก็หกรดลงมาในไฟ ไฟก็มอดไปๆ สภาวะการประพฤติปฏิบัติจะเป็นสภาวะอย่างนั้น

เนี่ย ค่าของการประพฤติปฏิบัติ ถ้าคุณค่าของมันถึง ค่าของใจก็จะเกิดขึ้น คุณค่าของใจเกิดขึ้น มันก็จะสงบเข้ามาๆ แล้วมันจะเป็น

การยืนยันว่า สิ่งนี้เราทำได้ ถ้าเราทำได้ มันจะเป็นผลกับเราขึ้นมา เราจะตื่นเต้น เราจะพอใจกับการประพฤติปฏิบัติของเรา

ถ้าเราประพฤติปฏิบัติแล้วผลมันไม่เกิดขึ้นมา เราก็คิดว่าเราเป็นคนไม่มีอำนาจวาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ตรัสไว้ในพระไตรปิฎกว่า ผู้ที่ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรม ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี ต้องได้ผลทุกคน ถ้าไม่ได้ผลพระพุทธองค์ไม่ตรัสหรอก พระองค์ไม่เคยหลอกใครน่ะ ตรัสคำไหนต้องเป็นคำนั้นคำจริงตลอดไปเลย ผู้ที่ปฏิบัติธรรมเนี่ย ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมอย่างมาก ๗ ปี อย่างกลาง ๗ เดือน แล้วก็ ๗ วัน จะต้องได้ผล สิ่งที่ได้ผลคือการประพฤติปฏิบัติ ประพฤติปฏิบัติเข้าทางธรรม ได้ผลคือผลทางใจไง

เนี่ย ค่าของใจมันจะสูงขึ้น ค่าของใจเกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติ เกิดขึ้นจากมัคคอริยสัจจังแล้ว อันนี้มันรวมตัวขึ้นมา มรรคมันจะเริ่มทรงตัวได้ มรรคทางเดินน่ะ มรรคในการชำระกิเลส ไม่ใช่มรรคที่เราท่องจำกันมา มรรคท่องจำกันมาทำสัมมาอาชีวะการทำงานชอบเราก็ว่าชอบ ชอบอยู่ในเหตุในผล ความเลี้ยงชีพชอบนี้มันเลี้ยงด้วยปาก

สิ่งที่เลี้ยงใจ สิ่งที่จะฆ่ากิเลสนี้ มันต้องเป็นการเกิดสัมมาสมาธิที่มันแปลกประหลาดมหัศจรรย์ แล้วถ้าจิตนี้ตั้งมั่นขึ้นมาเนี่ย มันมหัศจรรย์ว่าสิ่งนี้ มีขึ้นได้อย่างไร สภาวะใจนี้ ทุกคนจะตื่นเต้นมาก ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติใจตั้งมั่น จะมีความตื่นเต้น แล้วพอตื่นเต้นขึ้นมามรรคจะเป็นงานไม่ชอบ ไม่ชอบตรงนี้ ไม่ชอบตรงที่ว่าไม่สามารถยกขึ้นวิปัสสนาสติปัฏฐาน ๔

สติปัฏฐาน ๔ คือกาย คือเวทนา คือจิต คือธรรม วิปัสสนาสิ่งนี้ จับสิ่งนี้ เมื่อมีสมาธิจะมีพลังงานขึ้นมา แล้วจะจับสิ่งนี้ได้ เวทนา

ก็เป็น เวทนา สักแต่ว่าเวทนา จิตนี้รับรู้ทั้งนั้น มันจะเข้าใจสิ่งนี้แล้วจะปล่อยวางเข้ามาๆ พอปล่อยวางเข้ามา พอทรงสุขอยู่พักหนึ่ง ถ้าเรานั่งต่อไปเวทนาจะเกิดซ้ำขึ้นมาอีก เนี่ย หน้าที่ของเราก็คือจับเวทนาแยกต่อไป ปัญญาของเราใคร่ครวญแล้ว เข้าใจว่าเวทนาเป็นเวทนา กายเป็นกาย จิตเป็นจิต มันไม่ใช่อันเดียวกัน แล้วทำไมมันกลับมาปวดอีกล่ะ ก็ต้องค้นคว้าใหม่ ปัญญาอันใหม่จะเกิดขึ้น

นี่คืองานชอบ ชอบในเวทนา ชอบในจิตคืออารมณ์ที่เกิดขึ้นพิจารณาจิตว่าจิตนี้มันไม่ทรง มันหมุนไปเพราะเหตุใด มันมีอารมณ์เกิดขึ้นมา เพราะเหตุใด เพราะเหตุที่มีสัญญา สัญญาการเทียบเคียงความรู้สึกของเรา เนี่ยว่าอันนี้คิดถูกหรือผิด อันนี้ดีหรือชั่ว แล้วเราก็คิดตามไปอย่างนั้น นั่นน่ะ เกิดขึ้นจากสังขารปรุง เกิดขึ้นจากวิญญาณรับรู้อาการนี้มันจะหมุนออกไป พิจารณาธรรมเห็นไหม เนี่ยธรรมารมณ์

พิจารณาจิต จิตนี้เศร้าหมองหรือผ่องใส จิตนี้มีความรู้สึกก่อนนี้มันผ่องใส มันมีความสบายอยู่ ทำไมตอนนี้มันเศร้าหมองเศร้าหมองเพราะเหตุใด เศร้าหมองเพราะความยึดมั่นถือมั่น ความยึดของมัน เราไม่ใช้สติประคองไว้เฉยๆ สติของเราประคองไว้ในคำบริกรรมเนี่ย มันจะทรงตัวของมันไป จิตมันก็อยู่โดยสภาวะของมันโดยธรรมชาติของมัน

กายนี้ยิ่งแล้วใหญ่เลย กายนี้มันเป็นอะไร ตายแล้วเป็นประโยชน์ไหม ไม่เป็นประโยชน์ เกิดขึ้นมา เกิดขึ้นมาจากไหน เกิดขึ้นมาจากไข่ของมารดา เกิดขึ้นมาจากครรภ์ของมารดาเกิดขึ้นมาเป็นเรา เนี่ยเวลาเราเกิดมา เราก็เจริญเติบโตมาด้วยอาหาร สิ่งที่เป็นอาหารเลี้ยงชีวิตมานี้ แล้วเราก็เลี้ยงชีวิตของเราไป ถ้าธาตุไฟไม่เผาผลาญ กายนี้

ต้องตายไป ลมหายใจเข้า หายใจออกนี้ ถ้ามันไม่หายใจ มันหยุดหายใจเมื่อไหร่ เราก็ต้องตายไป เวลาตายไปจิตไปไหน กายก็สักแต่ว่ากาย เนี่ยมันเป็นประโยชน์ต่อเมื่อเราเอามาประพฤติปฏิบัติ

ค่าของคนคือกาย ค่าของน้ำใจคือค่าของการประพฤติปฏิบัติ คือเห็นคุณงามความดี วิปัสสนาเข้าไป ถ้าสติสัมปชัญญะเรามี มันจะเป็นวิปัสสนา ถ้าสติไม่พอเนี่ย มันเป็นการสักแต่ว่าทำ สัมมาสติ ในมรรคนี้มีสติด้วย มีสมาธิด้วย มรรค ๘ จะเกิดขึ้นจากการยกขึ้นวิปัสสนา ใช้ปัญญาบ่อยครั้งเข้าๆ ความชำนาญงานของเราจะเกิดขึ้น แต่เดิมมันไม่มัชฌิมาปฏิปทา เพราะความคิดของเราเกินไป ต้องการผลเกินไป หรือสมาธินี้แน่นเกินไป ความสงบนี้เป็นความถูกต้อง เป็นการปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา มันเป็นความถูกต้อง อยู่ในความสงบมันไม่แยกแยะ มันไม่มีความเข้าใจปัญญาในโลกุตระ

สิ่งที่เป็นโลกุตระคือความเห็นถูกต้อง ความเห็นตามความเป็นจริง สภาวธรรมที่เป็นความเป็นจริง ไม่ใช่สภาวธรรมในการคาดหมาย ถ้าเป็นปัญญาของโลกียะ เป็นความคาดหมาย สิ่งนี้คาดหมายเพราะเป็นสัญญา สิ่งที่เป็นสัญญาเราจำมาจากครูบาอาจารย์หนึ่ง จากการศึกษาเล่าเรียนมาทางพระไตรปิฎกหนึ่ง เราจะจำสิ่งนี้มาว่าสภาวะนี้มันต้องคืนสภาพเดิมของเขา เราคาดหมาย คาดหมายอดีต คาดหมายอนาคต ว่าเป็นสภาวธรรมต้องเป็นแบบนั้น แต่ตามความเป็นจริงน่ะ หน้าที่ของเราสร้างเหตุ สร้างเหตุคือการวิปัสสนา การแยกแยะออกไป แล้วปัญญามันจะเกิดขึ้นมา มันจะหมุนไปขนาดไหน นั่นเป็นปัญญา เป็นกายต้องตั้งกายไว้ ให้กายนี้แปรสภาวะไป แปรสภาวะมันจะกลืนตัวมันเอง นั้นสภาวะสัมมาสมาธิพอ มันจะเป็นไป

จิตก็เหมือนกัน ธรรมก็เหมือนกัน ถ้าสมาธิพอ มันจะแยกออกๆ แยกออกจากการปล่อยวาง สิ่งที่เป็นสัมมาสมาธินี้ เรามีความสุขมีความเวิ้งว้างมาก แต่เวลามันปล่อยวาง วิปัสสนามันปล่อยวางขึ้นมา มันจะมีคุณค่ามากกว่านั้น คุณค่าในการปล่อยจากปัญญาจิตนี้ปล่อยสติปัฏฐาน ๔ ด้วยปัญญา กับจิตนี้ปล่อยความฟุ้งซ่านออกไปด้วยคำบริกรรม เนี่ย ความเห็นจะต่างกัน ต่างกันที่ว่ามันละเอียดลึกซึ้งต่างกัน

ถ้าผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมีครูบาอาจารย์แนะ ต้องหมั่นคราดหมั่นไถ ชาวนาเขาจะไถนา เขาไถนาเสร็จแล้ว เขาต้องไถคราด เพื่อไม่ให้มีวัชพืช ถ้ามันมีวัชพืช มันเกิดกับต้นข้าวแล้ว มันจะแย่งอาหารไป นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อเราวิปัสสนาเราว่ามันปล่อยวางแล้ว เรามีความสุขขนาดนั้น เนี่ยถ้าไม่หมั่นคราดหมั่นไถ เดี๋ยววัชพืชคือกิเลสมันก็เกิดขึ้นมาอีก เราต้องหมั่นคราดหมั่นไถๆ หน้าที่ของเราคือคราดและไถ จนกว่าที่นานั้นจะไม่มีวัชพืช แล้วเราปลูกต้นข้าว ผลจะเกิดจากต้นข้าวที่เจริญงอกงามจากใจของเราขึ้นมา ผลจากการปล่อยวาง จะเป็นอริยภูมิขึ้นมาก็เกิดขึ้นมาจากการที่เราหมั่นคราดหมั่นไถ เวลาเราสร้างมรรคให้เกิดขึ้นมาจนวิปัสสนาได้เนี่ย มันก็เป็นงานแสนทุกข์แสนยาก ทุกข์ยากเพราะอะไร เพราะเราต้องประคองไว้

สิ่งที่เคลื่อนที่เร็วที่สุดคือใจ ใจนี้เคลื่อนที่เร็วที่สุด เราใช้สติระลึกรู้อยู่ แล้วใช้คำบริกรรมเกาะเกี่ยวไว้ ให้จิตนี้เกาะเกี่ยวกับคำบริกรรมไว้ แล้วให้มันคงที่ สิ่งที่คงที่เห็นไหม วัตถุเห็นไหม เราต้มน้ำในภาชนะ เวลาน้ำมันเดือด น้ำมันยังหกได้ แล้วนี่เราพยายามทำจิตของเราให้ตั้งมั่นขึ้นมาเนี่ย มันทำไมจะไม่กระฉอก ไม่หกไป ไม่เป็นอนิจจัง

ไม่เสื่อมสภาวะไป มันจะเสื่อมสภาวะ เราต้องพยายามทรงไว้ ตั้งมั่นไว้ เพื่อให้เป็นสัมมาสมาธิ อันนั้นก็เป็นสติที่ว่าเราพยายามประคองสุดกำลังของเราแล้ว เพราะเราเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติใหม่ วิปัสสนาแล้ว มันต้องใช้สิ่งนี้ควบคุมเข้าไปอีก เวลามรรคมันเดินตัว จะเห็นสภาวะของภาวนามยปัญญา เห็นปัญญาเกิดขึ้น เวลาซ้ำเข้าไป มันจะแยกออกๆ แยกสภาวะออกที่เป็นสภาวธรรม จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ ขันธ์เป็นขันธ์ มันจะปล่อยวางไปๆ

นี้คือการซ้ำ คือการที่เรากระทำซ้ำ บ่อยครั้งเข้าๆ ถ้าเราทำอย่างนี้ เราซื่อสัตย์กับเราเอง เราเป็นสาวก เป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราต้องพิสูจน์ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้นมา จนเป็นค่าของใจ ใจมันจะเห็นสภาวธรรมตามความเป็นจริง จนบ่อยครั้งเข้า มันจะปล่อยขาด

สิ่งที่ปล่อยขาด คือจิตเป็นจิต ขันธ์เป็นขันธ์ ทุกข์เป็นทุกข์ ปล่อยวางออกจากกัน สิ่งที่ออกจากกัน สิ่งที่หลุดออกไป คือสังโยชน์ ๓ ตัว สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส สิ่งที่เป็นสังโยชน์ คือเครื่องร้อยรัดจิต สิ่งที่ร้อยรัดจิตไว้นี้ ร้อยรัดจิตให้เป็นปุถุชนไง จิตนี้ยึดมั่นถือมั่น หลงไปตามอนิจจัง อนิจจังมันก็เป็นความหลงอยู่แล้ว แล้วเราก็เห็นสภาวะความหลงนั้น ว่าเป็นเราๆ สิ่งนั้นเป็นเรา นั่นน่ะ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องแยกสลายเป็นธรรมดา เราเห็นเป็นสภาวธรรม มันเป็นธรรมดาที่มันแยกออกจากกัน มันไม่มีสิ่งใดเลยที่ว่ามันเป็นสิ่งที่กดถ่วงกัน เพราะใจเราหลงมันต่างหาก เราถึงเอาสิ่งนั้นมาเป็นเรา มาเป็นของๆ เรา

เวลามันแยกแล้วน่ะ ขันธ์เป็นขันธ์ ทุกข์เป็นทุกข์ จิตเป็นจิต มันต่างอันต่างจริงอยู่ด้วยกัน สภาวะความรับรู้ขึ้นมา จิตนี้ถึงอริยภูมิไง

ภูมิของจิต ค่าของใจเกิดคือสภาวธรรมแบบนี้ แล้วมันต้องยกขึ้นวิปัสสนาให้สูงขึ้นไป เพื่อจะเข้าให้สูงขึ้นไป เพื่อจะให้ค่าของธรรมสูงที่สุด ให้ค่าของธรรมกับค่าของใจเป็นอันเดียวกัน ธรรมกับจิตนี้เป็นหนึ่งเดียวกัน เป็นเอโก ธัมโม

สัพเพ ธัมมา อนัตตา นี้เป็นสภาวธรรมอันหนึ่ง เอโก ธัมโม จิตนี้เป็นธรรมแท่งเดียว ธรรมของจิตนี้เป็นอันเดียว ค่าของธรรมมันจะสูงส่งขึ้นมา ด้วยการยกขึ้นวิปัสสนาซ้ำแล้วซ้ำเล่า เพราะกิเลสอย่างกลางยังอยู่ในหัวใจ กิเลสอย่างกลางคือความหลงผิด สิ่งที่หลงผิดจะเพิกได้ คือเพิกกายกับจิตนี้ออกจากกัน กายกับจิตนี้ผูกพันกันไปด้วยสภาวธรรมด้วยอุปาทาน

สิ่งที่เป็นอุปาทาน อุปาทานในธาตุขันธ์ จะอุปาทานไหนไปอีก อุปาทานสิ่งต่างๆ นั้นเป็นอุปาทานยึดมั่นถือมั่น มันเป็นความหลงของใจ ทำให้ใจฟุ้งซ่าน แต่ถ้าเรายกขึ้นวิปัสสนาได้ มันเป็นอุปาทานของใจ ใจนี้ไปติดสิ่งนี้ สิ่งนี้ที่ว่าเป็นคุณค่าของเรา ยึดมั่นถือมั่น มันยึดเพราะความไม่เข้าใจ ต้องสอน เราสอนใจของเรา

ค่าของคนอยู่ที่การประพฤติปฏิบัติ ค่าของคนอยู่ที่ความศรัทธาในเรื่องของศาสนา แล้วยกขึ้นมาวิปัสสนา แล้วค่าของกิเลส คือ ค่าของใจ มันก็อยู่ในหัวใจ แล้วเราปลดเปลื้องกิเลสออกไปจากใจ ค่าของใจมันก็สูงขึ้นมา แล้วเราวิปัสสนาซ้ำเข้าไป ค่าของใจจะสูงขึ้นไปเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นไป ค่าของใจเกิดขึ้น เกิดขึ้นจากความเพียร

ความเพียรการประพฤติปฏิบัตินี้ เรานั่งสมาธิ เดินจงกรม เนี่ย งานมันคืออะไร งานคือใจนี้ขับเคลื่อนไป ใจนี้เป็นสัมมาสมาธิแล้วยกขึ้นวิปัสสนาได้ ปัญญามันจะเกิดจากตรงนี้ เป็นงานของใจ ผู้ที่บริหารงานต่างๆ

ในการบริหารงานก็ต้องใช้ปัญญา อันนี้ก็เหมือนกัน อันนี้เกิดขึ้นมาจากค่าของใจที่มันหมุนเวียนไป นั่งเฉยๆ นั่งสมาธิเฉยๆ แต่ปัญญาต่อกรกับกิเลสนี้ สงครามเกิดขึ้นจากภายในนี้มหาศาลเลย งานมันเกิดขึ้น ไม่อย่างนั้นเราจะนั่งทั้งวันได้อย่างไร เดินจงกรม ๗ วัน ๗ คืน เดินจงกรมได้อย่างไรถ้าไม่มีงาน งานมันเกิดขึ้นมาน่ะ กิเลสมันเกิดขึ้นมามันสร้างแง่สร้างมุมขึ้นมา มุมแง่ของกิเลสคือว่าความเข้าใจของเขาอย่างนั้นสิ่งที่ไปติดข้องของใจ มันติดข้องอยู่อย่างนั้น เนี่ยมันจะปลดเปลื้องออกไปด้วยสภาวธรรม สติ ปัญญามันจะแยกออกไปว่าสิ่งนั้นเป็นอนิจจังสิ่งนั้นไม่จริง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงตรัสไว้อย่างนั้นเรายังไม่เห็นสภาวะตามความเป็นจริง เราก็แยกแยะออกไป แยกออกไปเนี่ย ธาตุต้องเป็นธาตุ ดินต้องเป็นดิน น้ำต้องเป็นน้ำ ลมต้องเป็นลมไฟต้องเป็นไฟ ถ้าเห็นสภาวะของกาย วิปัสสนามันจะคืนสภาวะเดิมอย่างนั้น เนี่ย แล้วจิตมันยึดสิ่งนั้นไม่ได้ มันจะอยู่ที่ไหน มันก็ต้องปล่อยวาง ปล่อยวางซ้ำเข้าไปๆ

สภาวะของจิตก็เหมือนกัน พิจารณาจิตเป็นอะไร จิตไปยึดขันธ์ต่างหาก จิตไปหลงอุปาทานในกายของเรา ว่าเป็นเรา จิตที่หลงออกไปเพราะอะไร เพราะความไม่เข้าใจ ความไม่รู้ เนี่ย ปัญญามันก็แยกเข้าไปๆ ปัญญานี้ถ้ามีสัมมาสมาธิรองรับอยู่นี้ จะเป็นปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ ถ้าสมาธิอ่อนไปมันจะเป็นสัญญาทันทีเลย มันเป็นสัญญาแล้วมันจะแยกสิ่งนี้ไม่ออก เราใช้พลังงานของใจหมุนเข้าไปเหมือนกัน แต่มันแยกแล้วมันไม่ปล่อยวาง มันไม่ปล่อยวาง เราต้องกลับมาทำสัมมาสมาธิ กลับเข้ามาทำพลังงานของเรา กลับมาใช้คำบริกรรม

คำบริกรรมนี้ถึงมีประโยชน์ตลอดไป สติต้องมีตลอดไป ตั้งมั่นอยู่ในหัวใจ มันจะแยกสิ่งนั้น ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระองค์ทรงวางไว้ถูกต้อง แต่เพราะเราเองต่างหากหลงผิด เราถึงผิดพลาด แต่ถ้าเราได้สติ ว่า นี่เราเผลอแล้ว เราทำงานสักแต่ว่า แล้วมันจะไม่ได้ผลงาน ถ้าเรารีบเราจะไม่ได้ผลตามความเป็นจริง เราต้องกลับมาทำสัมมาสมาธิ การทำธุรกิจก็เหมือนกัน ถ้าเราด่วนได้ขึ้นไปเนี่ยมันไม่เป็นประโยชน์ เราต้องรอบคอบว่าสิ่งนั้นมันสมประโยชน์ไหม ถ้าไม่สมประโยชน์ เราต้องเริ่มกลับมาทำ เราต้องมาตั้งต้นใหม่ ตั้งต้นให้มันถูกต้องขึ้นไป

เนี่ย วิปัสสนาเป็นอย่างนั้นเลย ใจมันจะแยกออกไปหรือไม่แยกออกไป อยู่ที่พลังงานของใจ มันจะเป็นโลกียะหรือโลกุตระ มันอยู่ตรงนี้ โลกียะเรื่องของโลกจะมีตลอดไป เพราะมันยึดมั่นถือมั่น กิเลสมันอยู่ในหัวใจ แล้ว มันจะยึดมั่นถือมั่นตลอดไป ยึดทุกอย่างที่เป็นกิเลส เพราะมันเริ่มต้นเค้ามูลมาจาก อวิชชา ปัจจยา สังขารา ออกมาจากความยึดผิดมาตั้งแต่การเริ่มต้น มันถึงจะผิดตลอดไป นี้คืองานของกิเลสเขาต้องทำหน้าที่ของเขาอย่างนั้น โดยหน้าที่ของเขา เพื่อจะอยู่ในหัวใจในภวาสวะนั้น เพื่อข่มขี่ใจดวงนี้ตลอดไป

แต่สภาวธรรม สภาวะของภาวนามยปัญญา มันจะแยกออก แยกให้ใจนี้พ้นออกมา เป็นอิสระออกมา ที่มันอิสระไม่ได้เพราะกิเลสมันเหนียวแน่น เราถึงต้องแยกซ้ำ ๆ ซาก ๆ เนี่ยกลับมาทำความสงบของใจ แยกที่หนึ่งมันก็ปล่อยวางโล่งทีหนึ่ง มันจะปล่อยวางแล้วมีความสุขด้วยนะ สุขจากการวิปัสสนา สุขจากการที่เราจะพ้นออกไปจากกิเลส เป้าหมายของเรามีอยู่ เป้าหมายของเราคือพ้นออกไปจากสิ่งที่มัน

ควบคุมใจเรา เนี่ย กิเลสควบคุมใจเรา เราถึงต้องมาเกิดเป็นคนไง แล้วคนนี้คนมีคุณค่าด้วย มีคุณค่าเพราะคนนี้มันประพฤติปฏิบัติ ชำระกิเลสในหัวใจออกไปจากใจ คนเป็นคนเหมือนกัน แต่น้ำใจของคนนี้มีคุณค่า ธรรมในใจนั้นจะสูงส่งขึ้นจนรู้ตัวเอง เป็นปัจจัตตัง เนี่ย อกาลิโก ไม่มีกาล ไม่มีเวลา

สมัยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าธรรมก็เป็นแบบนี้ สมัยปัจจุบันนี้ธรรมก็เป็นแบบนี้ เพราะทุกข์มันอยู่ที่ใจ การที่จะแก้ไข ทุกข์ควรกำหนด สมุทัยควรละ ถ้าเราละได้มันก็จะขาดออกไปจากใจ เพราะเราละด้วยมัคคอริยสัจจัง ไม่ใช่ขาดออกไปจากใจ ด้วยการที่เรานึกเอาเอง เราคาดหมายของเราเอง มันจะขาดออกไปไม่ได้ สิ่งที่เป็นโรค เป็นภัย มันต้องมียา ถ้าใช้ยาเข้าไปแก้ ธรรมะโอสถนี้เกิดขึ้นมาจากมัคคอริยสัจจัง ถ้าเราไม่สร้างธรรมะโอสถขึ้นมา มันจะเกิดขึ้นมาลอยๆ ไม่ได้หรอก กิเลสมันเกิดมาจากใจ มันอยู่กับเราเนี่ย มันลอยมาไหม มันฝังอยู่กลางหัวใจเลย ฝังอยู่แนบแน่นอยู่ในหัวใจ แล้วก็ขับไสให้เราทุกข์ยาก

กิเลสมันเป็นนามธรรม มันฝังอยู่ที่ใจ แล้วขับเคลื่อนใจนี้ จิตนี้ปฏิสนธิในภพชาติต่างๆ มันลอยมาไหม มันมีอยู่โดยพื้นฐาน เมื่อมันแสดงออกมา มันแสดงเป็นกิเลสออกมา สภาวธรรมเกิดขึ้นมาเพราะเรามีวาสนาต่างหากล่ะ เราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วย เราเชื่อธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ผลมันเกิดขึ้นมาตามสภาวะตามความเป็นจริงด้วยมันถึงเห็นสภาวธรรมการต่อสู้ วิปัสสนามันถึงเกิดขึ้นจากใจ ถ้าเราเชื่อแล้วสักแต่ว่าเชื่อ เราไม่ทำ มันก็ไม่เกิด เราทำขึ้นมา บางทีมันก็ยังผิดพลาด

ไป มันยังต้องมีผิดพลาดเป็นธรรมชาติของการประพฤติปฏิบัตินั้น แล้วพยายามแยกออกไป ผิดเป็นครู ผิดเนี่ยเริ่มต้นใหม่ เริ่มต้นใหม่ ไม่น้อยเนื้อต่ำใจ

การน้อยเนื้อต่ำใจคือกิเลสมันหลอกอีกชั้นหนึ่ง กิเลสมันหลอกให้เราน้อยเนื้อต่ำใจว่า เราประพฤติปฏิบัติ เราไม่มีอำนาจวาสนา เราทำไปไม่ได้ เราเหน็ดเหนื่อยเหลือเกิน เราทุกข์ยากเหลือเกิน ใครทำงานแล้วมีความสบายล่ะ คนที่ทำงานแบกหามนี้ เขาจะทุกข์ยากขนาดไหน แล้วเราทำงานในการใช้วิปัสสนาในหัวใจ มันใช้ปัญญาเดินในหัวใจนี้ มันจะทุกข์ยากขนาดไหน มันต้องใช้พลังงานทั้งชีวิตน่ะ

การชำระกิเลสถึงต้องฟากตายไง ฟากตายเพราะถึงที่สุดแล้ว ถ้าไม่เราตายก็ต้องกิเลสตาย ถ้ากิเลสไม่ตายเราก็ต้องตาย นี่เวลาสู้กันขนาดนั้นแล้ว กิเลสมันถึงกลัว เพราะกิเลสมันก็อาศัยชีวิตนี้เป็นที่ดำรงชีวิตอยู่ อาศัยหัวใจนี้ดำรงชีวิตอยู่ มันเอง มันก็กลัวตายเหมือนกัน เราถึงต้องฟากตายแล้ววิปัสสนาใช้ปัญญา วิปัสสนาใคร่ครวญไป นั้นเป็นสภาวะที่เราทำของเราขึ้นมา นั่นน่ะ เรามีอำนาจวาสนา ถ้าเราปฏิบัติตามสมควรแก่ธรรม วิปัสสนาไปถึงที่สุดแล้ว มันต้องจบกระบวนการ

การทำสิ่งใด ขั้นตอนใดก็แล้วแต่ มรรค ๔ ผล ๔ นี้มันจะมีกระบวนการของมัน ขณะจิตที่มันเปลี่ยนแปรสภาวะ มันขาดออกไป สภาวะจิตขาดออกไปเลย ใจเป็นใจ กายเป็นกาย เนี่ยกายกับจิตนี้แยกออกจากกัน แยกออกตามสภาวะตามความเป็นจริง สภาวะตามความเป็นจริงนี้เป็นปัจจัตตังรู้จากใจดวงนั้น นั่นน่ะ เวลาธรรมเกิดขึ้นมาจากใจผู้ประพฤติปฏิบัติเห็นไหม มันจะรู้ตามความเป็นจริง

แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ต่อหน้า พระองค์จะเป็นผู้ยืนยันเท่านั้น ยืนยันว่าทำมาถูกส่วน ถูกต้องตามความเป็นจริง มันถึงปล่อยวางมาได้ แล้วก็ต้องก้าวเดินต่อไป กิเลสที่เหนือกว่ายังมีอยู่ในหัวใจ ยังทำให้ใจนี้เศร้าหมอง ใจนี้ยอกใจอยู่ ใจจะยอกใจเพราะเราประพฤติปฏิบัติมา เราฆ่ากิเลสมาตั้งแต่เริ่มต้น กิเลสมันก็ต้องตั้งป้อมไว้ตลอดเวลา ตั้งป้อมจะไม่ให้เราเข้าไปหาสิ่งที่ว่าจะเป็นผลงานขึ้นมา เราจะทำธุรกิจนี้จะค้าขายกับใคร เราต้องมีลูกค้าของเรา เราถึงขายสินค้าของเราได้ นั้นเป็นธุรกิจ

การทำธุรกิจยังต้องมีทั้งผู้ขายและผู้ซื้อ นี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อธรรมจะเกิดขึ้นมา ในสภาวธรรมนี้ จะเป็นผู้ไปฆ่ากิเลส กิเลสมันอยู่ที่ไหนเราจะไปฆ่าลอยๆ ที่ไหน ในเมื่อเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมานี่ มันเป็นการบอกแล้วว่า เราฆ่ากิเลส กิเลสมันเกิดขึ้นมาจากใจ ใจนี้เกาะเกี่ยวกับสิ่งใด หลงสิ่งใด เพราะสภาวะใจนี้เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรมเราจะเห็นมันว่ามันเป็นกิเลสอย่างไร ในเมื่อมันเป็นเรา สิ่งที่เป็นเรามันต้องมีคุณค่าสิ เรามีคุณงามความดี เราคิดแต่คุณงามความดี เราถือศีลนี้ก็เป็นคุณงามความดีแล้ว เราทำสมาธิก็มีความสงบของใจ นั้นก็เป็นคุณงามความดี แล้วคุณงามความดีนี้ จะเป็นโทษได้อย่างไร มันไม่เป็นโทษหรอก ในเมื่อเรายังไม่เห็นกิเลส ถ้าเราเห็นกิเลส สิ่งนี้กิเลสมันเอามาใช้ ใช้ให้เราเชื่อกับสิ่งนี้ แล้วเรานอนจมกับสิ่งนี้ ถ้าเรานอนจมกับสิ่งนี้ เราจะเห็นกิเลสไหม ถ้าเราไม่เห็นกิเลสนี้ เราจะยกขึ้นไปชำระกิเลสได้อย่างไร เราถึงต้องทำความสงบของใจขึ้นมา แล้วขุดคุ้ยค้นคว้าหาไง หาเชื้อที่มันยอกใจอยู่ เนี่ย สิ่งที่มันยอกใจๆ อยู่นี้มันคืออะไร ถ้าเราทำความสงบอยู่ เนี่ย มันจะสงบ มันจะเวิ้งว้าง

ติดๆ เพราะเหตุนี้ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติความที่ว่าจะก้าวเดินขึ้นไปให้สิ้นสุดของการให้กิเลสมันตายออกไปจากใจ สิ่งที่เป็นธรรมนี้ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เป็นธรรมแท้ แต่ธรรมของกิเลสเห็นไหม กิเลสมันเอาสภาวธรรมยกขึ้นมาหลอกเรา เราก็เชื่อ เพราะเรากับความคิดเป็นอันเดียวกัน

เราก็เชื่อเราสิ ว่าสิ่งนี้เป็นสภาวธรรม สิ่งนี้ว่าง สิ่งนี้เวิ้งว้าง สิ่งนี้เป็นความสุขมาก นั่นน่ะเราเชื่อกิเลส แล้วเราก็นอนจมอยู่กับสิ่งนั้น นอนจมนะ ทั้งๆ ที่มรรค ๔ ผล ๔ ในตำราก็บอกไว้แล้ว ในพระไตรปิฎก ธรรมและวินัยเป็นศาสดาของเรา องค์ศาสดาก็ตรัสไว้ มรรค ๔ ผล ๔ แล้วนี่เพิ่งชำระมันไปเท่าไร ชำระสิ่งที่ว่ากายและจิตแยกออกจากกันเท่านั้น แล้วแยกมามันก็เวิ้งว้างโดยสภาวธรรม สภาวธรรมของสิ่งที่เป็นผลมาแล้วสิ สิ่งที่มันเป็นสิ่งยอกใจอยู่ข้างหน้านี้ มันคืออะไร

นั่นน่ะ ต้องยกใจขึ้นมาค้นคว้า มรรคสูงขึ้นแต่ละชั้นนี้ มันละเอียดขึ้นไป สติสัมปชัญญะก็ต้องเป็นมหาสติมหาปัญญา สิ่งที่เป็นมหาสติมหาปัญญา สติมันลึกซึ้งละเอียดอ่อนเข้าไป เนี่ย มันมหัศจรรย์ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติถึงมหัศจรรย์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วย มหัศจรรย์ครูบาอาจารย์ด้วย ว่าเวลาจิตมันละเอียดเข้าไป ทำไมมันละเอียดอ่อนขนาดนั้น มันเหมือนกับสิ่งที่ว่าไม่น่าจะเป็นไปได้เลย นั่นขนาดเราจะจับความรู้สึกของใจ มันยังจับได้ยากเลย แล้วนี่ใจนี้มันปลดเปลื้องออกมาเป็นชั้นๆ เข้าไป มันยกขึ้นไปได้อย่างไร มันจะเป็นไปได้อย่างไร แต่ถ้ามันเกิดขึ้นมาจากเรา มันจะเป็นปัตจัตตัง มันจะเป็นไปได้หรือเป็นไปไม่ได้ มันเป็นปัจจัตตังรู้ท่ามกลางหัวใจ สิ่งที่เกิดขึ้นท่ามกลางหัวใจของเรานี้เป็นพยานหลักฐาน

เนี่ย ปัตจัตตัง รู้อย่างนี้ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติแล้ว ปัจจัตตังเป็นเครื่องยืนยันกับใจดวงนั้น ใจดวงนั้นก็ย้อนกลับเข้าไปๆ ยกขึ้นวิปัสสนาขุดคุ้ยสิ่งนี้ได้ ก็จะเห็นกิเลส กิเลสนี้มันฉุดกระชากลากไป ลากให้เราล้มลุกคลุกคลาน เพราะสิ่งที่เป็นกามราคะ สิ่งที่เป็นความรุนแรงของใจนี้มันเป็นเรื่องรุนแรง รุนแรงมาก กามราคะในหัวใจนี้มันรุนแรงมาก รุนแรงต่อเมื่อเจอเท่านั้น ถ้าเราไม่เจอ มันจะนอนสงบนิ่งในหัวใจ จะเวิ้งว้างอยู่อย่างนั้น

นั่นน่ะ สิ่งที่เป็นเชื้อโรค โรคที่เป็นโรคอันตรายเวลามันติดเชื้อขึ้นมา เวลาพิสูจน์เชื้อนี้ถึงพิสูจน์ได้ยากมาก ต้องใช้กล้องจุลทรรศน์ตรวจหาเชื้อนั้น นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อกิเลสอยู่ในหัวใจ เราจะเอาอะไรไปพิสูจน์ ก็ต้องเป็นมหาสติมหาปัญญา มหาสติมหาปัญญาเกิดขึ้นมาจากการล้มลุกคลุกคลานของเรา ที่เราสร้างสมขึ้นมา จนเป็นมหาสติมหาปัญญา นั่นเป็นผู้ที่เดินถูกต้อง เดินตามอริยมรรค สิ่งที่เป็นมรรคขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ เราเดินตามธรรม ผู้เดินตามธรรมมีสติมีสัมปชัญญะแล้วเดินตามธรรมด้วยความระลึกรู้อยู่ มีสัมปชัญญะการใคร่ครวญ การเห็นความผิดเล็กน้อยของใจ นี่ก็เป็นสิ่งที่น่าจะจับต้องได้ ความกระเพื่อมของใจนี้ก็เป็นสิ่งที่เราจะเห็นความเป็นโทษของมันได้ สิ่งนี้มันเป็นโทษเพราะมันกระเพื่อมออกมาจากใจ ในเมื่อใจนี้ มันเป็นความเวิ้งว้าง สิ่งที่กระเพื่อมมันรู้สึกได้อย่างไร ความรู้สึกต้องเป็นขันธ์สิ สิ่งนี้ที่มันกระเพื่อมขึ้นมานี่ ต้องเป็นจุดเป็นที่หมายเป็นมุมเป็นเหลี่ยมของใจ ถ้าเป็นมุมเป็นเหลี่ยมของใจนี้ ใจยังไม่เป็นอิสระโดยธรรมชาติของมัน นี้คือกามราคะ

สิ่งที่เป็นกามราคะคือขันธ์อันละเอียด ขันธ์อันละเอียดคือธรรมชาติของใจ ใจนี้มันเป็นธรรมชาติอันหนึ่ง แล้วมีขันธ์ ขันธ์เครื่องดำเนินของมัน เครื่องดำเนินคือธรรมชาติที่ว่าธรรมชาติม้วนออกมา หมุนออกมาเป็นขันธ์อันนั้น แล้วหมุนออกไปก็ไปยึดสิ่งต่างๆ ยึดตัวมันเอง เสพสมในตัวมันเอง เสพสมในความพอใจไง พอใจในความคิดของตัวมันเอง พอใจสิ่งต่างๆ

กามราคะนี้เป็นเรื่องของโลก กามฉันทะความพอใจนั้นก็เป็นกาม สิ่งที่เป็นกาม เรื่องของกาม กามต่างๆ นี้มันจะให้ผล ให้ผลในการติดข้องของใจ ใจจะติดข้องสิ่งนี้มาก ยกขึ้นพิจารณาได้ก็เป็นการพิจารณาอสุภะ อสุภัง สิ่งนี้เป็นอสุภะด้วย มันเป็นความสกปรกของใจ เพราะอวิชชาอยู่ในหัวใจนั้น มันถึงปลิ้นปล้อน มันหลอกลวงใจ ให้ใจเชื่อสิ่งนี้ ถ้าใจเชื่อสิ่งนี้ยังเกิดในกามภพอีกนะ สิ่งที่เป็นกามนี้ทำให้ใจเกิด ทั้งๆ ที่เราวิปัสสนาเข้ามามันปล่อยวางเข้ามาเป็นชั้นเป็นตอนเข้ามา นี่ก็เป็นเครื่องหลอก สิ่งที่หลอกแล้วการต่อสู้กับใจนี้จะต่อสู้อย่างรุนแรง ต้องมีสัมมาสมาธิ ต้องมีความสงบของใจ พลังงานของใจเกิดขึ้นมา ถึงจะต่อสู้ได้ ถ้าพลังงานของใจไม่มีพื้นฐานเนี่ย เราจะล้มลุกคลุกคลานนะ กิเลสมันจะขี่คอมันจะเหยียบย่ำสิ่งนี้

ในการวิปัสสนานี้ผู้ประพฤติปฏิบัติ เวลางานมันเกิดขึ้นมานี่แพ้ก็มี ชนะก็มี เป็นครั้งเป็นคราวไป ผู้แพ้ขึ้นมาแพ้เพื่อจะสู้ใหม่ ถ้าผู้ชนะขึ้นไปมันก็จะปล่อยวาง เราก็จะมีความสุขอยู่ในหัวใจ นั่นวิปัสสนาจะเป็นอย่างนั้นตลอดไป เนี่ย งานในการวิปัสสนา งานในการทำความเพียรงานของใจ ค่าของใจเกิดขึ้นจากความเพียร เพียรของใจอาศัยร่างกายนี้เป็นเครื่องดำเนินเฉยๆ เดินจงกรมนี้ก็ใช้กาย นั่งสมาธินี้ก็ใช้กาย

แต่กายนี้มันเป็นเหมือนหัวตอ กายนี้สักแต่ว่ากาย กายนี้มันไม่ใช้ประโยชน์อะไรนี่ สิ่งที่เคลื่อนไปนี้ มันเคลื่อนไปด้วยปัญญาด้วยใจเท่านั้น อาการของใจ มรรคของใจนี้ เคลื่อนไปตลอด แล้วทำการวิปัสสนาตลอด แยกสิ่งนี้ แยกแยะสิ่งต่างๆ

อสุภะ ความไม่สะอาดความสกปรกโสโครกนี่ มันจะเป็นของเราได้อย่างไร มันต้องไม่เป็นเรา มันอาศัยกันเพราะมีร่างกายเกิดขึ้น อาศัยเพราะเราต้องดำรงชีวิตอยู่ มันถึงอาศัยกันไป เวลาสลัดแล้วนี่ ถ้าเราไปเกิด เกิดเป็นเทวดานี่ ไม่มีร่างกายมันก็เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรมมันก็ให้คุณค่าและก็ให้โทษเป็นความยึดมั่นถือมั่น นี้ก็เหมือนกัน ถ้าเราวิปัสสนาจิต มันก็เป็นสภาวะแบบนั้น ถ้าวิปัสสนากายมันก็เป็นอสุภะ วิปัสสนาคืองานของใจ วิปัสสนาแยกออกไปๆ บ่อยครั้งเข้าๆ ปล่อยวางหมด ปล่อยวางเฉยๆ มันไม่ขาด เพราะปล่อยวางด้วยอำนาจของมรรคเกิดขึ้น เนี่ย เริ่มมีการทรงตัว มรรคเริ่มมีกำลังขึ้นมา หมุนเวียนออกไปปัญญาแยกออกไป

ปัญญานี้มหัศจรรย์มาก สิ่งที่เป็นความมหัศจรรย์ของการประพฤติปฏิบัตินี้ ตรงนี้ มันมหัศจรรย์สุดๆ จนถึงที่สุดมันมหัศจรรย์แล้วแยกออกไปด้วย เราจะไม่นิ่งนอนใจ ไม่เชื่อใจสิ่งใดๆ ทั้งสิ้นหน้าที่ของเราคือวิปัสสนาแล้วแยกออก ขันธ์เป็นขันธ์ จิตเป็นจิตแยกออกจากกัน ขันธ์อันละเอียด มันจะปล่อยวางขาดออกไปจากใจวิปัสสนาเป็นอสุภะๆ นั้นมันจะแปรสภาพ มันจะแปรสภาพไปๆ จนจับต้องสิ่งใดไม่ได้มันจะปล่อยวาง ขาดออกไปเลย นั่นน่ะ กามราคะจะขาดออกจากใจ สิ่งที่ออกไปจากใจเห็นไหม ฝึกซ้อมต่อไป ฝึกซ้อมไปเรื่อยๆ จนมันว่างหมดน่ะ

ฝึกซ้อมต่อไป เพราะขั้นของพระอนาคามี นี่มันเป็นขั้นที่ละเอียดมาก มันเป็นชั้นๆ ขึ้นไป ต้องซ้ำแล้ว ซ้ำเล่า ซ้ำไปเรื่อยๆ จนมันจะปล่อยวาง ปล่อยซ้ำอีก ซ้ำอีกจนมันเวิ้งว้างหมดเลย จับต้องสิ่งใดไม่ได้เลย

นั่นน่ะ มันเป็นเรื่องของใจ ใจล้วนๆ มันจะเป็นแบบนั้น ใจไม่ใช่ขันธ์ ขันธ์ไม่ใช่ใจ สภาวะตามความเป็นจริง ขันธ์อย่างหยาบ ขันธ์อย่างกลาง ขันธ์อย่างละเอียดจะขาดมาเป็นชั้นๆ ด้วยค่าของใจ ด้วยความเพียรของใจ ใจนี้เป็นปัญญาขึ้นมา วิปัสสนาสิ่งนี้แล้วชำระล้างสิ่งนี้ จนใจเป็นใจ ขันธ์เป็นขันธ์ มันจะเป็นตอของจิต นั่นย้อนกลับเข้าไปแต่มันจะย้อนกลับเข้าไปยากมาก

เพราะธรรมชาติ สิ่งที่เป็นธรรมชาติไม่มีใครทำลายตัวเอง คนที่จะทำให้ตัวเองเจ็บปวดนั้นไม่มีหรอก เนี่ย สิ่งที่ไม่มี มันต้องทรงตัวมันไว้ นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อตัวของจิต มันเป็นธรรมชาติของจิตแล้ว มันจะย้อนกลับ ย้อนเข้ามาหาตัวมันเองนี้ เพื่อค้นคว้าตัวมันเอง มันจะเป็นไปได้อย่างไร แต่สภาวธรรมเป็นไปได้

อรหัตตมรรค สิ่งที่เป็นอรหัตตมรรคนี้ มันจะย้อนกลับเข้ามาสิ่งนี้ จะเกิดอรหัตตมรรคได้ ต้องอาศัยครูบาอาจารย์เป็นผู้ชี้แนะหนึ่งสองเราจะรักษาสิ่งนั้นไว้ แต่กิเลสตัวนี้มันจะร้ายกาจมาก เราจะรักษาสิ่งนี้ไว้ จะบอกว่าสิ่งนี้เป็นความว่าง สิ่งนี้เป็นสภาวธรรม ถ้าเป็นสภาวธรรมนี้ ติดตรงนี้ ครูบาอาจารย์ติดตรงนี้มาก็มาก หลวงปู่มั่นท่านก็แก้ไขมาแก้ไขตรงนี้ ถ้าเราเข้าไปติด ถ้าเป็นคนประพฤติปฏิบัติมันยังมีอยู่ มันยังมีความเศร้าหมอง มีความผ่องใส จิตนี้มันจะเวิ้งว้างมันจะมีความสว่าง มีความสะอาดอยู่ตลอดเวลา

แต่สิ่งที่ว่ามันปักอยู่ในหัวใจ ศรของมัน อวิชชานี้มันเป็นความไม่รู้เฉยๆ เห็นไหม มันละเอียดมาก แม้แต่ว่าความโกง สิ่งที่คดโกงนี้มันยังเป็นภาพความคดโกงให้เห็นออกไป แต่อันนี้มันเป็นพลังงานเฉยๆ เพียงแต่เป็นพลังงานผิดกับพลังงานถูกเท่านั้นเอง ถ้าพลังงานผิด มันจะเป็นพลังงาน แล้วมันจะผิดไปได้อย่างไร ผิดเพราะว่ามันไม่รู้ตัวมันเอง มันเศร้าหมอง มันผ่องใส มันสว่าง มันสว่างแล้วมันก็ต้องเศร้าหมองอยู่ไปอย่างนั้น เนี่ย ย้อนกลับเข้าไป น้อยมากที่จะเข้าไปหาตรงนี้ได้

แต่ถ้ามีครูบาอาจารย์นี้ ครูอาจารย์ท่านจะคอยเช็ค แล้วคอยบอกให้ย้อนกลับเข้าไปตรงนี้ ถ้าสิ่งนี้ย้อนกลับเข้าไป เนี่ย แท่งของธรรมจะอยู่ตรงนี้ไง จิตนี้เป็นตอ จิตนี้เป็นเอก ถ้ามันเป็นหนึ่งเดียวนี่ สิ่งที่เป็นหนึ่งเดียว หนึ่งเดียวๆ โดยไม่รู้ จับหนึ่งเดียวที่ไม่รู้นี้คว่ำออกไป มันก็เป็นสิ่งที่สะอาดบริสุทธิ์ สิ่งที่สะอาดบริสุทธิ์ ค่าของคน กับค่าของใจต่างกันตรงนี้ไง ต่างกันตรงที่ว่า ในเมื่อจิตที่บริสุทธิ์แล้ว ผู้ใดมีอิทธิบาท ๔ อยู่ จะปรารถนาอยู่กี่ปีกี่เดือนก็อยู่ได้ แต่พวกเรานี้ผู้ที่มีกรรมในหัวใจ ถึงที่สุดแล้วเราก็ต้องเป็นสภาวธรรม สภาวะกรรม กรรมนี้ขับไส ต้องตายไปต้องตายไปตามกรรม เราอยากมีชีวิตยืนยาว อยากมีความสุข เราจะเป็นไปตามความปรารถนาไหม

แต่ผู้ที่มี เอโก ธัมโม ธรรมในจิตนี้ มีอิทธิบาท ๔ เพราะเวลาที่จิตมันขยับ มันเคลื่อนออกไปพร้อมกันเลย สิ่งที่มีเคลื่อนไปนี้ มีวิมังสา วิมังสาคือการดูจิตอยู่ตลอดเวลา การใคร่ครวญ จิตมันขยับ พอขยับเข้าไปนี่ สติก็พร้อมออกไป สิ่งที่พร้อมออกไปนี้ ถ้ามันจะตาย มันก็ตายตรงนี้ ถ้ามันออกแล้วมันก็ดับ ตายไป ถ้ามันขยับ เราดูจิตอยู่ เรารักษาจิตอยู่ แล้วมันจะดับไปไหนล่ะ ถ้าเราเหนี่ยวไว้น่ะ เนี่ยชีวิต

มันจะสืบต่อไปได้เรื่อยๆ จะอยู่ขนาดไหนก็อยู่ได้ เพียงแต่ว่าประโยชน์โลกกับประโยชน์ธรรม ถ้าเห็นสภาวธรรมตามความเป็นจริง เราไม่สนใจกับโลก การเกิดและการตายมีคุณค่าเท่ากัน ถึงไม่ได้ตกใจกับเรื่องการเกิดและการตาย เห็นสภาวะการเกิดและการตายตามความเป็นจริง สิ่งนี้มันเป็นเรื่องของสมมุติ เป็นเรื่องของโลกล้วนๆ เลย

แต่หัวใจที่เป็นธรรมแล้วมันไม่ตาย ไม่ตายตั้งแต่เราคว่ำจากอวิชชาเป็นวิชชาแล้ว รู้สภาวะตามความเป็นจริง จะต้องตายจากชาตินี้เป็นชาติสุดท้ายเท่านั้น จะไม่มีการเกิดอีกแล้ว และจะไม่มีการตายอีกแล้ว เพราะจิตนี้ไม่เกิด สิ่งที่เป็น เอโก ธัมโม ธรรมทั้งแท่งนี้ จะไม่ไปตกที่ไหนจะไม่ปฏิสนธิที่ไหนอีกเลย เพราะมันไม่ใช่จิตปฏิสนธิ จิตนี้มันเป็นเอโก ธัมโม สิ่งที่เป็นเอโก ธัมโม จะไม่ไปตกที่ไหน แล้วจะไม่ไปเกิดอีก จะเป็นสิ่งที่คงที่ต่อไป แต่คงที่แบบไม่มี

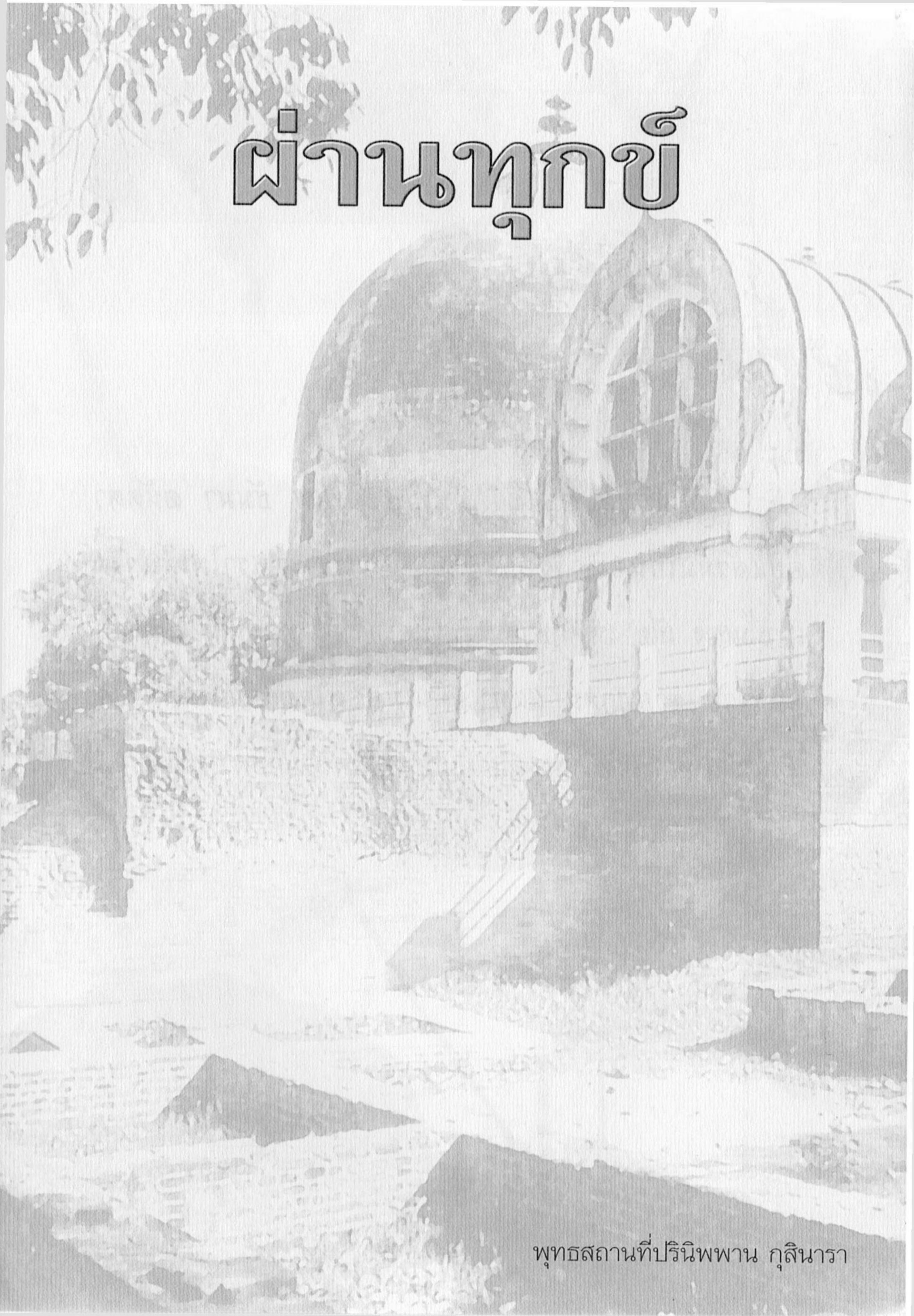
ถ้าบอกคงที่ มันก็ต้องมี มีสิ่งที่คงที่ แต่สิ่งนี้เป็นเอกเป็นหนึ่งเดียว มันจะเป็นสภาวธรรมออกไป นั่นน่ะ ถึงที่สุดแล้ว ค่าของใจจะเป็นความจริงแล้วจะเป็นความจริงตลอดไป ค่าของคน ค่าของเราที่เราเกิดแล้วประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราเกิดขึ้นมา เราเป็นคน สิ่งที่เป็นคนมีตัวตน มีร่างกายและมีจิตใจ เกิดมาด้วยอำนาจวาสนา ถึงได้มาพบพระพุทธศาสนา แล้วเชื่อในการประพฤติปฏิบัติ เชื่อแล้วปฏิบัติตนขึ้นมา

เนี่ย ค่าของคนในเรื่องของโลก ค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน เขาทำงานประสบความสำเร็จแล้วคนนั้นเป็นคนดี คนนั้นเป็นคนที่เจริญรุ่งเรือง แต่ค่าของใจเขาก็เป็นปุถุชนจะสูงส่งขนาดไหนก็เท่านั้น จะต้องตายไปแล้วจะต้องอาลัยอาวรณ์เพราะตายไปด้วยขันธ์ ขันธ์กับจิตนี้

ผูกกันไปแล้วจะตายไป แต่ในเมื่อเราประพฤติปฏิบัติจนเป็นค่าของใจขึ้นมาแล้ว จะไม่เป็นแบบนั้น แล้วจะทรงอยู่ขนาดไหน จะทรงในสถานะไหนก็ทรงได้ ทรงได้ด้วยสภาวธรรมอันเป็นจริงนั้น

นั่นน่ะ มันถึงเป็นความสุขล้วนๆ ไง ความสุขอันนี้เกิดจากการประพฤติปฏิบัติ จะทุกข์ยากจะลำบากก็ต้องทนเอา เราจะถึงเป้าหมายองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสไว้ในธรรมแล้วว่าประพฤติปฏิบัติแล้ว ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี ต้องได้ผลตามสภาวะตามความเป็นจริง เราต้องตั้งใจปฏิบัติของเรา แล้วเราจะสมความปรารถนาเอวัง...

ผ่านทุกข์

พุทธสถานที่ปรินิพพาน กุสินารา

...มันเกิดดับอยู่แล้ว มันเป็น สัพเพ ธัมมา อนัตตา อยู่แล้วมันเป็นอนิจจังอยู่แล้ว แต่เพราะว่าเราไม่เห็นจริง เท่านั้นเอง เนี่ย เราศึกษาธรรมเราถึงว่าเราก็รู้ ทุกคนก็รู้ เกิดแล้ว ต้องตาย ตายทุกคน แต่ทำไมมันไม่สลดใจล่ะ มันไม่สลดใจ แต่ถ้าวันไหนจะตายขึ้นมา เนี่ย มันก็ตายไปพร้อมกับความยึดอีก ...

ผ่านทุกข์

แสดง ณ วัดสันติธรรมาราม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

ตั้งใจ ตั้งใจฟังธรรมเป็นกาลเป็นเวลา ถ้าเราตั้งใจฟังธรรม ธรรมนี้เป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด ธรรมนี้สามารถชำระกิเลสได้ เราเกิดมาเพราะกิเลสพาเกิด พอเกิดมาแล้วนี้ มันต้องมีความทุกข์ความยากโดยสัจจะ ทุกข์นี้เป็นอริยสัจ ทุกข์นี้เป็นความจริง แต่ถ้าคนไหนเพลินในโลก เขาก็ไม่สนใจเรื่องของทุกข์ เขาพยายามปกปิด แล้วเขาพยายามหาความสุขทางโลก เขาทำไปอย่างนั้น ก็แล้วแต่เขา เขาก็ต้องทุกข์ไปเพราะว่าเขาไม่ตั้งใจ ความไม่ตั้งใจ ความไม่จงใจ

เราไม่จงใจไม่ตั้งใจมันก็ไม่สะเทือนใจ เราฟังธรรม ถ้าเราฟังธรรมแล้วสะเทือนใจ เรามีโอกาสมากนะ มีโอกาสชำระกิเลส ไม่ใช่ฟังทุกวัน ทุกวัน จนชินชา เวลาธรรมะประกาศ เห็นไหม การฟังธรรมนี้เป็นของหายาก แล้วภาคปฏิบัติยิ่งยากเข้าไปใหญ่ เวลาเราคิด ธรรมว่าอย่างนั้นจริง การฟังธรรมเป็นของที่แสนยาก แต่ทำไมเราได้ยินได้ฟังๆ จนชินหู แต่หัวใจมันไม่เปลี่ยนแปลง ถ้ามันสะเทือนหัวใจของเรา ให้เราถามตนเองว่าชีวิตนี้เกิดมาทำไม ชีวิตนี้คืออะไร ชีวิตนี้มีความทุกข์ ทุกข์แล้วจะแก้ไขอย่างไร ถ้าเป็นทางวิทยาศาสตร์ ไม่มีทางที่จะแก้ไขได้เลย

มันต้องหมุนไปตามวัฏฏะ หมุนไปตามสสาร ตามทฤษฎี ของเขา หมุนไปอย่างนั้น ถ้าไม่มีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กว่าจะรื้อค้นมาได้ พระองค์พยายามรื้อค้นนะ ต้องสร้างบารมีขึ้นมาเป็นพระพุทธเจ้านี้ พระองค์ตรัสเลยว่า พระองค์สร้างสมบารมีมา เป็นพระโพธิสัตว์ พระองค์สร้างบารมีมาตลอด สร้างสิ่งนี้มาถึงจะมาค้นคว้าธรรมขึ้นมา แล้วพอมันสะเทือนหัวใจ เห็นไหม มันสะเทือนหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อน เพราะอะไร เพราะการชำระกิเลส สิ่งที่เป็นทุกข์จะต้องหลุดออกไปจากใจ กิเลสจะไม่สามารถเข้าไปสะเทือนใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อีกเลย ถึงได้ปฏิญาณตนนะ ถ้าไม่อย่างนั้นไม่ปฏิญาณตน

เวลาไปเทศน์ให้ปัญจวัคคีย์ฟัง ปัญจวัคคีย์ไม่เชื่อ ทั้งๆ ที่อัญญาโกณฑัญญะเป็นพราหมณ์ ในจำนวน ๑๐๘ คน ที่มาพยากรณ์เจ้าชายสิทธัตถะ พราหมณ์ ๑๐๘ คนคัดมา ๘ คน ๗ คนนั้นเขายังพยากรณ์ออกเป็น ๒ ทาง พระอัญญาโกณฑัญญะเป็นคนเดียวในแปดคนที่ทำนายทางเดียวคือจะออกผนวช แล้วตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ทั้งๆ ที่เป็นคนพยากรณ์ไว้ก่อน แต่เวลาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมนี้ไม่ฟังนะ ไม่เชื่อ จนพระองค์ตรัสว่า เธอเคยได้ยินได้ฟังไหมว่า เราสำเร็จเป็นพระอรหันต์ พระองค์ตรัสว่าเราอยู่ด้วยกันมา ๖ ปี เนี่ย อุปัฏฐากกันมา ๖ ปี เคยได้ยินคำพูดนี้ไหม ถ้าไม่เคยได้ยินคำพูดนี้ให้ตั้งใจฟัง ตั้งใจฟังธรรมที่พระองค์จะแสดง พระองค์ทรงแสดงธัมมจักกัปปวัตตนสูตร พอแสดงธรรมจักรจบ อัญญาโกณฑัญญะรู้ตามความเป็นจริงขึ้นมาว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา

สิ่งทั้งหลายต้องแปรสภาพเป็นธรรมดา สิ่งนั้นเป็นธรรมดาของเขา ธรรมดาของโลกเป็นไปอย่างนั้น

เนี่ย มันสะเทือนหัวใจ ถ้ามันสะเทือนหัวใจของเรา เราถึงจะมีโอกาส ถ้ามันไม่สะเทือนหัวใจเรา มันก็ไม่มีโอกาส มันไม่สะเทือนใจเลย สักแต่ว่าวันหนึ่ง วันหนึ่งไป ชินชาไปนะ พอเราชินชามันก็หน้าด้านไปตามธรรมชาติของกิเลส กิเลสมันหน้าด้าน มันด้านอยู่ในหัวใจของเรานี่ มันซุกอยู่ในหัวใจของเราแล้วทำไมมันไม่หาความสุขมาให้เรา ทำไมมันไม่รักษาสงวนสิ่งนั้น มันมีแต่ทำลาย เห็นไหม

มันจะต้องทำลายถ้าคิดตามอำนาจของกิเลส กิเลสนี้จะทำความชั่วช้าลามกในหัวใจของเรา แล้วก็คิดออกมาเป็นความต่ำช้าของมัน ถ้ามันคิดออกมาอย่างนั้นแล้ว มันจะลากใจให้ไปตามธรรมชาติของมัน มันมีสิ่งนี้อยู่ในหัวใจมันถึงทำให้ใจต้องเป็นทุกข์ สิ่งนี้เป็นความทุกข์ยากเกิดขึ้นมา เป็นความจริง ทุกข์นี้เป็นอริยสัจ ในเมื่อมีการเกิดอยู่ มันต้องมีการตายโดยสัจจะความจริง สิ่งที่ต้องแปรสภาพไป ชีวิตนี้มีอยู่ก็อยู่ด้วยความทุกข์ ต้องทุกข์ต้องยากไปตามประสาของกิเลส เวลาที่มันบีบบี้สีไฟ

ทุกข์อีกอย่างหนึ่ง ทุกข์เพราะการเกิด ทุกข์เพราะมีธาตุมีขันธ์ส่วนหนึ่ง สิ่งนี้มีอยู่โดยธรรมชาติของมัน มีอยู่แล้ว สิ่งนี้เป็นความทุกข์บีบคั้นใจอยู่แล้ว แล้วกิเลสมันบีบบี้สีไฟอีก เราทำงานของเรา ถ้าเป็นมรรค เนี่ย มันไม่ใช่เป็นความทุกข์ความยากหรอก มันเป็นสิ่งที่จะออกจากกิเลส เราต้องแยกแยะ อันหนึ่งเป็นความทุกข์ ทุกข์กับโลกนี้เป็นทุกข์ที่ไม่มีประโยชน์เลย ทุกข์อย่างนั้นมันไม่มีแก่นสาร มันเป็นมายาโลกนี้เป็นมายาเราต้องอยู่กับโลกไป เป็นมายา

แต่การหาปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัยเพราะสิ่งนี้มันต้องเยียวยารักษาธาตุขันธ์ไป สิ่งนี้มันบีบคั้นอยู่แล้ว บีบคั้นตามธรรมชาติเพราะมันมีอยู่เกิดขึ้นมา มันมีสิ่งที่ต้องแสวงหาต้องเจือจานกันไป ต้องรักษากันไป มันเป็นสิ่งที่มีอยู่ มันเป็นความทุกข์อันหนึ่ง แต่กิเลสที่มันเกิดขึ้นมามันบีบบี้สีไฟ มันถึงให้ความทุกข์กับใจ เวลาธาตุขันธ์สิ่งต่างๆ มันอยู่ตามธรรมชาติของมัน มันอยู่โดยที่ว่ากิเลสมันสงบตัวลง เวลาเราทำสัมมาสมาธิ สมาธิเกิดขึ้นมาเนี่ย กิเลสมันสงบตัวลง มันไม่เห็นให้ผลเป็นความทุกข์เลย มันจะมีความสุข สุขใจมาก

เนี่ย ทำไมธาตุขันธ์มีความสุขขึ้นมาล่ะ สุขเพราะมันอยู่โดยอิสระ ถ้าสมาธิสงบเข้าไป มันปล่อยกายได้เป็นบางครั้งบางคราว แม้แต่อำนาจสมาธิมันยังว่ากายสักแต่ว่ากาย จิตนี้สงบ เห็นไหม ปล่อยร่างกายไว้ตามธรรมชาติของมัน เป็นสักแต่ว่าเลย สิ่งที่สักแต่ว่ามันไม่เอามาเป็นทุกข์เป็นยากชั่วคราว จิตสงบขึ้นมา เนี่ย พอคลายตัวออกมา มันก็เป็นสภาวะแบบนั้น มันถึงเป็นธรรมชาติของเขา ทุกข์นี้มันถึงมีอยู่เป็นความจริง เราถึงต้องแก้ไขอันนี้

ถ้าเราผ่านทุกข์ของเราได้ มันจะกำจัด ทุกข์เป็นทุกข์ส่วนหนึ่ง จิตเป็นส่วนหนึ่ง มันจะปล่อยวางกันได้ตามความเป็นจริง แต่การจะผ่านทุกข์มันต้องผ่านด้วยการวิปัสสนา เวลาคนเฒ่าคนแก่เขาสั่งสอนเด็ก เขาว่าเขาอาบน้ำร้อนมาก่อนเรา เขาผ่านประสบการณ์ของเขา ประสบการณ์คือการอาบน้ำร้อนมาก่อนเรา ประสบการณ์ใช้ชีวิตมาก่อนเรา คนที่มีประสบการณ์ ประสบความสำเร็จในชีวิตก็มี คนที่มีประสบการณ์ชีวิตใช้ชีวิตสำมะเลเทเมาในโลกของเขาก็มี เนี่ย ประสบการณ์ของเขาประสบการณ์ถูกต้องหรือประสบการณ์ตามแต่กิเลส ประสบการณ์ฝังอยู่

ในหัวใจแล้วมันก็ไปตามอำนาจกิเลสลากไป เนี่ย ประสบการณ์อันนั้นไม่เป็นความจริง

แต่ถ้าผ่านทุกข์ มันเป็นประสบการณ์ทางตรง ถ้าเรามีประสบการณ์อย่างนี้ ประสบการณ์เรื่องใจของเรา เรามีประสบการณ์ของใจ เรื่องสัมมาสมาธิ เรื่องยกขึ้นวิปัสสนา เนี่ย ประสบการณ์นี้ มันจะผ่านทุกข์ออกไปได้ ถ้ามันผ่านทุกข์ มันมีสิ่งใดรับรู้การผ่านนั้น ก็มีดวงใจ มีจิตที่รับรู้สิ่งนั้น เวลาที่ว่าจิตมันสงบขึ้นมา เวลาเรายกขึ้นวิปัสสนา ถึงว่าเอาอะไรวิปัสสนา มันต้องมีสิ่งหนึ่งวิปัสสนาทำความรู้ทำความเข้าใจกับสิ่งนั้น มันถึงมีผู้รับรู้ การที่มันจะรับรู้สิ่งใดๆ มันต้องมีความสงบของใจ จิตนี้เป็นเอกัคคตารมณ์ จิตนี้ตั้งมั่น จิตที่ตั้งมั่นมันจะมีการงาน สิ่งที่รับรู้ประสบการณ์มันก็ต้องเป็นประสบการณ์ของมันโดยตัวของมันเอง เพราะมันจะแยกแยะ แยกแยะความเป็นไปของสัจจะ

สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องแปรสภาพเป็นธรรมดา เนี่ย ประสบการณ์ของมัน มันจะต้องเห็นสภาวะแบบนั้นแล้วมันผ่านทุกข์ ไป ถ้ามันผ่านทุกข์ตามความเป็นจริง เนี่ย มันจะเป็นผลของมัน แต่เราผ่านประสบการณ์ของเรา เนี่ย เราผ่านของเราเองประสบการณ์ทางโลกของเขา เขาผ่านของเขามา แล้วก็สะสมมา สิ่งนี้มันสะสมมาจนเป็นจริต เป็นนิสัยของจิต

จริตนิสัย ถ้าเรามีศรัทธาจริต เราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเชื่อธรรม เรากำหนด พุทโธ พุทโธ พุทโธ เราตั้งใจบริกรรม เพราะเราจะทำความสงบของใจ เรามีสุตมยปัญญาคือเราศึกษาธรรมมาแล้ว เราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเชื่อธรรมของพระองค์ เราเชื่อสัจจะ เราเชื่อประสบการณ์ของเรา เพราะทุกข์

มันกังวานอยู่ในหัวใจของเรา เราต้องพยายามหาสิ่งที่กำจัดทุกข์ให้ได้ เมื่อเราจะกำจัดทุกข์ให้ได้ เนี่ย จะเอาอะไรไปกำจัดทุกข์ ถ้าว่าภาษาเขาก็ว่า ถ้าเราใช้สัมมาสมาธิ เรากำหนดคำบริกรรมมันไม่เป็นวิปัสสนา มันเป็นสมถะกรรมฐาน มันจะเป็นการเสียเวลา

ความคิดอย่างนั้น กิเลสพาคิด กิเลสพาคิดว่ามันเสียเวล่ำเวลา เราควรจะวิปัสสนา เราควรจะใช้ปัญญาไปเลย ปัญญาอย่างนั้น มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ มันเป็นปัญญาของโลก มันเป็นฌานโลกีย์ ถ้ามันสงบขึ้นมามันเป็นฌานโลกีย์ แต่ถ้าไม่สงบขึ้นมา เนี่ย มันเป็นปัญญาโลกีย์ ปัญญาอย่างนั้น มันเป็นปัญญาการใคร่ครวญเข้ามา เนี่ย ประสบการณ์ การจะผ่านทุกข์ ผ่านอย่างนั้นมันก็ปล่อยวางทุกข์ได้ การปล่อยวางทุกข์ได้ เนี่ย มันปล่อยวางแล้วสิ่งๆ นั้นมันถึงจะเป็นผู้ที่จะวิปัสสนา ถ้าวิปัสสนามีผู้รับรู้ ถ้ามีผู้รับรู้ เราทำมาถูกต้อง

ถ้าไม่มีผู้รับรู้ ไม่มีผู้ผ่าน ใครจะเป็นคนผ่าน ใครจะเป็นคนรู้ ถ้าไม่มีคนรู้ เราทำไปเลย เวลาเรากำหนด เห็นไหม กำหนดว่าสรรพสิ่งนี้เป็นธรรม สภาวะนี้เป็นธรรม เราเข้าใจว่าเป็นธรรม พิจารณาแล้วมันปล่อยวาง ปล่อยวาง การปล่อยวางนี้ มันปล่อยวางชั่วคราว สิ่งที่ปล่อยวางชั่วคราว มันจะต้องกลับมาเป็นความสงบของใจ ใจนี้มันจะปล่อยวางเข้ามา เพราะมันไม่มีเหตุไม่มีผล ไม่มีประสบการณ์ในการวิปัสสนา สิ่งนี้เป็นปัญญาอบรมสมาธิ ย้อนกลับเข้ามา มันไม่เป็นโสดาปัตติมรรค ถ้าเป็นโสดาปัตติมรรค จิตมันต้องสงบเป็นกัลยาณปุถุชน

สิ่งที่เป็นกัลยาณปุถุชน เพราะเราใช้คำบริกรรมว่า พุทโธ พุทโธ พุทโธ เนี่ย ตั้งใจไว้ ถ้าศรัทธาจริตทำได้ เพราะมีความเชื่อมั่นแล้วสติจะพร้อม มีสติแล้วเรากำหนด พุทโธ พุทโธ พุทโธ มันเป็นงานของเรา

งานในการทำความสงบของใจ ประสบการณ์ที่เราจะมีขึ้นมา เป็นประสบการณ์หาทุนหารอน ถ้าเราไม่หาทุนรอนไว้ เราจะไม่มีสิ่งใดจะมาเป็นทุนรอนให้เราทำการค้าขึ้นมา เพื่อให้ได้ผลกำไร สิ่งที่เป็นกำไรคือความสุขของใจ ใจมีความสุขนะ

ถ้ากำหนดคำบริกรรมเข้ามา เนี่ย มีความตั้งมั่น สติตั้งมั่นเป็นไปได้ มันมีความเป็นไปได้แน่นอน เช่น เราต้มน้ำหน้าที่เราเติมฟืนแล้วรักษาไฟไว้ ถ้าเราไม่ต้องการให้น้ำเดือด เราปฏิเสธไม่ให้น้ำเดือด แต่ไฟมันยังลุกโชติช่วงอยู่ น้ำมันต้องเดือดโดยธรรมชาติ อันนี้เป็นวิทยาศาสตร์มันเป็นความจริงแน่นอนเลย

คำบริกรรมนี้ก็เหมือนกัน ถ้าเรากำหนดคำบริกรรมนี้ตลอดไปมีสติพร้อมไป มันต้องสงบเข้าสักวันหนึ่ง มันจะเป็นกี่วันก็แล้วแต่ เวลาเคลื่อนไหวไป เรากำหนด พุทโธ พุทโธ พุทโธ ตลอดไป มันต้องสงบเข้าสักวันหนึ่ง เราต้องทำแบบคนโง่เลย ทำแบบคนที่ว่าไม่มีปัญญาเลยกำหนด พุทโธ พุทโธ พุทโธ อย่างเดียว พุทโธ พุทโธ พุทโธ พร้อมสติไปตลอด กำหนดอย่างนั้นตลอด ทำอยู่อย่างนี้ พยายามทำให้ได้เพราะทำขึ้นมาเพื่อต้องการให้ผู้ผ่าน ผ่านทุกข์ ให้พ้นจากทุกข์ ให้ผู้นี้รับรู้ทุกข์ แล้วมันจะเป็นอริยสัจ เป็นความจริงกับใจดวงนั้น

แต่ถ้าเราใช้ความคิดพิจารณาไปเลย เนี่ย อันนั้นเป็นโลกียะถ้าเรากำหนด พุทโธ พุทโธ พุทโธ แล้วมันเครียด ถ้ามันทำไม่ได้บางคนทำไม่ได้เลย เราก็ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ

ถ้าปัญญาอบรมสมาธิ เราใช้ความคิด ความคิดของเรานี้คิดพิจารณาไปเป็นโลกียะ มันก็ต้องเป็นโลกียะไปก่อน ในการประพฤติปฏิบัติถ้าหากว่าเป็นโลกียะ เนี่ย เป็นความที่ว่ามันจะไม่เป็นโลกุตระ มันไม่ใช่

เข้าทาง แต่มันต้องเดินออกไปจากโลกียะ เพราะเราเกิดมาในโลก เรานี้เป็นโลกส่วนหนึ่ง

เราเกิดมาในโลกนี้ โลกคือหมู่สัตว์ สิ่งที่ว่าเป็นสังคมโลก สังคมที่เราอยู่กันในโลกของโลกมนุษย์นี้ มันเป็นความจริงอันหนึ่ง แล้วโลกคือเราเนี่ย หมู่สัตว์คือเรา เราสัตตะเป็นผู้ข้องอยู่หนึ่ง ถ้าโลกมันวุ่นวาย สิ่งที่โลกวุ่นวายเนี่ย เกิดสงคราม เกิดการต่อสู้ เกิดภัยธรรมชาติ เกิดพายุ เกิดภัยต่างๆ โลกนี้มีความทุกข์มีความวุ่นวาย อันนั้นเป็นเรื่องของโลก

ถ้าย้อนกลับเข้ามาภายในเรื่องโลกของเรา คือความข้องของใจ ถ้าใจฟุ้งซ่าน ใจมีความทุกข์ นั้นน่ะ โลกมันปั่นป่วน ความปั่นป่วนจากภายในหัวใจ ในหัวใจเราปั่นป่วนไม่มีหลักยึด เห็นไหม เราใช้ความคิดของเราพยายามยับยั้งสิ่งนี้ ถ้าเรายับยั้งสิ่งนี้ เนี่ยปัญญาไล่ต้อนเข้ามา ปัญญารอบรู้ในกองสังขาร ปัญญาในหลักของศาสนา ปัญญารอบรู้ในกองสังขาร

แต่ถ้าเป็นโลกียะนี้ สังขารคิด สังขารปรุง สังขารแต่ง สังขารความคิดคน เนี่ย มันคิดมันปรุงมันแต่งไปโดยอำนาจของกิเลส กิเลสนี้จะอยู่เบื้องหลังของความคิดต่างๆ คนที่มีการศึกษามามาก นักวิชาการ นักศึกษา นักบริหารต่างๆ เคยผ่านโลกมามาก มันยิ่งยึดมาก เพราะประสบการณ์อันนั้นกิเลสมันอยู่เบื้องหลัง

กิเลสมันใช้สิ่งนี้คิดไป สิ่งที่คิดไปเนี่ย เราก็ว่าเราคิดเพราะว่าเราคิดไป เรามีความเบียดเบียนเขา เราต้องการได้ผลประโยชน์ เราคิดออกไป เราบริหารออกไป แล้วเราทำอยู่บ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้ามันเป็นความเคยชินของใจ สิ่งที่เป็นความคิดเนี่ย มันเป็นเรื่องของกิเลสพาคิด มันถึงให้แต่ความเร่าร้อนของใจเวลาเราคิดขึ้นมา คิดจนเหนื่อยนะ

ผู้บริหารเนี่ย ใช้ความคิดมาก เขาจะต้องใช้พลังงานในเรื่องของงานมาก เขาจะเป็นผู้ที่มีความเครียดมากเพราะเขาใช้สิ่งนั้น ถ้าเขากำหนดแล้วใช้สติสังเกตความคิดของตัวเอง เนี่ย มันคิดออกไป ด้วยอำนาจของกิเลส

แต่ปัจจุบันนี้ เรามีสติประคอง ถ้ามีสติประคองความคิด ความคิดเหมือนกันแต่มันมีสติ สตินี้ คือปัญญารอบรู้ในกองสังขาร สิ่งที่คิดที่ปรุงที่แต่ง เนี่ย มันเป็นสังขารของเรา มันคิดมันปรุงมันแต่งด้วยอำนาจของกิเลส แล้วสติเราควบคุมมันไป เนี่ย รอบรู้ในกองสังขาร รอบรู้ในความคิด มันหยุดความคิดได้ อันนี้เป็นปัญญาอบรมสมาธิ มันก็เหมือนกับที่ว่าเขาวิปัสสนา เกิดเป็นความคิด เป็นรูป เป็นนามธรรม นามธรรมเกิดขึ้นแล้ว มันคิดอะไร ตามรู้ตามเห็นไป มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ มันเป็นโลกียะ ชัดๆ เลย

สิ่งที่เป็นโลกียะ ถ้าใช้สติตามไป มันจะปล่อยวางปล่อยวางเข้ามา มันเริ่มปล่อยวางจากหยาบนะ เริ่มต้นมันจะหยาบมาก การปล่อยวางคือมันมีสติแล้วมันหยุดเฉยๆ ความหยุดของมัน มันเป็นผลของมันแล้ว สติเราควบคุมไปเรื่อย มันจะคิดเรื่องอะไรก็ได้ ให้มันคิดไป แล้วเราตามมันตลอดไป

พอสติมันทันเข้าไป เนี่ย ความรอบรู้ในกองสังขาร มันยับยั้งสังขารได้ สังขารนี้หยุด ถ้าสังขารหยุด ขันธ์ ๕ ไปได้อย่างไร รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ในฐานะของรูป มันก็เป็นอาการที่เกิดขึ้นมา มันก็อยู่ของมันอย่างนั้นไป สังขารคิด สังขารปรุง สังขารแต่ง มันถึงขับเคลื่อน วิญญาณรับรู้ มันก็รับรู้เฉยๆ ความรับรู้อารมณ์ความรู้สึก เนี่ย ถ้าวิญญาณไม่รับรู้ เสียงที่เราได้ยินอยู่ เราไม่สนใจมัน เสียงกระทบหูเราก็สักแต่ว่าเสียง วิญญาณไม่รับรู้ วิญญาณรับรู้ในรูปนั้น วิญญาณรับรู้

ในความรู้สึกนั้น วิญญาณรับรู้เวทนา ความสุขความทุกข์มันก็มีขึ้นมา ถ้าสังขารหยุด สิ่งนี้ก็หยุดหมด เราทำบ่อยครั้งเข้า เราใช้ปัญญาใช้สติควบคุมเข้ามาบ่อยครั้งเข้า ควบคุมความคิดเข้าไป ควบคุมสังขาร

มันเป็นโลกแน่นอน แล้วโลกเริ่มเย็นลง แต่ก่อนว่าโลก เนี่ยหลุดออกมาจากดวงอาทิตย์ แล้วมีความร้อนมาก พอโลกเย็นลง สิ่งมีชีวิตเกิดขึ้น นี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อโลกของเรามันร้อน สิ่งที่ร้อน สิ่งที่เป็นธรรมมันจะเกิดขึ้นได้อย่างไร เมื่อเราใช้สติควบคุมสังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง ความคิดความปรุงความแต่งมันเป็นไฟ มันเผาผลาญโลก มันเผาผลาญใจของเรา สิ่งที่เผาผลาญใจของเราโดนสติควบคุมไว้ พอมันสงบตัวลง มันเย็นตัวลง สิ่งที่มีชีวิตคือสภาวธรรมที่จะเกิดขึ้นมา เพราะมันจะเกิดความสงบของใจ พอจิตมันสงบเข้าไปมันหยุดได้ เห็นความสงบลง เห็นความร่มเย็นของใจ

สติตั้งมั่นขึ้นเรื่อย ใช้ความคิด คิดออกไปแล้วสงบตัวเข้ามาเย็นลง เย็นลง ตามบ่อยครั้งเข้า แล้วเราจะต้องสังเกต มันออกไปจับอะไรสังเกตจับต้องให้ได้ จนถึงที่สุด มันปล่อยวางได้

ทำสัมมาสมาธิก็เหมือนกัน กำหนดคำบริกรรมก็เหมือนกัน เรากำหนดคำบริกรรม เนี่ย บริกรรมเข้าไป มันปล่อยวางเข้ามา มันสงบแต่เดี๋ยวมันก็เสื่อม ที่มันเสื่อมไป เพราะธรรมชาติของมัน ธรรมชาติของกิเลส กิเลสนี้มันต้องต่อต้านตลอดเพราะมันเกิดมา มันเป็นเจ้าของพื้นที่ มันอยู่กับหัวใจของเรา มันเกิดขึ้นมาแล้ว เนี่ย จะมีสิ่งใดไปชำระมันมันเป็นเรื่องแสนยาก งานของโลกนะ อาบเหงื่อต่างน้ำขนาดไหน มันก็เป็นทุกข์ แต่ทำงานเสร็จแล้วมันก็เสร็จกัน แต่เรื่องของใจมันไม่มีวันเสร็จมันพลิกแพลงไปตลอดเวลา ความคิดมันปรุงมันแต่งตลอดเวลา พอมัน

สงบเข้ามา เดี๋ยวมันก็คลายตัวออกมา คลายตัวแล้วสงบเข้ามายาก เพราะกิเลสมันรู้เชิงแล้ว มันรู้เชิงนะ งานของการทำความสงบของใจ งานการรักษาใจ สรรพสิ่งนี้เป็นอนิจจัง แต่ความเป็นอนิจจัง ความคิดเกิดๆ ดับๆ ในหัวใจนี้ ยิ่งเกิดดับมหาศาลเลย แล้วพอมันมีสติขึ้นมา มันควบคุมได้ มันก็สงบตัว พอสงบตัวเราจะทำความสงบเข้าไป เนี่ย กิเลสมันก็ต่อต้าน

งานที่มันทุกข์มันยากเพราะกิเลสมันต่อต้าน กิเลสมันขับไส กิเลสมันพยายามพลิกแพลง ให้การประพฤติปฏิบัติของเราไม่ลงมัชฌิมาปฏิปทา ถ้าลงมัชฌิมาปฏิปทามันจะมีความสงบ มีความร่มเย็นของใจ เราก็ต้องพยายามกำหนดบ่อยครั้ง บ่อยครั้งขึ้นไป มันสงบเข้ามา พอมันเสื่อม เราต้องพยายามพิจารณาให้สงบ บ่อยเข้าไป บ่อยเข้าไป เราจะเห็นอะไรที่มันทำให้เราฟุ้งซ่าน สภาวะที่จิตจะเสื่อม เนี่ย เพราะเหตุใด เพราะกิเลสมันติดมันข้องสิ่งใด

แล้วเราพยายามใช้คำบริกรรมหรือสังเกต ทำบ่อยครั้ง บ่อยครั้ง จนมันสงบตั้งมั่น มันจะปล่อยวาง รูป รส กลิ่น เสียงจากภายนอก รูป รส กลิ่น เสียงจากภายนอกเนี่ย บ่วงของมาร จิตนี้ติดบ่วงของมาร รูป รส กลิ่น เสียง นี่เป็นอาหารของใจ เราเคยกินแต่อาหารของปาก กินอาหารเพื่อดำรงธาตุขันธ์ แต่เรื่องของใจ มันหาสิ่งนี้กินตลอด รูป รส กลิ่น เสียง นี้เป็นอาหารของใจ ใจกินอาหารอย่างนี้ตลอดมา แล้วไม่เคยคิดว่าสิ่งนี้จะเป็นโทษกับมันนะเพราะมันมีกิเลสตัวยึดมั่น

สิ่งที่ยึดมั่นถือมั่นสิ่งนี้มันเป็นธรรมชาติของมัน มันเป็นธรรมชาติเป็นทางของกิเลสที่มันเคยขับไส ที่มันเคยออกไปตลอดเวลา มันจะไปตามอำนาจของมัน มันเป็นสภาวะแบบนั้น แล้วสติเราสังเกตดู ถึงจุดหนึ่ง

มันจะปล่อย ปล่อย จนมันปล่อยได้นะ มันขาด ขาดจาก รูป รส กลิ่น เสียง เป็นกัลยาณปุถุชน

ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ก็เหมือนกัน เรากำหนดเข้ามา มันจะปล่อยอย่างนี้ ปล่อยเข้ามา ปล่อยเข้ามา แล้วเราพยายามสังเกตใช้ปัญญาใคร่ครวญ มันจะตัดด้วยปัญญา เราติดรูป รส กลิ่น เสียง เราติดสิ่งนี้ เราติดโดยธรรมชาติของมัน ถ้าติดแล้วเราควบคุมไม่ได้ ถ้าเราใช้ปัญญาพิจารณาเข้ามา มันจะปล่อย มันรู้ตามความเป็นจริง ว่าสิ่งนี้ขาด พอขาดออกมา เราจะควบคุมใจได้ง่าย เราสามารถทำให้สงบขึ้นมาเนี่ย เรารักษาใจของเราได้

ผู้ที่จะผ่านทุกข์ ถ้าสิ่งนี้มีขึ้นมา จิตต่างหากเป็นผู้วิปัสสนา วิปัสสนาแล้วมันจะรีบได้ผลงาน เขาจะไม่ได้ผลงานใดๆ เลย เพราะเขาจะใช้ประสบการณ์ของเขา ผ่านร้อนผ่านหนาวเรื่องของโลก แต่ถ้าจะผ่านทุกข์นี้ มันต้องผ่านด้วยมัคคอริยสัจจัง มันต้องผ่านด้วย สัมมาสมาธิ ผ่านด้วยจิตที่ตั้งมั่น จิตที่ปล่อยวาง รูป รส กลิ่น เสียง ไว้ตามความเป็นจริง มันเป็น เอกัคคตารมณ์ มันเป็นกัลยาณปุถุชน

กัลยาณปุถุชนคือจิตที่ควรแก่การงาน ถ้าจับต้องงานได้จะจับสติปัฏฐาน ๔ กาย เวทนา จิต ธรรม รวมลงแล้วคือกายกับจิต ถ้าวิปัสสนากายจะต้องพิจารณากาย เมื่อจิตสงบขึ้นมา แล้วน้อมนำขึ้นมา ถ้าคนมีอำนาจวาสนาจะเห็นกาย เห็นเป็นวัตถุ เห็นเป็นอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่ง เห็นเป็นกะโหลกศีรษะ เห็นเป็นอย่างนั้น นี่คือการวิปัสสนากาย แต่ถ้าเห็นกาย นึกเปรียบเทียบกาย ไม่เห็นภาพก็ได้ นึกเปรียบเทียบกายว่ากายเกิดขึ้นมา ตั้งกายขึ้นมาเป็นปัญญา เป็นปัญญาพิจารณากาย เห็นไหม เป็นธรรมารมณ์

สิ่งที่เป็นธรรมารมณ์เนี่ย มันก็เหมือนกับการพิจารณาจิต ถ้าพิจารณาจิตเราเห็นจิต พิจารณาจิต จิตเศร้าหมอง จิตผ่องใส เนี่ย การพิจารณาจิตแล้วเราพิจารณาจิตด้วยว่าเป็นขันธ์ ๕ ก็ได้ สิ่งที่เป็นขันธ์ ๕ เนี่ย ผู้ที่จะผ่าน จิตนี้ต่างหากเป็นผู้ยกขึ้นวิปัสสนา เราจะเห็นความเป็นไปของการวิปัสสนา ว่าวิปัสสนาในกายในจิตวิปัสสนาไป ถ้าเห็นกายโดยเป็นรูปอันนั้นเป็นการพิจารณากาย ถ้าพิจารณากายเราต้องกำหนดดู การกำหนดดูถ้ากำลังของสมาธิพอ เนี่ย ตั้งสิ่งนี้ไว้ แล้วพิจารณาให้มันเป็นวิภาคะ แยกสลายส่วน แยกออกไป แยกออกไป ถ้ามันเห็นสภาวะแบบนั้น

ใหม่ๆ มันทำได้ยาก ทำได้ยากเพราะเราไม่เคยทำ ถ้าเราเคยทำสิ่งนี้ใจของเราจะไม่มีความทุกข์ยากอย่างนี้ เราจะไม่ไปเกิดอย่างนี้ แต่สิ่งที่เกิดนี้เกิดเพราะอำนาจวาสนา อำนาจวาสนาแบบที่ว่าผ่านร้อนผ่านหนาว ผ่านภพผ่านชาติ เราผ่านภพผ่านชาติมา เราเกิดตาย เกิดตายมาแล้วเราสร้างสมสิ่งนี้มาจนเป็นกุศลจนเกิดเป็นมนุษย์นี้ มีบุญกุศลมาก เวลาเกิดเห็นไหม การเกิดเป็นมนุษย์นี้เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามาก

แต่ทำไมเกิดขึ้นมา มันมีความทุกข์ความยากล่ะ สิ่งนี้เกิดขึ้นมาเพราะเป็นฐาน ให้เราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา แล้วเรายังได้ประพฤติปฏิบัติ ประพฤติปฏิบัติแล้วถูกช่องทางด้วย เราผ่านเข้ามาเป็นชั้นเป็นตอนเข้ามา ประพฤติปฏิบัติเข้ามาจนยกขึ้นมาให้เห็นกายตามความเป็นจริง พิจารณากายไปตามความเป็นจริง แล้วกำหนดพิจารณาไป ถ้ากำลังไม่พอเราก็ต้องย้อนกลับมาที่สัมมาสมาธิ กำหนดสัมมาสมาธิเดินคู่กันไป เราไม่ใจร้อน ไม่ด่วนได้ ถ้าเราด่วนได้ เราคิดของเราไป เนี่ย มันเป็นวิปัสสนึกนะ เรานึกขึ้นมา เห็นสภาวะแบบนั้นแล้วมันก็เป็นไป เนี่ย ถ้าเป็นวิปัสสนึกมันจะไม่เป็นผลตามความเป็นจริง

แล้วรำพึงล่ะ รำพึงไม่เป็นนึกหรือ ความนึกอันนี้ นึกในสัมมาสมาธิ นึกโดยมัชฌิมาปฏิปทา นึกโดยให้มันเกิดขึ้นเป็นปัจจุบันธรรม สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปัจจุบันธรรมนี้เป็นอุบายวิธีการ การจะก้าวเดินไป เนี่ย เราต้องมีปัญญา เราจะไปอั้นตู้ตัวเราเอง เราไปชนหน้าผาแล้วเราไม่เดินออกไปแล้วจะว่ามันเป็นการก้าวเดิน การประพฤติปฏิบัติจะได้ผล มันจะได้ผลมาจากไหน ในเมื่อเราไม่ก้าวเดินไป ถ้าเราก้าวเดินไป เราต้องใช้อุบายวิธีการให้ก้าวเดินไป อุบายวิธีการของธรรม ไม่ให้อุบายวิธีการของกิเลสมันมาบิดเบือน ถ้าเป็นอุบายของกิเลส มันจะบิดเบือนให้เราผิดพลาด ให้เราส่งออก ให้เราหมุนออกไปข้างนอก แล้วเราจะไม่สามารถชำระกิเลส

ธรรมะคือการทวนกระแส จากประสบการณ์ผ่านร้อนผ่านหนาว จากประสบการณ์ทางโลกเปรียบเทียบเข้ามาภายใน ถ้าย้อนกลับเข้ามา มันจะทวนกระแสเข้าไปหาภายใน จิตมันไม่สงบ จิตมันไม่มีกำลัง มันจะจับสิ่งนั้นให้ทรงตัวไม่ได้ เราก็ต้องกลับมาที่ พุทโธ พุทโธ พุทโธ เนี่ย ไม่ใจร้อนด่วนได้ แล้วก็ พุทโธ ให้จิตสงบขึ้นมา มีกำลังพอให้ย้อนกลับไปอย่างนั้น ถ้าพิจารณานามธรรม พิจารณาเป็นธรรมน่ะ กายเปรียบเทียบไม่เห็นรูปเราก็เปรียบเทียบได้ เปรียบเทียบว่าเกิดมาแล้วมันต้องตาย สภาวะของร่างกาย เนี่ย มันแปรสภาพตลอด มันเสื่อมสภาพไป มันเป็นของสกปรกโสโครก มันต้องอาบน้ำต้องชำระร่างกาย ถ้าไม่ชำระมันต้องเหม็นตามสภาพของมัน ขี้เหงื่อขี้ไคลมันทำให้เป็นสภาวะแบบนั้น

วิปัสสนาสิ่งนี้มันก็ปล่อยวาง วิปัสสนาสิ่งนี้คือการใคร่ครวญ การใคร่ครวญเป็นธรรม ธรรมารมณ์ อารมณ์ที่เกิดขึ้นพิจารณากาย อย่างนี้ก็ได้ พิจารณาจิต จิตที่เกิดขึ้นมา เนี่ย ให้เห็นเป็นรูปธรรมจับว่า

ความรู้สึกนี้ เกิดขึ้นมาได้อย่างไร เวลาเราไม่คิด ความคิดมันไม่มี ถ้าความคิดเกิดขึ้นมา เนี่ย เกิดขึ้นมาเพราะเหตุใด สิ่งที่เกิดขึ้นมา มันต้องมีเหตุมีผล เราต้องย้อนกลับ จับตรงนี้ ให้สังเกตให้ได้ ถ้าสังเกตได้เราจะจับอาการของมัน จับความรู้สึกได้

อาการของจิต อาการของความรู้สึกที่เคลื่อนไป ปัญญาที่มันเคลื่อนไป เคลื่อนไป เนี่ย มันไม่ลอยลมหรอก สิ่งที่เป็นนามธรรม มันไม่เป็นตัวตน เราคิดว่ามันไม่เป็นตัวตน เราจับต้องไม่ได้เพราะมันเป็นนามธรรม แต่ในเมื่อเรามีสัมมาสมาธิ จิตตั้งมั่น แล้วมันเป็นจริตนิสัยผู้ที่วิปัสสนากาย มันก็ได้กาย ถ้ามันไม่ได้กาย เนี่ย เราจะฝืนว่าพิจารณากายไป มันก็จะทำให้เราไม่ก้าวเดิน เห็นไหม อุบายของเรามีเท่านี้หรือ

อุบายทางอื่นของเรามี สติปัฏฐาน ๔ เราย้อนกลับมาพิจารณาที่จิต จับตัวจิต จับอาการของมัน จับความรู้สึกของมัน ถ้าจับความรู้สึกของมันได้ นี้คือตัวรูปของจิต คืออาการของมัน อาการของจิตถ้าเราพิจารณาไป เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้ามา มันมีความรู้สึก มันเป็นอาการทั้งหมด เงา สิ่งที่เป็นเงานี้ มันเป็นเงาตั้งแต่เริ่มต้น ตั้งแต่เราพิจารณาขึ้นมาแล้วมันปล่อยวาง เห็นไหม ตั้งแต่สังขาร เนี่ย ปัญญาคือการรอบรู้ในกองสังขาร ปัญญารอบรู้ในกองสังขารจะจับสิ่งนี้ แล้วใช้สติปัญญาใคร่ครวญเข้ามา มันก็เป็นอาการของจิตเหมือนกัน เป็นอาการของจิตมันถึงยกขึ้นวิปัสสนาไม่ได้

หลวงปู่ดุลย์ ท่านกล่าวไว้ว่า ถ้ามันเป็นอาการของจิตมันไม่ถึงตัวจิต ถ้าไม่ถึงตัวจิต จิตส่งออก สิ่งที่ส่งออกไปนี้ผลของมันเป็นสมุทัยทั้งหมด ผลของมันคือความทุกข์ เนี่ย จะแก้ไขความทุกข์ จะต้องให้จิตนี้มันย้อนกลับต้องให้จิตหยุดความคิด การจะหยุดความคิด ก็ต้องใช้ความคิด

แต่ความคิดที่มันเป็นมรรค สิ่งที่มันเป็นมรรค อาการที่มันทวนกระแสเข้ามา เนี่ย มันเป็นมรรค

สิ่งที่เป็นมรรคจะทำให้จิตนี้สงบ ถ้าจิตนี้สงบขึ้นมาผลของมันคือเป็นบุญกุศลเป็นความสุข ถ้าเราใช้สติเราควบคุมขึ้นมามันจะเป็นมรรค สิ่งที่เป็นมรรคผลของมันเป็นนิโรธคือมันสงบตัวลง แต่นิโรธในเรื่องของการใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันหยุดชั่วคราวเข้ามา อาการของจิตเหมือนกัน แต่มันคนละอาการกับอาการของมันที่เราต้องขับไสออกไป เป็นกระแสออกไป

แต่เราจับเข้ามา มันเป็นขันธ์ มันไม่ใช่อาการ มันจับตัวของจิตได้ จิตจับจิต เห็นไหม จิตนี้จับอาการของใจเป็นรูปเลย มันไม่ใช่อาการ ไม่ใช่เงา มันเป็นเนื้อ ถ้าเป็นเงา เราจะชำระกิเลสไม่ได้ ถ้าเป็นเนื้อเราจะแยกได้ สิ่งนี้เป็นรูป อาการอย่างนี้เป็นอาการคือรูปของจิต อาการอย่างนี้เป็นเวทนา อาการอย่างนี้คือการจำได้ คือความเทียบเคียง นี้คือสัญญา ความคิดความปรุงความแต่ง เนี่ย มันจะเห็นสังขารไง รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เห็นวิญญาณรับรู้ พอมันแยกได้ ตัวจิตตัวที่มันสงบ ตัวที่มันปล่อยวางต่างๆ เข้ามาเป็นกัลยาณปุถุชน จิตมันปล่อยรูป รส กลิ่น เสียงหมดแล้ว มันมีอิสรภาพเข้ามา แล้วมันก็ยกสิ่งนี้ขึ้นมาวิปัสสนา

ถ้าวิปัสสนาอย่างนี้ มันแยกออก แยกอาการของขันธ์ ๕ ถ้าแยกอาการของขันธ์ ๕ เห็นอาการของขันธ์ ๕ อาการของขันธ์ ๕ มันเหมือนภูเขาลูกใหญ่มาก ถ้าเราจะยับยั้ง เราจะทำลายความคิดของเรา เหมือนกับการพิจารณากาย เราจะพิจารณากายเนี่ย มันเริ่มต้นขึ้นมามันเป็นเหมือนภูเขาทั้งลูกเลย เราจะทำอย่างไรกับมัน กับน้ำหนักของมัน เราต้องพยายามตั้งจิตแล้ววิปัสสนาไป

จะให้เห็นว่าวิปัสสนากายก็ได้ จิตก็ได้ ในสติปัฏฐาน ๔ แต่เอาอันเดียว สิ่งใดก็ได้เอาอันเดียว ขณะที่ทำนั้น ทำสิ่งเดียว เพียงแต่ว่ามันแยกแยะออกไป เป็นจริตเป็นนิสัยของสัตว์โลก สัตว์โลกจะไม่เหมือนกัน การพิจารณากายก็ไม่เหมือนกัน พิจารณากายโดยเห็นกาย พิจารณากายโดยสติปัฏฐาน ๔ คือเห็นเป็นกายเลย พิจารณากายโดยนามธรรม คือไม่เห็นรูป ไม่เห็นรูปของกาย แต่ใช้ปัญญาเทียบเคียง เทียบเคียงออกไปให้เห็นโทษของมันแล้วพิจารณาธรรมารมณ์ ก็อาการของธรรม แล้วพิจารณาจิตก็เป็นอาการที่ว่าเป็นขันธ์ สิ่งที่เป็นขันธ์นี่แยกออกไป แยกออกไป

นี้คือประสบการณ์ในการวิปัสสนา ถ้าประสบการณ์อย่างนี้ มันเห็นประสบการณ์อย่างนี้แล้วมันแยกแยะออกไปได้ มันจะเริ่มปล่อยวาง การปล่อยวาง การวิปัสสนา เนี่ย มันจะเห็นผลของมันว่าในเมื่อเราทำสัมมาสมาธิ เวลาจิตมันสงบเข้ามา ใช้ปัญญากับสมาธิ มันจะมีความสุข มันจะปล่อยวาง แล้วเวิ้งว้าง มีความสุขมาก ใช้คำบริกรรมเข้ามา จนจิตมันสงบมันจะมีความสุข ความสุขชั่วคราว ว่าง มีความสุข อันนั้นเป็นส่วนหนึ่ง

แต่ในการวิปัสสนาแล้วถ้ามันปล่อย มันจะลึกกว่านั้น เพราะมันใช้ปัญญา ปัญญาต่อสู้กับกิเลส กิเลสมันสงบตัวลง กิเลสหลบกับกิเลส มันสงบตัวลงเพราะมันโดนวิปัสสนาญาณนี้ใคร่ครวญมาแล้วมันปล่อยวาง เนี่ย ความสงบเวลามันปล่อยวางต่างกัน ประสบการณ์ของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมันจะเห็นความต่างตรงนี้เลย วิปัสสนาบ่อยครั้งเข้า ถ้ามันปล่อย เนี่ย กิเลสมันหลอก มันจะบอกว่า นี่ผ่านทุกข์ ถ้าผ่านทุกข์อย่างนี้มันผ่านแล้ว มันจะต้องเสื่อมไป สัพเพ ธัมมา อนัตตา สภาวะของธรรม สิ่งใดสิ่งหนึ่ง

มีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องแปรสภาพเป็นธรรมดา สภาวธรรมมันก็เป็นแบบนั้นสภาวธรรมถ้าเห็นตามจริงมันก็ต้องเป็นแบบนั้น

แต่สภาวะของใจ เพราะใจของเรามันเป็นสสาร มันเป็นความจริงอันหนึ่ง มันก็เสื่อมสภาวะโดยตามความเป็นจริงของมันอยู่แล้ว มันก็ต้องเสื่อมไปเพราะเราวิปัสสนา วิปัสสนาเรามีประสบการณ์ แต่ประสบการณ์นั้นมันไม่ผ่านทุกข์ ถ้ามันผ่านทุกข์ มันต้องวิปัสสนาไปแล้วมันปล่อยวาง ปล่อยวาง หมั่นคราดหมั่นไถ การทำนี้ถ้าเราทำอย่างนี้ได้ เวลาคนได้ผลงาน หรือเราได้รับรางวัลอะไรก็แล้วแต่ เราจะดีใจ แล้วเราจะประมาทเลินเล่อเหมือนกัน

การวิปัสสนาก็เหมือนกัน ถ้าเราปล่อยวาง มันจะว่าเป็นความสุข เราต้องอดนอนผ่อนอาหาร เพื่อจะวิปัสสนาขึ้นมา เราใช้กำลังมามาก เรามีความสุขอย่างนี้ เราก็ติดสุข แล้วเราก็พอใจกับความสุขนั้น ซึ่งมันก็ต้องเสื่อมสภาพไป มันปล่อยวาง มันไม่ผ่าน ถ้ามันผ่านทุกข์นะ มันจะวิปัสสนาบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า จนขันธ์มันแตกสลายเลย เวลากายมันปล่อยนะ พอมันพิจารณากาย พอปล่อยกาย กายปล่อยออกไป จิตเห็นสภาวะแบบนั้น มันก็ถอน ถอนออกมาเลย กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ มันจะแยกอย่างนั้น วิปัสสนาโดยกายเป็นธรรมชาติก็เหมือนกัน วิปัสสนากายโดยนามธรรม วิปัสสนาไปมันเป็นไปได้วิปัสสนาไปได้ มันก็จะปล่อยอย่างนั้น ถ้าเราพิจารณากายนะ มันเห็นสภาวะจิตหลุดออกไปเลยนะ เห็นสภาวะแบบนั้น

พิจารณาจิตก็เหมือนกัน พิจารณาอะไรก็เหมือนกัน อย่างเดียว ผู้ที่ผ่านๆ อย่างเดียว แล้วพอขาด ผู้ที่ผ่านทุกข์ มันจะขาด ทุกข์ไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ทุกข์ แยกจากกันโดยธรรมชาติ จะเป็นธรรมชาติจริงตามธรรมชาติ

ขันธ์ก็จริงตามขันธ์ จิตก็จริงตามจิต ทุกข์ก็จริงตามทุกข์ เป็นต่างอันต่างจริง แล้วมันจะเข้ามาประสานกันไม่ได้เลย มันตัดขาดไปโดยสภาวะมัคคอริยสัจจัง มัคคสามัคคี แล้วสมุจเฉทปหาน สิ่งนี้จะเชื่อมต่อกันอีกไม่ได้ เพราะสิ่งนี้เป็น อกุปปธรรม เป็นสิ่งที่ไม่อยู่ในวงของ สัพเพ ธัมมา อนัตตา

แต่ผู้ที่เห็นอนัตตา ผู้ที่เห็นความเป็นไปของการวิปัสสนา เราวิปัสสนาเราเห็นสิ่งนี้แล้วมันขาดออกไปจากใจ ผู้เห็น เห็นไหม เนี่ยจิตที่ว่าจำเป็นต้องมีจิตเป็นผู้วิปัสสนา จำเป็นต้องมีจิตเป็นผู้ดูกาย แต่เราวิปัสสนาเข้าไป เราจะไม่เห็นสภาวะแบบนั้น มันต้องผ่านถึงที่สุดแล้วย้อนกลับมา มันจะเห็นสภาวะแบบนี้โดยชัดเจน แต่ในเมื่อเราเป็นคนทำงาน เรากับงานกำลังล้มลุกคลุกคลานอยู่มันจะไม่เห็นสภาวะตามความเป็นจริง แต่มันก็ต้องวิปัสสนาไป จนมันผ่านอย่างนี้ไง

ถ้ามันปล่อยวางอย่างนี้แล้ว ขาดออกไปอย่างนี้แล้ว จะไม่เชื่อมต่อกัน ไม่เชื่อมต่อกันเลยสภาวะทุกข์จะไม่มีในหัวใจ สภาวะทุกข์ของกายจะไม่มีในหัวใจ แต่ทำไมนางวิสาขาเวลาหลานตายร้องไห้ล่ะ ไปกราบพระพุทธเจ้า พระองค์ตรัสว่า วิสาขาเธอเป็นอะไร นางวิสาขากราบทูลว่าหลานตายเสียใจคิดถึงหลาน พระพุทธองค์ตรัสว่า ถ้าในโลกนี้ทุกคนที่เป็นหลานของเธอ เธอจะไม่ร้องไห้ทุกวันหรือ เธอจะต้องร้องไห้ทุกวันเพราะจะมีคนตาย คนเกิด อยู่ทุกวัน

เนี่ย พระโสดาบัน ได้สติสัมปชัญญะทันทีเลย ทุกข์หลุดออกไปจากใจไม่เกี่ยวกัน สิ่งที่เป็นสภาวะของขันธ์ ๕ เห็นไหม ในกายของขันธ์ ๕ เรื่องของร่างกาย มันทุกข์ประจำธาตุขันธ์ ทุกข์ของขันธ์ ๕ พระโสดาบัน นั่งนานๆ มันก็เมื่อย พระโสดาบันอดอาหารก็หิวข้าว เรื่องความหิวมันเป็นเรื่องของธาตุขันธ์ มันเป็นทุกข์ในขันธ์กับทุกข์ของกิเลส

มันคนละอันกัน ทุกข์ในขันธ์คือสภาวะของขันธ์ มันเป็นสภาวะมันรับสิ่งใดแล้ว มันต้องมีความคงทนของมัน มันเป็นสภาวะแบบนั้น ทุกข์ไม่เข้าถึงจิต มันเป็นทุกข์ของขันธ์ ไม่ใช่ทุกข์ของจิต ทุกข์ของจิตมันเป็นเรื่องของกิเลส เราชำระกิเลสออกไปแล้ว มันขาดออกไป สิ่งนี้จะเชื่อมต่อกันอีกไม่ได้เลย นี้คือการผ่าน จิตที่มัน ผ่านทุกข์ มันจะผ่านอย่างนี้ เห็นความผ่านออกไป ผ่านออกไปแล้วจะเป็นความจริงของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นต้องยกขึ้นวิปัสสนาสูงขึ้นไป

ผ่านจากขันธ์อย่างหยาบ ต้องต่อสู้กับขันธ์อย่างกลาง แล้วต่อสู้กับขันธ์อย่างละเอียด ผู้ที่ผ่านทั้งหมดเลย จิตมันจะผ่านเข้าไปเป็นชั้นๆ เข้าไป เราต้องยกขึ้นวิปัสสนา ยกขึ้นวิปัสสนาด้วยกำลังของสัมมาสมาธิ จิตที่ปล่อยวาง จิตที่ไม่มีความทุกข์ในเรื่องของกายแล้ว มันเป็นเรื่องการปล่อยวางของกาย

มรรค ๔ ผล ๔ โสดาปัตติมรรค เราใคร่ครวญแล้วปล่อยวางเป็นโสดาปัตติผล ผลนี้มันสัมปยุตมันถึงสามัคคี จิตนี้สัมปยุตมัคคสามัคคีมันจะสามัคคีรวมตัวกัน แล้วสมุจเฉทปหาน ปหานออกไปกิเลสจะขาดออกไปจากใจ ทุกข์นี้หลุดออกไปจากใจเป็นโสดาปัตติผล สิ่งที่เป็นโสดาปัตติผลแล้วนี่ มันเป็นผลงานที่ใช้ไปแล้ว

สกทาคามิมรรค เห็นไหม ต้องเป็นสัมมาสมาธิของสกทาคามิมรรคที่เราจะเริ่มขึ้นมา เราถึงต้องทำความสงบของใจยกขึ้น แต่มันเป็นงานที่เคยผ่านประสบการณ์ ผู้ที่มีประสบการณ์ผ่านขึ้นมา การประพฤติปฏิบัติยาก ยากตรงเริ่มต้นนี้แหละ เพราะเราไม่เคยทำ สิ่งที่ไม่เคยทำ เห็นไหม เริ่มต้นจากการสาวเชือก เราจับเชือกเส้นหนึ่งเราสาวเข้ามา มันต้องถึงปลายเชือกแน่นอน นี่เราจับเรื่องของกาย จับเรื่องของขันธ์ จับเรื่องของ

สติปัฏฐาน ๔ ได้ ถ้าเราสาวเข้าไปมันจะถึงปลายเชือกได้ ขันธ์อย่างหยาบ ขันธ์อย่างกลาง ขันธ์อย่างละเอียด จะต้องถูกทำลายไปด้วย มัคคอริยสัจจัง ด้วยความสมบูรณ์ของมัน มันจะผ่านทุกข์เป็นชั้นๆ เข้าไป การผ่านทุกข์ ตามความเป็นจริง ต้องผ่านอย่างนั้น แม้แต่ผ่านเวทนา

เราผ่านเวทนา เวลาผ่านเวทนาวิปัสสนาในขันธ์ ๕ วิปัสสนาเวทนา เนี่ย เวทนาเกิดขึ้นขนาดไหน มันเป็นเวทนาส่วนหนึ่ง เวลามันปล่อยแล้ว มันปล่อยขาด เวทนาหน้าไหนเราก็รู้จักมันทั้งหมดแหละ แต่มันก็มี มีโดยเรามีสติไง เวทนา ยังเกิดอีก มันยังหิวได้ ยังหิว ยังกระหายเป็น ธรรมชาติของมัน สิ่งนี้มันเป็นเรื่องของธาตุขันธ์ ความจริงของธาตุขันธ์ เป็นส่วนหนึ่ง ความจริงของทุกข์ของกิเลสเป็นส่วนหนึ่ง ส่วนที่เราชำระ มันจะปล่อยเข้ามา เราก็ต้องยกขึ้น มันจะอ่อนเพลียอ่อนล้า

เราทำงานน่ะ งานของเรา เราประพฤติปฏิบัติ มันต้องใช้กำลัง ตลอดไป ใช้กำลังใจนะ กำลังใจเกิดขึ้นมา แล้วเราพยายามต่อสู้ขึ้นไป ย้อนกลับเข้ามาตลอด ถ้าเราน้อยเนื้อต่ำใจ เราต้องคิดเปรียบเทียบ ตลอดเวลา ปัญญามันต้องเปิดออกนะ พยายามเปิดให้เรามีทางเดิน ถ้ากิเลสมันเกิดมันจะปิดทางเดินของเรา แล้วเราเดินไปไม่ได้ เราจะ ล้มลุกคลุกคลานนะ ด้วยความทุกข์ความยาก แล้วเราจะจมอยู่ในทุกข์นี้ ตลอดไป

เราจะผ่านทุกข์ เราจะไม่จมอยู่กับมัน ถ้าเราจมอยู่กับมัน ถ้าเชื่อ กิเลส มันจะทำให้เป็นอย่างนั้น เราไม่เชื่อมัน มันก็พยายามหาเหตุหาผล ล่อหลอกให้เราเชื่อมันจนได้ ถ้าเราเชื่อมันเราก็จมอยู่ในนั้น แต่ถ้าเราใช้ ปัญญาของเรา เราต้องพลิกแพลงนะ ทุกข์อย่างนี้เราเกิดตายเกิดตาย มาทุกภพทุกชาติ เราเกิดตายมาแน่นอน ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นไป

เราจะไปเห็นสมบัติของเราข้างหน้า ถ้าเราปลดเปลื้องจนขันธ์นี้หลุดออกไปจากใจทั้งหมด ไปถึงจิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จิตเดิมแท้คือข้อมูลอวิชชานะ มันจะเปิดรื้อภพรื้อชาติ มันจะเห็นความเป็นไปของจิตดวงนี้ ว่ามันทุกข์ยากมาขนาดไหน

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะเห็นสภาวะแบบนี้ในใจของเราเองนะ ในหัวใจของเรา เนี่ย มันเป็นตำราเล่มใหญ่ที่น่าศึกษาน่าค้นคว้ามาก ตำราภพตำราชาติ เราจะผ่านภพผ่านชาติ เราต้องทำลายตำราเล่มนี้ ถ้าเราไปรื้อค้นตรงนั้นเราจะเห็น เห็นสภาวะการสะสมของมันแต่ละภพแต่ละชาติ แต่ถึงตรงนั้นแล้ว ตำราเล่มนั้นก็ต้องเผาไฟซะ มรรคต้องทำลายตรงนี้ ทำลายสิ่งนั้นแล้วมันจะหมุนขึ้นไป

พูดถึงว่าถ้ามันผ่านขึ้นไป มันจะไปเห็นตรงนั้น แต่เวลาเราก้าวเดินขึ้นไปมันจะเกิดความลังเลสงสัย เกิดความต้องการอยากรู้ เราต้องสงบสิ่งนี้ อันนี้เป็นทางออกของกิเลส สิ่งที่เป็นความลังเลสงสัยสิ่งที่อยากรู้อยากเห็น เนี่ย มันเป็นสิ่งที่ทำให้เราผิด ออกไปจากมัชฌิมาปฏิปทา ถ้าเป็นมัชฌิมาปฏิปทา เนี่ย เราต้องย้อนกลับขึ้นมา ใจย้อนใจกลับมา ให้มันเกิดความสงบ หน้าที่ของเราคือต้องทำความสงบของใจแล้วยกขึ้นให้มันมีฐาน ให้เป็นฐานที่ควรแก่การงาน ถ้าจิตเรามันปล่อยวางมาแล้ว เราเชื่อสิ่งนั้น เราเชื่อแล้ว ถ้าเราไม่ตั้งสติไม่ยกใจขึ้นมาใจมันก็ปล่อยวางอยู่อย่างนั้น มันไม่เป็นงานชอบ

ถ้าเป็นงานชอบความเพียรชอบมันจะยกขึ้นวิปัสสนาได้ ถ้ายกขึ้นวิปัสสนามันจะเห็นสภาวะของกายเหมือนกัน ถ้าพิจารณากาย พระบางองค์ ผู้ปฏิบัติบางคน พิจารณาแล้วมันเปลี่ยนแปลงได้ จากส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น แต่ถ้าจริตนิสัยพิจารณากาย จับกายซ้ำ มันก็

จะเห็นสภาวะกาย วิปัสสนาไปมันจะทำลายออก จากที่ว่าวิปัสสนากายเริ่มต้น มันจะเปลี่ยนสภาพ มันจะแปรสภาพออกไป แต่สิ่งนี้มันจะเริ่มทำลายออกมา มันคืนสภาวะของมันเพราะว่าเราพิจารณาไป มันจะเป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ มันคืนสภาวะธรรมชาติของมันแน่นอน สิ่งนี้มันเป็นสัจจะความจริงอยู่แล้ว แล้วสภาวธรรมอันนั้นมันเห็น

สิ่งที่ว่าพิจารณากายโดยนามธรรม มันก็จะวิปัสสนาโดยนามธรรม มันก็ใช้ปัญญาใคร่ครวญไป เห็นการยึดมั่นถือมั่นของใจ ใจนี้ยึดมั่นมันจะปล่อยเข้ามา ปล่อยเข้ามา พิจารณาจิตก็เหมือนกัน พิจารณาสภาวธรรมก็เหมือนกัน สิ่งใดสิ่งหนึ่งอันเดียวสลัดออกไป มันสลัดออก สติปัฏฐาน ๔ ทั้งหมด ใจนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ มันกลั่นสิ่งนี้เข้ามามันก็ปล่อยวางสิ่งนี้เข้ามา เวิ้งว้างเข้ามา

เนี่ย ผ่านทุกข์ การผ่านทุกข์มันจะเห็นการทำลายกัน จะต้องขาดออกไป ปฏิฆะ กามราคะอ่อนตัวลง สิ่งที่อ่อนตัวลง เนี่ย มันรู้ขึ้นมาจากใจเลย ว่าง กายนี้เป็นโพธิ จิตนี้กระจกใส มันจะว่างโลกนี้ราบเป็นหน้ากลอง โลกนี้ราบเป็นหน้ากลองคือไม่มีสิ่งใดเข้าไปเจือกับใจอันนั้นเลยขณะที่มันเป็น โลกนี้ไม่มี จิตนี้ใจนี้เหมือนกับหน้ากลองเรียบ ไม่มีต้นไม้ ไม่มีสิ่งใดเป็นจุดเป็นต่อมขึ้นมาให้มันเป็นที่สะดุดได้เลยปล่อยวางขนาดนั้น ว่างหมดเลย

เนี่ย มันผ่านทุกข์ไปอีกชั้นหนึ่ง ผ่านทุกข์เข้าไปอีกชั้นหนึ่ง เนี่ย มีความละเอียด สิ่งที่ละเอียด เวลาเราพูดกันเนี่ย ถ้านักปฏิบัติเริ่มต้นคุยกันเราจะคุยกันเรื่องเดียว เราคุยกันบนโต๊ะ เราคุยกันบนเหตุบนผล เราก็ตีความชั้นเดียว แต่ในการประพฤติปฏิบัติมันมีความละเอียดเข้าไป ความปล่อยวาง ว่าง เนี่ย ว่างคนละชั้นคนละตอน

มันจะว่างชั้นที่ ๑ ชั้นที่ ๒ เข้าไปมันจะว่างมากแล้วมันจะติดมาก ทำให้ติดได้นะ ติดว่าตรงนี้เป็นถึงที่สุดของการประพฤติปฏิบัติ มันจะมีความสุขเวิ้งว้างอยู่อย่างนั้น ถ้าพูดถึงผู้ที่มีสติสัมปชัญญะ ผู้ที่ใคร่ครวญศึกษา มีโอกาสมีวาสนาเทียบกับพระไตรปิฎก เห็นไหม ธรรมน่ะ มรรค ๔ ผล ๔

เราฟังเทศน์ครูบาอาจารย์ก็จับไว้เป็นบรรทัดฐาน มันต้องลึกเข้าไป สิ่งที่ลึกเข้าไปนี้มันคืออะไร นี้มันคือการที่อวิชชามันถอยตัวเข้ามา มันจะเข้าถ้ำไง ความหมายของเราความเข้าใจของเรา คิดว่าอวิชชา จิตนี้ถอยตัวมาถอนตัวออกมา ถอนตัวออกมา เรารุกเข้าไปนะ มันปล่อยขันธ์อย่างกลาง

มันเวิ้งว้างหมดแล้ว มันหาไม่ได้ ถ้าเราไม่ยกจิตขึ้นมา เราไม่สร้างสัมมาสมาธิขึ้นมา เนี่ย มันไม่เป็นสัมมาสมาธิ มันไม่เป็นมัคโค ไม่เป็นทางเดิน จิตนี้มันไม่เป็นผลงาน เวลามันว่างมันปล่อยวางเหมือนกับเราไม่ทำอะไรเลย เราทำสบายใจ เราไม่คิดเลย มันก็ไม่มี เวลาเราคิดมันก็มี

จิตก็เหมือนกัน ถ้าเราจะให้เป็นธรรม เราต้องยกขึ้นมา ยกให้มันเป็น ยกขึ้นมาให้ขุดคุ้ย ค้นคว้าหาสิ่งที่มันเข้าถ้ำไง มันถอย ถอยไปไหน ตัวจิตนี้ไปอยู่ที่ไหน ย้อนกลับมา เนี่ย มันไปอยู่ที่ไหน เราใคร่ครวญสิ่งนี้เข้าไปมันเป็นการที่ว่าเรายกขึ้นมาให้เป็นงาน ถ้ายกขึ้นมาให้เป็นงาน มันจะค้นคว้า ถ้าพิจารณากายนะ มันจะเป็นอสุภะ ถ้าออกหากาย ถ้าเจอกายมันเป็นอสุภะ ถ้าเจอนามธรรมเป็นกามราคะ ถ้าเราเจอจิต จิตนี้เป็นจิตที่ละเอียดมันเป็นกามราคะเหมือนกัน

สภาวธรรมจะเป็นสิ่งนี้เหมือนกันหมด เพราะมันเป็นขั้นของกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะ เนี่ย มันเป็นเหมือนเชื้อของเมล็ดพันธุ์พืช

มันมีเชื้ออยู่ถ้ามันตกที่ไหนมันก็ต้องเกิด นี่มันก็เหมือนกับเชื้อของใจ มันเป็นเชื้อของจิต จิตมีเชื้อสิ่งนี้จิตถึงผสมพันธุ์ การผสมพันธุ์การสร้างโลกขึ้นมา มันเป็นสิ่งนี้เกิดมา มันเป็นสิ่งที่ผสมพันธุ์ออกมา มันถึงเกิดขึ้นมา มันถึงเป็นสิ่งที่เกิดดับ เกิดดับในโลกนี้ มันถึงเป็นกามโอฆะ

สิ่งที่เป็นกามโอฆะ สิ่งที่ทำให้สัตว์โลกอยู่ในกามภพ รูปภพ อรูปภพ เนี่ย ในวัฏฏะวนนี้จิตมันเวียนตายเวียนเกิดอยู่อย่างนี้ สิ่งนี้เป็นที่อยู่ของจิต จิตนี้จะวนอยู่อย่างนี้ตลอดไป สิ่งนี้มันเป็นเชื้ออยู่ในหัวใจ จะพิจารณาในสติปัฏฐาน ๔ ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม มันก็เป็นกามทั้งหมดเลย แต่เป็นกามมันคนละแง่ของการวิปัสสนา

ถ้าแง่ของกายมันจะเป็นอสุภะนะ ที่เป็นอสุภะเพราะมีกำลัง ถ้าเรามีกำลังเราจับต้องได้ มันจะเป็นอสุภะ ถ้าเป็นธรรม เราจะเห็นโทษของมันเป็นความสกปรกโสมม มันจะเริ่มปล่อยวาง ปล่อยวาง กิเลสมันเริ่มอ่อนตัวลง อ่อนตัวลง ให้เราวิปัสสนาไป วิปัสสนาเป็นนามธรรม ก็วิปัสสนาเป็นนามธรรม เห็นสภาวะของกามราคะ ความเป็นโทษของมัน มีปัญญาใคร่ครวญไป

พิจารณาจิตก็เหมือนกัน มันเป็นขันธ์ ขันธ์อันละเอียด ขันธ์ที่เป็นขันของกาม มันต้องใช้ปัญญาใคร่ครวญไป ความใคร่ครวญเข้าไปนะ เนี่ย เชื้อของมัน อวิชชา ปัจจยา สังขารา นี่มันก็เป็นส่วนหนึ่ง ความที่มันเป็นเชื้อก็เป็นสิ่งที่ว่าซ้ำแรกอยู่ในนี้ เชื้อไขของเมล็ดพันธุ์พืชมันก็อยู่ในเมล็ดพันธุ์พืชนั้นเลย แต่มันเป็นวัตถุ มันถึงว่าสกัดขนาดไหนทางวิทยาศาสตร์เขาสกัดได้ เพราะมันเป็นวัตถุ แต่อันนี้มันเป็นเชื้อของใจ สิ่งที่เป็นนามธรรมมันก็ละเอียดอ่อนอยู่แล้วเพราะเป็นนามธรรม แต่เพราะเราใช้สติปัญญาของเรา สิ่งที่เป็นอนาคามิมรรคถึงจะจับตรงนี้ได้ ถ้าไม่ใช่อนาคามิมรรค มันจะจับตรงนี้ไม่ได้เลย

อนาคามิมรรคนี้มันเป็นมรรค มันเป็นอาวุธ มันเป็นสิ่งที่จะวิเคราะห์วิจัย มันเป็นปัญญาการใคร่ครวญ มันจับสิ่งนี้ได้มันถึงจะเดินมรรคได้ ถ้าจับสิ่งนี้ไม่ได้ มันจะไม่เกิดอนาคามิมรรค มันก็จะเป็นความว่างเฉยๆ ถ้ามันจับสิ่งนี้ได้มันจะเกิดอนาคามิมรรค พอเกิดอนาคามิมรรคปัญญามันเกิด มันใคร่ครวญเข้าไป กิเลสมันต่อต้าน กิเลสมันเป็นไป วิปัสสนากายเป็นอสุภะมันก็ปล่อย เห็นความสกปรกของมัน เห็นความไม่จริงของมัน เพราะเราคิดว่าทุกอย่างนี่มันน่าพอใจ เราเข้าใจว่าทุกอย่างมีความสุข โลกนี้เราติดสุขกัน เคลิบเคลิ้มกับความสุข แต่เจอทุกข์ทุกภพทุกชาติก็ไม่เข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นความทุกข์ของใจ เป็นอริยสัจ เป็นความจริง

แต่นี้เราเจอธรรม เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา จนธรรมส่งเสริมเราขึ้นมา จนเราได้ต่อสู้ จนปัญญามันใคร่ครวญ มันก็เริ่มปล่อยวางปล่อยวาง เห็นเป็นอสุภะ ถ้าเป็นนามธรรม เป็นกามราคะมันก็เห็นว่าชีวิตนี้การเกิดตายนี้เป็นความทุกข์ความยาก การเกิดการตายนี้ เราเกิดตายมากี่ภพกี่ชาติ ทำไมเราไม่ต่อสู้กับมัน ถ้าเราต่อสู้กับมัน มันก็แยกแยะ

พิจารณาจิตก็เหมือนกันเป็นขันธ์ ถ้าขันธ์อันละเอียด สิ่งที่ละเอียดขึ้นมา เราไม่เห็นมันเลย ถ้าเราเห็นมันขึ้นมาเราจับขึ้นมา เนี่ยมันหยุดตรงไหน สิ่งที่มันเป็นขันธ์ มันหมุนไปจากภายใน นี่คือจอมทัพ สิ่งที่เป็นจอมทัพเพราะมันเป็นระหว่างกายกับจิต เป็นระหว่างขันธ์กับจิต ถ้าขันธ์กับจิตนี้เป็นการส่งเสริมกัน เห็นไหม

พลังงานคือตัวจิต ตัวจิตนี้คือตัวอวิชชาแต่ตัวขันธ์นี่คือตัวแม่ทัพ แม่ทัพขับเคลื่อน เนี่ย มันจะรุนแรงมาก สิ่งที่รุนแรงนี่มันจะเกิดอุบายวิธีการเพราะเขาต่อสู้กัน เขารับส่งนโยบาย ระหว่างกษัตริย์ระหว่างจอมทัพ

ระหว่างอวิชชากับแม่ทัพ การต่อสู้แล้วเขามีปัญญา เขามีการป้องกันตัวของเขา เขาจะมีเล่ห์มีเหลี่ยม จะมีเล่ห์เหลี่ยมในการต่อสู้วิปัสสนา เนี่ย น้ำป่า สิ่งที่ต่อสู้กัน มันถึงเป็นสิ่งที่รุนแรงนะ เราวิปัสสนามาแต่ละขั้นตอน เราก็ทำของเรามาว่าเป็นความทุกข์ความยากนะ เนี่ย ความทุกข์ความยาก แล้วมันปล่อยวาง

เวลามันปล่อยวาง เนี่ย ว่าการประพฤติปฏิบัติมีความสุขมาก สุขจริงๆ สุขในการปล่อยวางผ่านทุกข์มาแต่ละขั้นตอน แต่ในเรื่องของงาน ในเรื่องของการทำสงครามมันเกิดขึ้นระหว่างหัวใจ ระหว่างมรรคกับกิเลสมันต่อสู้กัน มันเป็นงานที่สุดส่วน งานของโลกมันเป็นเรื่องของงานของโลกนะ จะทุกข์ยากขนาดไหน มันก็มีคนสามารถทำแทนกันได้

แต่งานของใจ งานการชำระกิเลส ใจดวงไหน ดวงนั้นไม่มีใครสามารถชำระแทนได้ แล้วถ้าผู้ที่ประพฤติปฏิบัติไม่ยกขึ้นวิปัสสนาขั้นนี้ มันก็จะไม่เห็นปัญญารุนแรงของขั้นนี้ ถ้าเห็นปัญญาความรุนแรงของขั้นนี้ เรื่องของกิเลสมันรุนแรงขนาดนี้ แล้วมันก็มหัศจรรย์ว่ามรรคทำไมมันเกิดได้ขนาดนี้ ปัญญาเรามันเกิดขึ้นมาได้อย่างไร เราสร้างสมขึ้นมาได้อย่างไรขนาดนี้ มันต่อสู้กัน มันเป็นความมหัศจรรย์ ธรรมมันลึกลับซับซ้อน ลึกลับขนาดนั้นนะ แต่มันจะสว่างกระจ่างแจ้งเห็นต่อหน้ากับผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เป็นปัจจุบันธรรม ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เป็นปัจจุบันธรรม แต่เห็นสภาวะของความเป็นจริงนะ ก็มรรคมันเดินขนาดนั้น เนี่ย มันเกิดที่ใจไง

ประสบการณ์ของผู้หลักผู้ใหญ่ส่วนหนึ่ง แต่ประสบการณ์ของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ประสบการณ์ในการวิปัสสนา มันไม่ใช่ว่าจะอายุมากอายุน้อยหรอก มันอยู่ที่อำนาจวาสนา อำนาจวาสนาของคนน่ะ ทำได้เร็ว

ทำง่ายรู้เร็วก็มี ทำทุกข์ยากมากแต่รู้ช้าก็มี ความรู้เร็วรู้ช้า เนี่ย มันอยู่ที่อำนาจวาสนา ถ้าอำนาจวาสนาของเราขนาดไหน เราก็สร้างสมของเราขึ้นมา ถ้าการวิปัสสนาอย่างนี้เกิดขึ้นมา เนี่ย อำนาจวาสนาของเรามหาศาลเลย มันเป็นสิ่งที่ว่าไม่มีใครเคยได้ยินได้ฟังนะ ไม่มีใครเคยเห็นสิ่งนี้ แต่สิ่งนี้เกิดขึ้นมาประจักษ์กับหัวใจของเรา

การวิปัสสนามันก็ก้าวเดินไป ก้าวเดินไป ล้มลุกคลุกคลาน กิเลสมันจะเบี่ยงเบน มันพยายามทำให้เราพลาด มันก็ว่างนะ มันปล่อยวางเวิ้งว้างหมดเลย เวิ้งว้างแต่มันไม่ผ่าน ถ้าไม่มีเหตุไม่มีผลไม่ผ่าน การปล่อยวางอย่างนั้นมันเหมือนกับเราวิปัสสนาแล้วมันปล่อยวาง จะเป็นอย่างนี้ตลอดไปทุกขั้นตอน ถึงต้องซ้ำแล้ว ซ้ำเล่า การซ้ำแล้วซ้ำเล่าเวลาจะผ่านขั้นตอนแต่ละขั้นตอน เนี่ย บางองค์ใช้เวลาเป็นปี บางองค์ใช้เวลาเป็นเดือน บางองค์ใช้เวลาเป็นวัน

เนี่ย การใช้เวลานี้ การซ้ำแล้วซ้ำเล่ามันถึงต่างกันเพราะอะไร เพราะบางทีเราเผลอสติแล้วเราคิดว่าสิ่งนี้เป็นธรรม เราเชื่อกิเลส เราเชื่อกิเลสเพราะเราไม่รู้ เราไม่รู้ว่าสิ่งนี้เป็นสภาวะของกิเลส กิเลสมันสร้างสถานะอย่างนั้นขึ้นมา เราคิดว่าเป็นธรรมไง เพราะมันเวิ้งว้างมันมหัศจรรย์จริงๆ เพราะเราไม่เคยรู้เคยเห็น พอเห็นสิ่งนั้นเราก็เชื่อไป เชื่อไปก่อน พอกิเลสมันแสดงตัวออกมา

ถ้ากิเลสมันแสดงขึ้นมา เรื่องของกามราคะ มันจะเกิดขึ้นมาจากใจ ในหัวใจนี้มันจะมีเรื่องของกามราคะ พอเรื่องของกามราคะเกิดขึ้นมา ไหนว่ามันผ่านทุกข์ไง ไหนว่าผ่านกามไง ไหนว่าสิ่งนี้มันชำระไปแล้วไง ถ้ามันเกิดขึ้นมา เนี่ย เราวิปัสสนาไป บางทีมันสงบตัวลงจนเหมือนว่ามันไม่มีนะ ถ้าไม่มีเหตุไม่มีผลเราก็ต้องต่อสู้มัน ยกขึ้นมาตั้งขึ้นมาแล้ว

วิปัสสนาไปจนถึงที่สุดนะ มันจะทำลายกัน มันจะทำลายนะ กลืนตัวขึ้นมาทำลายออกไป ใจนี้จะหลุดออกไป

ถ้าวิปัสสนานามธรรมเหมือนกัน เห็นสภาวะของขันธ์อันละเอียด กายกับจิตนี้แยกออกจากกัน พอแยกออกจากกัน เนี่ย ขาดออกไป สิ่งที่ขาด เนี่ย ผ่านทุกข์ จะต้องผ่านเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป แล้วเวิ้งว้างมาก เพราะอะไร เพราะแต่เดิมขันธ์กับจิตมันสะเทือนกัน สิ่งที่ขันธ์กับจิตมันสะเทือนกันนี้ มันจับต้องกัน มันสะเทือนกัน เราจับต้องแล้ว เราวิปัสสนามามันเป็นอนาคามิผล สิ่งที่เป็นอนาคามิผลนี่ เราต้องหมั่นฝึกหมั่นซ้อมเพราะขั้นนี้มันมี ๕ ขั้น เวลาเราซ้อมตรงนี้ไปนี่ เราจับแล้ววิปัสสนาไป

มันจับได้ วิปัสสนาไปมันก็ปล่อยๆ จนเราเข้าใจมันรวมใหญ่นะ จิตนี้ปล่อยหมดเลยนะ เป็นชั้นละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไปจนปล่อยหมด ปล่อยจนเป็นความว่างหมดเลย ไม่มีเลย เนี่ย ผู้ที่ไม่มีเรือนจะติดตรงนี้ เพราะอะไร เพราะเราเข้าใจว่าอันนี้เป็นอรหัตตมรรค อรหัตตผล การฝึกซ้อมนี้เราเข้าใจว่ามันเป็นอย่างนั้น แล้วติด ติดจริงๆ เพราะเราเทียบพระไตรปิฎกเราก็ต้องติดอย่างนั้น จนกว่าครูบาอาจารย์ท่านจะชี้นำ หรือเราพยายามใคร่ครวญของเรา เราใคร่ครวญของเรานะ มันจะเศร้าหมอง มันจะผ่องใส ตัวอวิชชา ตัวพลังงาน พลังงานตัวนี้ มันจะเศร้าหมองมันจะผ่องใส ถ้าถึงจริงๆ ก็คือว่าตัวอาลัยอาวรณ์ สิ่งนี้มันอาลัยอาวรณ์ ไม่ใช่ทุกข์นะ ความเป็นขันธ์เห็นไหม เวทนาเราเกิดขึ้นมาเราถึงรู้ เพราะเวทนาอันนี้มันกระเทือนจิต มันเป็นเวทนา อย่างเช่น กามราคะ เนี่ย มันมีความต้องการของมัน มันเป็นกามในตัวของมันเอง มันมีตัวมันเอง เราก็รู้ตัวของมันเอง

แต่นี้มันไม่ใช่ขันธ์น่ะ มันเป็นอวิชชา มันไม่ใช่ทุกข์ในขันธ์ มันเป็นความอาลัยอาวรณ์ สิ่งที่อาลัยอาวรณ์มันเท่ากับความเฉาความเศร้าหมองความผ่องใส จิตนี้ผ่องใสจะติดสภาวะแบบนี้ไปนาน จนกว่าเมื่อเราใคร่ครวญนะ เนี่ย มันถึงได้ อรหัตตมรรค นี้สำคัญมาก ถ้าเกิดอรหัตตมรรค คือเราเกิดการทวนกระแส สิ่งที่ทวนกระแสเข้าไป เนี่ยมันไม่ใช่สิ่งที่กระทบกระเทือนกัน มันเป็นเพราะตัวของอวิชชานั้น มันก็เป็นสิ่งที่ผ่องใสอยู่แล้ว ตัวจิตที่ผ่องใส แล้วสิ่งที่ผ่องใสมันจะทวนกระแสได้อย่างไร ในเมื่อทวนกระแสตัวมันเอง เริ่มต้นจากขันธ์กับจิตนี้ มันทวนกระแสเข้าไป เนี่ย มันยังเห็น เรายังจับต้องมันสะเทือนกัน มันสะเทือนกันมันมีความรู้สึกต่อกันได้ แต่อย่างนี้มันไม่มีการกระเทือนกัน มันเป็นตัวของมันเอง แล้วสิ่งนี้จะต้องให้มันย้อนกลับ

ถึงว่าต้องเป็นสติร้อยเปอร์เซ็นต์ สมาธิร้อยเปอร์เซ็นต์ อรหัตตมรรคนี้ สมบูรณ์ร้อยเปอร์เซ็นต์ ทั้งหมดทุกอย่างต้องร้อยเปอร์เซ็นต์ ต้องละเอียดอ่อนมาก จนถึงกับเป็นปัญญาญาณ สิ่งที่เป็นญาณเป็นอัตโนมัติในตัวมันเอง เครื่องอัตโนมัติมันสะเทือนในอัตโนมัติมันถึงจะเคลื่อนไหว อันนี้ก็เหมือนกัน มันจะเป็นเหมือนอัตโนมัติ แต่ถ้าเป็นอัตโนมัติ มันต้องรู้ตัวมันเองซิ นี่มันเป็นอวิชชา ถ้ามันเป็นอวิชชา มันจะไม่รับรู้ตัวมันเอง เราถึงไม่เห็นตัวมัน

ถ้ามันเป็นอัตโนมัติ มันต้องสะเทือนตัวมันเอง แต่มันเปรียบเหมือนกับอัตโนมัติ ถ้าจะเปรียบเหมือนอัตโนมัติ เพราะมันเกิดอรหัตตมรรค สิ่งที่เกิดอรหัตตมรรค มันจะต้องย้อนกลับเข้าไป เกิดสิ่งนี้เข้าไปแล้วย้อนกลับเข้าไป ถึงจับต้องสิ่งนี้ได้ ถ้าจับต้องสิ่งนี้ได้ เนี่ย ญาณอันนั้น ญาณของปัญญาญาณ มันจะละเอียดอ่อนนะ การใคร่ครวญนี้ก็กระเทือน

กระเพื่อม เราเคยเจอ อุทธัจจกุกกุจจะ คือปุถุชนที่ว่ามี ความฟุ้งซ่าน ความคิดมาก

แต่อันนี้มันเป็นอุทธัจจะ มันเป็นสังโยชน์เบื้องบน อุทธัจจะไม่ใช่อุทธัจจกุกกุจจะ มันจะกระเทือนไม่ได้เลย ความเป็นปัญญามันสะเทือนสิ่งนี้ มันถึงเข้าไปจับต้องสิ่งนี้ไม่ได้ มันถึงเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนมาก ใคร่ครวญกับทางนั้น จนทำลายตัวนี้

สิ่งนี้ผ่านทุกข์มาตลอด เวลาผ่านทุกข์ขึ้นมา เราต้องผ่านขึ้นมาเป็นชั้นขึ้นมา สิ่งที่ผ่านทุกข์คือตัวหัวใจ คือตัวจิตมันวิปัสสนาแล้ว มันปล่อยวางธาตุปล่อยวางขันธ์ แล้วมันก็รับประโยชน์ของมันเข้ามา สะสมตัวมันขึ้นมาจนเข้ามาเป็นตัวของมันเองจนถึงข้อมูลเดิม สิ่งนี้ถ้าวิปัสสนาเข้าไป เรื่องภพเรื่องชาติมันจะเปิดเผยกันตรงนี้ทั้งหมดเลย ถ้าคนรู้อดีตชาติจะรู้ต่างๆ รื้อค้นจากตรงนี้

ถึงว่าเป็นตำราเล่มใหญ่ ตำราเล่มใหญ่นี้ส่งทอดออกมา จนกว่าเราจะใคร่ครวญเข้ามา เราศึกษาด้วยปัญญาแล้วเราก้าวเดินตามปัญญาของเราเข้าไป ชำระธาตุชำระขันธ์เข้าไปเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป จนถึงตัวตำราเล่มใหญ่ จนถึงตัวตำราแล้วเกิดเป็นอรหัตตมรรค จนเกิดเป็นญาณโดยอัตโนมัติจากภายในนี้ ตัวตำรานั้นตำราเล่มใหญ่นั้นมันเกิดพลังงานตัวนั้นย้อนกลับเข้าไป แล้วใคร่ครวญจนถึงกับว่ามันเผาไหม้ ตำราเล่มนั้น ผู้ที่ผ่านทุกข์มาก็ต้องทำลายมัน

เวลาเราพิจารณาเข้ามา ตัวนี้ผ่านทุกข์ มีความสุขความพอใจสุขมาก สุขมาก สุขเพราะใจตัวรับรู้เป็นความสุขขึ้นไป เป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป แล้วก็สุขอย่างนั้น สุขนี้มันยังสื่อความหมายขึ้นได้ ถึงเวลาทำลายแล้ว เนี่ย เป็นที่สิ้นสุดของการประพฤติปฏิบัติ ตัวที่ว่าผ่านมาทั้งหมดผ่านทุกข์ต้องทำลายตัวมันเองจนถึงที่สุดเลย

ผ่านทุกข์ พ้นทุกข์ ผ่านจากทุกข์มา ผู้ที่ผ่านทุกข์มา ผ่านทุกข์ก็ปล่อยวางทุกข์เป็นชั้นเป็นตอน เข้ามาแล้ว พ้นออกไปจากทุกข์ทั้งหมดเลย ผ่านทุกข์แล้ว พ้นทุกข์ออกไปจาก อวิชชา ปัจจยา สังขารา อวิชชาคือตัวมันเองไม่รู้ตัวมันเอง ถึงเป็นจิตปฏิสนธิ จิตปฏิสนธิตัวนี้ เวลามันเป็นกิเลส มันถึงพาเกิดพาตาย เกิดตายขึ้นมาแต่ละภพแต่ละชาติ มันถึงได้สถานะของภพชาตินั้น

เกิดบนสวรรค์เป็นเทวดาก็ว่าเป็นเทวดาชาติหนึ่งก็ตายไปก็สะสมไปเกิดเป็นมนุษย์เกิดเป็นต่างๆ ก็เกิดตาย เกิดตาย จิตตัวนี้เกิด เห็นไหม ถ้าไม่ทำลายตำราเล่มใหญ่นี้ ก็ต้องเกิดบนพรหม เกิดแน่นอน เพราะมันไม่มีขันธ์ ทำลายขันธ์แล้ว ถ้ามีขันธ์อยู่ เนี่ย ตัวขันธ์นี้มันทำให้เกิดเป็นเทวดา เกิดเป็นมนุษย์ แต่ทำลายขันธ์แล้วมันถึงเกิดเป็นพรหม ถึงตัวพรหมตัวที่เป็นจิต ปฏิสนธิจิตนี้ก็ต้องทำลายมัน พอทำลาย เนี่ย ผู้ที่ผ่านทุกข์ ผู้นี้พ้นทุกข์ พอพ้นออกไปจากทุกข์ทั้งหมดแล้ว นี้คือผลงานของการที่ว่าเราเกิดมาแสนทุกข์แสนยาก เวลาเกิดมา เนี่ย แสนทุกข์แสนยาก เกิดมาในเรื่องของวัฏฏะ มันเป็นการเกิดมาแสนทุกข์แสนยาก แต่เป็นการสร้างคุณงามความดี การสร้างมัคคอริยสัจจัง สร้างบุญกุศลไง เกิดเพื่อจะทำลายการเกิด ไม่ใช่เกิดมาเพื่อสะสมการเกิด การเกิดของโลกเขาเกิดมาเพื่อสะสมการเกิด เพื่อแสวงหา เพื่อต้องการ เพื่อการแสวงหาเพื่อความสมใจ

ถ้าใจมันสมใจ เห็นไหม แสวงหาสิ่งใดแล้วสะสมไปที่ใจ ใจนั้นพอใจสะสมให้เกิดทิฏฐิมานะ เกิดความพอใจ เกิดความยึดมั่นถือมั่นความสำเร็จของตัว เนี่ย เกิดเพื่อสะสมชาติต่อไป ไม่ทำลาย เราเกิดเหมือนกัน ถึงจะทุกข์จะยากก็ต้องยอมรับสิ่งที่เกิด เวลาทำลายไปแล้ว

ภารา หเว ปัญจักขันธา ขันธ์นี้เป็นสิ่งที่มีอยู่ มันยังแสดงอาการอยู่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาป่วยพระองค์ให้หมอชีวกรักษา ทุกข์ของธาตุขันธ์ ยังสะเทือนอยู่ เพราะสิ่งนี้เป็นธาตุขันธ์รับรู้อยู่ แต่หัวใจไม่มีทุกข์เลย ขันธ์นี้เป็นเวทนา สิ่งนี้เป็นเวทนามันก็หยาบเกินไปแล้ว แล้วมันปล่อยขันธ์ทั้งหมดแล้วมันเป็นตัวจิต แล้วก็ทำลายจิต

แล้วมันจะเข้าไปทำให้สิ่งใดทุกข์ แต่มันรับรู้ไง รับรู้เพราะอะไร เพราะสติสัมปชัญญะมันพร้อม เวลาธาตุขันธ์มันเป็นอะไร ก็เยียวยามันไปตามธรรมชาติ ครูบาอาจารย์นะ หลวงปู่แหวนท่านอยู่ในป่า ท่านสละทิ้งเลย เวลาท่านอยู่ในป่าเจ็บไข้ได้ป่วย ท่านสละแล้วท่านไม่รักษา จนครูบาอาจารย์ไปพบเข้า ถึงได้นำท่านออกมารักษา ท่านไม่เดือดร้อนหรอก แต่ถ้าเพื่อเป็นผลประโยชน์ของโลก เนี่ย ก็รักษาเยียวยาธาตุขันธ์ไป เพื่อประโยชน์ของโลกกับใจดวงนั้น ตักน้ำใส่ตุ่มน้ำก็ต้องเต็มตุ่ม อาหารใส่ปากไปมันก็เหมือนบำรุงธาตุขันธ์ ธาตุขันธ์นี้เหมือนกับตุ่มใบหนึ่ง เราตักน้ำใส่ไปเพื่อบำรุงธาตุขันธ์ไว้ เท่านั้นเอง

แต่หัวใจมันพ้นออกไปแล้วจากการหลุดพ้น เห็นไหม จากผ่านทุกข์จนพ้นทุกข์ สติสัมปชัญญะพร้อมกับใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะไปลังเลสงสัยสิ่งใด จะไม่ลังเลสงสัยสิ่งใดๆ เลย สติพร้อมสมบูรณ์แล้วสุขก็สมบูรณ์กับใจดวงนั้น เนี่ย มันผ่านมาเป็นขั้นเป็นตอน วิปัสสนามันเป็นอย่างนั้น ถึงว่าเราเกิดมาเราสร้างกุศลขึ้นมา เกิดมาเหมือนกัน มีธาตุมีขันธ์เหมือนกัน มีหัวใจเหมือนกัน แต่หัวใจนี้มันต้องยกขึ้นวิปัสสนาเราแก้กิเลส แก้เรื่องของใจ เนี่ย งานของใจ งานของโลกเขา ก็ใช้หัวใจคิดเหมือนกัน ผู้บริหารก็ใช้ปัญญานี้คิด แต่คิดเรื่องโลก มันก็ใช้ประโยชน์ทางโลกทั้งๆ ที่ใช้ใจเหมือนกันนะ ใช้ขันธ์ ๕ ใช้สัญญา ใช้สมอง มันเป็นแรงงานใจออกไปข้างนอก

แต่วิปัสสนานี้เป็นแรงงานใจ ทวนกระแสแล้วพอวิปัสสนาเข้ามาถึงเห็นว่าไม่ใช่ปัญญาทางสมอง ปัญญาทางสมองนี้เป็นปัญญาจำ สิ่งที่เป็นสมองนี้เป็นประสาท ประสาทนี้ควบคุมร่างกายแล้วอาศัยสิ่งนี้คิดด้วย มันถึงคิดได้แค่ขอบเขตของมัน ขอบเขตของขันธ์ นักโทษอยู่ในเรือนจำ คิดได้แต่แค่สัญญาความจำของตัวเท่านั้น ในขอบเขตของมันคือว่าเราศึกษาเล่าเรียนกันมาขนาดไหน **สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา** จินตนาการไปก็อยู่ขอบเขตของมัน มันถึงไม่ใช่แรงงานใจ

วิปัสสนาเข้ามา เวลาปัญญาเริ่มต้น มันก็เป็นปัญญาอบรมสมาธิเข้ามา มันก็เป็นปัญญาสมองนี้แหละ แต่มันย้อนกลับเข้าไปถึงปัญญาจากภายใน มันจะเห็นภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากใจ แรงงานใจที่วิปัสสนาขึ้นมาเนี่ย วิปัสสนาจากการทวนกระแสเข้ามา อันนี้เป็นมรรคเกิดมาทุกข์ยาก ทุกข์ยากเพื่อจะพ้นจากทุกข์ ไม่ใช่ทุกข์เพื่อจะสะสมทุกข์ โลกนี้เกิดมาก็อยู่อย่างนั้นตลอดไป เกิดมาก็ทุกข์อยู่อย่างนั้น แต่เขาไม่มีสติ เขาไม่ตื่นตัว เขาไม่รับรู้

แต่เราตื่นตัว เราฟังธรรมมันถึงสะเทือนใจ ผู้ที่ฟังธรรมนะเวลาครูบาอาจารย์เทศน์ หรือเราอ่านหนังสือธรรมะ แล้วมันเกิดอาการขนลุกขนพอง มันสะเทือนหัวใจ นั่นแหละมีอำนาจวาสนา มันจะทำให้เราพยายามค้นคว้าของเราขึ้นมา ตั้งสติสัมปชัญญะ เนี่ย ฟังธรรมแล้วมันเข้าถึงใจ ถ้าเราชินชา เห็นไหม เราฟังทุกวัน ทุกวัน แต่ใจมันด้านใจมันไม่ยอมรับรู้ ใจมันด้านเพราะมันมีกิเลส กิเลสนี้มันทำให้ด้านด้านกันไปหมด

แต่ถ้าเป็นสภาวธรรม เนี่ย กิเลสมันต้องสงบตัวลง สงบตัวลงโดยสัจจะ โดยความจริง ความจริงเป็นแบบนั้น สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้น

เป็นธรรมดา มันก็เป็นอย่างนั้น กิเลสมันก็เป็นอย่างนั้น กินตัวมันเองตลอดนะ เกิดดับ เกิดดับอย่างนั้น ภพชาติมันกลืนกินตัวมันตลอด แต่เพราะไม่มีผู้เห็น เพราะไม่มีตัวผ่าน ไม่มีผู้ถึง ไม่มีผู้รู้เข้าไปวิปัสสนา เราถึงต้องทำสัมมาสมาธิ ทำสัมมาสมาธิ เพื่อจะมารู้ตัวนี้

พอไปรู้ไปเห็นเข้า เนี่ย ผู้วิปัสสนา มันเกิดดับอยู่แล้ว มันเป็น สัพเพ ธัมมา อนัตตา อยู่แล้ว มันเป็นอนิจจังอยู่แล้ว แต่เพราะว่าเราไม่เห็นจริงเท่านั้นเอง เนี่ย เราศึกษาธรรมเราถึงว่าเราก็รู้ ทุกคนก็รู้ เกิดแล้วต้องตาย ตายทุกคน แต่ทำไมมันไม่สลดใจล่ะ มันไม่สลดใจ แต่ถ้าวันไหนจะตายขึ้นมา เนี่ย มันก็ตายไปพร้อมกับความยึดอีก

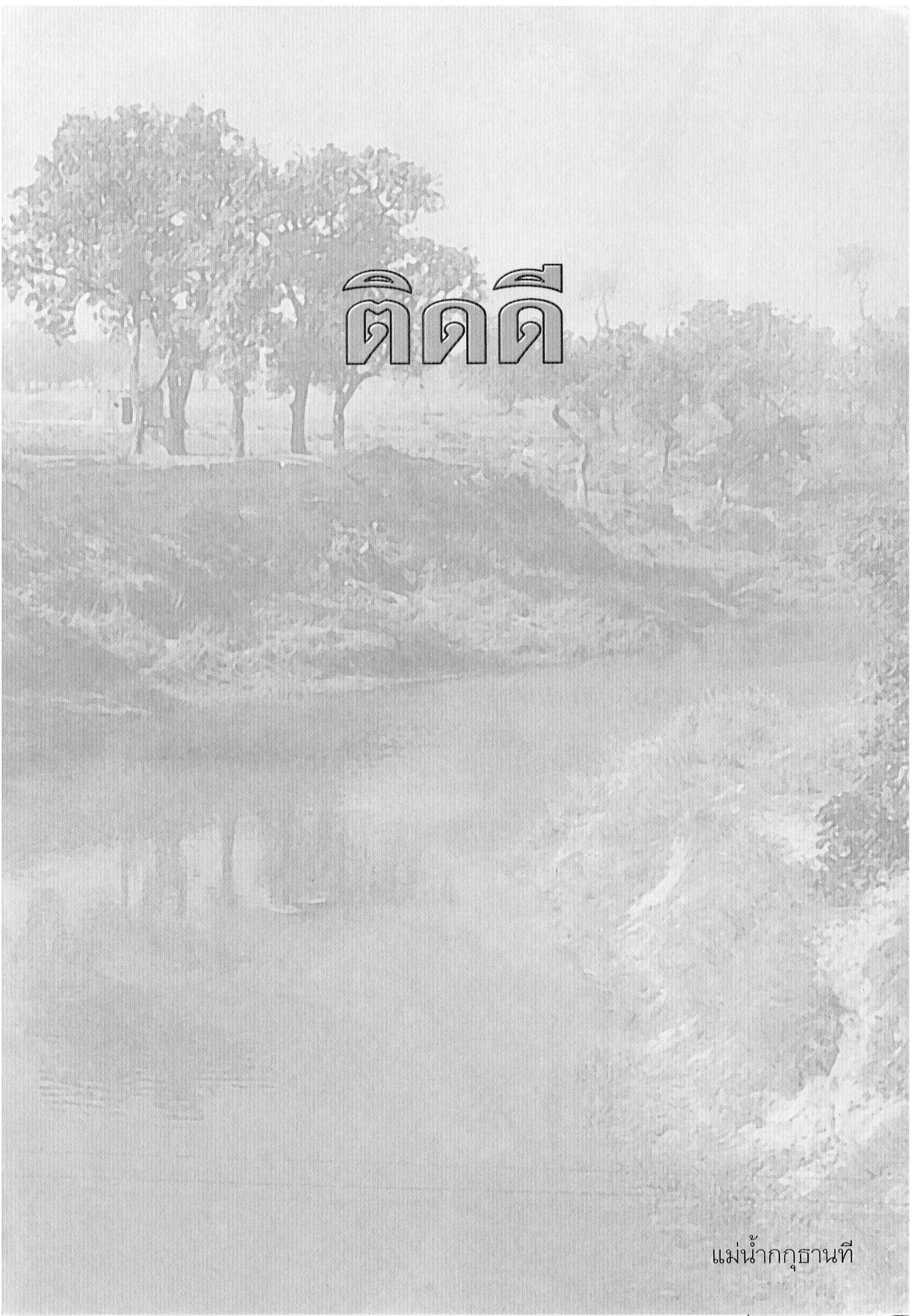
แต่เวลาพระอรหันต์ตาย ไม่มีความยึดเลย เพราะอะไร เพราะกิเลสมันตายแล้ว มันตายตั้งแต่วันที่ว่า สมุจเฉทปหาน นั่นน่ะ แล้วรู้กำหนดเวลา ผู้ที่รู้ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ จะต้องรู้ตลอดเวลาว่าเราผ่านตรงไหน เรารู้ตรงไหน เพียงแต่สื่อ กับครูบาอาจารย์ สื่อเพื่อให้เป็น ธัมมสากัจฉา เอตัมมังคะละมุตตมัง เท่านั้น ไม่ใช่ให้ใครรับประกันใครได้หรอก ความบริสุทธิ์นั้นเกิดจากบุคคลนั้น ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ใครบริสุทธิ์ บริสุทธิ์แค่ไหน มันก็เป็นของผู้ที่ประพฤติปฏิบัตินั้น ไม่มีใครทำหรือพยากรณ์หรือสั่งให้เป็นไป มันเป็นไปไม่ได้ เวลาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ ไปให้พระพุทธเจ้าพยากรณ์ เนี่ย ถ้าเป็นประโยชน์ พระองค์ท่านจะพยากรณ์ ถ้าไม่เป็นประโยชน์ พระองค์ท่านจะไม่พยากรณ์เพราะอะไร เพราะมันเป็นจริงในใจดวงนั้น ทำไมต้องให้ท่านพยากรณ์ ท่านจะพยากรณ์หรือไม่พยากรณ์ก็เป็นใจดวงนั้น

สมัยพุทธกาล มีพระองค์หนึ่งท่านสงบเสงี่ยมมากมีความเรียบร้อยมาก มีคนไปกราบทูลพระพุทธเจ้าว่า พระองค์นี้เป็นพระอรหันต์

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสว่าไม่ใช่หรอก นั่นมันเป็นกิริยาของเขาเป็นอย่างนั้น เวลาจะพูดนะ นิมนต์พระองค์นั้นมาด้วย แล้วพระองค์ก็เทศน์ต่อหน้าว่าเมื่อชาติที่แล้ว ชาติก่อน เนี่ย พระองค์นี้เคยเกิดเป็นเสือมาก่อน เวลานอนเนี่ย มันจะต้องอยู่ในถ้ำของมัน เห็นไหม เวลานอนมันนอนแบบมีสติ แล้วเวลามันจะออกหาเหยื่อ มันมีสติที่มั่นคงมาก สามารถเฝ้ารอเหยื่อได้เป็นเวลานาน แล้วมันจะได้เหยื่อ เนี่ย เพราะมันมีสติขนาดนั้น เขาถึงมีกิริยามารยาทเรียบร้อย ความเรียบร้อยของเขา ไม่ใช่พระอรหันต์หรอก แต่คนเข้าใจว่าท่านเป็นพระอรหันต์ เพียงแต่ไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าอยู่ถึงพยากรณ์ได้ รู้ความเป็นจริง ถึงได้รู้ว่าท่านไม่ใช่พระอรหันต์ แต่หลังจากฟังเทศน์วันนั้นแล้วท่านถึงได้เป็นพระอรหันต์ขึ้นมา

เนี่ย มันเกิดขึ้นมาจากใจ แรงงานใจคือแรงงานทวนกระแสของเรา เราต้องสร้างขึ้นมา จะทุกข์จะยากก็ต้องยอมทน ทนเพื่อเอาสมบัติ เอาอริยทรัพย์ เอาทรัพย์จากภายใน โลกเขาตื่นทรัพย์ภายนอก เขาหาอยู่หากินของเขา เขาว่าสิ่งนั้นจะเป็นสมบัติของเขา แต่เขาจะไม่ประสบความสุขจริงหรอก เราพยายามหาทางออก แล้วเราต้องพยายามประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามันจะทุกข์มันจะยาก เราก็ทนเพื่อจะหาอริยทรัพย์ เพื่อหาสมบัติจริงของเราขึ้นมาแล้วมันจะสมประโยชน์กับผู้ที่ประพฤติปฏิบัติสมตามความเป็นจริง เอวัง.

ติดดี

แม่น้ำกกุธานที

...งานของเราคืองานรื้อภพถอนชาติ งานของเราคือการชำระการเกิด มันเกิดมาจากไหน เพราะมันมี อวิชชา ปัจจยาสังขารา สิ่งที่เป็นอวิชชานี้มันเป็นยางเหนียว ยางเหนียวในหัวใจของเรา มันพาให้เกิดทุกภพทุกชาติ แล้วจนชาติปัจจุบันนี้มันมีบุญกุศลมาก เพราะเราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นมนุษย์แล้วเกิดมาพบพระพุทธศาสนาด้วย แล้วได้ออกประพฤติปฏิบัติ ได้ออกบวชด้วย...

ติดดี

แสดง ณ วัดสันติธรรมาราม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันที่ ๒๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

ตั้งใจ ตั้งใจฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงสร้างเป็นพุทธภูมิ พุทธภูมิที่พระองค์ทรงสะสมมา สร้างบุญญาธิการมามหาศาล ถึงจะพบธรรม เจอธรรมแล้วยังคิดว่าจะสั่งสอนใครได้ มันลึกซึ้งมันละเอียดอ่อนเข้าถึงได้ยากมาก แต่พวกเราเป็นผู้ที่มีความศรัทธามีความเชื่อ เราเชื่อธรรมขององค์สมเด็จสัมมาสัมพุทธเจ้า เราถึงได้มาประพฤติปฏิบัติ เราถึงได้ออกบวช เราบวชมาเพื่อจะเข้าถึงธรรม เราจะเข้าถึงธรรมได้ต้องมีสติสัมปชัญญะ

ทุกข์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาในโลกนี้ สิ่งนี้เกิดขึ้นมาเพราะการเกิดเท่านั้น อย่าหลงประเด็น ถ้าเราหลงประเด็นไป เราออกไปนอกประเด็นแล้วจะทำให้เราเนิ่นช้า การประพฤติปฏิบัติของเราจะเนิ่นช้าออกไป เรื่องของโลกเป็นสิ่งที่อยู่อาศัยเท่านั้น ปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัยนี้เป็นที่อาศัยให้เรามีชีวิตอยู่ เรามีชีวิตอยู่แล้วเราจะบำเพ็ญเพียรไป ถ้าเราได้บำเพ็ญเพียรเข้าถึงใจ นั่นคือเป้าหมาย เรามีเป้าหมายแล้ว เราพยายามยึดเป้าหมายของเราไว้ ถ้าเรายึดเป้าหมายของเราไว้ได้ การประพฤติปฏิบัติเราจะตรงต่อธรรม ตรงต่อธรรมก็คือตรงต่อหัวใจของเรา การแสดงออกมาจากหัวใจของเรานั้น คือกิเลสมันแสดงออกมาด้วย สิ่งที่

แสดงออกมาจากหัวใจนั้น มันแสดงออกมามันเบียดเบียนตน เบียดเบียนร่างกายของเรา เวลาคนมีความคิด เห็นไหม มีความโกรธขึ้นมาเนี่ย มันจะทำให้เลือดสูบฉีด มันจะเบียดเบียนตนก่อนแล้วมันก็ไปเบียดเบียนผู้อื่น ฉะนั้นถ้าว่ามันเบียดเบียนผู้อื่น มันเป็นสิ่งที่หยาบเกินไปแล้ว

เราต้องย้อนกลับมาดูตรงนี้ ตรงที่มันเกิดขึ้นมา ถ้ามีสติเราจะจับสิ่งนี้ได้ จับอาการของใจ ความโกรธความคิดของเรานี้ เราจะต้องจับได้ก่อนเพื่อนเลย เรารู้สึกขึ้นมา แต่เพราะเราพลั้งเผลอ เราไม่มีสติ เราถึงไม่เห็นสิ่งที่เป็นประโยชน์กับเรา สิ่งนี้จะเป็นประโยชน์กับเรามาก เป็นสมบัติมหาศาลเลย เพราะตัวนี้คือตัวกิเลสที่มันแสดงตัว กิเลสมันแสดงตัวในหัวใจของเรา แล้วมันมีอำนาจเหนือเรา มันกดขี่ข่มเหงเราตลอดไป แล้วเราไม่เอาสิ่งนี้มาเป็นเครื่องกำจัดมัน เราไม่มีสติสัมปชัญญะดูโทษของมัน ถ้าเราเห็นโทษของมัน มันจะเบียดเบียนหัวใจของเราไม่ได้ ถ้าไม่ให้มันเบียดเบียนเรา เนี่ย เราจะเข้าถึงธรรม จะเข้าถึงธรรมความจริง สิ่งที่เป็นความจริงเป็นคุณงามความดี ความดีของเราจะเกิดขึ้นมานั้นคือ มัคคอริยสัจจัง สิ่งที่เป็นมรรค ธรรมฝ่ายเหตุ

สิ่งที่เป็นเหตุ มรรค แล้วเกิดผล เห็นไหม ฝ่ายเหตุแล้วจะเกิดผลขึ้นมาจากหัวใจของเรา เกิดจากหัวใจของเรานี้ ตัวนี้ตัวเริ่มต้นของความทุกข์ เพราะมีการเกิด เราเกิดขึ้นมาแล้วคือความทุกข์ทั้งหมดเลย เพราะมีชาติ เห็นไหม ชาติความเกิดมันต้องชรามันต้องแก่โดยเนื้อหาสาระของมัน สิ่งนี้แปรสภาพไปตามธรรมชาติของมัน เกิดมาแล้วต้องตายทั้งหมด การที่เกิดมาต้องตายทั้งหมดแล้วก็รับภาระ รับภาระสะสมลงไปที่ใจ สร้างคุณงามความดีบุญกุศลสร้างบาปอกุศล นั้นเป็นเรื่องที่ทำให้ใจนี้ต้องหมุนเวียนไปตามอำนาจของความดีและความชั่ว สิ่งที่

เป็นความดีและความชั่วเราต้องปลดเปลื้อง เนี่ย มันเป็นฝ่ายเหตุ เราอย่าไปติดมัน

ถ้าเราติดดี เราติดดี เห็นไหม เราก็ต้องสร้างคุณงามความดีแล้ว เราก็ติดมัน พอเราติดมันเราไปไม่ได้เลย เราต้องไม่ติดดี ปล่อยให้คุณงามความดีนี้เป็นทางผ่าน เราต้องผ่านสิ่งนี้ทั้งหมด สิ่งที่เป็นบุญ ความดี เป็นความดีแน่นอน เป็นความดี เป็นกุศลทำให้เราเกิดบนสวรรค์ ทำให้เราเกิดคุณงามความดี ทำให้เรามีความสุข เราได้ทำดีแล้วเราอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้อื่น เรายังอุทิศส่วนนี้ได้ สัตว์โลกยังต้องการสิ่งนี้ สัตว์ต่างๆที่เขาทำคุณงามความดีไม่ได้ เขารอเราแผ่กุศล สิ่งที่เป็นกุศล เป็นคุณงามความดีของเรา เราแผ่ไปเพื่อสัตว์โลก สัตว์โลกจะได้รับสิ่งนี้ เป็นประโยชน์กับเขา

แต่ถ้าเราติด เราติดในคุณงามความดีของเรา จะทำให้เราเป็นทุกข์ เพราะพอเราติดแล้ว เนี่ย สิ่งนั้นคือกิเลส มันไปไม่ได้ มันจะเคลื่อนไปไม่ได้ เราต้องเคลื่อนไปข้างหน้า ความดีนี้เป็นทางผ่าน ความดีนี้เป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความดีเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ มันมีความพอใจ มันมีความสุข ความดีเป็นความสุข ถ้าเราสร้างสมคุณงามความดีของเราขึ้นมาเราจะมีความอบอุ่นใจ ถ้าใจเราอบอุ่นใจคนข้างๆเราก็มีความอบอุ่นไปด้วย ถ้าเรามีความอบอุ่น เนี่ย หมู่คณะจะอยู่ด้วยความร่มเย็น

แต่เพราะทุกคนมีกิเลส ทุกคนมีกิเลสในหัวใจ เราต้องให้อภัยกัน เราให้อภัยกันแล้ว จะอยู่กันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข จะร่มเย็นเป็นสุข ถ้าเราให้อภัยกัน กิเลสมันมีอยู่ทุกดวงใจ การแสดงออกมานั้น มันก็ต้องเป็นสิ่งที่กิเลสแสดงออกมา แล้วเราไปยึดกิเลสของคนอื่น เราเป็นทุกข์ไหม เราต่างหากเป็นผู้ทุกข์นะ เราเป็นทุกข์ สิ่งที่เขา

แสดงออกมาเขาไม่รู้นั้นเป็นเรื่องของเขา มันเผาใจดวงนั้นอยู่แล้ว แต่ถ้าเป็นคุณงามความดีของเขา เราก็สรรเสริญ เราก็อนุโมทนา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงสอนให้ค้นคว้าในหัวใจของเรา ใจของเรา เรายังไม่เห็น ใจของเรา เรายังหาไม่เจอ ถ้าเราหาใจของเราไม่เจอ เราจะแก้ไขสิ่งใด ถ้าเราหาใจของเราเจอ เราต้องทำสัมมาสมาธิได้ เราต้องทำจิตของเราให้สงบได้ มันจะเป็นงานอันประเสริฐ งานของเราคืองานรื้อภพถอนชาติ งานของเราคือการชำระการเกิด มันเกิดมาจากไหน เพราะมันมี อวิชชา ปัจจยา สังขารา สิ่งที่เป็นอวิชชานี้มันเป็นยางเหนียว ยางเหนียวในหัวใจของเรา มันพาให้เกิดทุกภพทุกชาติ แล้วจนชาติปัจจุบันนี้มันมีบุญกุศลมาก เพราะเราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นมนุษย์แล้วเกิดมาพบพระพุทธศาสนาด้วย แล้วได้ออกประพฤติปฏิบัติ ได้ออกบวชด้วย

การบวช เห็นไหม อุปัชฌาย์ จะต้องบอกกรรมฐาน ๕ ให้หมดเลย เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี้มันอยู่ที่ใคร มันอยู่ที่ตัวของเรา มันอยู่กับเราแล้วเราต้องพยายามทำสิ่งนี้ให้เป็นประโยชน์ขึ้นมา มันอยู่ใกล้ตัวเรา มันขับเคลื่อนไปกับเรา เรานอน ก็นอนอยู่กับเรา กินอยู่กับเรา เรากินเรานอนอยู่กับธาตุขันธ์ทั้งหมด เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี้ เกิดมาตั้งแต่เด็กมันก็มีอยู่แล้ว แล้วมันก็เจริญเติบโตมาเป็นผู้ใหญ่ แล้วมันก็จะแก่ชราคร่ำคร่าไป แล้วเราก็ต้องตายไปชาติหนึ่ง ถ้าเราไม่รื้อค้นตรงนี้ขึ้นมา สิ่งต่างๆ เป็นเครื่องอยู่อาศัย ความเป็นเครื่องอยู่อาศัยถ้ายึดขึ้นมาแล้วมันจะเป็นปัญหามีความขัดแย้ง

สัตว์โลกเป็นสัตว์สังคม อยู่คนเดียวก็ไม่ได้ต้องอยู่กับสังคม เห็นไหม เรามีกฎหมายมันก็พยายามจะแหกกฎหมายกัน อันนั้นเป็นเรื่อง

ของกิเลส ที่ว่ามันพยายามเอาเปรียบกัน จะกดขี่ข่มเหงกัน นั่นเป็นเรื่องของกิเลส ถ้ามันเป็นสภาวะกรรม เรามีกรรมร่วมกัน เราต้องเกิดมาพบกัน เราต้องมาอยู่อาศัยร่วมกัน สิ่งนี้เป็นกรรมเก่าก็ได้ เป็นกรรมปัจจุบันก็ได้

แล้วกรรมอนาคตจะเกิดจากปัจจุบันนี้ ที่เราสร้างสมกันไป มันจะต้องขับเคลื่อนไปโดยธรรมชาติของมัน มันจะต้องให้ผลกับใจดวงนั้นแน่นอน ใจดวงนั้นทำคุณงามความดีมันจะเป็นความดี ถ้าใจดวงนั้นบีบบี้สีไฟกันอยู่ มันจะเป็นกรรม ผลของกรรมนั้นมันจะส่งไปอนาคตแน่นอน ถึงต้องให้อภัยกัน ถ้าให้อภัยแล้วมันจะจบสิ้นหมดเวรหมดกรรมสำหรับใจเรา สำหรับใจของเขานั้นเป็นเรื่องของเขา ความดีของเขามีนะ อยู่ด้วยกัน เนี่ย เขาสร้างคุณงามความดี บุญของเขาคุณของเขาก็มี เรามองส่วนนั้นแล้วเราสบายใจ มองส่วนที่เป็นคุณงามความดี ส่วนที่ดี ส่วนที่ไม่ดีใจเราก็มี ถ้าใจเรามีเราดูใจเรา ใจของเราก็มีส่วนที่ไม่ดี สิ่งนี้มันควบคุมกันไม่ได้ ถ้าเรามีบุญกุศลเรามีสติ เราควบคุมใจของเราได้ เราทำความสงบของใจเราเข้ามา คุณงามความดีจะเกิดกับใจเรา แล้วเราจะร่มเย็นเป็นสุขนะ การประพฤติปฏิบัติเกิดขึ้นมาจากเรา

พระถ้าไม่ทรงธรรมทรงวินัยจะให้ใครทรง เราเป็นนักรบเราจะรบกับกิเลสของเรา เราต้องมีสติมีสัมปชัญญะ พยายามตั้งตรงนี้เข้า แล้วเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนา สิ่งนี้ขาดไม่ได้ หากขาดความเพียรเราจะไม่ได้ผลที่จะเกิดขึ้นมาจากความเพียรที่ต่อเนื่อง ถ้าความเพียรต่อเนื่องผลประโยชน์จะเกิดขึ้นมาจากใจของเรา

แล้วความเพียรนี้ดูใจของเราก็ได้ ใจของเรานี้ พิจารณาว่ามันไปเกาะติด เกาะอะไร มันไม่พอใจสิ่งใด มันเกาะเกี่ยวกับสิ่งใด สิ่งที่มัน

กระทบกระเทือนกันมา มันเกิดกันมาตั้งแต่เมื่อไรก็ไม่รู้ คิดขึ้นมา มันมีอารมณ์ของมันทุกทีเลยเพราะเหตุใด เพราะกิเลสของเรานี้มันชอบปรุงชอบแต่งสิ่งนี้ สิ่งที่บาดหมางใจมันอยู่ในหัวใจ สิ่งนี้เกิดได้ง่าย แล้วมันขยายแผ่ได้กว้าง พอขยายได้กว้างมันซ้ำเติมหัวใจตลอดไป หัวใจเราจะเป็นเบี้ยล่างของกิเลส แล้วกิเลสจะย่ำยีใจดวงนั้นตลอดไป นั่นเป็นเรื่องของอกุศลเรื่องของกิเลสในหัวใจมันแสดงตัว

แล้วบุญกุศลล่ะ พุทโธ พุทโธ พุทโธ นี้เป็นความเพียรของเรา เป็นบุญกุศลของเรา ถ้าเรายับยั้งได้ พุทโธ พุทโธ นี้ อยู่กับพุทโธมันต้องร่มเย็นเป็นสุขโดยธรรมชาติของมัน จิตนี้ถ้ามีคุณงามความดีเป็นอาหารของใจ มันอบอุ่นนะ เราต้องอบอุ่นในตัวเราเองก่อน คนอื่นเขาจะคิดอย่างไรมันเรื่องของเขา ทุกคนไม่เห็นใจของกันหรอก ใจของเรานี้มันเป็นคุณงามความดีของเรา มันแสดงตัวกับเรา เรานี้รู้ใจของเรา แล้วเทวดารู้นะ เทวดา พรหมนี้รู้ใจของเรา เพราะอะไร เพราะเขามีดวงใจเหมือนกัน เขามองมา เนี่ย เขาจะรู้เลยว่าคนคิดดีคิดชั่ว

พระนาคิตะ เดินจงกรมอยู่ คนเขาไปเที่ยวในงานมหรสพกัน ยังคิดไปนะ เวลาความคิดเกิดขึ้นมาจากใจ คิดว่าเราเป็นคนทุกข์คนยาก เขามีแต่ความสุขความเจริญ เขาไปเที่ยวกันมีความสุขความสำราญของเขา เราเดินจงกรมอยู่ในป่าคนเดียวเป็นความทุกข์ความยาก เนี่ย คิดนะ คิดแล้วก็ตรอมใจ ความคิด คิดแล้วทุกข์ใจอยู่คนเดียว คิดแล้วทุกข์ใจเหยียบย่ำใจของตัวเอง นึกว่าไม่มีใครรู้ไง

เทวดาลอยเหาะมาทางอากาศนะ มาหยุดอยู่ตรงหน้า เตือนสติที่เขากำลังมีความสุขความสำราญกันนั้นน่ะ เขาติดอยู่ในโลก เขาจะต้องเวียนตายเวียนเกิด เหมือนคนที่มีเชื้อโรคเขายังไม่รู้จักว่าเขามีเชื้อโรคเลย

เขาต้องตายต้องเกิดโดยสภาวะแบบนั้น ท่านเดินจงกรมอยู่ ท่านต่างหากที่จะพ้นออกจากโลกได้ ท่านต่างหากที่เป็นผู้วิเศษ มีคุณงามความดี เพราะเดินจงกรมพยายามจะทำลายเชื้อของใจ เนี่ย เตือนสติพระนาคิตะ พระนาคิตะได้สติสัมปชัญญะย้อนกลับเข้ามา จิตนั้นไม่ฟุ้งออกไป ธรรมดาจิตมันฟุ้งออกไป มันคิดออกไปตามกระแสของเขาน่ะ เนี่ย กิเลสมันแสดงตัวในหัวใจ เป็นคุณงามความดีนะ เดินจงกรมอยู่ สักแต่ว่าเดินคิดออกไปเรื่องของคนอื่น นี่ก็เหมือนกัน

ถ้าเราเดินจงกรมอยู่ มันคิดเรื่องของคนอื่น เราก็ต้องพยายามหักห้ามมันด้วยสติ หักห้ามมันด้วยขันติธรรม หักห้ามใจของตัว อันนี้เราต้องเอามาเป็นประโยชน์ ประโยชน์กับเรา เราทำความเพียรมาตลอดมันสงบตัวไหม มันฟุ้งซ่านเพราะเหตุใด เอาสิ่งนี้มาตั้ง แล้ววิตกวิจารมันไป สติของเราจะทัน ทันความคิดของเรานะ

ถ้าสติทันขึ้นมามันจะเริ่มเห็นผล เราดูเขาในแง่ของความดีได้ไหม ความดีของเขา เขาก็มีเหมือนกัน ทุกคนมีความดีทั้งนั้น ต้องสร้างคุณงามความดี มีดีในตัวของทุกคน คนๆ หนึ่งต้องมีดีในแง่หนึ่งแน่นอน แง่ของความผิดพลาดนั้นเป็นเรื่องของเขา เพราะมันเป็นบุญเป็นกรรมของเขา แต่แง่ที่มีความดีขึ้นมา เนี่ย มันอุ่นใจขึ้นมา มันก็พอลงใจ สิ่งที่ลงใจเดี๋ยวมันก็คิดอีก แล้วทำไมเป็นอย่างนั้นล่ะ ทำไมเป็นอย่างอื่นล่ะ ทำไมมีสิ่งที่กระทบกระทั่งเรา อันนั้นก็ต้องปล่อยไป สิ่งนี้มันเกิดขึ้นมาสัตว์สังคมเป็นแบบนี้

โลกนี้มีแต่เหยื่อทั้งนั้นเลย สิ่งที่หลอกให้กิเลสนั้นเกาะเกี่ยว เห็นไหม สรรพสิ่งในโลกนี้ สิ่งใดก็ดีที่คิดว่าเป็นสิ่งที่มีความสุขแล้วจับไป เกาะไปเกิด สิ่งนั้นไม่เป็นประโยชน์กับใจดวงนั้นเลย มันเป็น

ปัจจัย มันเป็นความดีของโลกเขา ความดีของโลกเขาเราติดไม่ได้ ถ้าเราติดดี เราจะเวียนไปในโลกเขา แล้วเราปล่อยสิ่งนั้นไม่ได้ ถ้าเป็นประโยชน์มันก็ประโยชน์โลก มันไม่เป็นประโยชน์ธรรม

สิ่งที่เป็นประโยชน์กับโลก โลกเขาเป็นประโยชน์กัน คนไหนมีปัญญามาก คนไหนบริหารมาก คนไหนทำคุณงามความดีกับโลกมาก คนนั้นเป็นคนดี แต่คนนั้นก็ต้องตายไป ตายไปพร้อมกับความทุกข์ในใจดวงนั้นนะ ใจดวงนั้นจะติดตรงนั้นไป เพราะเขาไม่มีธรรมในหัวใจการประพฤติปฏิบัติ เนี่ย พระนาคิตะได้สติสัมปชัญญะ ประพฤติปฏิบัติคืนนั้นสำเร็จเป็นพระอรหันต์ขึ้นมานะ

นี้ก็เหมือนกัน ถ้าเรามีธรรมในหัวใจเราเตือนเราเองก็ได้ ไม่มีใครเตือนเรา สติสัมปชัญญะนี้เตือนเรา เตือนให้เราย้อนกลับเข้ามาย้อนกลับเข้ามาดู ดูสิ่งที่เกิดขึ้น ไม่ผิดพลาดไปจากประเด็นของมันประเด็นของมัน ชาติปิทุกขา ชาติความเกิดเป็นทุกข์ สิ่งนี้เป็นทุกข์อย่างยิ่ง สิ่งนี้เป็นงานของเรา งานของเราคือการทำลายชาติในหัวใจนี้ทำลายภพในหัวใจนี้ ความคิด คิดมาจากไหน ก็คิดมาจากฐานของใจคิดมาจากภพนี้แหละ ภพของใจนี้สำคัญมาก ภพของใจคือมันเกิดดับหาไม่เจอ เรายืนบนแผ่นดินนี้ เราเดินไปไหนก็ได้เราเดินสบายเลยวิ่งเล่นก็ได้ เพราะมีแผ่นดินรองรับร่างกายเราอยู่

แต่เวลาภพของใจ เห็นไหม เวลามันคิดขึ้นมา เนี่ย มันก็ลอยมาเวลามันดับไปเราก็ไม่เห็นภพ เราจะจับสติขึ้นมา เราจะจับว่าใจอยู่ไหนมันก็จับไม่ได้ เนี่ย ภวาสวะ ภพของใจต่างหาก มันเกิดดับอยู่ที่ใจถ้าเราจับสิ่งนี้ได้เราจะเริ่มทำความสงบของใจเข้ามาได้ จับความรู้สึกจับใจเราให้ได้ ไอ้คิดเนี่ย ใครคิด ไอ้สิ่งที่บาดหมางกันอยู่เนี่ย ใครเป็น

คนบาดหมาง มันกระทบกระเทือนเพราะเหตุใด สติจับมันให้ได้ แล้วก็หาเหตุหาผลในตัวมันเอง มันจะหาเหตุหาผลน่ะ ฟังแทบไม่ทัน มันก็คิดไป มันจะฟุ้งขนาดไหนให้มันฟุ้งไป สติประคองกันไป มีสติไป คิดถูกต้องมันจะหอบเลย เหนื่อยจนหอบขนาดไหน เราก็มีสติ สักวันหนึ่งมันจะเบาตัวลง เบาตัวลงน่ะ มันจะเริ่มเบาลง เบาลง

เบาลงหมายถึงว่ามันคิดทุกวันทุกวันมันจืด จืดลงแน่นอน ถ้าสติเรามี สติเราทันตลอด ถ้าสติเราไม่ทันมันคิดฟุ้งไปเต็มที่เลย เนี่ยเราใช้ปัญญาควบคุม มันจะเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาของเรานี้อบรมสมาธิเข้ามา มันจะปล่อยวาง ปล่อยวางสิ่งนั้นเข้ามา เหมือนกับเราขุดดิน ถ้าเราขุดดิน เห็นไหม เราจะหาน้ำ เนี่ย มันจะเจอ มันต้องเจอน้ำ แต่บ่อดินนี้มันจะลึกจะตื้นต่างกัน น้ำเราขุดไปแต่ละที่ พื้นดินมันไม่เท่ากัน มันลึกมันตื้นต่างกัน ตาน้ำอยู่ต่างกัน ใจของเราก็เหมือนกัน การขุดการคุ้ยเข้าไปในหัวใจนี้ มันจะถึงน้ำ ถึงความสงบของใจนี้มันต่างกัน

เราถึงต้องมีสติ แล้วหมั่นเพียรเข้าไป ความเพียรนี้เป็นความเพียรชอบ ถ้าความเพียรชอบ เราจะคิดมันจะมีความพลั้งเผลอน่ะว่าอันนี้เป็นความคิด มันเป็นเรื่องโลกๆ มันจะไม่ใช่เรื่องของโลกหรือมันจะเป็นโลกียะ ก็ไหนอาจารย์ว่าเป็นโลกียะ ต้องให้เป็นโลกุตตระ

มันก็ต้องเป็นโลกียะไปก่อน ที่เป็นโลกียะเพราะเราเกิดมาจากคน เราเป็นคนอยู่แล้ว ความคิดนี้เกิดมาจากเรา สังขาร ความคิดความปรุง ความแต่ง มันเป็นอุบายวิธีการ ดีกว่าให้มันเผาใจให้มันร้อนใจแล้วเผาใจเราตลอดไป ถ้าเป็นโลกียะมีสติอยู่นี้ โลกียะมันสงบตัวลงเหมือนเราถางป่า เราจะปลูกพืชไปบนดิน มันมีแต่ป่ารกชัฏ มันมี

แต่หญ้าคาทั้งนั้นเลย เราจะปลูกไปไม่ได้หรอก เราต้องถางหญ้าคานั้นออก แล้วเราต้องพรวนดินเพื่อเราจะปลูกสิ่งที่เป็นพืชผลของเราขึ้นมา อันนี้ก็เหมือนกัน เป็นโลกียะก็ใช้โลกียะนี้ทำลายโลกียะ

ใช้สตินี้ให้มันถางป่า เห็นไหม เวลามันคิดฟุ้งซ่านมันคิดไป พอมันคิดสติมันทัน มันก็จะปล่อยวาง พอมันจะเริ่มเบาลง เบาลงนั่นน่ะ เราถางหญ้า ถางวัชชพืชอยู่ที่ในหัวใจของเรา พยายามถางสิ่งนั้น พอถางถ้ามันโล่งเตียนได้ มันก็ปล่อยวางได้สติสัมปชัญญะมันจะพร้อม ตั้งสติไป สิ่งนี้เป็นงานชอบแน่นอน อย่างเช่นพระสารีบุตร พระสารีบุตรนี้เป็นผู้ที่มีปัญญามาก เวลาใครสอนธรรมะ เนี่ย ต้องใคร่ครวญมาก พระโมคคัลลานะสำเร็จได้ภายใน ๗ วัน พระสารีบุตรใช้ปัญญามาก ใคร่ครวญมากถึงสงสัยมากคิดลังเลมาก แต่ก็เพราะปัญญาอันนั้นก็เป็นประโยชน์กับเรา มันอยู่ที่จริต อยู่ที่นิสัย นิสัยของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เนี่ย เราลองผิดลองถูกมาพอแรงแล้ว เราพยายามทำของเราขึ้นไป ลองผิดลองถูกแล้วแต่เราพยายามหาทางออก

ถ้ามันกำหนด พุทโธ พุทโธ พุทโธ เนี่ย มันเบื่อหน่าย มันทำแล้วมันไม่สมประโยชน์ของเรา เนี่ย เราใช้ปัญญาก็ได้ ปัญญา เนี่ย ใคร่ครวญไปเถอะมันเป็นประโยชน์ ใคร่ครวญขึ้นมา เห็นไหม เราไม่ได้ไปทำร้ายเขานี่ เวลาเขามีปัญหากันน่ะ คนทั้งโลกมีปัญหากันน่ะ เขาทำลายกัน เขามีเรื่องกัน เขาชกต่อยกัน อันนั้นเขาทำร้ายร่างกายกัน

อันนี้เวลาหัวใจมันบาดหมางกับใคร มันก็คิด แต่คิดแบบมีสติ เราอยากจะล่อ ล่อความรู้สึกของเราออกมาความคิดของเราออกมา เนี่ย เราอยากเห็นใจของเรา สิ่งนี้มันเป็นการต่อสู้ มันเป็นนามธรรม มันเป็นการทำ มันเป็นมรรคเพราะว่าเราควบคุมมันแล้วเราคุ้ยเขี่ยมัน

เราพยายามค้นคว้ามัน สิ่งนี้เป็นมรรคแน่นอน เป็นมรรคในการประพฤติปฏิบัติ เราต้องย้อนกลับมาสิ่งนี้แล้วเราจะใคร่ครวญเข้ามา เนี่ย มันจะเป็นผลงานของเรา ผลงานของเราในการค้นคว้าเรา แล้วมันจะมีความสุขมีความร่มเย็นเข้ามา ร่มเย็นเข้ามาดีกว่าคิดออกไปตามกระแสโลก แล้วมันก็เผาใจอยู่อย่างนั้น สิ่งนั้นไม่มีสติไม่มีการยับยั้งแล้วก็คิด พอคิดทีไรก็มีอารมณ์ทุกที แล้วเราพยายามจะห้ามมันไม่ให้คิด

ห้ามก็ห้ามไม่ได้น่ะ จะห้ามไม่ให้มันคิดมันก็อยากคิด แต่ถ้ามีสติสัมปชัญญะ เวลามันคิดมันหยุดขึ้นมา หยุดขึ้นมา เนี่ย มันจะไม่คิด หยุดจนมันไม่คิดน่ะ มันปล่อยจนมันไม่มีอะไร เอ้า ก็คิดอีกสิ ความคิดมันเกิดขึ้นมาได้ เราคิดขึ้นมา เนี่ย ภพของใจจับตรงนั้น จับเข้ามา ความสงบของใจมันจะเริ่มละเอียดอ่อนเข้ามา ละเอียดอ่อนเข้ามา สิ่งนี้เป็นปัญญาอบรมสมาธิ น่ะ ถ้ามันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ สิ่งที่กระทบกระเทือนต่างๆ ทุกอย่าง มันก็เป็นประโยชน์กับเรา สิ่งที่มีกระทบน่ะ ใจเราสงบขึ้นมา เนี่ย มันอยู่นิ่ง กระทบขึ้นมานี่มันฟุ้งไหม มันออกรับไหม

ถ้ามันออกรับ เนี่ย สติเราไม่พอ เนี่ย สิ่งนี้เราพยายามรักษากันจริงอยู่หมู่คณะนี้มันเป็นสัปปายะอันหนึ่ง ถ้าหมู่คณะดีช่วยกันทนุถนอมใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา เราคิดว่าใจของเรา เราทำความสงบของเราขึ้นมามันยังทำแสนยากเลย มันควรจะมีสิ่งที่เราช่วยกันรักษาอย่าให้มันสะเทือนกัน ถ้าสะเทือนมันจะออก อันนั้นมันเป็นความคิด เป็นความปรารถนา เป็นความต้องการ แต่ความผิดพลาดความพลั้งเผลอของคนที่มีกิเลสมันมีอยู่กันทุกคน มันต้องมีการกระทบบ้าง จากที่กระทบเนี่ย พอกระทบปั๊บเราก็ดูใจของเรา มันก็เป็นการฝึกของเรา ถ้าเราฝึกอย่างนี้ได้ เราจะสามารถทำสัมมาสมาธิ เราจะสามารถทำความสงบของใจเข้ามา

นั้นเป็นความสามารถของเรา ถ้าเรามีความสามารถขึ้นมา มีความชำนาญ เราจะชำนาญในการควบคุมใจ ถ้าเราควบคุมใจได้เราจะมีสิ่งที่ยกขึ้นวิปัสสนา มันก็เป็นปัจจัตตังกับใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะเชื่อธรรม เชื่อสิ่งที่มันเกิดขึ้นมาจากใจเรา เราทำสิ่งนี้ได้ มันก็มีกำลังใจ คนเรานั้นกำลังใจสำคัญมากเลย ถ้าท้อแท้อ่อนแอแล้วจะล้มลุกคลุกคลานไป ถ้าเราจริงจังขึ้นมา ต้องจริงกับเรา เราเอาความจริงของเรา เราพยายามจริงของเราขึ้นมา สร้างตัวเราขึ้นมา ทุกคนมีความทุกข์ประจำธาตุประจำขันธ์นี้โดยธรรมชาติอันหนึ่ง แล้วมันจะปลดเปลื้องออกไปด้วยมัคคญาณของเรา

สิ่งที่เกิดมัคคญาณนี้ ความสงบเข้ามามันเป็นพื้นฐาน มันเป็นพื้นฐานยกขึ้นมา ทำเข้าไปบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า มันจะมีความชำนาญน่ะ ถ้าความชำนาญเกิดขึ้น มันจะเห็นการเกิดดับของใจ สิ่งที่เกิดดับของใจธรรมดาเกิดดับของใจ ใจมันเกิดตลอดแล้วก็ดับตลอด เนี่ย ภวาสวะภพนี้มันส่งเสริมขึ้นมา เชื้อมันติดไฟขึ้นมา มันจะเกิดดับตลอด เราก็ดูใจของเราไป สังเกตความเกิดดับ สิ่งที่เกิดดับมันมาจากไหน

ถ้าเรามีสติ เรามีสติแล้วปัญญาเราใคร่ครวญเข้าไป มันจะเห็นความเกิดดับบ่อยครั้งเข้า จนถึงที่สุดน่ะ ความเกิดดับนั้นเราควบคุมได้ สิ่งนี้มันเกิดจากบ่วงของมาร รูป รส กลิ่น เสียง เห็นไหม ความคิดต่างๆ เนี่ย มันเป็นรูปในหัวใจ มันเป็นความคิดเป็นมโนกรรมในใจ เนี่ย มันคิดขึ้นมาจากใจ มันเกิดดับในหัวใจเหมือนกัน ถ้าสติเราพร้อมเข้าไปมันเห็นความเกิดดับบ่อยครั้งเข้า รูป รส กลิ่น เสียง มันต้องขาด

เนี่ย บ่วงของมาร เห็นไหม มาลัยของมันน่ะ เราไม่พอใจ เราไม่ชอบสิ่งที่ว่าเป็นโทษทั้งหมดเลย แต่เราไม่เข้าใจเลยว่าความเยินยอ

ของมันน่ะ ความเป็นบ่วงของมันเป็นพวงมาลัยของมันน่ะให้ใจติด ติดสิ่งนี้แล้วก็คิดเกาะเกี่ยวกับสิ่งนี้ตลอดไป เราถึงโดนมารเหยียบย่ำเหยียบย่ำหัวใจแล้วก็ใช้หัวใจนี้เป็นที่ขับถ่ายน่ะ เวลาความคิดรอบหนึ่งขับถ่าย ขับถ่ายแต่ความทุกข์อยู่ในหัวใจ เนี่ย มันขับถ่ายความทุกข์ไว้ให้เราก็มีความทุกข์ สิ่งนั้นมันไม่เป็นประโยชน์กับเราเลย มันมีปัญหาสิ่งที่กระทบกระเทือนออกไป เราคิดแล้วเราจะหาทางออก มันไม่มีทางออกหรอก ทางออกนี้ต้องลบใจตัวนี้ ลบมารที่มันพาเกิดพาตายนี้ สิ่งนี้มันเป็นเป้าหมาย สิ่งนี้เป็นพื้นฐานอันถูกต้อง

เนี่ย ถ้าดีตรงนี้ มันถึงจะเป็นความดีจริง สิ่งที่เป็นความดีภายนอก วาง วางทั้งหมด ทำอะไรก็วาง วางเพราะเราไม่ติด ถ้าเราติดเราจะเข้าถึงนี้ไม่ได้ เราจะเห็นเป็นพวงมาลัย เป็นบ่วงของมาร มันจะให้ใจนี้ติดมันตลอดไป ถ้าเราปล่อย ปล่อยขึ้นมาจนมีความชำนาญน่ะเนี่ย กัลยาณปุถุชน ควบคุมใจของตัวเองได้สิ่งนี้ย้อนกลับขึ้นมามันจะยกขึ้นวิปัสสนา

ถ้าวิปัสสนา เนี่ย งานของเราเกิด เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจนี้มันก็พิจารณาได้ การพิจารณา เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ พิจารณาเข้ามาบ่อยๆ การเกิดการแก่นี้มันแปรปรวนตลอด นั้นก็เป็นปัญญาอบรมสมาธิเหมือนกัน มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ เกสา โลมา นขาทันตา ตโจ จับอันใดก็ได้ พิจารณามันจากหยาบๆ เลย

เราพิจารณากายเราไม่เห็นกายของเรา เราก็พิจารณาไม่ได้ เราก็กำหนด พุทโธ พุทโธ พุทโธ เนี่ย มันไม่ลง มันไม่มีความสงบเข้ามาเพราะเรากำหนดแล้วมันไปไม่ได้ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ คนเจ็บไข้ได้ป่วยเห็นแล้วมันสะเทือนใจคนปกติเรานี้ หนุ่มๆ สาวๆ เนี่ย

เอาสิ่งเดียวน่ะ เอาชิ้นเดียวน่ะ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ มันสวยงามตรงไหน มันไม่สวยงามหรอกเก็บไว้จะมีกลิ่นเหม็น เพราะอะไรเก็บไว้นานจะมีกลิ่นเหม็น เนี่ย มันได้มาด้วยบุญกุศลเราเกิดเป็นมนุษย์ขึ้นมาแล้ว เราได้บวชได้เรียนนี้เป็นบุญกุศลของเรามาก สิ่งที่เป็นบุญกุศลแล้วติดอยู่กับตัวเรา เนี่ย เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี้พิจารณามัน จับอันเดียวพิจารณาเข้าไป พิจารณาเข้าไป

เนี่ย มันปล่อย ปล่อยเข้ามามันก็เป็นสัมมาสมาธิเหมือนกัน เป็นปัญญาอบรมสมาธิ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ก็ได้ อันนี้เป็นธรรม ความคิดเราก็ได้ ความคิดที่มันให้ค่ากับเรา ให้ความทุกข์ความยากให้เป็นความเดือดร้อน เหมือนกันเลย จับ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี้เป็นเรื่องของกาย ความคิดมันเป็นขันธ์ ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นี้มันก็คิดได้ มันก็จับได้สิ่งนี้มันบิดเบือน สิ่งนี้เราควบคุมไม่ได้ เพราะมันมีมาร

มารคือตัว อวิชชา ปัจจยา สังขารา เนี่ย มันละเอียดอ่อนมาก มันอยู่ในหัวใจของเรา มันอยู่กับเราเพราะพาเกิดพาตาย คนเกิดขึ้นมา เนี่ย มีกิเลสทุกคน คนถ้าไม่มีกิเลสจะไม่มาเกิดอีก พระอรหันต์ไม่มาเกิด แต่เพราะเรามีกิเลส เห็นไหม แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เจ้าชายสิทธัตถะ พระองค์ปรารถนาพุทธภูมิเป็นพระพุทธเจ้า เห็นไหม สร้างสมบุญญาธิการมามากก็เกิดคุณงามความดีทั้งหมด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์นี้ทรงสละทานมาขนาดไหน มันเป็นบุญกุศลทั้งหมดเป็นความดีทั้งนั้นเลย น่ะ

แต่ก็ต้องเกิด เกิดมาเพื่อจะถึงที่สุด ถ้าไม่ชำระกิเลส ยังต้องตาย ต้องเกิดแน่นอน ถ้าจะชำระกิเลส มันจะเอาอะไรชำระล่ะ เนี่ย เราถึงว่า

เราเกิดมาเป็นมนุษย์เราถึงมีอำนาจวาสนามาก เพราะเราก็มีสมบัติเหมือนเจ้าชายสิทธัตถะเหมือนกันเลย แล้วเจ้าชายสิทธัตถะก็สำเร็จเป็นพระอรหันต์ขึ้นมา เป็นพระพุทธเจ้าขึ้นมา นั่นก็เพราะว่าท่านทำความเพียรของท่าน ๖ ปีน่ะ ทำความเพียรอย่างอุกฤษ จนไม่มีใครทำได้อย่างนั้นเลย เพราะยังไม่มีศาสนาไม่มีมรรคเป็นเครื่องดำเนิน ทำสมาธิได้ไปอยู่กับท่านอุทกกดาบส ท่านอาฬารดาบส ได้สมาบัติ ๘ เหมือนกันสงบร่มเย็นเหมือนกัน

แต่นี่เราพยายามทำความสงบของใจ เนี่ย เราก็ล้มลุกคลุกคลานขนาดไหน ให้มันสงบขึ้นมาให้ได้ เนี่ย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสงบอย่างนั้นแล้วไม่เชื่อ เพราะว่าอะไร เพราะไม่ได้ชำระกิเลสเลยเวลามันเสื่อมออกมาแล้วมันก็เสื่อม เราพยายามทำของเราก็เหมือนกันเราเป็นมนุษย์ เราเป็นนักบวช เราเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติธรรม เราพยายามใคร่ครวญสิ่งนี้ เห็นความเกิดดับของมัน อันนี้อำนาจวาสนาอำนาจวาสนาของเราต้องให้เราทำความเพียรของใจ ความเพียรนี้จะชำระกิเลส ตัวนี้ตัวสะสมขึ้นมา เราค้นคว้าเราหามา

เนี่ย เราเจอน้ำเราจะมีความชุ่มชื่นในหัวใจ ถ้าเราไม่เจอน้ำเราไม่ได้ดื่มน้ำ เราหิวกระหายมาก นี่ก็เหมือนกัน ถ้าจิตมันได้สัมมาสมาธิได้ความร่มเย็นของใจ มันจะชุ่มชื่นใจนะ มีความชุ่มชื่นใจแต่ไม่ติดเจ้าชายสิทธัตถะยังไม่ติดเลย ยังไม่เชื่อท่านอาฬารดาบสว่าสิ่งที่ว่าเป็นสมาบัติมีความสุขในใจนั้นเป็นมรรคผลนิพพาน ไม่ใช่ เราพยายามทำความสงบของใจมา เราก็ล้มลุกคลุกคลานมาขนาดไหน เนี่ย งานอย่างนี้เป็นงานแบบมหาศาลของเรา รอเราอยู่ข้างหน้านะ เราต้องพยายามรื้อสัตว์ขนสัตว์ สัตว์คือสัตตะคือความข้องของเรา มนุษย์นี้

เป็นสัตว์พวกหนึ่ง เราก็เป็นสัตว์ตัวหนึ่ง แล้วสัตตะรื้อสัตว์ขนสัตว์รื้อเราให้ได้ เพราะเราเป็นตัวข้อง เราข้องกับความหมักหมมของใจ เนี่ย เราข้องกับมาร มารนี่มันข้องใจ แล้วมันขับถ่ายอยู่ในใจของเรานี้ ทุกข์ไม่ทุกข์ให้ถามตัวเอง

ถ้าเราถามใจของเรา เราย้อนกลับเข้ามา เห็นความทุกข์อันนี้ เราจะมีความองอาจกล้าหาญ มีความเพียรของใจ แล้วใจมันจะลุกขึ้นก้าวเดินออกไปนะ ไม่อย่างนั้นมันจะนอนจมอยู่ตรงนี้ ถ้าเรานอนจมอยู่ตรงนี้ นอนจมอยู่กับใจของเรา นอนจมอยู่กับมูตรกับคูถในหัวใจของเรา แล้วไม่รู้ว่ามันสกปรกขนาดไหน แต่ร่างกายของเรา เวลามันออกมาเห็นไหม ขี้เหงื่อขี้ไคล เนี่ย ขี้ฟันขี้ต่างๆ เราต้องชำระล้างตลอดไปเลย แต่เวลาพญามารอยู่ในหัวใจ มันขับถ่ายความทุกข์ไว้ในหัวใจ เนี่ย มันไม่เห็นนะ ขี้โลภ ขี้โกรธ ขี้หลง ในหัวใจเรานี้ เราต้องพยายามชำระล้างมัน ถ้าเราชำระล้างสิ่งนี้มันจะเป็นประโยชน์กับใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะเป็นคุณงามความดี ดีสิ่งนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้แสวงหา

เนี่ย ดีสิ่งนี้ถึงจะเป็นดีกับใจของเรา เราพยายามยกขึ้น ถ้าเราพิจารณา เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ มาแต่ข้างนอกแล้วจิตมันสงบขึ้นมา เนี่ย มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิเข้ามา มันสงบเข้ามาเราก็พิจารณาไปบ่อยๆ จากกายนอกมันจะเป็นกายใน จากกายนอกคือกายของคนอื่นแล้วจะเห็นกายของเราขึ้นมา เส้นขนเนี่ยเส้นใหญ่มาก ถ้าเราจับได้นะ จะขยายให้ใหญ่ขนาดไหนก็ได้ จนมีความแปลกใจ ขนเส้นหนึ่งเท่ากับแขนก็มี เท่ากับซุงก็ได้ถ้าเราขยายสิ่งนั้น นั่นคือการเห็นกายจากภายใน มันจะเห็นสิ่งนี้แล้วมันเป็นอนิจจัง มันแยกมันแยะ วิภาคขยายส่วนแยกส่วนออกไป เนี่ย งานอย่างนี้มันจะเกิด

นี้คือมรรคมันก้าวเดิน ถ้ามรรคมันก้าวเดินออกไปนะ มันจะตื่นเต้นมาก เรามีความสุขขึ้นมา เนี่ย แปลกประหลาด สิ่งนี้มีด้วยหรือ ความสงบสุขของใจมันสงบสุขเข้ามานะ มันสงบสุขเข้ามามันร่มเย็นเข้ามา มันปล่อยเข้ามา เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ มันปล่อยเข้ามาเป็นชั้นๆ ขึ้นมา มันก็มีความสงบร่มเย็น เราก็มหัศจรรย์ของมันอยู่แล้ว โอ้ สิ่งนี้ก็มีนะ สิ่งนี้ก็มีเราไม่เคยเห็นเราไปตื่นกับเรื่องอื่นๆ งานอย่างอื่นเราไปล้มลุกคลุกคลานมาขนาดไหน พอมันปล่อยเข้ามา ปล่อยเข้ามา เรามาพิจารณา เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ มันปล่อยเข้ามา

โอ้ สิ่งนี้เกิดมาได้อย่างไร หัวใจเราพบสิ่งนี้ได้อย่างไร นั่นก็เป็นความมหัศจรรย์จนถึงที่สุดมันสงบ เราก็ตื่นเต้น ตื่นเต้นกับมันมาก แล้วเราพิจารณาซ้ำเข้าไป เนี่ย จนจับเส้นขนได้ ขยายเส้นขนให้เป็นเท่าลำแขนเท่าลำขาเท่าท่อนซุงได้ มันวิปัสสนา มันมีความมหัศจรรย์ มีความมหัศจรรย์ด้วย มีความเห็นเป็นไปไม่ได้ด้วย มันก็เริ่มปล่อย ถ้ามันปล่อยสิ่งนี้เข้ามา ปล่อยสิ่งนี้ เนี่ย งานมันเกิด น่ะ งานมันเกิดขึ้นมาจากเรา สิ่งนี้เกิดขึ้นมา เนี่ย สิ่งนั้นมันเป็นอะไร มันเป็นอนิจจัง สิ่งหนึ่งเป็นอนิจจังมันพึ่งไม่ได้ มันพึ่งไม่ได้ มันก็เห็นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ เนี่ย มันก็เริ่มจะปล่อยถ้าปัญญามันทันน่ะ สิ่งนี้มันเป็นธรรมชาติของมันอยู่อย่างนั้น นั่นคือสภาวธรรม ถ้าสภาวธรรมเกิดขึ้นมาในหัวใจ เนี่ย แสดงธรรม ธรรมแสดงตัวกับเราเลย แสดงตัวต่อหน้าเลย สิ่งที่เป็นธรรมแสดงตัวต่อหน้าแล้วเราพิจารณาเห็นสภาวะแบบนั้น มันจะเริ่มปล่อยวาง ปล่อยวาง เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เนี่ย หนังสภาวะหนังแยกได้ แยกให้มันขยายขนาดไหน มันติดกันตรงนี้ เนี่ย งานของเราคืองานในตัวของเรา เป็นงานธรรมชาติของเรานี้ ในความเพลิดเพลิน ในความพาขับพาถ่ายอยู่อย่างนี้

ถ้าเราจับต้องสิ่งนี้แล้วขยายสิ่งนี้เข้ามา สภาวะหนังขึงออกมามันจะขนาดไหน เนี่ย รูขุมขนขนาดไหน ดูไปความเป็นไป มันขยายส่วนมันแยกส่วน มันเป็นอย่างนั้น ขันธ์ ๕ ก็เหมือนกัน ความคิดนี้เหมือนกันเลย เนี่ย สภาวะขันธ์ เวลามันคิด คิดมาจากไหน สัญญามันเกิดเกิดมาจากจิต จิตนี้มันเป็นฐานมันเป็นภวาสวะ เป็นภพ เราไม่เห็นมันแต่เวลาความคิด คิดเกิดขึ้นมาจากไหน เกิดมาจากสัญญา แล้วสัญญาตัวนี้มีมารมาควบคุมอยู่น่ะ ชอบนักสิ่งที่ว่าเผาลนใจ ไม่ชอบเลยสิ่งที่เป็นคุณงามความดีนี้ คิดได้ชั่วครั้งชั่วคราว คุณงามความดีมันไม่สนุก

แต่ถ้าเป็นการเผาลนใจ แหม มันถูกใจ นั่นน่ะ มันเป็นเพราะมันเข้ากับกิเลส กิเลสมันเข้ากัน ธาตุมันเข้ากัน สิ่งที่มันเข้ากันมันความเห็นเป็นไปน่ะ มันจะปลุกสิ่งนี้ให้เกิดขึ้นมาตลอดไป แล้วเราก็พิจารณาแยกแยะมัน พิจารณาเข้ามาจนมันปล่อยเข้ามา มีความเห็นเข้ามามีปล่อยวางเข้ามา เข้ามา จนเป็นความสงบของใจ

ถ้าจิตมีความสงบเข้ามา มันมีพื้นฐานพอมีพื้นฐาน พิจารณาขันธ์นะเวลาเกิดขึ้นมา สัญญาเกิดก่อน รูปมันอยู่ที่ไหน ถ้าจับตัวจิตจิตมันอยู่ไหน จิตนี้ความรู้สึกนี้ ที่ว่าภวาสวะ ที่ว่าภพ ภพนี้มันอยู่ที่ไหนมันอยู่อย่างไร แล้วมันเกิดอย่างไร ทำไมมันขับไสเราให้มีความทุกข์ยากขนาดนี้น่ะ เนี่ย เราทุกข์มาเพราะเรา เรามันให้ความทุกข์กับเราเองพยายามตั้งใจตั้งสติแล้วแสวงหามัน มันจะแสดงตัวเราจะไม่ทันมันน่ะเวลาความคิดมันเกิดขึ้น เราไม่ทันมัน เรากดไว้เลย ตั้งสติไว้ ตั้งสติดูว่าสิ่งนี้มันเกิดมาได้อย่างไร เกิดมาจากไหน ตั้งสติไว้ สังเกตให้ดี มันจะเกิดน่ะ

พอมันเกิดขึ้นมา เนี่ย เราจับตรงนั้นได้ ถ้าเราเห็นสภาวะ นี้มันรูปของจิต จิตนี้เป็นรูปขึ้นมาเลย สิ่งที่เป็นรูป รูปนี้คือมันพร้อมรูป เวทนา

สัญญา สังขาร วิญญาณ คือขันธ์ ๕ มันพร้อม มันถึงจะเป็นอารมณ์ขึ้นมาได้ พอเราจับสิ่งนี้ได้ เนี่ย มันจะตื่นเต้นมหัศจรรย์ เอ๊ะ นี่ มันมีกับเราด้วยหรือ มันเหมือนกับสภาวะเราเห็นขนที่มันขยายเป็นท่อนซุงมันใหญ่แล้วมันก็มหัศจรรย์ อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้ารูปของจิตเป็นอย่างนี้รูปของจิตมันมีส่วนผสมของอะไร

เนี่ย พระสารีบุตร เป็นผู้ที่มีปัญญามาก ต้องค้นคว้าสิ่งนี้ เนี่ย ผู้ที่ใช้ปัญญา ปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาใคร่ครวญ ปัญญาก้าวเดินออกไปในการวิปัสสนา มันจะเกิด เห็นไหม รูปนี้ประกอบไปด้วยสิ่งใดประกอบไปด้วย เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ถ้าใจมันไม่รับรู้ เนี่ย มันจะเกิดรูปได้อย่างไร สิ่งที่มันรับรู้นี้มันเกิดจากเวทนา แล้วเวทนานี้มันเกิดขึ้นมา แล้วรูปมันเคลื่อนไหวไปได้อย่างไร เคลื่อนไหวไปด้วยสังขาร สังขารอันปรุงแต่ง สิ่งที่สมานมันให้มันเคลื่อนไหวไป นั่นคืออะไร นั่นคือวิญญาณตัวรับรู้ มันก็เป็นรูป เป็นเวทนา เป็นสัญญา เป็นสังขาร เป็นวิญญาณรวมตัวกัน แล้วก็เคลื่อนหมุนไป อ้อ ไอ้ความคิดที่มันคิดเบียดเบียนเรา ความคิดที่มันคิดทุกข์ยากอยู่นี้ มันทำงานอย่างนี้หรือ มันหมุนไปเป็นแบบนี้หรือ สติปัญญาเราก็มี เราพยายามให้เห็นโทษของมัน

มันเห็นปั๊บ มันก็จะแยกออก ถ้ารูปแยกออก มันก็เป็นรูปที่เป็นกองของรูป เวทนาก็เป็นกองของเวทนา สัญญาก็เป็นกองของสัญญา สังขารก็เป็นกองของสังขาร วิญญาณก็เป็นกองของวิญญาณ เนี่ย ความคิดเรานี้มันแยกออกได้เป็นขันธ์ ๕ อย่างนี้เลยนะ เป็นรูป เป็นเวทนา เป็นสัญญา เป็นสังขาร เป็นวิญญาณ นี้ปัญญาใคร่ครวญจากที่ว่ามันให้โทษนะ เริ่มต้นจากที่เป็นคิดทีไร มันจะให้โทษ คิดแล้ว

มีความเจ็บปวดในหัวใจ คิดแล้วก็ทำให้เรามีอารมณ์ในหัวใจ เนี่ย มันเป็นโทษกับเรา แต่ขณะที่เราใช้ปัญญาใคร่ครวญมันอยู่นี้มันเป็นคุณนะ คุณเพราะอะไร เพราะเราจับสิ่งนั้นมาแล้วเราแยกแยะสิ่งนี้ได้ เราแยกออกมานี้คุณเกิดจากเรา สมบัติเกิดจากเรา เราเกิดขึ้นมา เราจับอาการความคิดที่มันให้โทษกับเรานี้ เราจับมันได้ จับจนมันปล่อยวาง ปล่อยวางเข้ามาจนเป็นความสงบของใจ

แล้วเราก็จับมันได้อีก จับมันได้จับมันจนเราใคร่ครวญจับตัวตนของมันเลยนะ จับเนื้อของจิตขึ้นมาได้เลย แล้วมันแยกออกไป เห็นไหม ถ้าปัญญาเราทันมัน เราจะแยกออกไป แล้วเราฝึกฝนจนเรามีความชำนาญ มีความชำนาญ เนี่ย เวลามันปรุง มันปรุงตรงไหน เวลาที่มันคิดมีความคิดมากๆ เนี่ย มันมีความทุกข์ มันเกิดมาจากอะไร อ๋อ มันเกิดจากสังขารมันปรุงมันแต่ง สังขารมันจะปรุงแต่งไม่ได้เลยถ้ามันไม่มีเชื้อส่งให้มัน ถ้าไม่มีสัญญาส่งมา มันจะไปแต่งมาจากไหน สังขารมันก็เหมือนกับพยับแดด มันเกิดดับ เกิดดับแล้วมันจะให้โทษกับเราได้อย่างไร มันจะปรุงแต่งมาจากไหนถ้ามันไม่มีสัญญาส่งมา สัญญามันเกิดดับเหมือนกัน แล้วมันเกิดดับมาจากไหน มันเกิดดับมาจากจิต จิตตัวนี้มันมีอะไรอยู่ถึงเกิดดับ มันมีภวาสวะมันมีตัวภพ ตัวภพของใจมันอยู่ที่นั่น พอตัวภพของใจเป็นตัวอวิชชานี้มันก็จะปรุงแต่ง มันจะซับแต่สิ่งที่ว่ามันเป็นความไม่พอใจ มันก็ซับแต่สิ่งที่ว่ามันมีความบาดหมางของใจ ตัวสัญญามันก็ซับมาจากนั้น มันมีวิญญาณรับรู้ สังขารมันก็ปรุง พอปรุงเข้าไป เวทนาก็เกิด มันก็เป็นอารมณ์กับใจนี้ พอใช้ปัญญาใคร่ครวญไป มันจะเห็นโทษนะ เห็นโทษ ไม่มีใครเป็นโทษกับเราเลย เราจะมีหมู่คณะมากน้อยขนาดไหนไม่มีใครมีโทษกับเราเลย

โทษกับเราคือตัวใจของเรานี้ต่างหาก มันเป็นโทษกับเราเอง ใจของเราที่มันคิดออกมา เนี่ย สังขารมันปรุงมันแต่งขึ้นมา เป็นความคิดต่างๆ มันเกิดขึ้นมาแล้วมันดับไปตั้งแต่วันไหนแล้ว มันกลับเกิดขึ้นมาดับตั้งแต่เมื่อไรก็ไม่รู้นะ แต่เจ้าตัวปรุงตัวแต่งมันปรุงแล้วมันเผาลนใจของเรา แต่เพราะเรามีปัญญา เราแยกแยะจึงเห็นโทษของเรา เห็นโทษคือเห็นตัวอวิชชา อวิชชา ปัจจยา สังขารา อยู่จากภายในมันเป็นตัวภพตัวภวาสวะตัวนี้มันเป็นตัวพื้นฐาน แล้วส่งขึ้นมาเป็นสัญญาปรุง สัญญาซับขึ้นมาก่อน สังขารก็ซ้อนการปรุงการแต่งนี้ เนี่ย ปัญญามันแยกซับสวนทางเข้าไปนะ ปัญญามันสวนไป มันจะปล่อย มันจะแยกออกไปเป็นกองก็ได้ เห็นตัวสังขารปรุงทำงานอย่างไร ทำงานตามความเป็นจริงของมัน มันจริงอย่างนี้ มันมีอย่างนี้โดยธรรมชาติของมัน แต่เพราะเราไปลุ่มหลงมัน เราถึงโดนมันลากจูงไป เราก็ทุกข์ร้อน เราก็เผาใจของเราเราเผาลนใจของเราโดยที่เราไม่รู้ตัวเลย ถ้าไม่มีปัญญาญาณตัวนี้ เข้ามาแยกแยะ เราจะต้องเผาลนใจอย่างนี้ตลอดไป เราจะหนีไปโลกพระจันทร์จะหนีไปอยู่ภพไหนก็แล้วแต่ ความคิดอันนี้มันก็อยู่กับใจของเรา มันปลดเปลื้องไม่ได้ ถ้า ชาติปิ ทุกขา ชาติเป็นความเกิด ถ้าเราปลดเปลื้องตัวนี้ไม่ได้ เราจะหนีไปไหนความทุกข์ตัวนี้ก็ติดไปกับใจ ถ้าเราปลดเปลื้องตัวนี้ได้ ถึงเราจะนั่งอยู่บนกองทุกข์ขนาดไหน เราก็ไม่มีความทุกข์ เพราะทุกข์มันจะดับไป ถ้าเราเห็นสิ่งนี้ปั๊บ ทุกข์มันจะดับมันจะปล่อยวาง สิ่งนี้ปล่อยวางจากใจ ตัวโทษแท้ๆ คือใจของเราใจของเราเท่านั้นเผาลนใจของเรา สิ่งอื่นไม่มีเผาลนใจของเราได้เลยเพราะใจของเรามันเป็นธรรมชาติอันหนึ่งซุกอยู่ในร่างกายของเรา สิ่งนี้รับรู้สิ่งต่างๆ รับรู้ความสุขความทุกข์ในหัวใจ

แล้วสภาวธรรมที่เกิดขึ้นมานี้ เกิดขึ้นมาจากความเพียรของเรา เรามีความเพียร มีสติแล้วเราใคร่ครวญของเรา มันปล่อยวางเข้ามา จนจับสิ่งนี้แล้วแยกสิ่งนี้ออกไป ตอนที่จับแล้วแยกนี้คือ วิปัสสนา

สมถกรรมฐาน คือปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาแยกแยะในขันธ์ ๕ ในรูป ในเวทนา ในสัญญา ในสังขาร ในวิญญาณ นั้นคือปัญญาวิปัสสนา ปัญญารู้การเกิดดับ รู้นามรูปต่างๆ นั้นเป็นปัญญารอบรู้ในกองสังขาร ปัญญาที่มันรู้รูป รู้เวทนา รู้สัญญา รู้สังขาร รู้วิญญาณ นั้นคือปัญญาญาณ ปัญญาญาณของเราจะเกิด สิ่งที่เป็นปัญญาญาณของเราเกิด แล้วมันชำแรกเข้าไปแยกแยะสิ่งต่างๆ สิ่งๆ นี้มันจะแยกออก แยกออกแล้วมันจะปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา แยกสิ่งหนึ่งก็ปล่อยวางสิ่งหนึ่ง การปล่อยวางจากปัญญาอบรมสมาธิ มันปล่อยวางธรรมดา การปล่อยวางด้วยวิปัสสนานี้ มันมีกำลังพอ แล้วมันจะปล่อยวาง ปล่อยวางเข้ามาแล้วพร้อมกับกิเลสเบาตัวลงๆ สิ่งนี้จะเบาตัวลงเพราะขันธ์มันจะจริงตามขันธ์ เพราะเราได้ฝึกซ้อมเราได้ซักฟอกมัน ขันธ์มันต้องแยกออกไป กองของขันธ์ ๕ กับจิตนี้มันจะแยกออกจากกัน สิ่งนี้แยกออกจากกันบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า เห็นไหม

ถ้ามันแยกไม่ได้ เวลามันใช้ปัญญาไป แล้วมันไม่สมประโยชน์ของเรานี้ เราต้องกลับมาทำสัมมาสมาธิ กลับมาใช้ปัญญาให้มันปล่อยวาง ใช้ปัญญาแยกแยะ มันปล่อยวางขันธ์ถ้ามันปล่อยวางขันธ์ เนี่ย เราใช้ปัญญาเข้าไป มันแยกออก เห็นไหม มันจะปล่อยวางอันหนึ่ง ถ้ามันปล่อยวางด้วยปัญญาอบรมสมาธิ เราใคร่ครวญมันไปเราไม่ต้องแยกมัน เราดูมันไปดูมันไปจะเกิดดับอย่างไร สิ่งที่เกิดดับแล้วมันมีกำลังขนาดไหน ปัญญาเราตามไป อย่างนี้ก็ได้

ถ้าไม่ได้ จะกำหนดพุทโธก็ได้ มันไม่ใช่ว่าเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิแล้ว เราจะกำหนดพุทโธไม่ได้ ไม่ใช่หรอก เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิเป็นหลัก เพราะว่ามันตรงกับจริตตรงกับนิสัยของเราๆ ถึงใช้ปัญญาอบรมสมาธิ แต่ถ้ามันมีบางคราวบางโอกาสถ้าเราใช้พุทโธมันคล่องตัวกว่า มันจะได้สะดวกกว่า เพราะ พุทโธ พุทโธ พุทโธ นี้มันเกิดดับ ตัดเดี๋ยวนั้น ปัญญาอบรมสมาธิ ความคิดนั้น มันสืบต่อ มันสืบต่อไป สืบต่อไป

แต่ถ้า พุทโธ นี้ มันตัด พุทโธ พุทโธ พุทโธ มันตัด ถ้ามันคล่องตัวกว่าเราก็ใช้ได้ ไม่มีกฎหมายห้ามหรอก ไม่มีว่าเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิแล้ว เราจะใช้กำหนดพุทโธเป็นกรรมฐาน พุทโธ พุทโธ พุทโธ ไม่ได้ ไม่ใช่หรอก เราใช้อะไรก็ได้ ถ้าเราใช้ พุทโธ พุทโธ พุทโธ นี้เพื่อจะให้กำลังมันเกิดขึ้นมา ถ้ามันมีกำลังเกิดขึ้นมามันสงบขึ้นมาเนี่ย ใจชุ่มเย็น พอใจชุ่มเย็นใจจะมีกำลัง สิ่งที่เป็นกำลังขึ้นมานี้มันกลับไปแยกขันธ์ก็ได้ แยก เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ก็ได้ แล้วแต่จริตนิสัยของใคร จริตนิสัยของเขา ไม่จำเป็นว่าครูบาอาจารย์ท่านว่าแบบนั้น แล้วเราต้องทำแบบนั้น นั้นคือสัญญาทั้งหมดน่ะ

ยึดของครูบาอาจารย์มาเป็นของเราไม่ได้ ของครูบาอาจารย์นั้นเป็นของครูบาอาจารย์ แต่ถ้าเราทำแล้วมันสมประโยชน์กับเรา เราได้ประโยชน์กับสิ่งนั้น เป็นผลงานของเรา เราก็ทำสิ่งนั้นไป เราใช้ได้หมดกรรมฐาน ๔๐ ห้อง เพื่อความสงบร่มเย็นของใจเพื่อให้ใจมีฐาน พอใจมีฐานมันจะเข้าไปเห็นด้วยวิปัสสนา

วิปัสสนาญาณเกิดขึ้น บุคคลที่ ๑ เกิดขึ้นแล้ว โสดาปัตติมรรคนี้แยกธาตุแยกขันธ์ เห็นตามความเป็นจริงของธาตุของขันธ์ สิ่งที่เป็น

ธาตุมันเป็นความจริง โดยจริงอย่างนั้น เห็นสภาวธรรมตามความเป็นจริง คือมันจริงของเขาอยู่อย่างนั้น แต่เพียงเพราะกิเลสมันเข้าไปยื้อแย่ง กิเลสในหัวใจของเรานี้มันยื้อแย่ง มันยึดมั่นถือมั่น มันไม่เป็นตามความเป็นจริง วิปัสสนาญาณมันแยกออก สิ่งที่แยกออกบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า มันจะขาดน่ะ มันปล่อย ขันธ์เป็นขันธ์ จิตนั้นเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์แน่นอน

พิจารณากายก็กายไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย กายไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ทุกข์อยู่แล้ว มันปล่อยโดยธรรมชาติเลย สิ่งนี้เป็นสภาวะธรรมที่มีอยู่ ถ้าเราแก้ไขสิ่งนี้ งานของเรามันอยู่ตรงนี้ ถ้าเราทำงานของเราอยู่ตรงนี้ มันจะเป็นประโยชน์กับเรา เป็นความดีของเรา เห็นไหม ดีอย่างนี้ติดได้ แต่ดีอย่างโลกๆ เขา อย่าไปติดมัน ถ้าติดความดีของโลก เราติดน่ะ ติดคุณงามความดีแล้วเราจะก้าวมาเดินอยู่ ตรงนี้ไม่ได้ แล้วติดคุณงามความดีเราว่าสิ่งนั้นดี ทำไมเขาไม่ชมว่าดี

เนี่ย มันติดดี มันถึงว่าต้องการสิ่งดีให้เป็นดี เราทำคุณงามความดี แต่เขาจะว่าสิ่งนี้เป็นความชั่ว มันก็เรื่องของเขา เพราะธาตุขันธ์ของคนไม่เหมือนกัน มุมมองของคนไม่เหมือนกัน สิ่งที่เป็นมุมมองของเขานี้ ไม่มีใครให้ใครดีเกินหน้าหรอก ความดีความชั่วของคนอื่นวางไว้ให้หมด แล้วเราเข้ามาดูคุณงามความดีจากภายในของเรา แล้วดีสิ่งนี้มันเป็นดีของใจน่ะ มันเป็นธรรม มีดวงตาเห็นธรรม ใจกับธรรมนี้เป็นอันเดียวกัน สิ่งนี้เป็นเนื้อเดียวกันเลย แล้วมันจะทำให้เราเกิดตายอีก ๗ ชาติ เท่านั้น ถ้าเราไม่ทำต่อไป

แต่ถ้าเราทำปัจจุบันนี้ เราจะต้องเกิดตายเดี๋ยวนี้ ความเกิดและความตาย มันเป็นสิ่งที่ทำให้เราเริ่มต้นมีความทุกข์ ความทุกข์ความผิด

พลาดของเรานี้ เกิดจากตรงนี้ทั้งหมด เราผิดพลาดมาตั้งแต่อดีตกาล เกิดตายเกิดตายมาไม่รู้กี่ภพกี่ชาติ ก็ไม่เชื่อ ก็ไม่เห็นว่าเราเกิดเราตาย ภพชาติมันจะมีจริงหรือเปล่าหนอ วิปัสสนาเข้าไป ไปเห็นข้อมูลเดิมของใจแล้วจะตกใจ เห็นข้อมูลเดิมของใจน่ะ มันจะย้อนไป บุพเพนิวาสานุสติญาณ มันจะย้อนอดีตชาติได้ทุกดวงใจ ทุกดวงใจมีสิ่งนี้สะสมมาทั้งนั้น

สิ่งนี้ไม่สะสมมา เนี่ย มันจะเกิดมาจากไหน มันไม่มีใครเกิดมาลอยๆ หรอก ในศาสนาพุทธของเราไม่มีอะไรลอยฟ้ามามันมีเหตุมีปัจจัยมาทั้งนั้น เหตุปัจจัยสะสมมา แล้วสร้างสมมามันถึงประพฤติปฏิบัติอยู่นี่ สิ่งที่ประพฤติปฏิบัติอยู่นี้ เรามีบุญมีกุศลขนาดนี้ เราทำไมไม่เห็นเอาบุญกุศลของเรา สร้างให้มันเป็นคุณงามความดีขึ้นมาถึงภายใน ถ้ามันสร้างขึ้นมาน่ะ มันชำระเห็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ตามความเป็นจริง เขาจริงของเขาส่วนหนึ่ง ทุกข์เป็นความจริงของเขาส่วนหนึ่ง จิตเป็นความจริงของเขาส่วนหนึ่ง ปล่อยวางตามความเป็นจริงคุณงามความดีอันนี้ประเสริฐ

พิจารณากายก็เหมือนกัน ปล่อย เห็นไหม จะเป็นเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ จะแยกขยายส่วนใดขนาดไหน เขาก็เป็นความจริงของเขาส่วนหนึ่ง ความจริงของเขาต้องแปรสภาพด้วยน่ะ เนี่ย เพราะธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ นี้มันต้องแปรสภาพไป มันจริงของมันอยู่อย่างนั้นอยู่แล้ว แล้วเราอาศัยชั่วคราว เพื่อจะประพฤติปฏิบัติ

ในชีวิตของเรานี้ เราเกิดตาย เกิดตายมานี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า เราเกิดมานั่งบนกองกระดูกของเรา เราเกิดขึ้นมานั่ง บนดิน บนน้ำ บนลม บนไฟ อันเก่าของเราทั้งนั้นเลย สิ่งนี้

น่าสลดสังเวชไหม เกิดตาย เกิดตายถ้ารวมแล้วมันจะยิ่งใหญ่กว่าโลกนี้อีก แล้วเราก็เกิดตาย มานั่งบนกองกระดูกของเราอีก แล้วเราทำไมไม่ตื่นเนื้อตื่นตัว เราทำไมไม่มีสติสัมปชัญญะ ย้อนกลับมาวิปัสสนาจากภายในของเรา ถ้าเราวิปัสสนาภายในของเรา เห็นไหม ธาตุมันก็เป็นจริงของมันอันหนึ่ง ใจมันก็เป็นจริงของมันอันหนึ่ง ทุกข์มันก็เป็นความจริงของมันอันหนึ่ง มันปล่อยสิ่งนี้โดยธรรมชาติของมัน แล้วจิตที่มันทุกข์อยู่ข้างในอันละเอียดอยู่ไหน

ย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา สัมมาสมาธิเกิดขึ้น ทำความสงบเกิดขึ้น งานอันนี้เป็นงานของเรา งานอย่างอื่นเป็นงานเครื่องอยู่อาศัย เราก็อาศัย ปัจจัยเครื่องอยู่อาศัย ต้องบิณฑบาตฉันทุกวัน เราต้องบิณฑบาตเพื่อหล่อเลี้ยงร่างกาย ถ้างานอันนั้นไม่เป็นประโยชน์บิณฑบาตทำไม มันต้องบิณฑบาตสิ แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสรู้แล้วก็ยังต้องบิณฑบาตเพราะอะไร เพราะเห็นสิ่งนั้นจะเป็นประโยชน์ ธาตุขันธ์อันนี้ ธาตุขันธ์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันไม่มีมารเลย สิ่งที่ไม่มีมารในดวงใจ นี้จริงทุกอย่าง พูดก็จริง ทำก็จริง แล้วเห็นสภาวะตามความเป็นจริงอย่างนั้นน่ะ สอนสัตว์โลก สัตว์โลกบางทีมันยังไม่เชื่อเลย แล้วเรามีคุณสมบัติขนาดไหน จะให้คนอื่นมาเห็นเหมือนเราหมด เป็นไปไม่ได้

ถ้าเราคิดอย่างนี้เราทุกข์ตายเลย ใครจะเห็นอย่างไรเรื่องของเขาเรื่องของเราๆ ย้อนกลับมา คุณงามความดีเกิดจากใจของเรา เราต้องย้อนเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา เราสร้างสมแต่คุณงามความดีของเรา ดีในต้องติดดีในของเราให้ได้ ดีนอกของเขาใครจะเห็นอย่างไรมันเรื่องของเขา สัตว์โลกเป็นแบบนั้น เนี่ย มันถึงจะเกิดคุณงามความดี เห็นไหม มรรค

อันละเอียด มันจะเกิดขึ้นมาจากในหัวใจ ถ้าในหัวใจเกิดมรรคละเอียด เราก็สร้างสมของเรา

เวลาออกบิณฑบาตมา พบเห็นสิ่งใดมากระทบ เห็นไหม เข้าบิณฑบาตมา เนี่ย สิ่งใดมันเป็นประโยชน์ จับตรงนั้นแล้วมาวิปัสสนา จับตรงนั้นแล้วมาคิด ตั้งเป้าหมายไว้ เขาทุกข์เขาร้อนกันขนาดไหน สิ่งที่เกิดมานี้ เราก็ทุกข์เขาก็ทุกข์ ถ้าเขาทุกข์ เห็นไหม ถ้าเห็นเขาทุกข์ เห็นเขาลำบากลำบนกัน ในโลกนี้เขาประกอบสัมมาอาชีวะ นี่ทุกข์ยากทั้งนั้น เขามีแต่ความทุกข์แล้ว เราทำไมไม่ตื่นตัว

ถ้าเราตื่นตัว เรายกอันนั้นเทียบเข้ามา เราไปบิณฑบาตมาฉันน่ะ เราเลี้ยงชีวิต แล้วเรากระทบกับสิ่งต่างๆ สิ่งที่กระทบนั้นมันจะเลี้ยงหัวใจด้วย ธรรมเราจะเกิดเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาเพราะสิ่งนั้นมันสะเทือนใจขึ้นมา เราเห็นความทุกข์ความยากของเขา มันสะเทือนใจของเราขึ้นมา แล้วเราตื่นตัวไหม เราจะเป็นแบบนั้นไหม ถ้าเราไม่เป็นแบบนั้น เราต้องตั้งสติ เราต้องตั้งสัมปชัญญะขึ้นมา

ย้อนกลับเข้ามา แล้วเราต้องเร่งความเพียรน่ะ กลับไป ฉันอาหารแล้ว เราต้องพยายามเดินจงกรม ทำสมาธิภาวนาให้มันยกสูงขึ้นมา มันจะขึ้นมาจับกิเลสอันละเอียด เห็นไหม เนี่ย มันปล่อยวางสิ่งต่างๆ มาแล้ว ปล่อยวางธาตุปล่อยวางขันธ์ สิ่งนั้นเป็นธรรมชาติตามความจริงของเขาอยู่แล้ว แล้วที่มันอุปทานยึดมั่นอยู่นี้ มันอะไร มันยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใด อุปทานมันหมายที่ไหน มันหมายไปที่กาย จิตเหมือนกัน มันหมายไปที่ขันธ์อันอย่างกลาง

วิปัสสนาเข้าไป ถ้าย้อนกลับเข้าไปเห็นสภาวะแบบนั้น เพราะมันเป็นขันธ์ สิ่งที่ขันธ์สืบต่อกันไปมันสืบต่อได้ วิปัสสนากับการปฏิบัติ

มันไม่ทุกข์เหมือนอันแรกหรอก อันแรกน่ะ ทุกข์แสนทุกข์เลย เพราะงานก็ไม่เป็น กิเลสมันก็มีกำลังมาก สิ่งนี้มันก็เหยียบย่ำทำลายหัวใจ พอเราตัดทอนไป เห็นไหม เราตัดขาของกิเลสมันขาดไป กิเลสมันไม่มีขา ไปไหนมันก็ใช้มือคลานไป นี่ก็เหมือนกัน เราบั่นทอนกิเลสตัวใหญ่ คือว่ามันยึดมั่นถือมั่นธาตุขันธ์ เนี่ย เราบั่นทอนมันล้มไปแล้ว

อวิชชามันยังมีอยู่ แต่มันก็เบาลงเพราะกิเลสมันเบาลงแล้ว ปัญญาเราก็ก้าวเดินไปได้ วิปัสสนาไป ถ้าวิปัสสนากาย เห็นไหม มันจะคืนตัว คืนธรรมชาติของมัน ความจริงของเขา ธาตุ ๔ ก็คือธาตุ ๔ ดินก็คือดิน น้ำก็คือน้ำ ลมก็คือลม ไฟก็คือไฟ วิปัสสนาไป มันคืนตัวน่ะ ดิน น้ำ ลม ไฟ น้ำนี้คืนกลับไปเป็นน้ำเลย เนี่ย เห็นตามความเป็นจริง เพราะเป็นสภาวธรรม ไม่ใช่สภาวะของโลก โลกมันเป็นว่าถึงเวลาแล้วต้องพิสูจน์กัน เห็นไหม ทางวิทยาศาสตร์ต้องพิสูจน์กัน น้ำต้องต้มให้เป็นไอ มันระเหยเป็นไอถึงจะเป็นน้ำ

แต่เวลาวิปัสสนาสภาวะของสมาธิมันมีอยู่ มันจะเร็วมาก พรึบ เป็นอย่างนั้นเลยนะ น้ำกลายเป็นน้ำ เห็นกายอยู่ให้กลายเป็นน้ำไปหมดเลย ให้ไฟเผาๆ หายไปหมดทันทีนะ พอมันทันทีมันก็จะสะเทือนใจสิ สะเทือนใจมาก ทำไมเอ็งโง่ขนาดนี้ ทำไมเอ็งว่ามันเป็นเรา มันยึดขึ้นมา เนี่ย เพราะมันเห็นว่าสิ่งนี้มันเป็นเรา มันเป็นของเรา เรามันก็โง่ มันก็ยึดไป เห็นไหม มันไม่คงที่มันแปรสภาพของมันตลอดไป มันเป็นน้ำ เป็นดิน เป็นลม เป็นไฟ ธรรมชาติของมันอย่างนั้น

พิจารณาจิตก็เหมือนกัน ความเศร้าหมอง ความผ่องใส ความเป็นไปของจิต จิตทุกข์เพราะอย่างนี้ มันเกาะอยู่อย่างนี้ มันก็เป็นความทุกข์ ทุกข์เพราะอะไร เพราะเราโง่ เนี่ย วิปัสสนาซ้ำแล้ว ซ้ำเล่า

งานของเราคือต้องทำบ่อยครั้งเข้า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า กิเลสนี้เป็นแก่นของกิเลส ความยึดมั่นถือมั่นของใจมันถึงได้เกิดไง

อวิชชามันเกาะเป็นเนื้อเดียวนะ จิตปฏิสนธิกับขันธ์ มันรวมตัวกันแล้วสิ่งนี้ อวิชชานี้พาเกิด พาตาย พาเกิด พาตาย เพราะมันเหนียวแน่น มันเป็นเรื่องนามธรรม สิ่งที่ว่าเป็นวัตถุนี้เราทำลายได้ง่าย สิ่งที่เป็นนามธรรมนี้ ถ้าไม่มีเครื่องมือทำลาย ทำลายไม่ได้เลย เครื่องมือทำลายคือต้องทำสัมมาสมาธิอยู่ตลอด ถ้าจิตมันสงบมันเป็นงานนะ

ถ้าจิตเราไม่สงบ กำลังเราไม่พอน่ะ มันเป็นโลก ทำสักแต่ว่าทำเป็นสัญญาทั้งหมดเลย เราถึงต้องมีสัมมาสมาธิ ความสงบของใจต้องมีการก้าวเดินตลอดไป ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนมันทำลายกันมันขาด จิตเป็นจิต กายเป็นกาย แยกออกจากกันตามธรรมชาติเลยน่ะ มันจะปล่อยวางออกไปโดยสัจจะของมัน ความจริงเขาเป็นอย่างนี้อยู่แต่เพราะมันมีมาร มารมันถึงผูกมัดเราอย่างนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่มีองค์เดียวหรอก มีสืบต่อกันมานับไม่ถ้วนแล้วยังมีสาวกสาวกน่ะ เป็นไปอย่างนั้น ความจริงอย่างนั้น เป็นไปอย่างนั้น รื้อสัตว์ขนสัตว์เป็นไปอย่างนั้น แต่เพราะเรามันมีมาร สิ่งนี้มันถึงไม่จริง ความจริง คือ จริงตามธรรม มันเป็นแบบนั้นอยู่แล้ว ฝ่ายที่เป็นอวิชชานี้มันผูกมัดอยู่ เราถึงต้องปลดเปลื้องมัน

พอกายกับจิตแยกออกจากกัน โอ้โห สิ่งที่ว่าเป็นทุกข์ ทุกข์นี้มันไม่สนใจน่ะ คนที่ประพฤติปฏิบัติจนมีธรรมในหัวใจ มันจะเอาแต่ผลงานของเรา ครูบาอาจารย์ออกวิเวกออกป่ากันเพราะเหตุใด เพราะต้องการเวลา อยู่กับหมู่คณะนี้มันต้องมีการรับภาระกัน มันเป็นเรื่อง

ต้องกังวล เรื่องต้องติดต่อ ต้องรับภาระแบกหามกันไป มันเป็นความกังวลของใจแน่นอน

ถึงต้องออกวิเวก ออกอยู่องค์เดียวเพื่อจะทำลายกิเลส งานของนักบวชเรา นักบวชเราต้องทำลายภวาสวะ ต้องทำลายภพของใจ ต้องทำลายตัวชาติ ตัวความเกิดเป็นความทุกข์อย่างยิ่ง งานของเราอยู่ตรงนี้ มันอยู่ที่ไหนค้นคว้ามันเข้าไป เวลากายกับจิตแยกจากกัน มันจะเวิ้งว้าง มันจะมีความสุขมาก แล้วหาไม่เจอ จับต้องสิ่งนี้ไม่ได้ มันจะติดสุขไปอยู่พักน่ะ ถ้าเราติดสุขจะติดมาก ความทุกข์เราเคยทุกข์บีบคั้นใจมาขนาดไหน เวลามีความสุขๆ ขนาดนั้น สุขในหัวใจ สุขว่าเป็นอิสระจากกิเลสมาแล้วหลายส่วน มันมีความสุขของมันอย่างนั้น นั่นเป็นผลงาน สุขไม่ต้องกำหนด มันมีอยู่ในหัวใจของเรา แต่ทุกข์อันละเอียดมันอยู่อย่างนั้น เราไม่เจอมัน มันก็มีความสุขอย่างนี้ ทำไมเราไม่เจอมัน ความทุกข์มีกับเราทำไมมันไม่แสดงตัว ทำไมถึงว่าเราไม่เจอล่ะ

เวลาพูดถึงน่ะปุถุชนที่ยังไม่ได้ทำเลย เนี่ย เวลาทุกข์เกิดขึ้นนี้ มันบีบบี้สีไฟน่ะ มันทุกข์ร้อนมาก ทุกข์จริงๆ เวลาความทุกข์อย่างนั้นเกิดขึ้น แต่เวลาเราวิปัสสนาเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา จนกายกับจิตมันแยกโดยธรรมชาติ เนี่ย ทำไมว่าทุกข์อันละเอียด ทำไมเรามองไม่เห็น ทำไมเราติดสุขได้ล่ะ

มันติดสุขเพราะมันสุขจริงๆ แต่ทุกข์อันละเอียดอันนั้น มันอยู่ในหัวใจ มันหลบ มันไม่ต้องการให้เห็นตัวมัน เนี่ย กิเลสมันร้ายกาจขนาดนั้น ทั้งๆ ที่ว่าถ้าเราจับตรงนั้นไป มันเป็นตัวกามราคะเลยน่ะ สิ่งที่เป็นกามราคะนี้มันใหญ่โตมาก แต่เวลามันไม่ให้เราเห็น มันหลบไปเพราะอะไร เพราะมันต้องการให้เราติด ถ้าเราติดน่ะ เราก็คิดว่า

มันสิ้นสุดการประพฤติปฏิบัติ เราตายไปเราเกิดบนกามภพอย่างเก่า เพราะเรายังไม่ทำลายกามราคะ ทำลายขันธ์อันละเอียดออกไปจากใจเรา

ย้อนกลับเข้าไปน่ะ เรามีสติสัมปชัญญะพยายามทำงานของเราเนี่ย งานอย่างเอก งานของเอกบุรุษ ถ้าเอกบุรุษมีปัญญาญาณอย่างนี้มันจะย้อนกลับเข้าไป การขุดคุ้ยการค้นคว้าหางาน เป็นงานอันประเสริฐขึ้นมามาก งานของเราอยู่ที่นั่น คุณงามความดีของเราอยู่ที่นั่น ดีอย่างนี้เราควรติด อันนี้ให้ได้ มันไม่ติดเราถึงค้นคว้าไม่เจอ

ถ้าเราติดขึ้นมา มันย้อนกลับน่ะ พอเข้าไปเห็น จับต้องขันธ์อันละเอียดได้ จับต้องกายในได้ กายในกายนี้ โอ้โฮ มันละเอียดมาก พอมันละเอียดขึ้นมามันจะเป็นเรื่องของกามราคะ เรื่องของอสุภะ มันเป็นความสกปรกโสมมของใจอย่างมหาศาล ความโลภ ความโกรธ ความหลง มันอยู่ตรงนี้ จุดของความโลภ ความโกรธ ความหลง ตรงนี้ การแสวงหาก็แสวงหามาเพื่อนี้ การติดก็ติดเพื่อนี้ หลงก็หลงเพื่อนี้ เพราะหลงอันนี้ มันเผาลนตนแล้วมันก็เผาลนคนอื่น มันไม่เห็นสภาวะสิ่งนี้ มันถึงต้องย้อนกลับมาจับตรงนี้ได้ ถ้าจับต้อง เนี่ย มันเป็นการต่อสู้ มรรคอริยสัจจัง การก้าวเดินของมรรค เป็นการก้าวเดินของมรรคที่รุนแรงมาก มรรคจะรวมตัว มรรคจะพยายามทำลายกามราคะ กามราคะมันจะรักษาตัวมันเอง มันพยายามหลบเลี่ยง มันจะสร้างปัญหาสร้างให้เราล้มลุกคลุกคลานใหญ่โตมาก

ไหนว่าเราชำระกิเลส กิเลสมันเบาลงแล้วงานเราจะสะดวกสบายขึ้นมา มันไม่เป็นอย่างที่คิดหรอก เพราะว่ามันเป็นขั้นเป็นตอนมันสรุปจบเป็นโครงการ โครงการไป โครงการหนึ่งจบไปแล้วมันก็จบไป แต่โครงการของกามราคะเกิดขึ้นมา เนี่ย โอ้โฮ มันจะรุนแรงมาก

มันแสดงตัว ของมันมหาศาล แล้วมันจะทำลายความเพียรของเราไม่ให้ก้าวเดิน เราจะติดมาก เนี่ย ขั้นของน้ำป่าที่มันรุนแรง เราจะต้องใช้ความพยายามของเราขึ้นไปมหาศาล ความโลภ ความโกรธ ความหลง ที่มันเผาลนใจ แล้วมันทำบิดเบือนแล้วมันผิดพลาดออกไป

ถ้าเราย้อนกลับมาเห็นน่ะ มันจะเห็นโทษของเราอย่างมหาศาล โทษของคนอื่นไม่เห็นเลย ความชั่วของคนอื่น ความดีของคนอื่นไกลห่างไกลมาก มันเป็นเรื่องของเขาไม่เกี่ยวอะไรกับเรา แต่ความผิดพลาดของเราอันนี้มันจะเป็นเรื่องความใหญ่โตมหาศาลมาก เพราะถ้าเราทำลายอันนี้ได้ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เราฆ่าได้ เราฆ่าความโลภ ความโกรธ ความหลงในหัวใจของเราได้ วิปัสสนาไปมันจะปล่อยปล่อย ปล่อยเหมือนกันถ้ากำลังเราพอ

ถ้ากำลังเราไม่พอ สู้ไม่ไหว กลับมาพุทโธ พุทโธ พุทโธ ต้องกลับมาพุทโธอย่างรุนแรงเลย สร้างสัมมาสมาธิให้กำลังเราเกิดขึ้นมาแล้วกลับไปต่อสู้กับมันใหม่ ต่อสู้กับความโลภ ความโกรธ ความหลงของเรานี้ มันหลงตัวเองอย่างมหาศาลขนาดนี้ แล้วมาเจอสิ่งที่เจอว่าเราหลงในตัวเองมหาศาล มันเป็นคุณค่ามหาศาลเลย เราจะทำลายมันได้จนถึงที่สุดเราก็ทำลายมันได้ พอเราทำลายมันลง ความโลภ ความโกรธความหลง มันขาดออกไปจากใจ ขันธ์อันละเอียดขาดออกไปจากใจกามราคะนี้มันขาดออกไปจากใจ ใจนี้เห็นไหม ตัวใจล้วนๆ มันจะเปิดเปิดอย่างนั้นมันก็ติดอีก เห็นไหม ความโลภ ความโกรธ ความหลงของเราไม่มีเลย มันจะมีความสุขมาก

พระอนาคามีติด เห็นไหม ติดในอะไร ติดในคุณงามความดีความดีของพระอนาคามีน่ะ ติดในการนับหน้าถือตา ติดในการคารวะ

ติดในการยกมือไหว้ เนี่ย เขายกมือไหว้เขาคารวะเรา นี่ก็ติดอันนี้ มีอยู่ในพระไตรปิฎก พระอนาคามีติดกิเลสละเอียดอยู่ ๕ อย่าง ติดในลาภ ติดในสรรเสริญ ติดอยู่อย่างนี้ ติดในสัมมาคารวะ มันยังติดอยู่แต่เราก็ไม่รู้ตัว มันว่างหมดเลย ว่างมาก ปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามา เนี่ย ติดมหาศาล

ย้อนกลับ ความดีให้มันติดได้ ถ้าจะติดอย่างนี้ แต่ติดอย่างโลกมันติดไม่ได้ แล้วความดีอยากให้ติดมันก็ไม่ติด เพราะอะไร เพราะมันหาไม่เจอ มันเข้าใจว่าว่างหมด เข้าใจว่าอันนี้เป็นผล มันติดอยู่พักหนึ่ง แล้วใจมันจะย้อนกลับน่ะ ย้อนกลับถ้ามันมีสติ

สติคือธรรม ถ้าเรามีธรรมมันจะย้อนกลับ ย้อนกลับว่าสิ่งนี้มันเกิด มันเกิดมันดับ มันเศร้าหมองมันผ่องใส มันผ่องใสอยู่ที่ไหน มันผ่องใสอยู่ที่ตัวอวิชชา อวิชชานี้ ถ้ามันติดดี มันต้องจับตัวมันได้ ถ้ามันติดดีไม่ได้ มันจะจับสิ่งนี้ไม่ได้ ถ้ามันจับสิ่งนี้ไม่ได้ เนี่ย พระอนาคามีไปเกิด ฝึกซ้อมใจขนาดไหน เนี่ย พระอนาคามี ๕ ชั้น ใจมันจะละเอียดขึ้น ละเอียดขึ้นจนว่างหมดเลย

โลกนี้เป็นความว่าง เห็นไหม เนี่ย แล้วไปถามพระพุทธเจ้า โลกนี้เป็นความว่างเห็นเป็นความว่างหมดเลย อัตตานุทิฏฐิ โลกนี้เป็นความว่าง ถ้าพูดอย่างนี้ ใครที่เป็นคนบอกว่าโลกนี้เป็นความว่าง โลกนี้เป็นความว่างมันจะรู้ตัวมันเองได้อย่างไร มันไม่รู้ สสารต่างๆ เขาไม่รู้ตัวเขาเอง แต่ตัวอวิชชานี้มันรู้ ผู้รู้ไง ผู้รู้ที่เป็นอวิชชามันรู้ตัวมันเอง มันถึงว่าอย่างอื่นว่างหมดเลย แล้วมันสงวนตัวมันเองไว้ไม่ให้ย้อนกลับเข้าไปดูตัวมัน

แต่ถ้าสติสัมปชัญญะเรามี อรหัตตมรรค สติสมบูรณ์มันจะย้อนกลับเข้ามา มันย้อนกลับแล้วมันจับได้นะ มันจะสะเทือนหัวใจมาก สิ่งที่

ว่างสิ่งที่ไม่มีอะไรเลย เนี่ย อัตตานุทิฏฐิ ขวางอยู่นะทำไมมองไม่เห็น พอมันจับได้ มันจะมีผลงาน มันจะตื่นเต้นดีใจ เพราะอะไร เพราะเวลาหลงนะ มันล้มลุกคลุกคลานไง ไม่เห็นสิ่งนี้ก็เข้าใจว่าเราพ้นแล้ว เรามีความสุขแล้ว มันไม่เห็นมันก็ไม่เห็นว่าเป็นโทษ

แต่พอมันจับสิ่งนี้ได้ โทษมหาศาลเพราะอะไร เพราะตัวนี้มันขวางอยู่ที่ใจ ตัวมันยังตัวพาเกิดอีก เกิดบนพรหม เราจะทำลายชาติปิ ทุกขา ชาติเป็นความเกิด งานของเรางานของพระเราต้องทำลายสิ่งนี้ ถ้าจับสิ่งนี้ได้ สิ่งนี้เป็นงานอันประเสริฐนะ แล้วปัญญาญาณก็ต้องประเสริฐเข้าไป เพราะว่ามันละเอียดอ่อนมาก มันละเอียดอ่อนมันถึงต้องใช้สิ่งนี้ย้อนกลับเข้ามาวิปัสสนา วิปัสสนาของมันเป็นงานอันละเอียด พอมันพลิกสิ่งนี้ มันดับ พลิกแล้วหมด ดับเรื่องของสมมุติทั้งหมด

เรื่องของสมมุตินี้ ดับหมดเลย เป็นวิมุตติ สิ่งที่เป็นวิมุตติคือเป็นธรรมล้วนๆ ธรรมที่จะไม่พาความทุกข์เข้าไปสัมผัสใจแม้แต่เม็ดหินเม็ดทรายไม่ได้เลย ความทุกข์ที่ว่าเราทุกข์ๆ กันอยู่นี้ จะเข้าไปเติมสิ่งนั้นไม่ได้ สิ่งนี้เป็นสมมุติทั้งหมด แต่วิมุตติมันพ้นออกไป เนี่ย ถ้าดีอันนี้ดีอันประเสริฐ ติดดีต้องติดดีอันนี้

แต่บอกติดก็ไม่ได้ เพราะมันเป็นดีของมันโดยธรรมชาติของมัน สิ่งนี้เราถึงต้องแสวงหา มันจะเป็นผลงานของเรา เราจะประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมา เนี่ย มันจะข้ามพ้นไง เป็นชั้นเป็นตอนขึ้นมานะ จนถึงจุดนี้ได้ เราจะต้องปล่อยวางจากความเห็นภายนอก ความเห็นภายนอกไม่ใช่เป็นคุณเป็นประโยชน์ในการประพฤติปฏิบัติ ถ้าเป็นคุณประโยชน์ในการประพฤติปฏิบัติ ต้องแบบที่ว่าเราไปบิณฑบาต เห็นสิ่งใดแล้วเป็นคติเตือนใจนั้นเป็นคุณเป็นประโยชน์ สิ่งที่เป็นประโยชน์คือเราเอาเข้ามา

แล้วจับตัวนั้นเป็นคุณเป็นประโยชน์ เป็นสมุฏฐาน เป็นพื้นที่เป็นชัยภูมิของการเริ่มต้นในการทำงาน งานของเราเป็นงานของฝ่ายนามธรรม ใจนี่เป็นนามธรรมแล้วจับต้องสิ่งใดทำก็ไม่ได้ แล้วก็ไม่มีเหตุไม่มีผล จะเริ่มต้นตรงไหน จับสิ่งที่กระทบจากภายนอก แล้วจับอย่างนี้มาเป็นฐานขึ้นมาจนยืนตัวขึ้นมาได้ แล้วก้าวเดินไป

จนถึงที่สุดแล้วทำลายถึงที่สุด ติดไม่ได้เพราะมันไม่มีอะไรให้ติด ใจดวงนี้เป็นใจวิมุตติไม่มีอะไรติดมันได้เลย แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังพาธาตุขันธ์สอนอยู่ เนี่ย ขันธ์ที่เป็นฝ่ายบริสุทธิ์ มันเป็นความจริงของมันอย่างนั้น ขันธ์ ๕ ก็คือขันธ์ ๕ จิตก็คือจิต ไม่สมานเป็นเนื้อเดียวกัน แต่ที่สมานเป็นเนื้อเดียวกัน เพราะมันเป็นสมมุติเกิดดับแล้วมันก็สมานเข้าไป มันเลยไม่จริง มันเลยเป็นของปลอม

เพราะเราอยู่กับของปลอม เราถึงมีความทุกข์เราถึงต้องแบกหามความทุกข์ แล้วเราก็จะต้องเกิดต้องตายไปกับความทุกข์นี้ ไม่มีต้นไม่มีปลาย จะไม่มีวันที่สิ้นสุดเพราะเราต้องแบกหามทุกข์นี้ไปกับเรา แบกความจอมปลอม แต่ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ขันธ์ก็เป็นขันธ์ตามความเป็นจริง ธาตุก็เป็นธาตุตามความเป็นจริง จิตนี้ก็เป็นจิตตามความเป็นจริง จริงตามวิมุตติ ไม่ได้จริงตามสมมุติ ตามสัมมาสมาธิ จริงตามวิมุตติเพราะมันจริงแล้วไม่มีสิ่งใดจะเข้าไปทางนั้น ทุกข์มันถึงเข้าไม่ได้ มันสะเทือนได้แค่ขันธ์ ขันธ์นี้เป็นสมมุติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เนี่ย สื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระอานนท์ถามปัญญาตอบได้ทั้งหมด ตอบได้โดยขันธ์โดยสมมุติ

แต่เวลาดับปั๊บ เนี่ย เห็นไหม สมมุติขาดไป สอุปาทิเสสนิพพาน พระอรหันต์ที่มีธาตุมีขันธ์อยู่ กับพระอรหันต์ที่ตายแล้ว เห็นไหม ตายแล้วคือว่า อนุปาทิเสสนิพพาน ไม่มีสะไม่มีเศษส่วน เศษส่วนนี้เป็นเศษส่วน ที่ว่ามันเป็นแบกรับความทุกข์ เรามีเศษส่วน เศษส่วนโดยมารมันเลยเป็นสมมุติไปหมดเลย มันเลยไม่จริง เราถึงติดความไม่จริงไง เราติดความไม่จริงเราถึงนึกว่ามันเป็นคุณงามความดี ถึงติดดีอันนั้น แต่ถ้าคุณงามความดีอันจริงของมัน เราถึงต้องรักษาสิ่งนี้ขึ้นมาแล้วมันจะย้อนกลับเข้ามาถึงภายใน จบสิ้นขบวนการของการเกิดและการตาย

นี้คืองานของนักบวช งานของพระเรา งานของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติงานความจริงคืองานการเกิดและการตาย งานสิ่งต่างๆ นี้เป็นปัจจัยเป็นเครื่องอยู่อาศัยชั่วครั้งชั่วคราว เราอาศัยกันไป เราตายแล้วสิ่งนี้ก็มีอยู่ เรายังไม่มาเกิด สิ่งนี้ก็มี แต่เวลาเรามาเกิด เนี่ย เรามีจิตมาเกิดถึงเป็นมนุษย์ จิตดวงนี้สำคัญมาก จิตดวงนี้เป็นผู้แบกรับทุกข์ แบกรับร้อน แล้วเราทำงานของเรา งานภายใน จนสามารถชำระจิตจนสะอาดหมดจดแล้วถึงที่สุดแห่งทุกข์ เอวัง

กับดักกิเลส

ป่าสาละพุทธชยันตี

...ถ้าเราวิปัสสนาโดยถูกทางนะ มันก็ปล่อยวางเหมือนกัน พอมันปล่อยวางเหมือนกัน มันตกเข้าไปในกับดัก ถูกก็เข้ากับดัก ผิดก็เข้ากับดักของกิเลส เพราะมันไม่สมุจเฉทปหาน ถ้ามันสมุจเฉทปหาน มันจะพ้นออกไปจากกับดักของกิเลส ทำลายกับดักอันนี้ออกไปนะ มันจะพ้นออกไป แต่ถ้ามันตกเข้าไปในกับดักมันปล่อยวาง เห็นไหม มันปล่อยวางแล้วมันก็เทียบเคียง สร้างความเห็นความเป็นไปของใจ เพราะสภาวะธรรมนี้มันเป็นความว่าง ความปล่อยวางมีความสุข อันนี้มันก็เป็นความสุขเพราะมันเป็นอาการของใจ ใจเกิดสภาวะแบบนั้น...

กับดักกิเลส

แสดง ณ วัดสันติธรรมาราม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

ธรรมออกมาจากใจ สภาวะธรรมตามความเป็นจริงอยู่ที่หัวใจ หัวใจเป็นสิ่งที่รับรู้ความสุขความทุกข์ เวลาทุกข์เกิดขึ้นมาจากหัวใจ ทุกข์มาก ความทุกข์นี้ไม่ต้องให้ใครบอก ทุกคนรู้อยู่ว่าความทุกข์เกิดมาจากความรู้สึกภายใน เกิดขึ้นมาแล้วก็สุมขอนนะ ความทุกข์นี้สุมขอนอยู่ในหัวใจ หัวใจนี้ก็เวียนตายเวียนเกิดในสภาวะนั้นตลอดมา แล้วไม่มีสิ่งใด ไม่มีธรรมเข้าไปรักษา คนเกิดมาพบพระพุทธศาสนาแล้วไม่สนใจ เกิดมาแล้วไม่สนใจในการประพฤติปฏิบัติ แล้วจะเอาสิ่งใดมาเยียวยาใจ เนี่ยมันน่าสลดสังเวชนะ พระพุทธศาสนานี้กังวานอยู่ตลอดเวลา แม้แต่เทวดา แม้แต่อินทร์ แม้แต่พรหม อยากจะประพฤติปฏิบัติ ก็ไม่เข้าใจสภาวะสิ่งนั้น ต้องมาฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือฟังธรรมจากครูบาอาจารย์ของเรา ผู้ที่รู้สภาวะธรรมตามความเป็นจริง ฟังธรรมครูบาอาจารย์ฝ่ายที่ปฏิบัติ เพราะว่าสื่อความหมายออกมาจากใจ ใจนี้มีทุกข์มาก แต่เวลาจะสื่อความหมาย ความหมายแก้ที่หัวใจนั้นน่ะ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ หัวใจประพฤติปฏิบัติ แต่ผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนมา เห็นไหม แม้แต่ผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนมาก็ยังลังเลสงสัยว่า เทวดามีหรือเปล่า

นรก สวรรค์มีหรือเปล่า สิ่งที่ว่า สิ่งที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก ตนเองก็ศึกษาเล่าเรียนมายังลังเลสงสัย สงสัยว่าสิ่งนั้นจะมีจริงหรือเปล่าหนอ ถึงว่าถ้าลังเลสงสัยแล้วเทวดาจะมาฟังธรรมได้อย่างไรล่ะ ในเมื่อตัวเองก็ยังสงสัยในตัวเองอยู่ ถ้าตัวเองสงสัยในตัวเองอยู่นี้จะไปสอนใคร สอนใครไม่ได้เลย เพราะเราสงสัยในความเป็นจริง ความเป็นจริงคือความทุกข์ในหัวใจ จิตนี้เกิดตายเกิดตายมาตลอดเวลา สิ่งที่เกิดตายเกิดตายเนี่ยสะสมสิ่งนี้มาสะสมจริตนิสัย จริตนิสัยของแต่ละบุคคลนี้ถึงไม่เหมือนกัน

กิเลสดิบๆ สิ่งที่เป็นกิเลสดิบๆ นี้คือ ความรู้สึกของเราทั้งหมดเนี่ยเป็นกิเลสดิบๆ เลย แล้วก็อยู่ในหัวใจของเรา การศึกษาตำรับตำรามาเราก็ว่าเรารู้ธรรม เรารู้ธรรมเนี่ยกิเลสมันก็รู้ด้วย มันเป็นกิเลสดิบๆ ไงสิ่งที่ดิบๆ คือความรู้สึกของเราทั้งหมด เป็นความรู้สึกของเรา เราว่าสิ่งนี้เป็นธรรม เนี่ย กิเลสมันปกคลุมไว้หมดเลย มันคิดของมันตามอำนาจของมัน แล้วมันก็ว่าเราเข้าใจตามสภาวะตามความเป็นจริง สภาวะธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันยังห่างไกลมาก เพราะอะไรเพราะว่าความคิดอย่างนี้มันเป็นความคิดของกิเลสปกคลุมใช่ไหม นี่กิเลสอยู่ในหัวใจของเรา ถ้าคิดสภาวะแบบนี้มันก็คิดของมัน โดยธรรมชาติของมัน มันคิดของมันไปแล้วมันก็เทียบเคียงของมันไป เทียบเคียงของมันไปตลอดเวลา เนี่ย มันก็เป็นไฟสุมขอนไง สุมขอนเพราะความรู้สึกของใจ ใจอันนี้มันไม่เข้าใจตามความเป็นจริง มันสุมขอนของมันๆ เร่าร้อนของมันตลอดไป มันเร่าร้อนนะ สภาวะธรรมที่ประพฤติปฏิบัติแล้วมันต้องร่มเย็น แต่ทำไมใจของเราเร่าร้อนล่ะ เพราะใจของเรามันดิบไงสิ่งที่ดิบ ดูอย่างไม้สิ ไม้ดิบ ไม้สดเวลาทำอะไรก็ไม่เป็นประโยชน์ ถ้าเอาไปทำอะไรมันก็จะหดจะแห้งของมันไป แล้วถ้าเราจะเอาจุดไฟมันก็จุดไฟ

ไม่ได้ ถ้าเราจะเอาไปจุดไฟไม้นั้นมันต้องทำให้แห้งก่อน ตากให้แห้งก่อน ถ้าตากให้แห้งก่อนมันจะเป็นประโยชน์ เห็นไหม ประโยชน์ว่าจุดไฟก็ติด ทำสิ่งใดแล้วมันก็ไม่หดไม่บกพร่องไป แต่ถ้าเป็นไม้ดิบ มันไม่เป็นประโยชน์ ใจของเราก็เหมือนกันถ้ามันยังดิบอยู่ เนี่ย ต้องทำให้มันสุกก่อน สุกคือว่าทำให้มันแห้งไง

ถ้าจะทำให้มันแห้งเราต้องทำสัมมาสมาธิ ไม้ถ้ามันแห้งแล้วมันก็แห้งของมันเลย แต่หัวใจของเรานี่เวลามันเจริญรุ่งเรืองขึ้นมา เวลาทำความสงบของใจ มันก็คือไม้ที่มันแห้งนั่นน่ะ มันควรแก่การงาน แต่ใจของเรามันเป็นนามธรรม มันไม่เหมือนกับไม้ ไม้ดิบเราโค่นมาจากต้นมันยังสดอยู่ ถ้าเราตากไว้มันก็ต้องแห้ง เก็บไว้มันต้องแห้ง มันแห้งโดยธรรมชาติของมัน แห้งแล้วมันแห้งเลย นั่นมันเป็นวัตถุไง แต่หัวใจของเราเดี๋ยวมันก็เจริญขึ้นมา เดี๋ยวมันก็เป็นสมาธิขึ้นมา เดี๋ยวมันก็ปล่อยวางขึ้นมา แต่ถ้าปล่อยไว้ แล้วมันก็กลับมาดิบอีกได้ กลับมาสดอีกได้ เพราะมันเป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรมนี้เราควบคุมมันไม่ได้ เพราะเราควบคุมมันไม่ได้ สิ่งนี้ถึงพาเราเกิดพาเราตาย พาเราทุกข์ร้อนมาตลอด สิ่งนี้ทุกข์ร้อนมาก หัวใจจะทุกข์ร้อนไปกับอำนาจของกิเลส กิเลสในหัวใจนี้เราไม่เคยเห็นแล้วเราก็ค้นคว้าสิ่งนี้ไม่ได้ เพราะกิเลสเป็นเรา เรากับกิเลส เรากับความรู้สึกของเราเป็นอันเดียวกัน สิ่งที่เป็นอันเดียวกันก็เลยอยู่ด้วยกันแล้วก็ขับเคลื่อนไป เห็นไหม คิดอะไรทำอะไร กิเลสมันก็พาคิดพาทำของมันไปตามธรรมชาติของมัน สิ่งที่กิเลสพาคิดพาทำนี้เราทั้งนั้นเลย เราทำแล้วเราก็หาไง เหมือนกับเราทานอาหารที่เป็นพิษของแสลงเข้าไปเนี่ย โรคมันต้องรุนแรงขึ้นมาแน่นอน

หัวใจของเราก็เหมือนกัน เราเป็นคนประมาท ดูสิ หลวงปู่มั่นท่านจะทำอะไร ท่านก็จะเก็บหอมรอมริบ สิ่งใดที่เป็นธรรมเป็นวินัยท่านจะเก็บหอมรอมริบของท่านตลอดเวลา เนี่ย สะสมนะ คนที่มีบารมีคนที่มีปัญญานี้ ท่านยังเก็บหอมรอมริบขนาดนั้น สิ่งใดเป็นประโยชน์จะทำขึ้นมาเพื่อให้มีหลักของใจ แต่เราเป็นคนประมาท เราจะทำความเพียรของเรา เนี่ย เราต้องรอ เราต้องเข้าทางจงกรม เราต้องนั่งสมาธิภาวนาถึงจะเป็นความเพียร เนี่ย เราประมาท เราปล่อยใจของเราขับเคลื่อนไปตามอำนาจของกิเลสตลอดไป มันถึงว่าเดี๋ยวเจริญ เดี๋ยวเสื่อม ถ้ามันเสื่อมขึ้นมาเนี่ยเราจะมีความทุกข์ร้อนเพราะว่าธรรมมันเสื่อม แล้วเรายังกินของแสลงเข้าไปอีก มันยิ่งให้ผลกับความคิดของเรานะ ให้ผลว่าเราคิดสภาวะแบบโลก มันออกไปตามโลกทั้งหมดเลย สิ่งที่มันคิดออกไปมันก็กว้านเอาผล คือความเร่าร้อนนี้มาให้กับใจของเรา ถ้าเราคิดอย่างนี้มันคิดขึ้นมาอย่างนี้ เราต้องกำหนดคำบริกรรม พุทโธ พุทโธ พุทโธพยายามกำหนดตั้งสติไว้ ตั้งไว้แล้วยับยั้งมันให้ได้ ยับยั้งให้ได้นะ เราเป็นคนที่มีอำนาจวาสนา ดูอย่างโลกเขาเห็นไหม เวลาของเขาไม่ค่อยมีเขาต้องประกอบสัมมาอาชีวะของเขาหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง นั่นมันเป็นเรื่องของความทุกข์มาก แล้วเราสละออกมาเป็นนักบวช เป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เรามีเวลา ๒๔ ชั่วโมง แต่ทำไมเราประมาทกับความประพฤติปฏิบัติของเราล่ะ เราประมาทกับเราเองนะ วันเวลาล่วงไปๆ นี่ออกพรรษาแล้ว เดี๋ยวจะออกธุดงค์ออกเที่ยวกันแล้ว ออกเที่ยวไปนี่เราเที่ยวไปเพื่อหาสิ่งใด เราเที่ยวไปขนาดไหนเราก็ต้องหาหัวใจของเราหัวใจของเราอยู่กับตัวของเรา แต่เราค้นคว้าไม่ได้ เราหาไม่ได้เราก็ออกธุดงค์ เห็นไหมออกธุดงค์ไปก็ส่งให้ค้นคว้าออกมา เอาสิ่งนั้นมา

เป็นสัปปายะที่อยู่ที่อาศัย เอาสิ่งนั้นเพื่อจะให้ใจพยายามทำความเพียรกลับเข้ามาภายใน เปลี่ยนที่ไปเพื่อค้นคว้าตัวของเราให้ได้ ถ้าธุดงค์ออกไปอย่างนั้น ถึงจะเป็นประโยชน์

ถ้าธุดงค์ไปตามประสาของเราๆ ก็ธุดงค์ของเราไป เห็นไหม เห็นสภาวะใดก็คิดไป คิดทางโลกไป เนี่ย มันเป็นเดรัจฉานวิชาในพระไตรปิฎกว่าไว้นะ แม้แต่เราผ่านไปบ้านเมืองใดที่เขาประกอบการค้าสิ่งใดเขาทำสิ่งใด เรื่องนั้นเราไปเห็นขึ้นมาเราก็เก็บไปคิด มันก็เป็นการส่งออก เราธุดงค์ไปสิ่งต่างๆ นั้นเอาเพื่อเป็นประโยชน์กับเรา แต่จริงๆ เราต้องค้นคว้าหาใจของเรา จะไปหรือจะอยู่ถ้ามันเป็นประโยชน์กับเราๆ ก็ต้องเอาสิ่งที่เป็นประโยชน์ ถ้าอยู่เป็นประโยชน์ เราก็อยู่เพื่อเป็นประโยชน์ เอาใจของเราให้สงบให้ได้ ความเพียรมันเกิดจากที่นี้ ความเพียรเกิดขึ้นมาจากใจ ถ้าหัวใจมีความสงบเข้ามา มันจะเกิดเป็นมรรคขึ้นมา

สิ่งที่เป็นมรรค สิ่งนี้มันจะเป็นประโยชน์กับใจเราถ้ามันเป็นความเพียรขึ้นมา ถ้าเราประมาทเราไม่มีความพร้อมในหัวใจ ทำขนาดไหนมันก็เจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อม มันไม่ตั้งมั่น เราว่าเราไม่มีอำนาจวาสนา ถ้าเราผู้ที่ประพฤติปฏิบัติยังทำความสงบของใจไม่ได้ ถ้าไม่มีหลักเกณฑ์ของใจแล้ว เราจะเอาสิ่งใดเป็นเครื่องอยู่ ถ้าจิตนี้มันสงบขึ้นมานี่พออยู่พอกินนะ คนเรานี้พออยู่พอกินได้เพราะจิตมันเริ่มสงบตัวเข้ามา ถ้ามันสงบตัวเข้ามานี้มันมีความร่มเย็นของใจ ถ้ามีความร่มเย็นของใจมันจะเป็นสิ่งที่ว่าเริ่มต้นก้าวเดินไป ถ้าเราก้าวเดินขึ้นไปขึ้นไปข้างบนนะ มันจะเป็นประโยชน์กับเรามาก ถ้าเราไม่ก้าวเดินขึ้นไปมันก็เป็นกิเลสดิบๆ อยู่อย่างนั้น กิเลสดิบๆ นะ มันครอบคลุมใจแล้วมันก็ไม่ทำให้เราเป็นกัลยาณปุถุชน เป็นปุถุชนคนหนาไปด้วยกิเลส คนหนา

ไปด้วยกิเลสนี้ ธรรมชาติของใจมันเกาะเกี่ยวไปทุกอย่าง รูป รส กลิ่น เสียง เสียงที่เพราะเสียงที่พอใจมันต้องการเสียงนั้น เสียงที่ติฉินนินทาเราไม่ชอบเลย สิ่งนี้เป็นโทษกับใจ ถ้ามีคนเขามาพูดให้เราฟังว่า คนนั้นเคยติฉินนินทาเราไว้ขนาดไหน มันจะแทงใจของเรามาก สิ่งนี้มันไม่เป็นประโยชน์กับเราเลย

แต่ถ้าคนที่มีปัญญานะ ดูใจของตนเอง ถ้าสิ่งนี้กระทบขึ้นมาเนี่ยใจของตนมันเกิดสภาวะสิ่งใด ถ้าเราดูใจของตนเองมันแสดงตัวออกมาเราจับสิ่งนี้แล้วพิจารณาเข้ามา ถ้าเราดูใจของเราเองมันจะเป็นประโยชน์กับใจเรานะ รูป รส กลิ่น เสียง นั้นมันเป็นบ่วงของมาร ใจนี้ติดมันไปตลอด เราต้องใช้ความคิดของเราใช้ปัญญาของเรา หรือกำหนดคำบริกรรม พุทโธ พุทโธ พุทโธ ขึ้นมา

เนี่ย จากดิบๆ ต้องทำให้มันแห้ง ถ้ามันแห้งขึ้นมานี้มันเป็นสัมมาสมาธิ ถ้าเป็นสัมมาสมาธินี้ จิตมันจะมีสติตลอด จิตมันจะสงบเข้ามาขนาดไหนมันจะปล่อยวางเข้ามาขนาดไหน ถ้ามันกำหนดคำบริกรรมพุทโธได้ เราต้องกำหนดคำบริกรรมพุทโธตลอดไป เพื่อให้จิตมันละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไป ถ้ามันเจริญแล้วเสื่อมมันไม่ตั้งมั่น จิตที่ตั้งมั่นเอกัคคตารมณ์นี้มันยกขึ้นวิปัสสนาได้ ถ้าวิปัสสนานี้มันก็ก้าวเดินไปออกไปอีกส่วนหนึ่ง

ถ้าไม่วิปัสสนา มันก็จะอยู่สภาวะแบบนี้แล้วมันก็จะไม่มีที่พึ่งใจของเรานะ เร่าร้อนขนาดไหนมันไม่มีใครมารับรู้ไปกับเรา เราเท่านั้นเราเท่านั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสไว้ว่าพรหมจรรย์นี้ปฏิบัติเพื่อเรา ถ้าปฏิบัติเพื่อเราๆ ต้องย้อนกลับมาที่เรา นักปฏิบัติต้องย้อนกลับมาหาตนเองให้ได้ นักปฏิบัติเป็นผู้ที่พยายามจับความ

ผิดพลาดของตนเอง ถ้าเราเห็นความบกพร่องของเรา คนอื่นเขาก็เห็นความบกพร่องอันนี้แน่นอน ถ้าเราเห็นความบกพร่องของเราๆ แก้ไขของเรา ถ้าเราจับเราค้นคว้าหาความบกพร่องของเราไม่ได้ ใครๆ ก็จะติฉินนินทาเราได้ ถ้าเรายังมีความบกพร่องของเราอยู่ เราต้องย้อนกลับมาตรงนั้นแหละ สิ่งใดบกพร่องนั่นคือการขาดสติ ถ้าขาดสติความผิดพลาดมันต้องเกิดขึ้นตลอดไป เรามีความผิดพลาดล้มลุกคลุกคลานนะ คนเราตกร่องตกเหวนี่แข้งขาหักได้ แต่ใจของเราล้มลุกคลุกคลานมาตลอดมันทุกข์มาก ที่มันทุกข์ยากเพราะมันไม่เคยทำ เรื่องของธรรมะนี้มันเป็นของที่ละเอียดมาก ลึกซึ้งอยู่ในหัวใจของเรา แล้วเราไม่เข้าใจสภาวะแบบนั้นเลย เราศึกษาธรรม เราฟังครูบาอาจารย์ท่านเทศน์มาขนาดไหนก็แล้วแต่ เราก็คาดหมายตามกิเลสเพราะมันยังดิบอยู่ มันต้องคาดหมาย แต่มันไม่เป็นอย่างที่เราคาดเราหมายหรอก ความคาดหมายนี้เกิดเพราะเรายังไม่เห็นตามความเป็นจริง

ถ้าเราเห็นตามความเป็นจริงขึ้นมานี่ เราจะกราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยความเต็มใจมาก ด้วยความเคารพนบนอบในหัวใจเลยนะ สิ่งนี้เกิดขึ้นมาพระองค์ท่านทรงทราบได้อย่างไร แล้วเอามาสั่งสอนไว้ขนาดไหน ทั้งๆ ที่ของมีอยู่เรายังทำของเราไม่ได้ เราพยายามประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมา เราพยายามกำหนดขึ้นมาให้ได้ เราต้องมีสัจจะ ถ้าเรามีสัจจะ ความเพียรของเรามันจะเกิดขึ้นมา สัจจะของเราต้องตั้งให้มั่น เราจะนั่งสมาธิเราจะเดินจงกรมเราจะทำขนาดไหน เราต้องมีสัจจะ ทำให้ได้ตามที่เราตั้งสัจจะไว้ ให้มันมากขึ้นไปเรื่อยๆ เรานั่งสมาธิ เราไม่ใช่เอาเข็มนาฬิกา เราไม่ได้เอาเวลา ครบเวลาแล้วเราจะเลิก สิ่งนี้ไม่จำเป็น

สัจจะตั้งไว้แล้วเราก็ปฏิบัติไป ผลจะเกิดหรือไม่เกิดนั้นเป็นเรื่องของเขา เรื่องของเราหน้าที่ของเราคือมีความเพียรอย่างเดียว ความเพียรเกิดขึ้นมากับเรานี้ความเพียรอันนี้จะชำระกิเลส เราไม่มีความเพียรแต่เราอยากได้ผล เราก็มีแต่จินตนาการ ผลจะไม่เกิดกับเราเลย

เนี่ย กิเลสดิบๆ มันคิดอย่างนี้ คิดแต่ผล เหตุของเรา เราสร้างของเราขึ้นมา แล้วเราก็ล้มลุกคลุกคลานนะ ล้มลุกคลุกคลานเพราะความน้อยเนื้อต่ำใจเพราะทำแล้วมันไม่ได้ผล มันไม่ได้ผลเพราะเรามีตัณหาความทะยานอยากของเราซ้อนเข้าไป ว่าเราเห็นสภาวะแบบนั้นจะต้องทำได้

ดูสิ เวลาเราฟังธรรม เราจับประเด็นขึ้นมาเลย แล้วเวลาเรานั่งของเราทำไมมันไม่เกิดขึ้นมาล่ะ เนี่ย จากใจดวงหนึ่งที่เป็นของครูบาอาจารย์นะ ท่านผ่านสภาวะสิ่งนั้นไป ของที่ว่าเรามองข้ามไป มันไม่เป็นประโยชน์กับเราเลย ครูบาอาจารย์ท่านจะจับสิ่งนั้นมา ใจคึกใจคะนองการแสดงออกมา กิริยานั้นมันแสดงออกมาจากใจ ถ้าใจไม่คึกไม่คะนองมันจะคิดออกมาได้อย่างไร มันแสดงออกมาเป็นคำพูด มันแสดงออกมาเป็นกิริยาท่าทาง มันออกมาจากไหน เนี่ย ความไม่มีสติความพลั้งเผลอของเรานี้มันแสดงออกถึงใจที่ไม่มีสติ ใจดวงนั้นมันคึกคะนองของมัน มันถึงแสดงออกมาอย่างนั้น

เห็นไหม เราดูใจของเรา เราพยายามสร้างของเรา ทำของเราขึ้นมา เริ่มจากการอดนอน ผ่อนอาหาร เราต้องตั้งกติกากับตัวเราเอง ถ้าเราตั้งกติกากับตัวเราเอง เราเริ่มต่อสู้กับกิเลสของเรา สิ่งที่มันเป็นความดิบ เราจะเริ่มต่อสู้ให้มันแห้งไปได้ ให้มันจางไปจากใจของเรา เราต้องพยายามต่อสู้เข้าไป สติสัมปชัญญะตั้งเข้าไป มันจะจางไป จางไปจนเกิดความชำนาญ

ถ้าเรามีความชำนาญในวสี กำหนดคำบริกรรมหรือใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ย้อนกลับเข้ามาที่ใจ ดูสภาวะของใจ เพราะธรรมนี้อยู่ที่ใจเท่านั้น เวลาใจทุกข์ๆมากเพราะมันแบกรับสิ่งต่างๆไว้เป็นภาระหนัก เมื่อกำหนดคำบริกรรมขึ้นมา มันจะเริ่มเปลี่ยนอาหาร เปลี่ยนกิริยาของมันออกไป เรากำหนด พุทโธ ถ้าเกิดเป็นภาพนิมิต เกิดเป็นความเห็นต่างๆ มันเป็นอาการของใจ ที่รับรู้สภาวะแบบนั้น เมื่อมันปล่อยวางอาการนั้นมันก็ต้องเป็นตัวของมันเอง เห็นไหม ปล่อยอาการเข้ามาคือปล่อย รูป รส กลิ่น เสียง ปล่อยสิ่งที่มันไปยึดเกาะเพราะมันไม่เข้าใจ มันปล่อยเข้ามา ปล่อยเข้ามา เราก็ตั้งสติของเราไว้ ปล่อยสภาวะแบบนั้นปล่อย ปล่อยแล้วดูเหตุ ว่ามันปล่อยเพราะเหตุใด เพราะเรามีสติ เราเห็นโทษของมันว่ามันยึดสิ่งใด คิด จำสิ่งใด สภาวะนั้นมันไม่เคยเป็นผลดีกับใจดวงนี้เลย เกาะสิ่งใดคิดสิ่งใดสภาวะแบบนั้นมันมีแต่ความเร่าร้อน ไม่ใช่ว่าเราจะต้องรู้สิ่งนี้ทั้งหมดมันถึงจะปล่อยวางได้ ถ้าเรามีกำลังไม่พอ เรากำหนดพุทโธนี้ มันก็ปล่อยวางได้

เนี่ย หัดปล่อยอย่างนี้ให้เห็นโทษของมัน ถ้าเราเห็นโทษของมัน มันจะปล่อยขาดนะ ปล่อยขาดจากรูป รส กลิ่น เสียง ถ้ามันปล่อยขาดจากรูป รส กลิ่น เสียงนี้เป็นกัลยาณปุถุชน ถ้าเป็นกัลยาณปุถุชนเริ่มยกขึ้นค้นคว้าหา กาย เวทนา จิต ธรรม มันจะเกิดสภาวะของปัญญาขั้นของปัญญาไง ความคิดต่างๆ ของเราที่เราคิดนี้ กิเลสดิบๆ มันคิดไปตามประสาโลก คิดธรรมะมันก็เป็นเรื่องของโลกเพราะมันเป็นโลกียะ คิดขนาดไหนมันจะออกไปในเรื่องของโลกทั้งหมด คิดเทียบออกมาไง เห็นไหม สวรรค์มันก็อยู่ในพระไตรปิฎก นรกมันก็เป็นชื่อของนรกซะ มันไม่เห็นตามความเป็นจริง มันคิดเทียบเคียงไป

แต่พอจิตมันสงบเข้ามา สงบเข้ามา จิตมันจะรู้สภาวะตามความเป็นจริงของมัน เวลาจิตมันสงบมันสามารถเห็นสิ่งนั้นได้ถ้ามีอำนาจวาสนา ถ้าคนไม่มีอำนาจวาสนาสงบเข้ามานี่มันเป็นความรู้ของใจ มันไม่ใช่นรกสวรรค์ในตำรา มันจะเป็นนรกสวรรค์ในหัวใจของเรา หัวใจเราสงบนี่มันมีความสุข เวลามันทุกข์ร้อนมันตกนรกทั้งเป็น นี่เป็นการยืนยันกับใจ แล้วถ้ายกขึ้นวิปัสสนาได้ ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม ถ้าเราวิปัสสนานะเราจะแยกแยะใคร่ครวญออกไป มันจับต้องสิ่งนี้ได้ ขณะที่จับต้องสิ่งนี้ได้จะมีความตื่นเต้นมาก ถ้าใจเห็นสภาวะแบบนี้ ขั้นของปัญญามันจะเกิดที่เกิดปัญญาขึ้นมาเพราะเราเห็นสิ่งที่เป็นสภาวะความเป็นจริง เราพิจารณาไป ถ้าเราพิจารณาสิ่งนี้ มันปล่อยวางเข้ามา เห็นไหม

ตรงนี้มันจะเกิดกับดักของกิเลส กิเลสมันจะสร้างสภาวะนี้ดักไว้เนี่ย ถ้าติดสิ่งนี้ มันก็วนเวียนอยู่ในกิเลสดิบๆ อยู่ในสภาวะที่ว่าเจริญแล้วเสื่อม มันจะทรงของมันอยู่ในสภาวะแบบนั้น เราใช้ขั้นของปัญญาวิปัสสนาขึ้นไป เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม พิจารณาเข้าไปแล้ว มันจะปล่อยวาง มันติดกับดักเพราะมันเวิ้งว้าง เราไม่เคยเห็นสภาวะแบบนั้น เราก็ว่าสิ่งนี้เป็นธรรม เนี่ย เราตกไปในกับดักของกิเลสที่มันดักเราไว้แล้วนะ แล้วมันก็เริ่มเสื่อมไป เสื่อมไปจนล้มลุกคลุกคลานจนน้อยเนื้อต่ำใจว่าทำไมเราพิจารณาของเราแล้วเห็นตามความเป็นจริงแล้วปล่อยวางแล้ว ทำไมมันเสื่อมไปได้ จนเริ่มประพฤติปฏิบัติใหม่ พยายามก้าวเดินของมันไป ล้มลุกคลุกคลานไป มันเป็นสภาวะแบบนั้น

ถ้าเราวิปัสสนาโดยถูกทางนะ มันก็ปล่อยวางเหมือนกัน พอมันปล่อยวางเหมือนกัน มันตกเข้าไปในกับดัก ถูกก็เข้ากับดัก ผิดก็เข้ากับดักของกิเลส เพราะมันไม่สมุจเฉทปหาน ถ้ามันสมุจเฉทปหาน มันจะ

พ้นออกไปจากกับดักของกิเลส ทำลายกับดักอันนี้ออกไปนะ มันจะพ้นออกไป แต่ถ้ามันตกเข้าไปในกับดักมันปล่อยวาง เห็นไหม มันปล่อยวางแล้วมันก็เทียบเคียง สร้างความเห็นความเป็นไปของใจ เพราะสภาวะธรรมนี้มันเป็นความว่าง ความปล่อยวางมีความสุข อันนี้มันก็เป็นความสุขเพราะมันเป็นอาการของใจ ใจเกิดสภาวะแบบนั้น

แต่มันก็ลังเลสงสัย มันจะสงสัยในตัวมันเองว่าสิ่งนี้มันคืออะไรเนี่ย มันไม่มีคำตอบมันไม่สมบูรณ์หรอก แต่มันก็เข้าใจไง เพราะมันตกเข้าไปในกับดัก ธรรมในฝ่ายกิเลส กิเลสนี้เป็นสิ่งที่สร้างสถานะของธรรมขึ้นมา สถานะของความว่าง ความว่างในอำนาจของกิเลส ธรรมอยู่ใต้อำนาจของกิเลสมันก็มีความลังเลสงสัย แต่เพราะเราไม่เข้าใจแล้วเราตกลงไปในกับดักอันนั้น เราก็เข้าใจว่าเป็นโสดาบัน เป็นสกทาคามีเป็นพระอนาคามี ใจคาดหมายไปเรื่อยๆ คาดหมายว่าอันนั้นเป็นผล

นี้มันเป็นกับดักของกิเลสนะ กิเลสมันดักสิ่งนี้ไว้แม้แต่การประพฤติปฏิบัติ เราว่าเราเห็นของเราตามความเป็นจริง เราว่ามันเป็นธรรมแต่มันเป็นธรรมใต้อำนาจของกิเลส มันไม่ใช่ธรรมตามความเป็นจริง ถ้าผู้ใดปฏิบัติสมควรแก่ธรรมจะพิจารณากายซ้ำ มันว่างขนาดไหนเราก็ต้องพิจารณาตรงนี้ ถ้าเราไม่ก้าวเดิน คิดว่าเป็นโสดาบัน เป็นสกทาคามี เป็นพระอนาคามี อารมณ์อย่างนี้เป็นโสดาบัน อารมณ์อย่างนี้เป็นสกทาคามี อารมณ์อย่างนี้เป็นพระอนาคามี มันเป็นการสร้างภาพเห็นไหม นี่กิเลสมันร้ายมากเห็นไหม กิเลสในใจของเรา เราคิดว่าการประพฤติปฏิบัตินี้เพื่อจะเป็นการต่อสู้กับกิเลส จะเป็นการทำลายกิเลสให้กิเลสออกไปจากใจ กิเลสนี้มันกลับพลิกแพลง มันสร้างสถานะของธรรม ว่าอันนี้เป็นธรรม หลอกเราอีกชั้นหนึ่ง แล้วเราก็ก้าวเดินไปอย่างนั้น

เนี่ย จะไม่สมความปรารถนา มันจะเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อม แต่เราก็ต้องรักษาสถานะแบบนั้นไว้เพราะมันยังไม่ถึงที่สุด ถ้ามันถึงที่สุดนะ มันจะเสื่อมของมันออกไปทั้งหมดเลย เราจะไม่มีสิ่งใดเหลือไว้ในหัวใจเลย มันจะเสื่อมออกมาหมด ถึงเวลาที่มันเสื่อมออกมาครูบาอาจารย์ท่านถึงพยายามชี้นำ พยายามอธิบายอาการของใจว่ามันต้องเป็นแบบนี้ เราจะนอนใจไม่ได้ เราจะต้องยกขึ้นวิปัสสนา ต้องใช้ความรอบคอบของการประพฤติปฏิบัติ เราต้องหมั่นแยกหมั่นแยะแล้วอย่าส่งไปอนาคต ต้องการความมักง่าย ต้องการความสะดวกสบายขั้น ๑ ขั้น ๒ ขั้น ๓ ขั้น ๔ มันจะสร้างสถานะเป็นสภาวะแบบนั้น มันไม่ต้องก้าวเดินส่งไปในอดีต ไม่ต้องก้าวเดินส่งไปในอนาคต ให้อยู่ในปัจจุบันนี้ พิจารณากายแล้ว ซ้ำแล้วก็พิจารณากายซ้ำอีก เพราะสิ่งที่กิเลสมันมีอยู่นี้กับดับของมันนี้มันดักเราไว้ แล้วมันก็สร้างกลไกของมันสร้างอาการของใจมันขึ้นมาให้เราเข้าใจสภาวะแบบนั้น สิ่งนี้มันเป็นความจริงทำไมเราสงสัยล่ะ

มันจะมีความสงสัยเพราะมันไม่สมุจเฉทปหาน ถ้ามันสมุจเฉทปหานสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส สังโยชน์ ๓ ตัวมันจะขาดไปความวิจิกิจฉาสิ่งนั้นจะไม่มี มันจะเป็นตามความเป็นจริงเหมือนกับเราเปิดประตูเข้าบ้านไป เราเข้าไปในบ้านของเรา เราจะไปสงสัยสิ่งใดในบ้านของเรา เพราะเราเปิดประตูของเราเข้าไปเอง แต่ขณะที่เรายังไม่ได้เปิดประตูเข้าไป เราเดินอยู่รอบบ้านของเรา เราใคร่ครวญในบ้านของเราว่าเครื่องยนต์กลไกต่างๆ เราวางไว้ตรงไหน นี่มันก็คิดจินตนาการของมันในสภาวะแบบนั้น จินตนาการคาดหมายไปตลอดแล้วก็ว่าเป็นของเรานะมันก็เดินวนอยู่รอบบ้านนั้นแหละ นี่กิเลสมันดักไว้อย่างนี้ สิ่งที่เป็น

นามธรรมเวลาสภาวะมันเกาะเกี่ยวกันอย่างนั้น มันจะไปไหนไม่ได้ มันก็จะวนเวียนอยู่ในใจนี้ วนอยู่ตรงนั้น เราถึงต้องพลิกแพลง เราต้องใช้ปัญญาของเราใคร่ครวญ

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ความยากง่าย มันยากตรงนี้ ยากตรงที่เริ่มต้น มันยังเข้าไม่ถูกทาง ถ้ามันเข้าถูกทาง นั่นเข้ากระแส ถ้าเข้ากระแส เราประพฤติปฏิบัติไป กระแสนี้จะส่งขึ้นไป สูงขึ้นไป สูงขึ้นไป แล้วจะเห็นตามความเป็นจริง ถ้าไม่เข้ากระแส มันก็พาวน แล้วมันก็จะเสื่อม จิตนี้ต้องเสื่อมแน่นอนเพราะเป็น สัพเพ ธัมมา อนัตตา สภาวะธรรมทั้งหลายต้องเสื่อมไปเป็นธรรมดา มันจะต้องเป็นอนัตตา ธรรมชาติของมันเป็นแบบนั้น สรรพสิ่งในโลกนี้ไม่มีสิ่งใดคงที่

ขณะที่มันเจริญอยู่นี้ เราถึงต้องมีความรอบคอบ ต้องจับตรงนี้ จับกาย เวทนา จิต ธรรม แล้ววิปัสสนาซ้ำแล้วซ้ำเล่าอยู่ตรงนี้ อย่าก้าวเดินไปข้างหน้าแล้วคิดว่าสิ่งนี้ผ่านขึ้นมาแล้ว ผ่านขั้นตอนของเราขึ้นไปแล้ว ก็ไปในอนาคตสภาวะแบบนั้น จะไม่เป็นประโยชน์กับเราเลย มันเป็นการที่กิเลสมันชักนำไป เป็นธรรมของกิเลส กิเลสสร้างสถานะของธรรมขึ้นมาให้เราเชื่อ แล้วเราก็อยู่ใต้อำนาจของกิเลสนี้มาตั้งแต่ครั้งไหนก็ไม่รู้ เพราะมันไม่มีต้นไม่มีปลาย สภาวะแบบนั้นของกิเลสเนี่ยครอบงำเรา ถ้ากิเลสครอบงำเราไปเราก็จะต้องล้มลุกคลุกคลาน

ที่ล้มลุกคลุกคลานนี้ เพราะเราไม่ได้ยืนอยู่ในปัจจุบัน ถ้าเรายืนอยู่ในปัจจุบันนะ สิ่งใดจะเกิดขึ้นให้มันเกิดไป เราเป็นคนดูต่างหาก สิ่งที่เกิดขึ้นนี้เป็นอาการของใจทั้งหมด ใจนี้มันพลิกแพลงตลอด กิเลสมันบังสิ่งนี้อยู่ แล้วมันซุกซ่อนอยู่ในหัวใจของเรา แม้แต่การประพฤติปฏิบัติของเรา มันก็ใช้เล่ห์เหลี่ยมของมันให้เราเห็นสภาวะว่าเราปล่อยวาง

มันวางเพราะมันหลบไง มันหลบอยู่ในหัวใจแล้วมันก็สร้างสถานะของมันขึ้นมา มันรักษาพื้นที่ หัวใจนี้เป็นที่อยู่ของมัน มันก็อยู่สภาวะแบบนั้นตลอดไป

เนี่ย ถ้าเราพลาดนะ อย่างน้อยเราจะเสียเวลา อย่างมากทำให้เราหมดกำลังใจ เวลาใจเราเสื่อมนี่เราจะน้อยเนื้อต่ำใจ เราประพฤติปฏิบัติแล้ว คนที่ทำคุณงามความดีทำไมไม่ได้ความดีตอบแทน เราทำดีขนาดนี้ ความดีขนาดนี้ทำไมมันถึงเสื่อมอย่างนี้ เนี่ย เวลามันเสื่อมแต่ทุกคนผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ มันจะมีอุปสรรคสภาวะแบบนี้เกิดมาตลอด สิ่งนี้เกิดขึ้นมาเพราะเราไม่เข้าใจ เกิดขึ้นมาเพราะว่ากิเลสมันมีอำนาจเหนือกว่า ความผิดพลาดนี้จะเป็นครูของเราเห็นไหม เราจะไม่ทำสิ่งนั้น มันก็มีความตั้งใจขึ้นมา มันเข็ด เวลาพลาดขึ้นมาแล้วมันเข็ดมากนะ งานของโลกเวลาเขาแบกหามขึ้นมานี้ จะทำงานขนาดไหนมันก็ใช้กำลังของร่างกาย งานของผู้บริหารก็ใช้ความคิด เนี่ย แรงงานสมอง โลกเขาว่าแรงงานสมอง ผู้ที่บริหารนี้ใช้สมอง ใคร่ครวญสิ่งต่างๆ แต่ในการประพฤติปฏิบัติมันใช้ทั้งหมดนะ ของเรานี้ใช้แรงงานใจ ถ้าจิตมันไม่สงบ ใจมันจะยกขึ้นวิปัสสนาอย่างไร เพราะกิเลสมันอยู่ที่ใจ เวลาภาวนามยปัญญามันเกิด เราจะเห็นตามความเป็นจริงว่าแรงงานใจนะ ใจทำงานนะ มันทุกข์ยากมาก เวลามันเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อม มันยิ่งล้มลุกคลุกคลานไปใหญ่ เราถึงต้องมีศีลต้องมีขอบเขตบังคับไว้ แล้วเวลาเราเดินปัญญานี้ ธรรมมันก้าวเดินไป เดินไปในหนทางนั้น หนทางของธรรมที่มันจะก้าวเดินไป เจริญแล้วเสื่อม ขนาดไหนเราเริ่มต้นใหม่ได้ เราก็ทำของเราได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ทรงสร้างสมบุญญาบารมีมา ถึงว่าเป็นพุทธภูมิ แต่เวลาที่พระองค์ปฏิบัติอยู่ ๖ ปีนี่

ความทุกข์อุกฤษฏ์ขนาดไหนไม่มีใครทำได้เท่ากับพระองค์ ความเจริญแล้วเสื่อมของเรานี้ มันเป็นแค่ขี้เล็บขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าเราสร้างกำลังใจของเราอย่างนี้เราจะเริ่มก้าวเดินนะ เสื่อมให้มันเสื่อมไป ความผิดพลาดขนาดไหนให้มันเป็นไป แล้วเราก็ย้อนกลับเข้ามาทำความสงบของใจให้ได้ สร้างพลังงานของเราขึ้นมา

อาหาร – ถ้าเราหามาแล้วเราประกอบไม่เป็น บางอย่างมันก็เน่าเสียไป บางอย่างมันก็ใช้เวลาอย่างเช่นน้ำตาล น้ำปลามันจะเน่าเสียช้า แต่ถ้าเป็นผักสดมันจะเน่าเสียเร็ว นี่ก็เหมือนกัน ในการที่เราประกอบความเพียรของเรา มันไม่สุกขึ้นมา ถ้าเราประกอบอาหารขึ้นมาอาหารนั้นเราเก็บไว้ มันสุกแล้วเราจะเก็บไว้ได้นาน ถ้าเราประพฤติปฏิบัติแล้วเราทำให้สุกขึ้นมา มันจะไม่เน่าเสียเลย มันจะเป็น อกุปปธรรม สิ่งที่ไม่เสื่อมมันจะไม่เสื่อมเพราะมันมีเหตุมีผล ถ้ามันไม่มีเหตุก็จะไม่มีผลเพราะว่ามันไม่ใช่มรรคตามความเป็นจริง

เนี่ย ขั้นของปัญญา ถึงต้องย้อนกลับมาซ้ำแล้วซ้ำเล่า พยายามทำของเราย้อนกลับเข้ามาพิจารณากายของเรานี้ หรือพิจารณาจิตของเรา จิตของเรายังมีความทุกข์อยู่ จิตของเรายังเกาะเกี่ยวกับสิ่งนี้อยู่ สิ่งที่มันเกาะเกี่ยวคือความลังเลสงสัยในเรื่องของธรรมนี้ ถ้ามันยังสงสัยในเรื่องของธรรมนี้มันไม่เป็นตามความเป็นจริง ถ้ามันวิปัสสนาจนมันปล่อยนะ มันปล่อย ปล่อย จนมันขาด สิ่งที่กิเลสมันขาดออกไปจากใจนี้ มันไม่ใช่ความลังเลสงสัยมันเป็นความเห็นซึ่งๆ หน้า มันเป็นความกระทบของใจ มันเห็นกิเลสขาดออกไปจากใจ เห็นไหม ขันธ์ไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ขันธ์ ทุกข์ไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ทุกข์ มันจะปล่อยวางตามความเป็นจริง เห็นสภาวะหลุดออกไปตามความเป็นจริง สังโยชน์ขาดออกไปเลย

สิ่งนี้ต่างหากถึงเป็นผลงานของใจ ถ้าใจวิปัสสนาถึงสิ่งนี้ กับดักอันนี้เราต้องทำลาย ถ้าเราไม่ทำลายกับดักนี้นะ เราอย่าเข้าใจว่าเราประพฤติปฏิบัติแล้ว มันจะเป็นคุณงามความดีตลอดไป เพราะธรรมนี้เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมนี้เป็นสภาวะตามความเป็นจริง เป็นกลาง สิ่งที่เป็นกลาง เห็นไหม สภาวะธรรมชาติสิ่งที่เป็นธรรมชาตินี้คือธรรมทั้งหมด นั้นมันเป็นกฎทฤษฎีตามความเป็นจริง ธรรมชาตินี้เคลื่อนตัวไปตลอด สภาวะใจของเราก็เคลื่อนตัวไปตลอด แล้วกิเลสมันอาศัยสิ่งที่มีชีวิต สภาวะของธรรมชาติธาตุทั้ง ๔ เขาไม่มีชีวิต เขาเป็นไปตามโลก โลกแปรสภาพไปอย่างไรเขาก็แปรสภาพไปอย่างนั้นตามโลก โลกเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อมเป็นสภาวะแบบนั้นตลอดไป ธาตุ ๔ ของเราก็เหมือนกัน ร่างกายของเราประกอบด้วยดิน น้ำ ลม ไฟ เหมือนกับธรรมชาติอันนั้น

แต่หัวใจล่ะ หัวใจที่เป็นธาตุรู้นี้สำคัญกว่า ธาตุรู้อันนี้ถ้าโดนกิเลสปกครองอยู่นี้ มันก็เป็นเรื่องของโลกไปตลอด แต่ถ้าเราวิปัสสนาเข้ามาจนมันปล่อยวางจนมันขาดออกไป สภาวะธรรมอันนี้มันถึงเป็นธรรมของใจดวงนั้น มันไม่ใช่เป็นธรรมชาติสิ่งที่เป็นภายนอก มันเป็นธรรมชาติของใจดวงนั้น เพราะใจดวงนั้นรู้สภาวะตามความเป็นจริง แล้วพิจารณาจนปล่อยวาง ขาดออกไปตามความเป็นจริง นั่นน่ะ ใจดวงนั้นต่างหากถึงจะไม่เสื่อม สิ่งที่ไม่เสื่อมนี้มันเป็น อกุปปธรรม รู้ตามความเป็นจริง

นี้คือสภาวะตามความเป็นจริง แล้วพยายามก้าวเดินต่อไป สิ่งที่ก้าวเดินต่อไป มันเริ่มต้นเข้าไปนี้กับดักอันนี้ไม่ค่อยรุนแรง มันจะมีกับดักไปทุกชั้นนะ นี้คือกับที่มันดักใจไว้ สิ่งนี้มันมัดใจกับกิเลส กิเลสมีอยู่ในหัวใจ สภาวะของกิเลสนี้มันเป็นตัวสังโยชน์นั่นแหละ มันเป็นสภาวะ

แบบนั้น แล้วสิ่งนี้มันอยู่ที่ใจ อยู่ที่ใจ จิตสำนึก จิตใต้สำนึก จิตก่อนสำนึก สิ่งนี้มันลึกลับมหัศจรรย์อยู่ในใจมาก ในใจของเรานี้มันมีความลึกลับมหัศจรรย์ งานของเราถึงเป็นงานที่ประเสริฐ งานของโลกเขา ทำขนาดไหนมันก็เป็นไปตามสภาวะแบบนั้น ผู้ที่ประกอบสัมมาอาชีวะ ประสบความสำเร็จก็มี ล้มลุกคลุกคลานไปตามกระแสโลกก็มี ทำขนาดไหนเขาก็ดำรงชีวิตได้ เพราะว่าเกิดขึ้นมาดำรงชีวิตไปนะจะมีความสุขความทุกข์ถึงที่สุดก็ต้องตายไป

แต่เราเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ชีวิตของเรานี้ เราสละสิ่งนั้นออกมาแล้วออกค้นคว้าในสิ่งที่คนเขามองไม่เห็น ดูอย่างเทวดานี้จะมาฟังธรรม ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ฟังธรรมของครูบาอาจารย์ แล้วสภาวะธรรมแบบนี้เรารู้ขึ้นมาจากใจของเรานี้มันเป็นความละเอียดในหัวใจ งานอันนี้ต่างหากเป็นงานอันประเสริฐ เวลาทุกข์ร้อนขนาดไหนมันก็เป็นความทุกข์ร้อนของใจดวงนี้ ถ้าใจดวงนี้พิจารณาเข้ามา สิ่งนี้มันขาดออกไป เห็นว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องแปรสภาพไปเป็นธรรมดา มันจะไม่ทุกข์ร้อนไปกับเขา มันวางไว้เห็นสิ่งใดก็รับรู้แล้วไม่ไปตามเขา ขนาดที่ว่าเป็นกัลยณปุถุชนเขายังปล่อยวาง รูป รส กลิ่น เสียง ไว้ตามความเป็นจริง แล้วกำหนดใจขึ้นมานี้กำหนดได้ง่าย ทำสมาธิได้ง่าย เพราะเรารักษาสมาธินี้ยกขึ้นวิปัสสนาจนเห็นธรรมตามความเป็นจริงว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีเกิดขึ้นเป็นธรรมดาสิ่งทั้งหลายต้องดับไปเป็นธรรมดา

ขันธ์มันเกิดจากใจ สัญญาก็เกิดจากใจ สังขารก็เกิดจากใจ เกิดจากใจทั้งหมด แล้วมันดับเห็นไหม ใจนี้เข้าไปรู้เรื่องกายเห็นสภาวะกาย พิจารณากายจนมันปล่อย จนมันขาด แล้วเราก็ก้าวเดินขึ้นมาภายใน

ทำความสงบของใจ ใจนี้ต้องมีความสงบเป็นพื้นฐานแล้วยกขึ้นวิปัสสนาสภาวะของจิตที่มันข้องเกี่ยวอยู่ อุปาทานของใจจะข้องเกี่ยวอยู่กับสภาวะแบบนี้ สภาวะของร่างกาย ความเป็นอยู่ เวลาเราเหนื่อย เวลาเราทุกข์ยาก จิตมันก็เกาะเกี่ยวกับสิ่งนี้ แล้วมันก็เอาสิ่งนี้มาเป็นอารมณ์ของมันอีกชั้นหนึ่ง สิ่งใดที่มันไม่พอใจ สิ่งใดที่ขัดใจ แล้วเราก็เอาสิ่งที่เป็นอารมณ์ที่ขัดใจนี้มาเป็นตัวตั้ง แล้วเราก็คิดเรื่องของขัดใจเป็นดาบ ๒ ดาบ ๓ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ฟาดฟันจิตของเราให้มันมีแต่ความทุกข์ร้อน

เราถึงต้องทำความสงบของใจ เพื่อจะไม่ให้มีดาบ ๒ ดาบ ๓ ซ้ำเข้ามาให้หัวใจเราทุกข์ร้อน ให้ใจมันสงบขึ้นมา ไม่ทุกข์ร้อนกับสิ่งนั้น แล้วเราจะจับตัวที่ว่ามันเกาะเกี่ยวกับสิ่งนั้นให้มาเป็นต้นทุน ต้นทุนในการวิปัสสนาให้สภาวะของใจ ให้เห็นว่าธาตุนี้ เป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ ตามความเป็นจริงของเขา เขาเป็นความจริงอย่างนั้นแน่นอน ร่างกายของเรานี้ประกอบด้วยธาตุ ๔ แต่ชีวิตนี้มีไออุ่นรักษาไว้ มันถึงยังเป็นเราตลอดไป สิ่งที่เป็นเรานี้เราเอามาใคร่ครวญสิ่งนี้ ให้ใจนี้รู้สิ่งนี้ตามความเป็นจริง ถ้าใจรู้สิ่งนี้ตามความเป็นจริง รู้ เห็นสภาวะตามความเป็นจริง แล้วมันก็จะปล่อยวางสิ่งนี้ไว้ตามความเป็นจริง สิ่งนี้ไม่ใช่เรา เราก็ไม่ใช่สิ่งนี้ อาศัยกันอยู่เพราะมีกรรม กรรมนี้เป็นกรรมดี กรรมดีเพราะเรายกขึ้นวิปัสสนา กรรมดีเพราะเราใช้สิ่งนี้เป็นพื้นฐานเป็นงาน เอากายกับใจนี้เป็นงาน

งานของโลกเขาเป็นงานการแสวงหาเรื่องของโลก งานของเราคือการทำคุณงามความดี สร้างสิ่งถาวรวัตถุในศาสนาเราว่าสิ่งนั้นเป็นงานนั้นก็เป็นงานบุญงานกุศลเป็นงานจากภายนอก แต่งานของเรานี้งานในหัวใจกับงานในธาตุ ๔ ขันธ์ ๕ ใจกับธาตุ สิ่งที่อาศัยกันอยู่นี้ เราเอา

สิ่งนี้เป็นเนื้องาน จับสิ่งนี้ให้ได้ ทำความสงบของใจแล้วดูความเป็นไปของมัน เราตั้งนะ ถ้าเราพิจารณากาย กายนี้มันจะคืนสภาวะของมัน น้ำจะเป็นน้ำ ดินจะเป็นดิน ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ มันคลายตัวออกไป เราเห็นสภาวะแบบนั้นหลายครั้งเข้า หลายครั้งเข้า ถ้าเราเห็นสภาวะนั้นเข้า งานเกิดขึ้นมาปัญญามันก็เกิด ถ้างานของเราไม่เกิดปัญญาของเรามันก็ล้มลุกคลุกคลาน

สิ่งที่ล้มลุกคลุกคลานนี่เข้าไปในกับดัก กับดักอันนี้ไม่รุนแรง มันจะเดินไปตามสภาวะของมัน เพราะกับดักอันแรกมันเป็นการฝึกฝน กับดักอันแรกทำให้เราเข้าใจสภาวะแบบนั้น ล้มลุกคลุกคลานมาขนาดไหนเราผ่านมาจากกับดักอันแรกขึ้นมาได้ เราเอาอันนั้นเป็นพื้นฐานแล้วเอาสิ่งนี้มาใคร่ครวญตามสภาวะธรรมความเป็นจริง ถ้ามันเกิดเป็นกับดัก คือว่ามันปล่อยวางขนาดไหน เราอยากเชื่อ เราก็ไม่เชื่อ เราทำของเราตลอดไป จนถึงที่สุดมันจะปล่อยวางกันนะ กายเป็นกาย จิตเป็นจิต มันจะแยกออกจากกัน กายกับจิตแยกออกจากกันตามสภาวะตามความเป็นจริงของเขา ธรรมเป็นเรื่องจริงอยู่แล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ตรัสรู้ธรรมจากใจของพระองค์ เห็นสภาวะแบบนี้เป็นความจริง จริงในใจของพระองค์ มันเป็นความจริงแน่นอน แต่เพราะเรานี่ศึกษาธรรม แล้วเราประพฤติปฏิบัตินี่กิเลสมันอยู่ในใจของเรา เราว่าเรารู้ธรรม เรารู้โดยกิเลสพารู้ด้วย มันรู้โดยที่สังโยชน์มันยังผูกมัดอยู่ด้วย เพราะสังโยชน์มันไม่ได้ขาดออกไปจากใจ เราจะเห็นธรรมสภาวะแบบนั้นได้อย่างไร ในเมื่อกิเลสมันบังตาไว้ สังโยชน์มันบังตาไว้ เราก็ต้องเห็นในสิ่งที่กิเลสมันบังตาเราไว้ มันบังตาเราขนาดไหนเราก็รู้ไปขนาดนั้น มันไม่เป็นสภาวะธรรมของใจดวงนั้น เพราะมันไม่เกิดการใคร่ครวญ มันไม่เกิดปัญญาญาณ

สิ่งที่เป็นปัญญาญาณนี้มันใคร่ครวญสิ่งนี้ มันพิจารณาบ่อยครั้งจนซ้ำแล้วซ้ำเล่า มันก็เป็นสภาวะความจริงอย่างนี้แล้วเห็นสภาวะความเป็นจริงอย่างนี้ จนใจนั้นยอมรับความจริงอย่างนี้ มันถึงจะปล่อยวางขาดออกไป กายเป็นกาย จิตเป็นจิต เวิ้งว้างมาก ติดตรงนี้ก็ได้ถ้าติดตรงนี้มันก็จะไม่ก้าวเดินต่อไป ถ้าไม่ติดตรงนี้ มันก็จะยกขึ้นไปได้กับดักอันนี้มันจะเป็นกับดักที่รุนแรงมากที่รุนแรงเพราะมันไม่ยกขึ้นวิปัสสนาจะติดความสุขอันนี้ ว่างอยู่อย่างนี้ตลอดไป สิ่งนี้ว่างรักษาใจอยู่ นั่นล่ะกิเลสมันพารักษา

แต่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะไม่รู้เลยว่านี่กิเลสมันรักษา เพราะมันเป็นความสุข มันเป็นความว่างอย่างยิ่ง เพราะใจนี้มันปล่อยวางกายมาแล้วแล้วมันก็ไปอยู่ในตัวของมันเอง นี้คือตัวจิต สิ่งที่เป็นตัวจิตนี้ถ้าเรามีอำนาจวาสนา เราพยายามยกขึ้นนะ เราศึกษาธรรมมา มรรค ๔ ผล ๔ สิ่งนี้มันจะเตือนใจเราว่างานของเรายังมีอยู่ เราจะต้องทำความสงบของใจให้ลึกเข้าไป จิตนี้ว่าง ว่างเพราะมันปล่อยวางกิเลสเข้ามา แต่ถ้ามันเป็นสัมมาสมาธิคือพลังงานมันจะเกิด ถ้าเรามีพลังงานตัวนี้ขึ้นมาแล้วเราใช้พลังงานนี้ใคร่ครวญ ถ้าใคร่ครวญแล้วข่ายของปัญญามันกางออกไป ถ้าข่ายของปัญญาเรากางออกไป พยายามค้นคว้าของเราขึ้นมา เราค้นคว้าของเราให้ได้

เวลาเรดาร์มันจับสิ่งที่แปลกปลอมเข้ามาในคลื่นของมัน มันจะเห็นเป้าหมายสิ่งนั้น นี่ก็เหมือนกันข่ายของปัญญาเหมือนกับเรดาร์ เราค้นคว้าค้นหาสิ่งที่มันเป็นกิเลสในหัวใจของเรานี้ มันเป็นนามธรรม มันละเอียดลึกซึ้งแล้วมันซ่อนอยู่ในหัวใจของเรา งานของเราคืองานค้นคว้าใจของเราเอง ถ้าเราค้นคว้าใจของเราเองขึ้นมาเราจะเข้าไปจับต้อง

กามราคะได้ สิ่งที่เป็นกามราคะนี้ ถ้าพิจารณาจิตนี้ มันเป็นขันธ์อันละเอียดอยู่กับจิตนั้น

ถ้าพิจารณากายนะ สิ่งนี้เป็นอสุภะ สิ่งที่เป็นอสุภะข้างนอก อสุภะที่เริ่มต้นเข้ามานี้เราเห็นมันเป็นความเปลี่ยนแปลง ความเสื่อมสภาพของกายเท่านั้น แต่ถ้าเห็นอสุภะจากภายในนี้ มันจะเห็นจากจิตจากภายในอันนั้น มันจะเป็นอสุภะนะ มันเป็นความเสื่อมสภาพเป็นความเปื่อยเน่าของร่างกายนั้น ร่างกายนั้นจะเปื่อยเน่า ถ้ามีสติถ้ามีสัมมาสมาธิจับสิ่งนี้ได้ มันจะตั้งสภาวะสิ่งนี้แล้วใคร่ครวญแยกแยะออกไป

ถ้ามันไม่มีสติ มันจับไม่ได้ มันจะล้มลุกคลุกคลานอยู่อย่างนั้น มันก็ต้องตั้งสติเข้ามา แล้วทำความสงบของใจให้เป็นพื้นฐาน สิ่งที่เป็นพลังงาน เดี๋ยวนี้โลกเจริญขึ้นมาเรื่องของพลังงานนี้เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เริ่มต้นจะทำอะไรก็ต้องใช้พลังงานเป็นพื้นฐาน จิตก็เหมือนกัน ถ้าเราไม่มีกำลังของสัมมาสมาธินี้ มันเป็นการคาดการหมาย แล้วกับดักอันนี้มันจะเกิดสิ่งมหัศจรรย์มาก มันจะสร้างสถานะให้เห็นสภาวะว่าหลงทางไปกับกับดักอันนี้ ถ้าเราหลงไปในกับดักอันนี้ มันจะทำให้ว่าง สิ่งนี้ว่างหมดพิจารณาแล้วว่าง

มันเป็นความว่างของอะไร เป็นความว่างที่ทำให้เราก้มหัวอยู่ในอำนาจของกิเลสอันนั้น ถ้าเราก้มหัวอยู่ในอำนาจของกิเลสนั้นเวลามันเสื่อมมันคลายตัวออกมา มันก็เหมือนเก่า เพราะมันไม่สามารถตัดปฏิฆะกามราคะออกไปจากใจได้ ถ้ามันไม่ตัดปฏิฆะ เนี่ย จิตของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เวลาจิตมันสงบขึ้นมานะ อะไรมันไปสะเทือน เนี่ย มันจะมีความสะกิดใจมาก สิ่งที่สะกิดใจนี้ เวลาใจที่มันสงบ มันจะรับรู้ได้ไวมาก สิ่งที่เป็นความรู้กระทบกระเทือนใจนี้ ใจจะออกรับรู้สิ่งนั้น แล้วมันจะมีอาการ

ไม่พอใจต่างๆ ความไม่พอใจนั้นก็เป็นความทุกข์ ไม่พอใจในการประพฤติปฏิบัติของเรา ไม่พอใจในผลงานของเรามันก็เป็นความไม่พอใจเนี่ย มันขัดอกขัดใจ อยู่สภาวะแบบนั้นเข้ากับกับดักของกิเลส กิเลสมันดักไว้เปิดข่ายไว้อย่างมหาศาลเลย แล้วเราก็ล้มลุกคลุกคลานอยู่สภาวะแบบนี้เนี่ย อำนาจของกิเลสไง อำนาจของกามราคะเป็นสิ่งที่ว่ารุนแรงมากโดยสัญชาติญาณมันติดมาโดยธรรมชาติเลย

เนี่ย ฝ่ายตรงข้ามกันระหว่างของคู่นี้เกิดมาโดยธรรมชาติ สิ่งนี้เป็นคู่กันมา เนี่ย โลกสร้างมาแบบนั้น จิตอาศัยสิ่งนี้เกิด ที่ว่าสร้างโลกเราทำลายโลก ทำลายโลกคือทำลายกามราคะ แล้วเรื่องของโลกจะเกิดขึ้นมาจากใจดวงนี้ไม่ได้เลย สิ่งนี้มันเป็นเรื่องออกไป เห็นไหมพรหมจรรย์เป็นหนึ่งเดียว หนึ่งเดียวคือทำลายของที่เป็นของคู่ ระหว่างหญิงกับชาย ถ้าหญิงกับชายเจอกันสภาวะแบบไหนมันเป็นเรื่องของคู่กันไปโดยธรรมชาติของมัน ถ้าเราทำลายแล้ว เห็นไหม เนี่ย เป็นพรหมจรรย์เป็นพรหมจรรย์ใจจะปล่อยสิ่งนี้เข้ามาเป็นธรรมชาติของมัน มันจะไม่เข้าไปกับสิ่งนี้เลย แรงขั้วบวกกับขั้วลบในหัวใจจะไม่เกิดขึ้น

ความเป็นปฏิฆะไง ถ้ามันไม่ได้ตามความพอใจของมัน มันก็จะเกิดความขัดใจ เนี่ยกับดักมันสร้างขึ้นมา สร้างความพอใจของมันขึ้นมาสร้างความเห็นของมันขึ้นมา แล้วมันก็จะให้สมความพอใจของมันแล้วมันก็จะอุ่นกินอยู่สภาวะแบบนั้น เราก็ตกหลุมไป ตกไปในกับดักตกไปในธรรมของกิเลสที่มันสร้างขึ้นมา เราก็คิดว่าเป็นธรรมเป็นธรรมนะสิ่งที่ว่าเป็นธรรมคือว่าเป็นสภาวะตามความเป็นจริง แต่มันไม่เป็นตามความเป็นจริง เพราะสิ่งนี้มันมีเชื้อ สิ่งนี้มันมีความผูกพันของมัน ใจมันผูกพันมันสร้างสถานะของมันขึ้นมา มันถึงไม่มัคคสามัคคี มรรคนี้มันถึงไม่รวมตัว

ถ้ามรรคมันรวมตัวนะ มันจะวิปัสสนาของมัน มันจะแยกออกไป มันจะปล่อยวางขนาดไหน สิ่งที่ปล่อยวางกิเลสมันเริ่มจะอ่อนตัวลงเท่านั้น

ถ้ากิเลสมันเริ่มอ่อนตัวลง มันก็จะเริ่มสร้างสถานะให้เราในระหว่างการก้าวเดิน สิ่งที่ก้าวเดินไปนี้เราจะต้องมีสัจจะเราจะต้องมีความพยายามของเราขนาดไหน สิ่งนี้เป็นความเพียรของเรา ถ้าสิ่งนี้เป็นความเพียรของเรา ถูกมันก็ปล่อยวาง ปล่อยวางแต่กิเลสมันไม่ตายนี่ กิเลสมันไม่ตายเราก็ต้องทำซ้ำใช่ไหม เวลาเรารักษาโรคเรากินยาหนหนึ่ง กินยาแล้วโรคมันไม่หายเราจะไม่กินยาซ้ำอีกหรือ ถ้าเราไม่กินยาซ้ำ โรคนั้นมันก็จะรุนแรงขึ้นมาได้ ใจก็เหมือนกัน เราจะเชื่อ เราจะมีความเห็นว่ามันปล่อยวางแล้ว เนี่ย เราก็มีความพอใจ เราก็รักษาสถานะนั้นไว้ เนี่ย เดี๋ยวเรื่องของกามราคะมันรวมตัวขึ้นมา มันก็ทำให้เราล้มไป ล้มไปเพราะใจของเรามันมีกิเลสอยู่ สิ่งที่เป็นกิเลสๆ มันเข้ากัน เวลาธรรมะของเราที่จะเกิดขึ้นนะเราต้องสร้างขึ้นมาเป็นสภาวะธรรม ขั้นของปัญญา ปัญญาจะเกิดขึ้นและมีสัมมาสมาธิ ถ้าปัญญาไม่มีสัมมาสมาธิ สิ่งนั้นเป็นสัญญา สิ่งนั้นเป็นสัญญากิเลสมันก็พาใช้ มันก็เข้ากับดักของมัน แล้วใช้ไปตามอำนาจของมันๆ ก็เวียนไปตามอำนาจของมัน

ขั้นของปัญญา ธรรมมันจะเกิดเพราะเราสร้างสม แต่กิเลสมันเกิดโดยธรรมชาติของมัน กิเลสมันมีอยู่แล้วโดยสถานะของมันๆ มีอยู่โดยดั้งเดิมในใจ หัวใจจะคิดสิ่งใดจะพลิกแพลงอย่างใด จะตกเข้าไปในกับดักเขาทั้งหมด สิ่งที่ตกเข้าในกับดักของเขา ถึงจะเป็นความถูก มันก็เข้ากับกับดักของกิเลสเพราะมันไม่เข้าถึงสภาวะของที่สุด เพราะมันไม่สมุจเฉทปหาน เราถึงต้องพยายามก้าวเดิน เราต้องก้าวเดินเราจะไม่นอนใจ ถ้าการประพฤติปฏิบัติเรานอนใจ เพราะเราเชื่อกิเลส เราเชื่อเรา มันจะไม่เป็นประโยชน์

เราต้องเชื่อธรรม เราต้องเอาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรวจสอบว่าความปล่อยวางของใจมันจะเป็นบ้านร้างนะ ถ้าบ้านร้างนี้บ้านนั้นมันจะไม่มีคนอยู่ แต่นี่มันไม่ใช่เป็นบ้านร้าง เพราะสิ่งใดมันก็เกาะเกี่ยวไปกับใจ มันสะเทือนถึงความรู้สึกเราทั้งหมด แล้วถ้ามันเสื่อมลงมามันจะเหมือนปกติเลย ใจนี่มันมีความพอใจของมัน กามฉันทะจะเป็นเรื่องของใจ สภาวะแบบนั้นใจจะเกาะเกี่ยวกับสิ่งนี้ตลอดไป สิ่งนี้มันก็หมุนขับเคลื่อนออกไป ขับเคลื่อนออกไป อาการมันก็จะกระเทือนใจมาก ถ้าเวลามันเสื่อม แต่ถ้ามันปล่อยวาง มันไม่สะเทือนใจ มันจะเป็นความว่าง มีความสุข มีความสุขแล้วมันจะทำให้เราเผลอไผลให้เรานอนใจพอเผลอพลังงานอันนั้นมันอ่อนตัวลง มันก็เสื่อม

ถ้าเราทำความสงบของใจเราตั้งฐานไว้ เรามีสติตลอดไปพลังงานนั้นไม่เสื่อม ถ้าพลังงานไม่เสื่อมเราจับต้องอาการตรงไหนที่เป็นแง่มุมของกิเลส เราต้องแยกแยะตรงนั้น ตรงที่มันเกิด จับต้องสิ่งนั้นได้ เราต้องแยกแยะสิ่งนั้นได้ ใคร่ครวญสิ่งนี้ สิ่งนี้คืออะไร ถ้ามันเป็นสังขารความคิดความปรุงความแต่ง เห็นไหม คิดปรุงแต่งในสิ่งใด มันก็ต้องคิดปรุงแต่งในเรื่องของกามราคะ ในเรื่องความเห็นของมัน ในเรื่องความพอใจของมัน เพราะสิ่งนี้มันเป็นการเผชิญหน้าอยู่แล้ว มันเป็นการเผชิญหน้าจับต้องสิ่งใดมันจะเป็นกามไปทั้งหมด

สิ่งที่เป็นกาม ตัวมันเป็นกามอยู่แล้ว มันเป็นกาม มันคิดออกไปมันจะเทียบเคียงออกไปโดยธรรมชาติของมัน เทียบเคียงออกไปนั้นคือเศษส่วนของมัน ถ้ามันเสพสุขของมันแล้วมันพอใจมันก็ปล่อยวาง ปล่อยวางคือว่ากิเลสมันทำงานแล้วรอบหนึ่ง เราไม่รู้ตัวเลยว่ากิเลสมันทำงานของมันแล้วรอบหนึ่ง มันพอใจของมันแล้วมันถึงบอกให้เราปล่อยวาง

เนี่ย มันให้เราปล่อยวาง เพราะเราเดินตามมันไป เดินตามมันไปถึงความพอใจของมัน มันหลอกเรา ให้เราทำงานรอบหนึ่ง เรายังไม่รู้ตัวเลย เนี่ย กับดักของมัน มันจะทำให้เราล้มลุกคลุกคลานอยู่อย่างนี้อย่างนี้ ถ้าเราเผลอนะ เราเผลอของเรา เราหลงของเรา เนี่ย จิตมันหลงหลงเพราะความไม่รู้เท่า ไม่รู้เท่ามันถึงหลง ถ้าคนหลงคือความไม่รู้สิ่งใดๆ เลย ถ้ารู้มันจะหลงได้อย่างไรล่ะ ถ้ารู้มันต้องไม่หลงสิ นี่มันไม่รู้สภาวะธรรมมันถึงหลงไปในอำนาจของกิเลส หลงไปในอารมณ์ หลงไปในความรู้สึก จิตนี้มันรู้สึกมันก็ไปตามอำนาจของมัน

มันเป็นธรรมใต้กิเลส กิเลสสร้างสภาวะแบบนี้สร้างสภาวะธรรมสร้างสภาวะความเข้าใจความปล่อยวาง เราว่ามันปล่อยวางแล้วเราพอใจกิเลสมันสร้างสภาวะแบบนี้ตลอดไป นี้คือการทำงานของมัน นี้คือการดำรงชีวิตของมันๆ ดำรงชีวิตบนหัวใจของเรานะ กิเลสนี้มันต้องตายออกไปจากใจ ถ้าเราสมุจเฉทปหาน กามราคะนี้ขาดออกไปจากใจมันต้องตายออกไปจากใจ แต่ถ้ามันยังมีชีวิตอยู่มันยังมีอำนาจอยู่มันก็จะปกคลุมใจแบบนั้น เนี่ย ปกคลุมจนมืดบอด เห็นไหม ถ้ากิเลสมันปกคลุม ใจเราจะมืดบอด เราจะไม่เห็นสภาวะแบบนั้นเลย เราจะทำอย่างไรเราจะประพฤติปฏิบัติขนาดไหน เราจะใช้ปัญญาขนาดไหน คือปัญญาใต้อำนาจของมัน ปัญญาใต้อำนาจของกิเลสนี้ กิเลสมันก็บัญชางานของมันตลอดไป บัญชาเราทำงานขนาดไหน เราว่าเราเป็นงาน เราว่าเห็นไหม นี้คือเรา

แต่สภาวะธรรมของเรานี้เวลาเกิดขึ้น มันเป็นเราไหม มันเป็นตามความเป็นจริง เรามีหน้าที่สร้างเหตุถึงจุดของมันแล้วมันจะกลืนเข้ามาที่หัวใจแล้วทำลายออกนะ เวลากามราคะมันขาดออกไปจากใจนี้

ขาดสะเทือนเลื่อนลั่นไปทั้งหัวใจ ขันธ์ไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ขันธ์ เรือนว่าง มันจะเป็นบ้านร้าง ความที่ว่าเป็นบ้านร้าง เป็นขันธ์อันละเอียดนั้น มันโดนทำลายออกหมดเลย ใจปล่อยขันธ์เข้ามามันเป็นอิสระของมันเข้ามา แล้วมันก็พยายามใคร่ครวญของมันเข้าไป ใคร่ครวญในบ้านร้างนั้น ปล่อยวางในบ้านร้างนั้นเข้ามา ทำลายบ้านร้างนั้น แล้วยังพยายามใคร่ครวญเศษส่วนที่ติดนี้

ฝึกซ้อมใจของเราเข้ามา ฝึกซ้อมใจนะ ใจจะฝึกซ้อมสิ่งนี้เข้ามาตลอดไป ฝึกซ้อมในความที่มันมีเศษส่วน สิ่งที่เป็นเศษส่วนคือเราเคยทำอะไรอยู่ เราเคยไปเที่ยว เราเคยไปที่ไหนก็แล้วแต่ สิ่งที่เราไปเห็นขณะที่เราไปอยู่สถานที่นั้น เราจะเห็นสถานที่นั้นตามความเป็นจริง

แต่ถ้าเรากลับมา เราจากสถานที่นั้นมา เราคิดถึงสถานที่นั้น เรานึกภาพได้ไหม นี่ก็เหมือนกัน เราทำลายบ้านร้างคือตัวของบ้านเรา ทำลายหมดเลย แต่ความเห็นในตัวบ้านร้างนั้น เศษส่วนอันนี้เราพยายามฝึกซ้อมเข้ามา มันจะปล่อยวาง ปล่อยวาง ซ้ำแล้วซ้ำเล่า การปล่อยวางนี้เราคิดว่าเป็นงาน เราคิดว่าเราทำลายบ้านร้างแล้วๆ เราฝึกซ้อมเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา เพราะเราจับเข้าไปเนี่ยสะเทือนถึงสิ่งนั้น มันปล่อยวาง ปล่อยวางเข้ามานี้ เราเข้าใจว่าอันนี้มันเป็นผล

นี่คือกับดักของกิเลสเห็นไหม มันดักให้เราติดอยู่สิ่งนี้ แล้วเราจะไม่เห็นกับดักอันสุดท้ายเลย กับดักอันสุดท้ายมันจะละเอียดมาก เราทำลายบ้านร้างแล้ว เราฝึกซ้อมบ้านร้างเข้ามา นี้มันเป็นขั้นตอน มันเป็นขั้นตอนของการประพฤติปฏิบัติ ตามธรรมชาติตามธรรมเป็นแบบนั้น แต่ถ้าเป็นตามกิเลส กับดักของกิเลสมันจะบอกว่านี่เป็นมรรค ๔ ผล ๔ เพราะเราทำลายบ้านร้างแล้ว แล้วเราก็ฝึกซ้อมทำลาย

เศษส่วนของบ้านนี้ นี่คือผลงาน เพราะตัวจิตมันเป็นตัวธรรม ตัวจิตนี้มันเป็นพื้นฐาน เป็นตัวพลังงานแล้วเป็นตัวใคร่ครวญ เขาใคร่ครวญสิ่งต่างๆ แล้วปล่อยวางเข้ามา ปล่อยเศษส่วนเข้ามา ปล่อยวางเข้ามาจนตัวมันเองไม่เห็นตัวมันเอง...

ถ้าตัวมันเองไม่เห็นตัวมันเอง นั่นคือว่าตัวมันเข้าใจส่วนต่างๆ ปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามา แล้วเราก็ไม่เห็นกับดักอันนี้ มันเป็นกิเลส มันเป็นตัวอวิชชาเราจะไม่รู้เลยว่าอันนี้เป็นกับดัก เพราะเรายังไม่เห็นตัวมันจะไม่เห็นกับดักมันเลย เราจะโดนมันใช้ตลอดเวลาไป เราจะโดนมันว่าเราอยู่ในสภาวะความว่างอย่างนี้ กิเลสดิบๆ เรายังต้องทำให้เป็นไม้แห้ง ต้องทำให้เป็นสัมมาสมาธิขึ้นมา เราถึงยกขึ้นวิปัสสนาได้ อันนี้ก็เหมือนกัน

ถ้าเราไม่ยก ย้อนกลับขึ้นไปเราจะไม่เห็นตัวอวิชชาเลย อรหัตตมรรค สิ่งที่จะเป็นอรหัตตมรรคมันต้องย้อนกลับ กับดักอันสุดท้ายนี้ มันจะเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนมาก มันจะละเอียดอ่อนในหัวใจของเรา เพราะตัวใจนั้นคือตัวมัน สิ่งที่เป็นตัวมันแต่เดิม ใจกับขันธ์ใจกับกายนี้ จับสิ่งนี้เพราะตัวใจเป็นตัวทำงาน ตัวใจนี้ไปจับสิ่งต่างๆ ทำงานแล้วมันก็จะปล่อยวางสิ่งนั้นเข้ามา ตัวใจจะรับรู้ปล่อยวางเข้ามาทำลายกับดักของกิเลสทั้งหมด จนเป็นธรรมตามความเป็นจริง คือมันสมุจเฉทปหาน ขาด ขาดเข้าไปเป็นชั้นเป็นตอน เข้ามาจนถึงที่สุดแล้วตัวมันเอง มันจะเป็นสิ่งที่ว่ามีอำนาจมาก เป็นเจ้าวัฏฏจักร สิ่งที่เป็นเจ้าวัฏฏจักรคือตัวพลังงานที่ปล่อยขันธ์เข้ามาทั้งหมดเลย ปล่อยวางแล้วตัวพลังงานนี้มันก็เป็นนามธรรม มันก็เลยเป็นความว่างไง ว่างหมดเลย

เนี่ย สิ่งนี้ติดมาก ความติดของใจ ใจจะติดตัวมันเอง การประพฤติปฏิบัติที่ว่ามันเป็นความละเอียดอ่อน มันก็ละเอียดอ่อนมาก

ละเอียดอ่อนเป็นขันธ์ เป็นธาตุขันธ์ ความคิดความทันจะละเอียดอ่อนมาก แต่มันก็ยังปล่อยวางเข้ามา เราเห็นสภาวะเป็นชั้นๆ เข้าไป แต่สิ่งนี้มันยิ่งละเอียด ยิ่งลึกซึ้งเข้าไปใหญ่ เพราะอะไร เพราะมันเห็นความรู้สึก เห็นไหม ขันธ์ สัญญา ความจำได้หมายรู้ สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง แล้วอันนี้มันเป็นอะไรล่ะ

มันเป็นตัวจิต เห็นไหม อวิชชา ปัจจยา สังขารา สังขาราปัจจยา วิญญาณัง มันเป็นปัจยาการที่สืบต่อกัน สืบต่อเนื่องกันไปตลอดไป ถ้าจิตเราย้อนกลับมาตรงนี้ มันจะเห็นสภาวะอันละเอียดอันนี้ แล้วจับตรงนี้ได้ ถ้าจับตรงนี้ได้ เห็นไหม ย้อนกลับ เราพยายามใคร่ครวญ พยายามสังเกตสิ่งที่ว่าถ้ามันยังเป็นความเศร้าหมอง มันยังเป็นความผ่องใส ถ้ามันยังเป็นสิ่งที่เราต้องรักษาสถานะนั้นไว้ สิ่งที่เป็นความว่าง เห็นไหม ความว่างอันนี้ต้องรักษา ถ้าเราไม่รักษามันก็มีความแปลกประหลาด เห็นไหม มีความเฉา มีความเศร้าหมอง

เนี่ย ความเศร้าหมองความผ่องใสอันนี้ มันเป็นความทุกข์อันละเอียดไง ความทุกข์อันละเอียด ความทุกข์ที่ว่ามันเป็นความอาลัยอาวรณ์ สิ่งที่เป็นอนุสัยมันนอนเนื่องอยู่ในหัวใจ มันไม่ใช่ขันธ์ มันเป็นอนุสัย เห็นไหม กิเลสอนุสัย อวิชชาอนุสัย สิ่งนี้มันเป็นกระแสเป็นการเคลื่อนไปของใจดวงนั้น ถ้าใจดวงนั้นสังเกตสิ่งนี้ ถ้าเห็นสภาวะสิ่งนี้แล้วพยายามย้อนกลับ เนี่ย ถ้าจิตนี้เป็นพลังงาน จิตนี้ต้องย้อนกลับจับตัวเองได้ ถ้าจิตนี้ย้อนกลับเข้าไปจับตัวเองได้

เนี่ย เริ่มเป็นงานไง พอจับตัวนี้ได้ จะเห็นกับดักอันสุดท้ายนี้มันเป็นกับดักของกิเลสดักมาตั้งแต่เริ่มต้น ดักมาตลอด จนถึงตัวอวิชชาตัวของเขานั้นแหละคือตัวกับดัก ตัวของมันนั้นคือตัวเจ้าวัฏฏจักร ถ้าเรา

เห็นเจ้าวัฏฏจักรแล้วเราต้องพยายามใคร่ครวญ ความใคร่ครวญเป็นปัญญาญาณอันละเอียด พยายามย้อนกลับ แล้วเฝ้าดูนะ มันจะเริ่มละเอียด ภายในมันจะเริ่มทำงานกันในสถานที่ของใจนั้น เนี่ย มันจะทำงานรวมตัว ทำงานย้อนกลับเข้าไป ถึงที่สุดแล้วมันจะพลิกใจดวงนี้ไง สิ่งนี้เราพลิกออกไปจากตัวอวิชชาจะเป็นตัววิชชา จะเป็นตัวธรรม

สิ่งที่เป็นธรรม เห็นไหม ถ้าธรรมใต้กับดักนี้จะเป็นธรรมของอวิชชา มันสร้างสถานะการณ์ สร้างอาการของใจ เราติดอาการอย่างนั้น ติดอารมณ์ ติดความรู้สึกอันนั้นว่าเป็นธรรม นี้เป็นธรรมใต้กิเลส แต่สภาวะธรรมเวลาพลิกแล้ว เนี่ย เพราะตัวของจิตนั้นมันก็เป็นตัวธรรม สิ่งที่ทำลายบ้านร้างเข้ามา บุคคลที่ทำลายบ้านร้างเข้ามานั้นเป็นบุคคลสุดท้าย เห็นไหม มันเป็นพลังงานอันสุดท้ายที่เผาไหม้สิ่งอื่นทั้งหมด

แล้วตัวพลังงานนั้นมันพลิกออก สิ่งที่พลิกออกนั้นเป็นพลังงานที่สะอาด เป็นพลังงานสะอาด เห็นไหม เนี่ย ทำลายตัวที่มันเป็นกับดักมาตลอด ตัวอวิชชา ที่เป็นกับดัก ทำลายสิ่งนี้ออกไป ถ้าสิ่งนี้โดนทำลายแล้วสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นมานี้ เป็นธรรมโดยสมบูรณ์

เห็นไหม ธรรมใต้กิเลสนี้ไม่มี เพราะตัวกิเลสโดนทำลายออกไป กิเลสนี้อยู่กับใจ คนเกิดนี้เกิดมาจากกิเลสทั้งหมด เพราะว่ากิเลสอยู่ที่ใจนี้ การคิดการคาดหมายการกระทำต่างๆ อยู่ใต้อำนาจของกิเลสทั้งหมด แม้แต่การประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม ตัณหาความทะยานอยาก ความอยากนี้อยากใต้อำนาจกิเลส แล้วมรรคล่ะ มรรคนี้ก็เป็นความพอใจความอยาก อยากพ้นทุกข์ อยากประพฤติปฏิบัติ มันก็เป็นความอยาก

แต่ความอยากในธรรม ความอยากในธรรมคือความอยากในการที่เราสร้างความเพียร เราสร้างความเพียรเราเดินจงกรม เรานั่งสมาธิ

เราภาวนา เราพยายามถือศีล เราพยายามดัดแปลงตน สิ่งที่เป็นการดัดแปลงตนนี้เราก็อยากพ้นทุกข์ อยากประพฤติปฏิบัติ อยากได้ผลของมัน อยากอันนี้เป็นธรรม แต่ธรรมนี้มันก็ยังอยู่ใต้กิเลส เห็นไหม อยู่ใต้กิเลสอยู่ แต่เราก็พยายามส่งเสริม พยายามสะสมขึ้นมา ให้เป็นพลังงานขึ้นมา

ถ้าตัวพลังงานสิ่งนี้เกิดขึ้นมา เนี่ย ตัวธรรมเกิดขึ้น สภาวะธรรมเกิดขึ้นจริงอยู่ จะอยู่ใต้กิเลสก็อยู่ใต้กิเลส แต่เราสร้างขึ้นมาจนถึงจุดหนึ่ง เห็นไหม ถ้าจุดหนึ่งเราสร้างเหตุ ผลมันจะเกิดหรือไม่เกิด ไม่เป็นสิ่งเราต้องไปคาดหมาย ถ้าเป็นการคาดหมายนี้ กับดักเราคาดเราหมายฟังครูบาอาจารย์เทศน์ เห็นไหม จะเป็นอย่างนั้นต้องเป็นอย่างนั้น แล้วเราว่าทำไมเรายังไม่เป็นอย่างนั้น มันไม่เป็น ไม่เป็นอย่างนั้นหรอก เพราะจริตนิสัยคนต่างกัน

แต่ถ้าเวลามันขาด เห็นไหม เวลาสร้างเหตุขึ้นไปเรื่อยๆ นี้ถึงจุดหนึ่งมันต้องเป็นของมันเอง ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมนี้จะสมควรมีน้ำหนัก มีมัชฌิมาปฏิปทา มีความเป็นไป เป็นกลาง เป็นความสมดุล มันจะสมดุลของมันเอง ถ้าเราคาดหมายความสมดุล เราไปคาดหมายว่ามันจะเป็นมัชฌิมา ความคาดหมายของเรานั้นเป็นกิเลส

เนี่ย ธรรมใต้กิเลสไง ถ้าธรรมใต้กิเลสคือกิเลสมันคาดหมายไปตลอด แล้วเราจะได้ธรรมคาดหมายไปตลอดเลย เราสร้างเหตุถึงว่าเป็นธรรมใต้กิเลส เราก็สร้างของเราไป ประพฤติปฏิบัติไป จนถึงที่สุดมันจะต้องเป็นของมันเอง นั่นล่ะ มันจะเห็นตามสภาวะความเป็นจริง มันถึงละเอียดอ่อนมาก ความละเอียดลึกซึ้งของธรรมอันนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้นเป็นผู้ที่ค้นคว้าขึ้นมาได้

สาวกเรามีธรรมอยู่นะ เรามีตำรา เรามีทฤษฎี เรามีมัคคอริยสัจจัง ตามความเป็นจริงอยู่ แล้วเราก็ยังคาดในหัวใจของเรา เรายังคาด เรายังหมายทั้งๆ ที่ว่าของมีอยู่ เห็นไหม กิเลสมันถึงมีอำนาจไง ถึงว่าเป็นธรรมใต้กิเลสไง ธรรมใต้กิเลสอาการแบบนั้น อาการแบบของเรามันมีความสงสัยนะ ถ้าธรรมความเป็นจริงมันจะไม่มีความสงสัย

มันจะปล่อยวาง ปล่อยวางสิ่งต่างๆ แล้วขาด มีเหตุ มีผล เห็นไหม เนี่ย โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล ทำไมพระโสดาบันถึงต้องเป็นโสดาปัตติมรรค ทำไมเป็นโสดาปัตติผลล่ะ ทำไมสิ่งนี้พระโสดาบันไม่เป็นอันเดียวกันล่ะ เห็นไหม จนเป็นสกทาคามีมรรค สกทาคามีผล อนาคามีมรรค อนาคามีผล อรหัตตมรรค

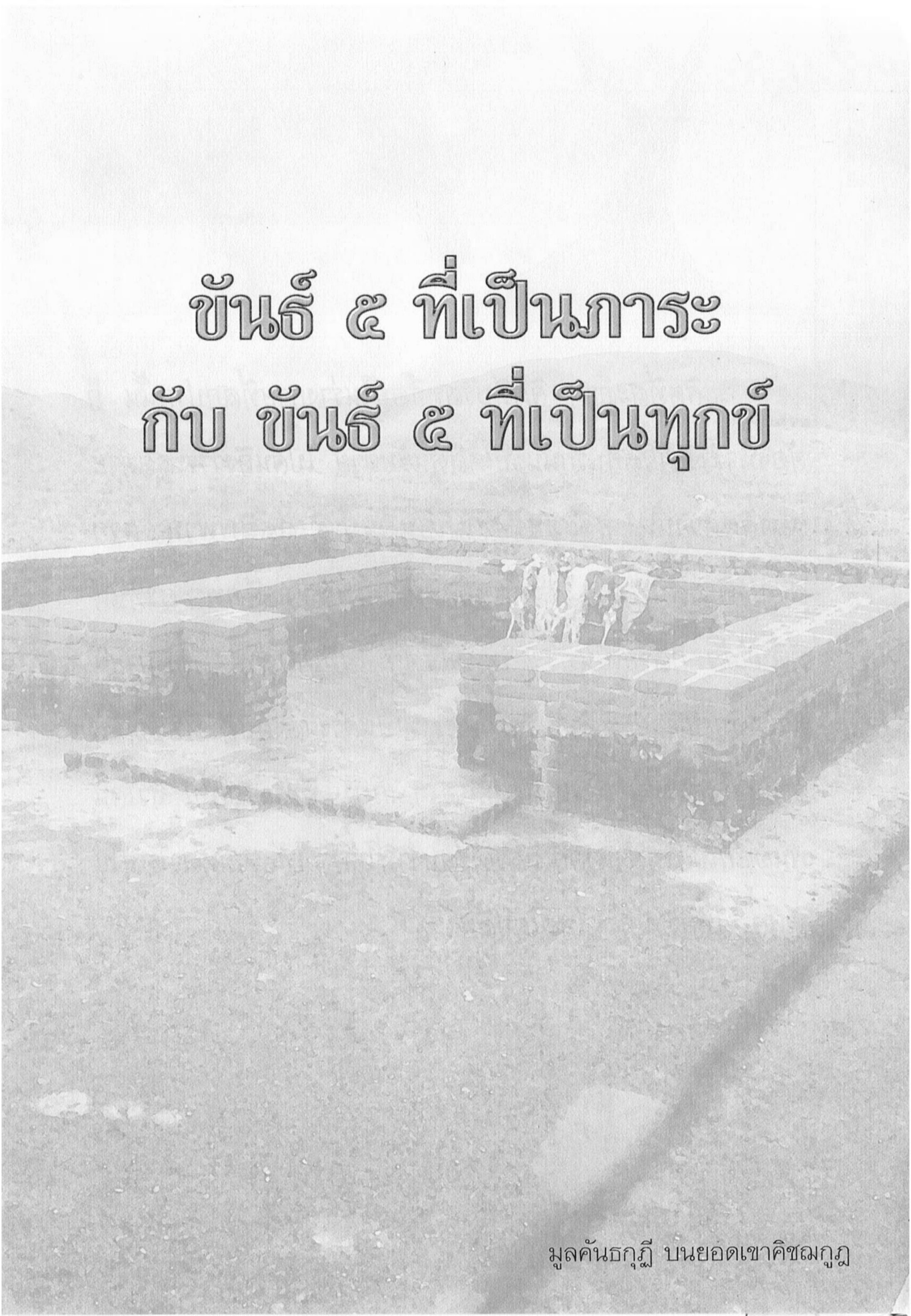
ถ้าเป็นอรหัตตมรรค เห็นไหม มันยังไม่เป็นอรหัตตผล ถ้าเป็นอรหัตตมรรคนี้มันยังเป็นธรรมฝ่ายเหตุ กิเลสมันยังมีอำนาจ มันมีกำลังต่อรองได้อยู่ กำลังของมันทำให้เราผิดพลาดได้อยู่ ถ้าเราเดินถูกทางโดยอรหัตตมรรค มันก็จะเป็นอรหัตตผล

พอเป็นนิพพานหนึ่ง สิ่งที่เป็นนิพพานหนึ่งนี้ มันเป็นธรรมที่ว่าไม่มีฝ่ายเหตุ มันเป็นหนึ่งเดียวไม่ใช่ของคู่ ธรรมแท้ๆ ธรรมโดยสมบูรณ์ ถ้าธรรมใต้กิเลสมันยังคลาดเคลื่อน มันยังเป็นไปตามอำนาจกิเลส อันนั้นมันถึงว่ามันไม่สมบูรณ์ หน้าที่ของเราถึงต้องประพฤติปฏิบัติ หน้าที่ของเราคือสร้างเหตุอย่างเดียว เราต้องสร้างเหตุประพฤติปฏิบัติไป แล้วผลจะเป็นไปเอง ถ้าเราคาดหมายผล นั่นคือธรรมใต้กิเลส ถ้าเราไม่คาดหมายผล เราทำไปถึงที่สุด มันจะเป็นไป มันเป็นปัจจัตตังพร้อมในหัวใจนั้น ขาดออกไป ขณะจิตที่เป็นไป ขณะจิตที่มันขาด มันจะรู้ของมันเลย รู้ตามความเป็นจริง ถึงว่าผู้รู้แล้วไม่ต้องถามใคร

ถ้าเราประพฤติปฏิบัติแล้วยังต้องถาม ยังต้องการผู้รับรอง อันนั้นยังไม่ใช่ ถ้าเราเป็น ความเป็นจริงนี้จะเป็นความจริง ความจริงในใจดวงนั้นธรรมสมควรแก่ธรรม ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ต้องมีสติ ต้องมีความใคร่ครวญต้องมีความรอบคอบ อย่าทำแต่ว่า ทำแล้วจะทำให้ได้ผล ผลไม่ต้องไปหมายมัน เราไม่ต้องการไปหวังผล เราคิดแต่ผล เราคาดหมายแต่ผลเรารีบเร่งจะเดินให้ถึง มันจะเป็นความอยาก ใจนี้จะหยาบ จะคาดหมายไป แล้วมันจะไม่เป็นความจริง เราอย่าไปคาดหมายเรื่องผล หน้าที่ของเราพยายามประพฤติปฏิบัติขึ้นไป ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ชี้นำนะมันจะเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อม เวลาเสื่อมแล้วมันจะทุกข์ร้อนในหัวใจ ทุกข์ร้อนมากเวลาความทุกข์นี้ เศรษฐีเขาหมดเงินไปจะรู้ว่ามีความทุกข์ร้อนขนาดไหน

แต่เราไม่ใช่เศรษฐี เราไม่มีเงินทองขนาดนั้น เราก็ไม่ทุกข์ร้อนเหมือนเศรษฐี เราจะสร้างขึ้นมาให้เป็นเศรษฐี เศรษฐีถึงจะต้องเป็นผู้มีกำลังใจประพฤติปฏิบัติ เพราะมีความพร้อมถึงจะประพฤติปฏิบัติได้ถ้าเราไม่มีความพร้อมเป็นคนทุกข์คนยาก เห็นไหม พลังงานของเราไม่พอเราถึงต้องพยายาม อย่าประมาท ตั้งใจทำ แล้วประพฤติปฏิบัติให้สมควรแก่ธรรม เอวัง...

ขันธ์ ๕ ที่เป็นภาระ
กับ ขันธ์ ๕ ที่เป็นทุกข์

มูลคันธกุฏี บนยอดเขาคิชฌกูฏ

...จิตที่สะอาด จิตที่บริสุทธิ์อยู่ในร่างกายที่สกปรกนั้น ก็ต้องพาร่างกายสกปรกนั้นขับเคลื่อนขับถ่าย ไปจนถึงวาระสุดท้ายของจิตดวงนั้น ก็จะดับขันธ์ไปเป็นอนุปาทิเสสนิพพาน จากสอุปาทิเสสนิพพาน เป็นอนุปาทิเสสนิพพาน คือพระอรหันต์ที่สิ้นแล้ว กลายเป็นพระอรหันต์เนื้อๆ ไม่มีเศษส่วนคือร่างกายนี้มาบังทับอีกเลย นี้คือหลักตามความเป็นจริงของผู้ปฏิบัติที่เห็นขึ้นจากหัวใจดวงนั้น เป็นเอก เป็นเอโก ธัมโม ที่พ้นออกไป หัวใจนี้พ้นออกไปจากอำนาจกิเลสที่ครอบงำที่ให้ค่า ให้ความหลงใหลในหัวใจ ให้ความหลงใหลได้ปลื้ม...

ขันธ์ ๕ ที่เป็นภาระ กับขันธ์ ๕ ที่เป็นทุกข์

แสดง ณ วัดสันติธรรมาราม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๑

กรรมดีให้สิ่งที่ดี กรรมชั่วให้สิ่งที่ชั่ว กรรมกลางๆ ก็ให้ผลเป็นกลางๆ แล้วหัวใจของเราล่ะ หัวใจของเรานี้ ประเสริฐ หัวใจของคนที่เกิดมาเป็นมนุษย์ ประเสริฐทั้งหมดเพราะการเกิดเป็นมนุษย์เป็นเครื่องตัดสิน ได้มนุษย์สมบัติมาแล้ว การได้มนุษย์สมบัติจิตดวงนั้นต้องมีบุญกุศลถึงได้เกิดเป็นมนุษย์ เป็นผู้ที่มีอิสระเสรีในการประพฤติ ปฏิบัติ ทำดีและชั่วได้ด้วยความสมัครใจ แต่ความจริงด้วยกิเลสที่มันไสโดยไม่รู้สึกตัวต่างหาก ขณะที่เกิดมาแล้ว ถึงมีกิเลสไส แต่ขณะเกิด เนี่ย พูดถึงกรรมดี พูดถึงอานิสงส์ พูดถึงกรรมที่ทำให้เราได้เกิดเป็นมนุษย์นี้ประเสริฐมาก แต่พอเป็นมนุษย์แล้วมันทุกข์ เราทุกข์กันมากๆ เลย เราไม่เข้าใจว่าทำไมมันทุกข์ ทำไมสิ่งนี้มันถึงทุกข์ สิ่งที่เป็นทุกข์นี้คือกิเลสในหัวใจ จะเกิดที่ไหนก็มีความทุกข์ทั้งหมด เพราะใจนั้นมีกิเลส กิเลสนี้มันแย่งอาณาจักรแย่งความคิดในใจไปทั้งหมด เพราะกิเลสมันอยู่ที่หัวใจของมนุษย์ทั้งหมด มันซึมซาบอยู่ในเนื้อของใจ มันเหมือนเราเป็นคนป่วย ไข้นั้นอยู่ในร่างกาย

ของเรา กิเลสมันก็แทรกอยู่ในเนื้อของจิตใจนั้นทั้งหมดเลย ทำไมมันจะไม่ให้ผล เป็นความทุกข์ล่ะ เพราะกิเลสมันไม่ให้ผลเป็นความดี

แต่เราเกิดเป็นมนุษย์แล้วพบพระพุทธศาสนา คือมีธรรม มียาเครื่องกำจัดกิเลส เรามีโอกาสมหาศาลเลย ที่จะกำจัดกิเลสที่ใจ เพราะมัคคอริยสัจจังนั้นเป็นเครื่องกำจัดกิเลสในหัวใจของเราเท่านั้น ในหัวใจของผู้ปฏิบัติ การกำจัดกิเลสขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การกำจัดกิเลสของพระอริยสาวกต่างๆ นั่นจะเป็นผลของท่าน การกำจัดกิเลสในดวงใจใคร ดวงใจนั้นก็ได้ผลเต็มเปี่ยม ดวงใจนั้นได้ผลจากดวงใจนั้นก่อน มีความสุข วิมุตติสุข เสวยสุขอันมหาศาล สุขที่แปลกโลก สุขที่ไม่มีสุขใดเทียบได้ ดวงใจนั้นที่เสวยสุขนั้น พึ่งตนเองได้ก่อน มีความสุขก่อนแล้วถึงเอาความสุขนั้นมาเจือจานพวกเราพวกที่ทุกข์ ผู้ที่ผ่านไปแล้วเป็นสมบัติของท่าน เป็นผู้ปฏิบัติ ดวงใจดวงนี้ต่างหากที่เป็นผู้แก้ไขใจดวงนั้นจริงๆ ธรรมโอสถอันนี้แก้ดวงใจที่เป็นกิเลส เพราะกิเลสอันนี้มันฝืน มันต่อต้าน ความทุกข์เกิดจากตรงนี้ เกิดจากกิเลสในหัวใจเราที่มันไม่เข้าใจตามความเป็นจริง เช่นเราไม่สบาย เราเป็นไข้อยู่แล้วเราก็ใช้แต่ของแสลง เราไม่ได้ใช้ยามารักษาไข้เลย เรากินแต่ของแสลงเข้าไป แต่เราเข้าใจว่า อันนี้มันเป็นยา รักษาโรคแล้วอาการป่วยไข้มันจะหาย มันเป็นไปได้ไหม

เป็นไปไม่ได้เลย เพราะเราไม่เคยเอายานั้นไปรักษาโรคเลย แล้วเราก็กินแต่ของแสลงเข้าไปเพิ่มโรค ให้มันมากขึ้นโดยลำดับโดยที่ตนเองไม่รู้สึกเลย อันนั้นคือกิเลส กิเลสเท่านั้นทำให้เราทุกข์ยาก กิเลสเท่านั้นที่ทำให้การประพฤติปฏิบัติเราไม่ได้ผล กิเลสเท่านั้นที่ทำให้เราไม่มีมานะอดทน กิเลสเท่านั้นที่ทำให้เราล้มกลิ้งล้มหงาย กิเลสเท่านั้น

ทำให้เราไม่สามารถไปถึงจุดหมายปลายทางได้ ฉะนั้นต้องโทษกิเลส โทษเราโทษผู้ปฏิบัติ โทษในหัวใจ เรา โทษธรรมะ โทษความจริงไม่ได้ ถ้าโทษความเป็นจริงนั้นเราแพ้ เราเข้าใจผิด เราให้กิเลสมันมีอำนาจเหนือเรา โทษตามนั้น โทษตามกิเลสมันบอก กิเลสทำให้เราไม่เชื่อว่าอันนั้นเป็นผล มันว่าปัจจุบันนี้นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี บาปบุญไม่มี

ไม่มีได้อย่างไร ถ้าไม่มี พวกเราต้องไม่มีความทุกข์ทั้งหมด มนุษย์ในโลกนี้ต้องมีแต่ความสุข มีแต่ความพอใจ มีแต่ความรื่นเริง ทำไมมันเป็นไปไม่ได้ เพราะมันทุกข์ ทุกข์นั้นไม่ใช่กิเลสหรือ มันเป็นผลของกิเลส กิเลสมันเสกสรรค์ปั้นยอให้เป็นทุกข์ ให้เป็นทุกข์แล้ว ยาที่ไปแก้มัน มันต้องมีสิ แต่พอความไม่เชื่อมันปฏิเสธ เห็นไหม เหมือนกับเป้าหมาย เรามาที่นี่กันแล้วไม่กลับบ้านเรือนเราได้ไหม บ้านเราเป็นเป้าหมายใช่ไหม ถ้าเราไม่เดินไป บ้านเรือน เราจะไปได้ไหม แต่การเดินทางนั้นเราใช้วัตถุร่างกายเป็นรูปธรรมเดินให้เห็นนะ

แต่หัวใจนี้ถ้ามันคิดไม่เชื่อแล้ว มันไม่มีการก้าวเดิน คือมันนอนจมอยู่ในกลางหัวใจนั้น มันไม่ขยับเขยื้อน การประพฤติปฏิบัติถึงไม่มีผล เพราะหัวใจมันไม่ก้าวเดิน หัวใจมันไม่เชื่อ ความไม่เชื่อเป็นอุปาทานที่มันแฝงเร้น อยู่ในใจนั้น ในจิตใต้สำนึกนั้น เราก็บังคับบัญชาไม่ได้ เราไม่รู้จะแก้ไขอย่างไร แต่มันอยู่ในหัวใจนั้นเพราะมันเป็น จิตใต้สำนึก กิเลสนี้มันละเอียดอ่อนอยู่ในหัวใจของเรา

ความไม่เชื่อมันได้ผลอย่างนั้น ได้ผลให้การประพฤติปฏิบัติไปไม่ได้ หนึ่ง แล้วมันยังจะเชื่อทำตามความพอใจของมัน อย่างน้อยก็เลิกปฏิบัติ อย่างน้อยนะ อย่างมากมันจะทำความพอใจของมันเลยล่ะ กิเลสมันหันกลับ มาติด้วยละ โอ้ เรานี้โง่นัก อุตส่าห์ประพฤติปฏิบัติมาตั้งหลายปี

เสียเวล่ำเวลาเปล่านะ กลับมาติเตียนสิ่งที่เป็นประโยชน์ สิ่งที่เป็นยา สิ่งที่เป็นความเพียร ความเพียรนี้เป็นเครื่องบ่งชี้ของสัตบุรุษ สัตบุรุษเป็นผู้ที่เลือกเฟ้นในสิ่งที่ดีงาม ในสิ่งที่เป็นประโยชน์กับตนเอง แต่มันกลับมาตำหนิ มันตำหนิได้ชัดๆ เลย ทั้งที่เราสะสมคุณงามความดีเพื่อเรา แต่กิเลสมันแย่งเอาไปกิน

กรรม กรรมเป็นกรรม มโนกรรม วจีกรรม กายกรรม กรรมอยู่ภายในมันยังให้ผลเป็นอย่างนี้เลย การกระทำเกิดขึ้นจากกิเลส แล้วเราชำระมันเนี่ย การต่อต้านมันต้องมีมาก

ความเชื่อมั่น ความจงใจของเรา เรารู้ว่ามันมีสัตว์ร้ายอยู่ในบ้านของเรา เราจะกำจัด เราต้องบุกเข้าไปจัดการไหม เราต้องเชื่อว่ากิเลสมันอยู่ในหัวใจของเรา ถ้าเราไม่เชื่อ ไม่เข้าไปกำจัด ใครจะทำให้เราได้ ความเชื่อมั่นมันทำให้เราเริ่ม เริ่มจะหันเข้าไปจำกัดขอบเขตนั้นก่อน แล้วรุกไล่เข้าไปทำลายในหัวใจนั้นให้สะอาดบริสุทธิ์ขึ้นมา อย่างที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ขึ้นมา พระอริยสาวกต่างๆ รู้ธรรมตามสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกไป

เสวยวิมุตติสุข ฟังสิ ฟังว่าทุกข์ทุกๆ อย่าง แล้ววิมุตติสุขที่ไม่สามารถกลับกลายได้ สุขในโลกนี้มันเป็น เวทนา สุขเวทนา ทุกขเวทนา มันเป็นกลางแล้วมันเปลี่ยนแปลงตลอด สุขในโลกนี้ถึงเป็นสุขจอมปลอม สุขเพราะว่าเราเข้าใจผิด เราหลงเราชอบสิ่งใดเราว่าสิ่งนั้นเป็นความสุข เราชอบสิ่งใดเราปรารถนาสิ่งใดแล้วได้สิ่งนั้นสมความปรารถนา แล้วเราก็ว่าเราเป็นสุข สุขอย่างนั้นมันเจือด้วยอามิส ความสุขจากข้างนอกเจือด้วยอามิส ความสุขจากภายใน ความหลงตัวเองก็ยังเป็นสุข เช่นการประพฤติปฏิบัติ ไม่ใช่ปฏิบัติแล้วมันจะเป็นอย่างนั้นโดยอัตโนมัติ

บุคคล ๘ จำพวก โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกทาคามิมรรค สกทาคามิผล อนาคามิมรรค อนาคามิผล อรหัตตมรรค อรหัตตผล เห็นไหม โสดาปัตติมรรค ฟังสิ ทำไมขึ้นโสดาปัตติมรรคเป็นบุคคลจำพวกหนึ่ง ทำไมไม่เอาโสดาปัตติมรรคกับโสดาปัตติผลเป็นบุคคลจำพวกเดียวกัน เราเป็นปุถุชน เราทำใจให้สงบ ตัดจากรูป รส กลิ่น เสียง ขึ้นมาเป็นกัลยาณปุถุชน ตัดรูป รส กลิ่น เสียง ที่ครอบหัวใจนี้ครอบงำ ๓ โลกนี้ ปลดเข้ามาเป็น อิสระกับตัวเอง จิตนี้มีสมาธิตั้งมั่น ผู้ที่มีสมาธิตั้งมั่นสามารถตัดรูป รส กลิ่น เสียง เครื่องเย้ายวนใจที่หลอกลวงให้ ใจนี้หลงใหล หมุนตามโลกไปทั้งหมด

ปุถุชนเป็นอย่างนั้น รูป รส กลิ่น เสียง ตัณหาความทะยานอยากกับอารมณ์ของใจกับตัวใจเป็นอารมณ์เดียวกัน เคลื่อนไหวไปพร้อมกันทั้งหมด แล้วเราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประพฤติปฏิบัติ มีศีล เอาศีลจำกัดจากร่างกายเข้ามา อธิศีลเกิดขึ้นจากความปกติของจิต จิตเป็นสมาธิขึ้น เกิดสมาธิเข้าบ่อยๆ เกิดความตั้งมั่น นี่คือกัลยาณปุถุชน ตัดรูป รส กลิ่น เสียงด้วยธรรมชาติ ตัดรูป รส กลิ่น เสียง ด้วยความเป็นจริง แล้วอารมณ์ที่ว่า รูป รส กลิ่น เสียง อารมณ์กับใจเป็นอันเดียวกัน ผลักออกจากกัน อารมณ์แบบนี้ ความรู้สึกแบบนี้ เป็นจิตที่ตั้งมั่น เป็นจิตล้วนๆ อารมณ์อันนั้นไม่เข้ามาเป็นกัลยาณปุถุชน เป็นอิสระกับตัวเอง เป็นอิสระจากรูป รส กลิ่น เสียง ที่หลอกลวงใจอยู่ตลอดเวลานั้น

นี่คือกัลยาณปุถุชน ผู้ที่เป็นกัลยาณปุถุชนนี้จะเริ่มเดินโสดาปัตติมรรค การเดินโสดาปัตติมรรค เห็นไหม โสดาปัตติมรรค มัคคอริยสัจจัง การพิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณา

ธรรม จนเห็นตามความเป็นจริง พิจารณาแยกแยะออกให้เห็นการแปรสภาพ ความเป็นไตรลักษณ์ ความหลอกลวงของจิตดวงนี้ ความหลอกลวงที่จิตนี้ หัวใจนี้เกาะเกี่ยวกับกาย เกาะเกี่ยวกับอารมณ์ เกาะเกี่ยวกับอารมณ์แปรปรวนที่เป็นธรรม เกาะเกี่ยวกับจิต เกาะเกี่ยวกับธรรม แยกออกจากกัน

แต่ถ้าไม่แยกออกจากกัน เห็นไหม โสดาปัตติมรรคมันก็ดำเนินไป พอดำเนินไปเนี่ย ถ้าปล่อยแล้วมันจะขาดออก การพิจารณาเราเอาน้ำขึ้นมาต้ม ต้มน้ำบนเตาไฟ เราจุดไฟนั้น ไฟนั้นเป็นเปลวไฟต้มหม้อน้ำ น้ำอยู่ในหม้อนั้น แล้วเราเข้าใจว่าน้ำนั้นเดือด มันเดือดหรือยังถ้าตามความเป็นจริงนั้น น้ำเดือด น้ำนั้นต้องมีไอขึ้นมา ต้องเดือดออกมาต้องมีความร้อนขึ้นมาถึงจุดเดือด มันจึงจะเดือด แต่ถ้าเราต้มน้ำแล้วมันยังไม่ถึงจุดเดือด เราเข้าใจว่ามันถึงจุดเดือด เพราะเราเคยเห็นคนอื่นเขาต้มน้ำแล้วน้ำนั้นเดือด เขาเคยเอาน้ำร้อนมาให้เรากิน เราเคยรับรู้รสนั้นเราหมายได้แล้ว เห็นไหม

การฟังธรรมการประพฤติปฏิบัติก็เหมือนกัน กิเลสมันจะเข้ามาในระหว่างที่ใช้ปัญญาใช้โสดาปัตติมรรค นั้นแหละ เพราะขณะที่เราเดินโสดาปัตติมรรคนี้เพื่อจะชำระกิเลส คำว่าเพื่อชำระกิเลส กิเลสยังไม่ได้โดนชำระไป มันก็ต้องมีกิเลสอยู่ในใจดวงนั้น การดำเนินอริยมรรคนี้มัคคอริยสัจจังนี้เดินด้วยนามธรรม เดินด้วยอาการของใจนั้น อาการของใจนั้น กิเลสในหัวใจนั้นก็หลอกเอา เป็นการเดาการดันไปว่าอันนี้เป็นผล

ถึงว่าโสดาปัตติมรรคต้องทำจนถึงตามความจริง ถึงจะข้ามสมุจเฉทปหานยกจิตนี้ขึ้นเป็นโสดาปัตติผล อีกวาระหนึ่ง แต่ถ้าอยู่ใน

โสดาปัตติมรรคแล้ว ปฏิบัติหรือประพฤติปฏิบัติพิจารณาไป มันแยกออกแต่มันไม่ยกขึ้น เป็นโสดาปัตติผล มันไม่ข้าม ยกขึ้นระหว่างวิปปยุต สัมปยุต คลายออกมาเป็นโสดาปัตติผล มันไม่เป็นตามความเป็นจริง แต่กิเลสมันหลอกแล้วเราเข้าใจว่ามันเป็น

เราเข้าใจว่าเป็น อารมณ์นั้นว่าเป็น มันถึงไม่เป็นตามความเป็นจริง มันเป็นความเข้าใจ มันเป็นความด้นเดา ผู้ใดปฏิบัติธรรมด้นเดา จะได้ธรรมด้นเดา ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ในระหว่างที่จิตมันหมุนไปตาม มรรคสามัคคี สามัคคีรวมตัวกัน สมุจเฉทปหานออกไป จิตนี้แยกออกไปน่ะ กิเลสหลุดออกไป ขันธ์กับจิตแยกออกจากกัน การแยกออกจากกัน มันจะเห็นตามความเป็นจริงว่า กายนี้เป็นกาย จิตนี้เป็นจิต ทุกข์นี้เป็นทุกข์ แยกออกจากกันทั้งหมด แล้วหลุดออกไป ความรู้สึกของจิตอันนั้นพ้นออกไปเป็นโสดาปัตติผล เหมือนกับเราปอกผลไม้ เปลือกผลไม้กับเนื้อผลไม้แยกออกจากกัน เห็นตามความเป็นจริง เป็นปัจจัตตัง รู้จำเพาะตนเลย ยกขึ้นเป็นโสดาปัตติผล

ฉะนั้นขณะประพฤติปฏิบัติอยู่ ไม่ให้นิ่งนอนใจ ไม่ให้คาดเดา ไม่ให้ว่าเป็นสิ่งนั้น สิ่งนั้น การคาดการเดาแล้วมันเลยได้ธรรมด้นเดา มันเสียในการประพฤติปฏิบัติ เราอุตส่าห์ประพฤติปฏิบัติเพื่อจะให้ได้ผลตามความเป็นจริง แต่เราศึกษาเล่าเรียนมาหรือเราฟังของครูบาอาจารย์มาเป็นสมบัติ เรายืมสมบัติผู้อื่นมา แล้วเราตู่เอาว่าเป็นสมบัติของเรา การตู่ว่าเป็นสมบัติของเรามันถึงไม่ได้เป็นสมบัติของเราจริง เพราะเป็นการตู่ การตู่ มันจะเป็นจริงได้อย่างไร เพราะมันตู่ ตู่สมบัติครูบาอาจารย์ว่าเป็นของเรา

การฟังธรรมถึงไม่ให้ตู่อย่างนั้น ต้องประพฤติปฏิบัติให้ได้ตาม

ความเป็นจริง มุมานะ เวลาเราศึกษา เราอยู่ข้างนอกเราต้องเป็นผู้ฉลาด อยากรู้ แต่เวลาประพฤติปฏิบัติฉลาดไม่ได้ ความฉลาดความรู้ของใจนั้นเป็นดาบสองคม ในขณะประพฤติปฏิบัติ เพราะว่าตัวเองฉลาด ฉลาดขนาดไหน ผู้รู้ขนาดไหน จะฉลาดจะศึกษามา ขนาดไหน มันเป็นขี้ข้าของกิเลสทั้งหมด ความรู้ของเรา สรรพสิ่ง เล่ห์เหลี่ยมในหัวใจของเราทั้งนั้นน่ะ มันเป็นขี้ข้าของกิเลส เพราะกิเลสมันอยู่ในหัวใจของเรา เราจะชำระกิเลสของเรา เราไม่ใช่ชำระกิเลสของผู้อื่น เราต้องชนะเรา เราต้องรู้ในหัวใจเราตามความเป็นจริงน่ะ ถึงว่าจะมีความรู้จะฉลาดขนาดไหน มันถึงเป็นเครื่องมือของกิเลสให้มาเชือดคอผู้ปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติว่ามีความรู้ความสามารถมาก มันก็เลยเป็นทางออกของกิเลส มันไสตามไป

ฉะนั้นผู้ปฏิบัติธรรมต้องทำเหมือนผู้ที่โง่เขลาที่สุด สิ่งใดจะเกิดขึ้นต้องจับสิ่งนั้น ความคิดนั้นตรวจสอบทั้งหมด สิ่งที่ออกมาจากหัวใจ เพราะกิเลสมันอยู่เบื้องหลังความคิดอันนั้นทั้งนั้นเลย อยู่เบื้องหลัง กิเลสอยู่หลังเรา เราไม่เคยเห็นหน้ามันเราถึงเป็นขี้ข้ามันมาตลอด เมื่อใดเราทันกิเลสของเราน่ะ เราจะรู้เท่า รู้เท่าจนกิเลสมันอาย มันไม่กล้าเผยอหน้าออกมา นั่นคือความสงบจากการพิจารณาแล้วปล่อยวางชั่วคราว จนเข้าใจตามความเป็นจริงจนสมุจเฉทปหาน จนกิเลสนั้นขาดออกจากหัวใจไปเลย อันนั้นถึงยกขึ้นเป็นโสดาปัตติผล ให้เป็นตามความเป็นจริงอย่างนั้น แล้วเราจะได้ผลตามความเป็นจริงของเราทุกขั้นตอน

ทำไมโสดาปัตติผลต้องเดินสกทาคามิมรรคอีกล่ะ ในเมื่อเดินโสดาปัตติมรรคแล้ว มรรคของโสดาบัน ทำไมไม่ใช้ไม่เป็นอัตโนมัติไปเป็นสกทาคามิมรรคเลย ทำไมต้องไปเดินเป็นบุคคลจำพวกที่ ๓

โสดาปัตติมรรค ๑ โสดาปัตติผล ๑ สกทาคามิมรรคเป็นบุคคลที่ ๓ ถ้าสกทาคามิผลก็เป็นบุคคลที่ ๔ เป็นบุคคลคนเดียว ผู้ปฏิบัตินั้นเหมือนประตู ๘ ประตู ประตูที่เราเดินผ่านออกไปเท่านั้น ประตู ๘ ประตูนี้คือค่ายกล เป็นอริยสัจ ๔ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เรากลั่นนี้ออกมาจากอริยสัจ ตัวอริยสัจนั้นเป็นเหมือนประตู ๘ ประตู ที่หัวใจนี้ผ่านออกจากอริยสัจนี้ ออกมาเป็นนิพพาน ๑ ๘ จำพวก เห็นไหม บุคคล ๘ จำพวก มรรค ๔ ผล ๔ ออกไปจนเป็นนิพพาน ๑ ข้ามพ้นออกไป

แต่พอจะเข้าถึงตรงนั้นน่ะ เป็นบุคคลจำพวกที่ ๓ ต้องสร้างสกทาคามิมรรค สกทาคามิมรรคนี้ เพราะ โสดาปัตติมรรครวมตัวลงสมุจเฉทปหาน เพราะขณะที่เข้าปหานนั้น ตามความเป็นจริงนี้ มันต้องรวมตัวเข้าไป สัมปยุตเข้าไปแล้ววิปปยุตคลายออก สัมปยุตคือการเข้ามรรครวมตัวเข้า คลายออกมา วิปปยุตคลายออกมา เหมือนเราบีบรัดของเข้าไป แล้วเราคลายออก สิ่งนั้นพ้นหลุดออกมาเหมือนดอกบัวบานบานออก พ้นออกมา เพราะขณะนั้นสัมปยุตเข้าไป วิปปยุตคลายออกมามันใช้ไปหมด เหมือนเรามีเงินอยู่เราจ่ายเงินซื้อสมบัตินั้นมา เงินเราจ่ายออกไปแล้ว การจะจ่ายเงินใหม่ต้องหาเงินใหม่ ถึงว่าต้องเป็นสกทาคามิมรรคก็สร้างจากดวงใจขึ้นไป พิจารณากาย เวทนา จิต ธรรมเหมือนกันทั้งหมด เข้าไป เข้าไป เพราะพ้นออกจากตรงนี้ จิตมันขาดออกจากกาย ขาดออกจากกัน

ฉะนั้นที่ว่าความคิดของใจยังมีอยู่ เพราะมันเป็นขันธ์ภายในขันธ์ภายนอก ขันธ์ภายใน เห็นไหม ความคิดนี้เป็นอารมณ์ความคิด เนี่ยมันหมุนไปนั้นความคิดยังเกิดอยู่ตรงนั้น จนยกขึ้นอีก กายกับใจขาดออกจากกัน กายกับใจขาดออกจากกัน เป็นอิสระต่อกัน เมื่อก่อนนั้นจิตนี้

ผ่านกายออกมา เห็นไหม ผ่านกายออกมา เป็นความรู้สึก เป็นอารมณ์ของเรา เป็นความคิดของเรา มันหยาบมากใช่ไหม แต่ต่อไปแล้ว จิตนี้เป็นตัวอิสระ คิดโดยอัตโนมัติ เวลาความคิดเราว่าเร็วมากนะ เวลาเราคิดกันอยู่ เราว่าเร็วมาก แต่เวลาปฏิบัติเข้าไป ลึกเข้าไปเป็นชั้นๆ เข้าไปที่ว่า ๘ ประตูน่ะ จิตนี้ต้องผ่านประตูออกมา ๘ ประตู ถึงเป็นอารมณ์ปัจจุบันน่ะ พอตัดขาดเข้าไป เป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป ตัดขาด ให้หดสั้นเข้าไป หดสั้นเข้า พอกายกับจิตนี้แยกออกจากกัน เหลือแต่จิตล้วนๆ น่ะ จิตล้วนๆ นี้มีขันธ์ ขันธ์ของใจล้วนๆ ขันธ์ของใจล้วนๆ เลย ความคิดอันนี้รุนแรงมาก รุนแรงเพราะมันเป็นขันธ์ภายใน เป็นขันธ์ภายในที่อิสระ ขณะว่าเราเป็นมนุษย์ เรานี้เป็นอิสระชน ทำดีก็ได้ ทำชั่วก็ได้ เราเกิดเป็นมนุษย์ ถ้าเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานเขายังกักขัง เห็นไหม เกิดเป็นเทวดาก็อยู่เป็นเทวดา เกิดในนรกก็อยู่ในนรก เกิดเป็นเทวดามันมีแต่ทิพย์สมบัติ มีแต่ความสุข สุขหน้าเดียว เกิดในนรกก็ทุกข์หน้าเดียว แต่เกิดเป็นมนุษย์มีทั้งสุขและทุกข์อยู่ในตัวพร้อม

เนี่ย เห็นไหม มันได้เลือก จิตนี้ผ่านออกมาเราว่ามันหยาบ แต่พอลึกๆ เข้าไปนี่สิ จิตล้วนๆ น่ะ จิตล้วนๆ มันจะคิดได้ขนาดไหน ขณะที่ว่าเป็นอิสระชนมันยังคิดได้ในความคิดขณะนี้ แล้วถ้ามันหดสั้นเข้าไปสายสืบที่มันต่อสั้นเข้า ความไวของความคิดจะเร็วขึ้นขนาดไหน จิตล้วนๆ คิดได้ คิดในตัวมันเอง ถึงว่าจะเสพกามในใจก็ได้ ใจต่อใจเสพกามในตัวมันเองเลย แต่ถ้าเป็นปุถุชนนี้การเสพกามมันต้องระหว่าง ๒ ขั้วเข้าหากัน มันถึงจะเป็นขึ้นมา แต่ถ้าจิตล้วนๆ มันเป็นจิตของมันเอง มันก็เสพของมันเองเพราะมันมีขันธ์ภายใน มันมีการปรุงแต่งภายใน ถึงตรงนี้ต้องใช้อสุภะ

อนาคามิมรรค เห็นไหม อนาคามิมรรค งานทำลายเรือน ทำลายเรือนของใจน่ะ กายกับใจ เราทำลายกายออกไปแล้ว ใจนี้เป็นอิสระออกไป แต่อิสระในกิเลสล้วนๆ น่ะ จะทำลายเรือนของจิต จิตนี้เป็นผู้ไม่มีเรือน พระอนาคามีนี้ไม่ครองเรือน ไม่มีเรือน แต่ถ้ายังเดินอนาคามิมรรคอยู่ ครองเรือนสิ เพราะการพิจารณาอันนั้น กิเลสล้วนๆ เหมือนกันเพราะกิเลสมันอยู่ที่ใจ เห็นไหม กิเลสมันอยู่ที่ใจ

การใช้เกลือจิ้มเกลือ การใช้อาการของใจคือมรรค มรรคคืออารมณ์ความรู้สึกที่เราแต่งขึ้นมา เราแต่งขึ้นมาน่ะ หมายถึงเราปั้นขึ้นมาเราพยายามสร้างขึ้นมา เราต้องสร้างขึ้นมาจากหัวใจของเรา เพราะความคิดเห็นไหม จิตสงบแล้วเรายกขึ้นวิปัสสนา ยกใจนั้น ยกอาการของใจนั้นอันนี้คือเราสร้างขึ้นมา เราสร้างอาการของใจขึ้นมาจากที่ว่ามันเป็นใจล้วนๆ เป็นกามล้วนๆ น่ะ เราเริ่มใช้ธรรมของเรา เป็นบุคคลที่ ๕ เห็นไหมเป็น อนาคามิมรรค แต่เพราะกิเลสมันยังไส กิเลสมันต่อสู้อยู่ เมื่อก่อนมันยังอยู่ห่าง แต่ในเมื่อเราทำลายใกล้เข้าไปถึงเมืองหลวง ถึงตัวของใจถึงตัวของกิเลสแท้ๆ แรงต่อต้านยิ่งจะรุนแรงมาก การวิปัสสนาอันนั้นกิเลสที่ว่าอยู่ใต้ของใจ มันถึงได้ทำให้เราสับสน มีความหลงไป ความมัวเมาไป ความคาดหมายไป มหาศาลมาก

การประพฤติปฏิบัติถึงว่าลุ่มๆ ดอนๆ ต้องกระเสือกกระสนความกระเสือกกระสน การให้กำลังใจตนเองสำคัญที่สุด เพราะการที่เราผ่านประสบการณ์ของการประพฤติปฏิบัติเป็นบุคคลถึง ๔ จำพวกมามันเห็นสุข เห็นทุกข์ในการสร้างเหตุ เห็นสุขในการสร้างเหตุแล้วผลออกมาเป็นสุขแท้ๆ เนี่ย สร้างเหตุออกมาจนสมุจเฉทปหาน ออกมาเป็นสุขแท้ๆ มันเป็นเครื่องประกัน คนเรานะถ้าไม่มีเครื่องประกัน ไม่เห็น

ผลงานนะ ใครจะกล้าเสี่ยงกล้าตายขนาดนั้น แต่ในเมื่อสิ่งที่มันประจักษ์กับใจ ที่ใจนี้ได้ชนะมาเป็นขั้นเป็นตอนมา ขับเคลื่อนตัวเองออกมา เป็นขั้นเป็นตอนออกมาขนาดนั้น ทำไมมันจะไม่มีความมุมานะ

ความมุมานะถ้าไม่ถูกทาง ดำริผิดก็ออกผิด มุมานะต้องชอบด้วย มุมานะต้องสมควรด้วย มันถึงเป็นมัคคอริยสัจจัง มรรคมันถึงสามัคคีรวมตัวกันได้ เนี่ย ปัญญาการใช้ปัญญา ปัญญามันจะลึกซึ้งมันจะละเอียดละเอียดเข้าไปจนขนาดเราสร้างขึ้นไป จนคาดไม่ถึงว่าตัวเราจะมีความคิดอย่างนั้นได้ คาดไม่ถึงว่าสิ่งนี้จะเกิดกับหัวใจเราได้ มันคาดไม่ถึงจริงๆ ถ้าคาดถึง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ทำไมพระองค์ทรงท้อใจล่ะ ใครจะสามารถรู้ได้ แล้วใครจะสามารถเข้ามาถึงตรงนี้ได้ แต่แล้วเราผู้ที่ประพฤติปฏิบัติทำไมเข้ามาได้ เห็นไหม เพราะคนที่จะทำได้มีจริง เนี่ย ดวงจิตที่ได้สร้างบุญกุศลมา ผู้มีธุลีน้อย กิเลสในหัวใจน้อยจะสามารถเห็นได้

เนี่ย ผู้สามารถมีแต่ขณะมีมันก็กระเสือกกระสน มันเป็นความมหัศจรรย์ เป็นความที่ว่า เราเป็นไปได้อย่างไร ผู้ปฏิบัติเป็นไปได้อย่างไร มันละเอียดขนาดนั้น มันคาดไม่ถึง มันเดาไม่ได้ ถ้าคาดเดาได้ ผู้ที่เรียนปริยัติ มาจนท่องจำตำรานี้ได้หมด ท่องจำได้ทุกตัวอักษร แล้วทำไมมันไม่ได้ประโยชน์ตามนั้นตามความเป็นจริงล่ะ มันคาดเดาไม่ได้ เพราะการท่องจำนี้มันเป็นก๊อบปี้ออกมาจากสิ่งที่เป็นตัวอย่าง มันไม่ใช่เนื้อเราทำอะไรก็แล้วแต่ เราเขียนเป็นตำราขึ้นมา คนอื่นก็สามารถจะทำได้เหมือนเราไหม ก๊อบปี้สิ่งที่เป็นแบบอย่างนั้นออกมา ไม่ใช่ก๊อบปี้ สิ่งที่เป็นเนื้อหาสาระตัวจริงออกมา เพราะใจนี้เป็นธรรม แล้วเทศนาธรรมออกมา เทศนาธรรม ธรรมนี้เป็นนามธรรม ที่ไม่มีตัวตน เป็นนามธรรม

แต่จะสร้างอย่างไรให้เป็นบุคลาธิษฐานให้มีตัวตน สร้างสิ่งนั้นขึ้นมาให้เปรียบเทียบ เหมือน

ความว่าเหมือน เหมือนแต่ไม่เหมือน เพราะเหมือนนี่ ความว่าเหมือนคือว่าคล้ายเพื่อเปรียบเทียบ แล้วสิ่งนั้นจะให้เป็นเหมือนความจริงได้อย่างไร เพราะมันเทียบว่าเหมือนอยู่แล้ว มันต่างออกมาแล้ว แล้วเราเอาสิ่งที่เหมือนนั้นมาวิเคราะห์วิจารณ์ เอาสิ่งที่เหมือนนั้นพยายามจะเอามาคิด คือว่าเอาสิ่งที่ผิดมาเป็นโจทย์ ตั้งสมุฏฐานให้เราใคร่ครวญแล้วเนี่ย มันถึงว่าการคาดการหมาย คือว่าต้องทำให้ตามความเป็นจริง

ละเอียดขนาดไหนก็ต้องตรวจสอบ ปล่อยวางไม่ได้ เชื่อตัวเองไม่ได้ เชื่อตัวเองก็โดนกิเลสหลอก เชื่อตัวเองกิเลสหัวเราะเยาะเลย เพราะเชื่อตัวเองกิเลสมันอยู่ในตัวเองอยู่แล้ว ถึงต้องทำการตรวจสอบตลอดดูความเป็นไป เพราะมันมหัศจรรย์เวลามันรวมตัวลงครั้งหนึ่งๆ จิตล้วนๆ ที่ยังมีกิเลสอยู่ในจิตนั้นน่ะ คิดดู จิตล้วนๆ นะ เพราะจิตนั้นพ้นจากกายแล้ว แล้วจิตสงบตัวลงอีกชั้นหนึ่ง นั้นน่ะ มหัศจรรย์ไหม

มหัศจรรย์มาก มหัศจรรย์ขนาดไหนก็อยู่ใต้กิเลส เพราะกิเลสอยู่ในความมหัศจรรย์นั้น เพราะฉะนั้นถึงเชื่อไม่ได้ ถ้าเชื่ออย่างนั้นเชื่อกิเลส กิเลสคืออะไร กิเลสก็เป็นนามธรรม กิเลสคือความคิดอกุศล ถึงว่าไม่มีใครกล้าทำลายตน ไม่มีใครกล้าทำลายกิเลส การประพฤติปฏิบัติถึงต้องเอาฝากตาย เอาตายเข้าแลกกัน เพราะถ้าถึงตายแล้วกิเลสมันกลัว กิเลสมันกลัวว่ามันจะไม่มีที่อยู่ ไม่อย่างนั้นกระเสือกกระสนไปน่ะ ผลัดวันประกันพรุ่ง หรือแถกไถไปเรื่อย แต่หัวชนฝาถึงจุดเลย เราทำงานให้ผลงานนั้นสำเร็จ เก็บผลงานทั้งหมด แล้วเป็นอันว่าสิ้นสุด

อันนี้ก็เหมือนกัน ประพฤติปฏิบัติต้องใช้ความมุมานะ ขับเคลื่อนความพยายามของตนไปให้ถึงที่สุด ไม่ใช่ว่าเราปฏิบัติไปแล้วเราคาดหมาย หรือว่าเรายอมรับว่าอันนี้เป็นความจริงแล้วเราหยุด อันนั้นกิเลสมันหลอก ครูบาอาจารย์ว่าอันนี้กิเลสมันหลอก การภาวนาแล้วหลง ความหลงอันนี้จึงไม่ใช่ตามความเป็นจริง แต่มันทำให้หลงเพราะเป็นผลจากการคาดหมายของใจ กิเลสในใจของตัวมันอยากรวบรัด มันอยากให้เป็นไปโดยเร็ว มันรวบรัดเลย แล้วว่าอันนั้นเป็นตามความเป็นจริง ถึงว่าไม่ใช่ตามความเป็นจริง กิเลสในหัวใจมันหลอก ถึงจะหลอกอย่างไรมันก็มหัศจรรย์ ความมหัศจรรย์มันถึงได้แปลกประหลาด ถ้าอย่างนั้นต้องพิจารณาซ้ำๆ ซากๆ ยกขึ้นมาตรวจสอบอยู่ตลอดเวลาว่าใจดวงนี้มันพ้นกามจริงหรือ พ้นจากเรือนจริงหรือ

เรือนคือกาม กามคือเรือน คือการสร้างคู่ สร้างคู่สร้างความสัมผัส สร้างแรงเสียดสีในหัวใจนั้นในหัวใจผู้ที่เป็นอนาคามิมรรคนั้นแหละ เนี่ย ถึงว่าเป็นน้ำป่าที่รุนแรง น้ำที่ท่วมหัวใจ ท่วมท้นใจ ใจอยู่ใต้อำนาจของน้ำ อันนั้นน่ะ พิจารณาตรงนั้น พิจารณาซ้ำๆ ซากๆ จนโลกธาตุนี้หวั่นไหว ภูเขาไฟระเบิดออก เห็นไหม ความหวั่นไหวของภูเขาไฟที่มันระเบิดออกมานั้นน่ะ แต่มันระเบิดออกมาจากหัวใจ ถ้าโลกธาตุนี้แตกสลายออกไปนั่น ความผุดขึ้นมาจากความระเบิดออก

ถ้ามันเป็นนามธรรม เป็นจิตล้วนๆ อะไรมันระเบิด ระเบิดสิเพราะกิเลสเกาะหนาแน่นในหัวใจนั้นโดนระเบิดออก โดนมัคคอริยสัจจังระเบิดออก เห็นไหม ความระเบิดออก มันระเบิดออกด้วยความรุนแรงเพราะมันเป็นกามภพ หัวใจพ้นจากกามภพทั้งหมดเลย ยกขึ้นเลยยกขึ้นออกไปเป็นอนาคามิผล เป็นบุคคลจำพวกที่ ๖ นั้นแหละ ยกขึ้น

เป็นอรหัตตมรรค ต้องยกไปเรื่อย ยกไปเรื่อย แต่เวลาประพฤติปฏิบัติมันไม่ยกหรอก ไม่ว่าจะขั้นตอนไหน ความว่างความมหัศจรรย์อันนั้นมันจะว่าอันนี้เป็นสิ่งที่ว่าถึงที่สุดแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ตรัสรู้ธรรม พระองค์ถึงจุดของความเป็นจริง เอโก ธัมโม ด้วยความเป็นจริง

แต่ผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่แล้ว จะถึงจุดไหนก็ว่าอันนี้เป็นอันที่ว่าเอโก ธัมโม เพราะความมหัศจรรย์ทุกขั้นตอน มันจะมหัศจรรย์ไปตลอดเลย มันแปลกประหลาดเพราะเป็นสิ่งที่ในโลกนี้ไม่มี สามโลกธาตุนี้ไม่เคยมี ถ้าสามโลกธาตุนี้มี จิตดวงนั้นต้องพ้นไปทั้งหมด จิตดวงนั้นพ้นจากตรงนี้ถึงจะพ้นจากสามโลกธาตุ แต่หัวใจเรา อยู่ในใต้สามโลกธาตุเพราะเราเกิดในกามภพนี้ มันจะพ้นมาจากไหน

สิ่งที่ไม่พ้นมันก็อยู่ใต้อำนาจของกิเลส มันถึงว่าเป็นสิ่งที่ในโลกนี้ไม่มี สามโลกธาตุนี้ไม่มี ไม่มี ความที่ไม่มีแล้วเราไปประสบเข้า มันจะมหัศจรรย์ สมบัติใดมันจะมาเทียบค่าได้ ไม่มีสมบัติใดเทียบค่าได้เลยแล้วเรามีสมบัติอันนั้นหัวใจเราได้ดื่มกินสมบัติอันนั้นน่ะมันเป็นเนื้อเดียวกันสมบัติอันนั้นกับใจนั้นเป็นอันเดียวกันน่ะ มันมีความสุข ความเวิ้งว้างน่ะความสุขๆ ในการเอาทุกข์เข้าแลก เอาตายเข้าแลก เอาความมุมานะเข้าแลก แล้วมันก็เป็นสุขที่ว่าสิ้นสุด

สิ้นสุดของการขับเคลื่อนที่หัวใจ ขึ้นเครื่องบินแล้วต้องไปลงไปขึ้นไปลงอีกไม่มี ถึงต้องมุมานะกันขนาดนั้น ความมุมานะ ความอุตส่าห์พยายาม มันจะให้ผลออกมา ยกขึ้น การยกขึ้นมันไม่ยกเพราะว่าเราเข้าใจว่าอันนั้นเป็นผล หนึ่ง แล้วมันจะยกได้อย่างไร อีกหนึ่งไม่รู้ว่าจะยกอย่างไร ไม่รู้จะทำอย่างไรน่ะ ฟังตำรามา อ่านตำรามา หรือ

ฟังครูบาอาจารย์มา ว่าควรทำอย่างนั้น อย่างนั้น แต่มันทำไม่ได้ มันมืดตื้อในหัวใจ ถึงจุดนั้นมืดมองไม่เห็น ทำอะไรไม่ได้เลยเพราะความหลอกของใจ ความหลอกของกิเลสนั้น มันจะมองไม่เห็นตัวนั้น ความไม่เห็นตัวนั้น กำหนดอย่างไร มันก็ทำไม่ได้ทั้งๆที่รู้ว่าตัวเองต้องควรจะหาน่ะ ทั้งๆ ที่ว่าเข้าใจแล้ว มหัศจรรย์ขนาดไหนก็แล้วแต่ กิเลสหลอกขนาดไหนก็แล้วแต่ แต่การตรวจสอบจนเข้าใจว่าตัวเองนี้ยังต้องดำเนินการต่อไป ก็ยังไม่รู้จะดำเนินการอย่างไร

การกระทำมันยาก ยากมากๆ ขั้นตอนหนึ่งๆ แสนลำบากนะ เพราะผู้ประพฤติปฏิบัติอย่างพวกเรานี้ มันเป็นเนยยะ ไม่ใช่สมัยพุทธกาลที่ว่าผู้ปฏิบัติธรรมรวดเร็ว รู้ธรรมได้เร็ว ฟังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ รู้ธรรมไปทันทีเลย อย่างนั้นผู้สร้างบุญกุศลมา มันอยู่ที่การสร้างมา แต่เนยยะ ผู้ที่มีโอกาสแต่ต้องกระเสือกกระสน ให้ตัวเองได้พ้นจากตรงนั้น ถึงยกขึ้นไม่ได้ มันยกขึ้นไม่ได้ ถ้ายกขึ้นได้หมดผู้ปฏิบัติต้องถึง ใจนี้เป็นธรรมทั้งดวง ทั้งหมดเป็นเอโก ธัมโม ทุกดวงใจ

ผู้ปฏิบัติ เห็นไหม อย่างนางวิสาขาก็เป็นแค่พระโสดาบัน แล้วก็ตายไป ถ้าเป็นโสดาบันแล้วรู้อยู่ว่าควรจะเป็น แล้วทำไมไม่ทำต่อไป ไม่ทำให้ถึงจุดนั้นล่ะ เนี่ย ถึงว่าการยกขึ้นมันถึงลำบากไง ทั้งๆ ที่รู้อยู่ว่าพระอรหันต์กับพระโสดาบันนั้นมีความสุขในหัวใจต่างกันขนาดไหน ก็เหมือนกับสมบัติของเรา ก็รู้อยู่ว่าสมบัติเราน้อย แล้วสมบัตินี้ใหญ่กว่าดีกว่ามีอยู่ ทำไมเราไม่ขวนขวายหาสมบัติที่มากกว่า มันเอาไม่ได้ อันนี้ก็เหมือนกัน แต่คิดว่าเหมือนกันเพราะหัวใจนี้กิเลสมันหลอก หนึ่ง เพราะเราไม่มีความสามารถ หนึ่ง แล้วไม่จริงจัง หนึ่ง

เพราะฉะนั้นเราต้องจริงจัง เอาหัวชนฝาไปเลย ตะเกียกตะกาย อย่างไรก็เอา สักวันหนึ่งต้องจับต้องได้ หมายถึงว่าการค้นหาตอของจิต ที่ว่าขันธ์ ๕ ขันธ์ ๕ คืออารมณ์ที่ขับเคลื่อนมาในหัวใจนั้นมันขาดออกไป พอมันขาดออกไปเนี่ย โลกธาตุหวั่นไหว กามภพไม่มี ไม่มีเพราะมันไม่มีบัญชีแล้ว บัญชีที่ต้องมาเกิดในกามภพ โดนมัคคอริยสัจจังตัดออกไป แล้วมันเหลือตอล้วนๆ น่ะ ตอล้วนๆ

อวิชชา ปัจจยา สังขารา สังขารา ปัจจยา วิญญานัง วิญญาณ ปัจจยา นามรูปัง เห็นไหม จนเกิดภพ เกิดชาติ ในปฏิจจสมุปบาทนั้น ปฏิจจสมุปบาทนี้มันก็คือขันธ์ ๕ แต่ขันธ์ ๕ อันละเอียดที่ย่อยสลายจากขันธ์ ๕ หยาบๆ ในหัวใจ อวิชชา ปัจจยา สังขารา มันเป็นปัจจยาการ มันเป็นอันเดียวกัน แต่ถ้าเป็นขันธ์ในหัวใจ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ สัญญาความจำได้หมายรู้ ซับสิ่งที่เราทำบุญกุศลไว้หรือทำชั่วไว้ ซับอยู่ในหัวใจนั้นหมด พอถึงจุดนั้นมันจะออกมาทั้งหมด เป็นสันดานของใจทั้งหมด

สัญญาไง แล้วสังขารก็ปรุงไป เป็นกองๆ เป็นภูเขา ๕ ลูก อยู่คนละลูกต่างกันออกไป แยกออกไปเป็นภูเขาใหญ่ๆ ๕ ลูก เป็นกอง ๕ กองให้เราเห็นหยาบๆ อย่างนั้นเลย แต่อวิชชา ปัจจยา สังขารา นี่ไม่ใช่ภูเขาทั้ง ๕ กองนี้รวมตัวเป็นกองเดียวกัน มันเป็นปัจจยาการอันเดียวกัน มันไม่ใช่เป็นกอง มันเป็นอันเดียวกันทั้งหมด แล้วไม่ใช่ภูเขาที่ว่าเป็นภูเขาหินที่เห็นได้ชัดๆ ด้วย

มันเป็นภูเขาที่เรืองแสง เป็นภูเขาที่เรามองเห็น แล้วเรากลับมานึกภาพภูเขาสิ เป็นภูเขานึกภาพอยู่ภายในมันละเอียดลึกซึ้ง มันเป็นอุปกิเลสอยู่ในหัวใจ เป็นอนุสัย เป็นภพ เป็นภวาสวะ การเกิด อวิชชา

ปัจจยา สังขารา ถึงชาติถึงภพ ภพอันนี้คือภพปฏิสนธิจิต จิตตัวปฏิสนธิจิตนี้ ความจำทั้งหลายที่เราศึกษาเล่าเรียนมา มันจำลงในสัญญาของใจ ถ้ามันย่อยสลายในสัญญาของใจนี้ มันก็ใช้หยาบๆ จิตที่หยาบๆ นี้คุยกันรู้เรื่องจากความจำทั้งหมดแต่พอคนตายไปแล้วเนี่ย ความจำทั้งหมดนี้มันย่อยสลาย ลงไปอยู่ใน อวิชชา ปัจจยา สังขารานี้ เป็นขันธ์อันละเอียดเป็นจิตปฏิสนธิ จิตปฏิสนธินี้ไปเกิดภพชาติต่างๆ มันถึงจำชาติตัวเองไม่ได้

รสของชาติ รสของสัญญา รสของความจำคือบุญกุศล มันอยู่ในสันดานนั้น แต่มันไม่สามารถจะรู้ว่า ตัวเองเกิดภพ เกิดชาติไหนมาตลอด เว้นไว้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์กำหนดเข้าไปถึงปุพเพนิวาสานุสติญาณ กำหนดเข้าไปถึงจุดที่ว่าภพชาติได้สะสมลงมาอยู่ในจิตอันนั้น จิตทุกดวงจิตมันสะสมมา อยู่ในดวงจิตของมัน แต่เราไม่สามารถเข้าไปเปิดบัญชีตรงนั้นได้

แต่ผู้ปฏิบัติเข้าไปถึงตรงจุดนี้ จะรู้ว่าเกิดมาจากไหน จิตนี้สะสมมาอย่างไรถึงอยู่ตรงนั้นหมด ตรงนี้แหละ ปฏิสนธิจิต วิญญาณปฏิสนธิไม่ใช่วิญญาณรับรู้หยาบๆ นี้ วิญญาณหรือเสียงกระทบหูนี้ เห็นไหมความรู้สึกเกิดขึ้น นี่คือวิญญาณเกิดจากโสตประสาท แต่วิญญาณตัวนั้นวิญญาณปฏิสนธินี้คือเนื้อๆ ของวิญญาณที่เป็นสสารตัวหนึ่งเลย เป็นผู้รู้เป็นหัวใจ เป็นธาตุรู้ เป็นสสารตัวนั้น ตัวนี้คือตัวที่ว่าเป็นตอของจิตมันสะสมทั้งหมด คนทั้งคน หัวใจทั้งใจอยู่ตรงจุดและต่อมอันนี้ อันนี้คือจุดและต่อม การเกิดของมนุษย์ การเกิดของจิตวิญญาณ ที่เกิดเป็นเทวดาเกิดเป็นคนก็จุดนี้

นี่คือตัวตอ แล้วจะเห็นตัวตอของจิตได้อย่างไร ไม่มีใครเคยเห็นเลย ยกเว้นแต่อนาคามิผล แล้วยกขึ้น เป็นอรหัตตมรรค เพราะเห็นแล้วถึงได้เดินอรหัตตมรรค ต้องเห็นตรงนี้ มาใคร่ครวญมันเกิดขึ้นพร้อมกัน ถึงว่ามันไม่ใช่กอง มันไม่ใช่เป็นแยกออกจากกัน มันละเอียดอ่อนมาก ถึงว่าเป็นตอ การว่าเป็นตอมันเกิดพร้อมกัน เกิดพร้อมกันทั้งหมด

อย่างความคิดเรา เราคิดแล้วเรามีอารมณ์ความรู้สึก มันยังเป็นขั้นตอน แต่อันนี้ไม่มี มันเป็นอารมณ์เดียวกันทั้งหมด เนี่ย อรหัตตมรรคแล้วจะใคร่ครวญอย่างไร มันถึงละเอียดอ่อนและมันอ้อยสร้อย การใคร่ครวญอารมณ์ที่ขันธ์กับใจ ขันธ์กับความรู้สึก ขันธ์คือกองความรู้สึกระหว่างอนาคามิมรรคกับอนาคามิผลนั้น มันยังมีสิ่งที่สืบต่อได้ ถึงจะรุนแรงขนาดไหนก็แล้วแต่ รุนแรงมากจนระเบิดออกเป็นภูเขาไฟระเบิดโลกธาตุนี้หวั่นไหวทั้งหมด แต่อันข้างบนนั้นมันอ้อยสร้อยน่ะ อันนี้คือเจ้าวัฏฏจักร พญามาร ลูกสาวพญามาร นางตัณหา นางราคา นางอรดี ความโลภ ความโกรธ ความหลง เห็นไหม น่ะ อันนั้นเป็นลูกสาว อันนี้เป็นพ่อ เป็นจุดเริ่มต้นว่า อวิชชา ปัจจยา สังขารา เราเข้าใจกันว่าอวิชชานี้เป็นสิ่งที่ว่าน่าเกลียด น่าขยะแขยง

แต่ไปเจอจุดๆ นั้น มันขยะแขยงที่ไหน มันเหนือทั้งหมด เพียงแต่เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นโทษ เห็นว่า เป็นยักษ์เป็นมาร เป็นเจ้าวัฏฏจักร เป็นสิ่งที่มีอำนาจเหนือจุดและต่อมทั้งหมด แต่ความจริงแล้วมันละเอียดลึกซึ้ง ขนาดที่ว่าเป็นอย่างนั้น ผู้ที่เข้าไปเห็น ผู้ที่เข้าไปพิจารณาตรงนั้น จะไม่สามารถแยกแยะสิ่งนั้นออกมาเป็นขั้นตอนแล้วอธิบายออกมาเป็นปริยัติได้เลย ปริยัติที่อธิบายมา อวิชชา ปัจจยา สังขารา สังขารา ปัจจยา วิญญาณัง นั้น เป็นพุทธวิสัย เป็นวิสัยของ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่มองเห็นด้วยความละเอียดอ่อน แล้วไว้ลายของผู้ที่เห็นออกมาให้เป็นวิชาการให้สืบต่อ ให้ลูกศิษย์ลูกหาได้เอามาพูดสื่อความหมายกันพอรู้เรื่อง

แต่ความเป็นจริง ผู้ที่เข้าไปเห็น มันเกิดพับๆ ๆ ๆ ไม่สามารถแยกว่าอะไรเป็นอย่างไรได้เลย แต่ด้วยความมุมานะ ด้วยความอุตส่าห์พยายาม ด้วยบุญกุศลด้วยอำนาจวาสนา ขณะที่หมุนอรหัตตมรรคอันนั้น มันก็สามารถพลิกขึ้นไปได้ สัมปยุตเข้าไปวิปปยุตคลายออกมาเป็นอรหัตตผล ถ้าเป็นอยู่ข้างล่าง มันคลายออกมาแล้ว เห็นไหม อย่างเช่นอนาคามิผลยกขึ้นอรหัตตมรรค แต่ถ้าเป็นอรหัตตผลไปแล้ว มันยกขึ้นไปไหนล่ะ เป็นอรหัตตผลไปแล้ว เพราะจิตนี้มันละเอียดอ่อน เห็นไหม สมุจเฉทปหาน สัมปยุตเข้าไปคือการรวมตัว คือการบีบเข้า วิปปยุตคือ การคลายออก จิตนี้หลุดพ้นออกไปจากอรหัตตผลอีกทีหนึ่ง ออกไปเป็นนิพพานหนึ่ง

นิพพานหนึ่ง หัวใจที่บริสุทธิ์นั้นก็อยู่ในร่างกายของผู้ปฏิบัตินั้น การเป็นอรหันต์ถึงได้แยกออกเป็นสอง หนึ่งคือ สอุปาทิเสสนิพพาน และสองคือ อนุปาทิเสสนิพพาน อนุปาทิเสสนิพพาน คือพระอรหันต์ที่ตายแล้ว เพราะทิ้งธาตุขันธ์คือร่างกายนี้ออกไป หัวใจนั้นเป็นอนุปาทิเสสนิพพาน คือใจนั้นเป็นนิพพาน

ครูบาอาจารย์ท่านถึงเปรียบว่า แม่น้ำทั้งหมดไหลไปลงทะเล คือว่าน้ำในแม่น้ำไหลลงทะเล อยู่ในทะเลนั้นก็เป็นเนื้อของธรรม เนื้อของนิพพาน ใจดวงนั้นพ้นออกไปจากร่างกายนี้ถึงเป็นอนุปาทิเสสนิพพาน

แต่สอุปาทิเสสนิพพาน คือพระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่ สะคือเศษส่วนของร่างกาย เศษส่วนของร่างกาย ร่างกายนี้มันเป็นธาตุ มันเป็นดิน มันเป็นน้ำ มันเป็นลม มันเป็นไฟ แต่ด้วยกรรม ด้วยดวงจิตที่ยังมีกรรมอยู่

ยังได้เกิด มาเป็นมนุษย์ เป็นมนุษย์ได้ร่างกายนี้มา ได้ดิน ได้น้ำ ได้ลม ได้ไฟ กรรมปรุงแต่งได้ ปฏิสนธิกลางครรภ์ของมารดา ออกมาจากครรภ์ของมารดามาเป็นมนุษย์ แต่หัวใจที่ประพฤติปฏิบัติธรรมในร่างกายนั้นพ้นออกไปจากกิเลสทั้งหมด หัวใจนั้นบริสุทธิ์ แต่ก็ยังครองร่างอยู่ในธาตุ ๔ นั้น

ฉะนั้นกรรมที่เกิดขึ้นกับร่างกายนั้นยังตามทัน เมื่อเศษส่วนของกรรมยังมีอยู่ อย่างเช่นพระโมคคัลลานะ ยังต้องโดนโจรฆ่าเพราะเศษส่วนเห็นไหม กายนี้มี ร่างกายนี้มี การกระทบก็มี แต่ดวงใจนั้นกระทบไม่ถึง การกระทบไม่ถึงดวงใจเพราะดวงใจนั้นเป็นพระอรหันต์ พระอรหันต์นี้เป็นนิพพานพ้นจากทั้งหมด พ้นตั้งแต่ขันธ์ ๕ ในหัวใจ คือ ความจำได้หมายรู้ไม่มี พ้นตั้งแต่การที่ปฏิสนธิจิตที่ว่าเป็นภวาสวะคือเป้าหมายที่จะให้เข้าไปกระทบไม่มี ภวาสวะ หรือว่าอวิชชานั้นคือเป้าหมาย คือฐาน คือภพของใจ คือสิ่งที่จะเริ่มต้นออกมา มันโดนทำลายแล้ว มันว่างทั้งหมด มันไม่มีสิ่งใดไปกระทบกระเทือนได้ คือไม่มีเป้า ไม่มีที่หมาย ไม่มีทั้งหมดแล้วสิ่งใดจะเข้าไปหมายสิ่งนั้นได้

ดังนั้นถึงไม่มีผล ถึงไม่มีทุกข์ ถึงไม่มีสิ่งใดๆ ไปแตะต้องสิ่งนั้นได้ นั่นคือหัวใจ แต่หัวใจนั้นครองอยู่ในร่างของสอุปาทิเสสนิพพาน เพราะฉะนั้นร่างกายนั้นถึงกระทบกระเทือนได้ พระอรหันต์เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยยังต้องเข้าโรงพยาบาล พระอรหันต์เวลาผ่าตัดยังมีเลือดออก เพราะร่างกายนี้เป็นดิน น้ำ ลม ไฟ มันเป็นเศษส่วน สอุปาทิเสสนิพพาน มันเป็นเศษส่วนที่หัวใจบริสุทธิ์ครองร่างนั้นอยู่ ร่างกายนั้นถึงกระทบกระเทือนได้ ร่างกายนี้ถึงได้เจ็บไข้ได้ป่วย ไม่ใช่ว่าถึงนิพพานแล้ว จะไม่มีสิ่งใดไปกระทบกระเทือนได้ ความเข้าใจของโลกว่าสิ้นไปแล้วเนี่ยมันจะพ้นเข้าไป

ถ้าอย่างนั้นเวลาสำเร็จเป็นพระอรหันต์ พระอรหันต์ต้องเหาะขึ้นไปนิพพานทั้งร่างกายและหัวใจสิ ทำไมพระอรหันต์ต้องตายล่ะ ต้องตายเพื่อทิ้งธาตุขันธ์เอาไว้ เพราะมันเกิดขึ้นจากดิน จากน้ำ จากลม จากไฟ ต้องให้มันแตกสลายไปตามความเป็นจริง แต่หัวใจที่อยู่ในดิน ในน้ำ ในลม ในไฟนั้นหลุดพ้นออกไปต่างหาก พ้นออกไปจากหัวใจดวงนั้น สอุปาทิเสสนิพพาน ทิ้งเศษส่วนไว้กับโลก ทิ้งเศษส่วนไว้กับภพเดิมนี้ แล้วหัวใจหลุดออกไป เพราะเป็นนิพพานตั้งแต่รู้ธรรม ไม่ต้องไปเกิดที่ไหนอีกแล้ว มันเป็นตามสภาวะความเป็นจริง พระสารีบุตรไปทูลลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อไปนิพพาน พระพุทธองค์ตรัสว่า ให้สมควรแก่เวลาของเธอเถิด มันจะคาบเกี่ยวอะไรไม่ได้ ขยับไปไหนไม่ได้เลย จะเอียงไปไหนไม่ได้ ต้องให้มันเป็นสภาวะตามความเป็นจริง ให้มันหลุดออกไปตามความเป็นจริง ให้มันคายออกไปตามความเป็นจริง เพราะมันเป็นตามความเป็นจริงโดยเนื้อหาสาระของมันโดยธรรมชาติอยู่แล้ว

ถึงว่าการกระทบกระทั่ง เราอ่านตำรา เราศึกษาตำราเราถึงรับกันไม่ได้ ว่าทำไม ถ้าอย่างนั้นแล้วจะไม่มีพระอรหันต์เลย เพราะอะไร เพราะว่ายังเจ็บไข้ได้ป่วยกันอยู่ ยังเป็นไปได้อยู่ ยังร้องไห้กันอยู่ ยังน้ำตาไหล ถ้าพูดว่ายังร้องไห้อยู่มันหยาบไป ยังน้ำตาไหล ร่างกายนี้มันเป็นดิน น้ำ ลม ไฟ น้ำยังอยู่ในร่างกายนี้อยู่ น้ำก็ยังขับเคลื่อนไปตามสภาพ ถ้าน้ำขับเคลื่อนไม่ได้ ไตเราวายหรือ น้ำในร่างกายถึงขับถ่ายไม่ได้

การขับถ่ายของต่อมน้ำตา มันเป็นตามความเป็นจริง แต่หัวใจดวงนั้นไม่หวั่นไหว ฉะนั้นมันปลงธรรมสังเวช เกิดความสังเวช จิตที่นิ่มนวล จิตที่พ้นจากกิเลสทั้งหมดมันมีแต่ความเมตตา ความเมตตานี้

ครอบโลกธาตุ เห็นการกดขี่ เห็นการเอาเปรียบ เห็นความเป็นไป ความเศร้า ความโศก มันสะเทือนหัวใจมาก

การสะเทือนหัวใจนั้น ปกติของมนุษย์นั้นเวลาโกรธเลือดจะสูบฉีดแรง เวลาเศร้าใจหมองใจ อันนี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อมันสะเทือนใจ จิตนั้นมันสะเทือนใจ มันก็ขับให้ร่างกายนั้นขับเคลื่อนน้ำตาออกมา มันไม่ทุกข์ไม่โศกไปตามเขา แต่มันเป็นการปลงธรรมะ ฟังสิ การปลงธรรมที่ว่าพระไปซักผ้าเพื่อการปลงสังขาร เพื่อให้เป็นการประพฤติปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ อันนั้นยังไม่เอามาเป็นความหมาย

แต่เวลาผู้ประพฤติปฏิบัติออกมามีน้ำตาไหลน้ำตาร่วง กลับมาจับเป็นประเด็น การต่อว่ากันเนี่ย อันนี้มันเป็นธรรมสังเวช ความสังเวชไงมันเป็นประโยชน์ในใจดวงนั้น เห็นไหม ธรรมสังเวชหมายความว่าเห็นสิ่งนั้นแล้วมันสะเทือนใจ เห็นเป็นคุณค่า อย่างเช่น เราอยากเห็นอยากปฏิบัติ อยากให้ได้ผล เราต้องรู้สิว่าอะไร เป็นเหตุ อะไรเป็นผล และอะไรเป็นสิ่งที่ผิด อะไรเป็นสิ่งที่ถูก จนแยกแยะออกมา มันเป็นผลแยกแยะออกมา เหตุก็หลุดออกไป ผลก็หลุดออกไป ความเข้าใจหลุดออกมาจากเหตุผลนั้นเป็นธรรม การปลงธรรมสังเวชนั้นก็เหมือนกัน ในเมื่อมันเป็นธรรม มันเป็นความสังเวชไง ความสังเวชนี้ มันละเอียดอ่อนจนไม่มีใครเห็น จนไม่มีใครสามารถเอาอันนี้มาเป็นประโยชน์ได้

แต่ผู้ที่เข้าใจตามความเป็นจริงแล้ว อะไรก็เข้าใจ แล้วมันเป็นธรรมสังเวชทั้งหมด ธรรมสังเวชนั้นมันสะเทือนใจ ร่างกายนั้นขับน้ำตาออกมา ถ้าเอาตามตำราทั้งหมด ถ้าอย่างนั้นแล้วจะไม่มีพระอรหันต์เลย ทำไมพระกัสสปะ ตอนที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานพระกัสสปะจึงน้ำตาร่วง การปลงธรรมสังเวชเนี่ย เพราะฉะนั้นมันเขียนออกมาไม่ได้น่ะ เนี่ย

ตำรา การเรียนตำรามาก็มาเชือดคอเราเอง มาบีบรัดให้เป็นไปไม่ได้ แล้วก็ไม่เชื่อ ความไม่เชื่อ สอุปาทิเสสนิพพาน เศษส่วนของร่างกาย เศษส่วนของความคิด ความคิดทั้งหมดเป็นสมมุติ เพราะมันเป็นขันธ์ ความคิดในหัวเป็นสมมุติทั้งหมด เป็นแขกจรมา

แต่พระอรหันต์ก็ใช้อันนี้เพราะมันยังมีเศษส่วน ถึงสื่อความหมายกันได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ้นกิเลสแล้ว กลับไปกรุงกบิลพัศดุ์ไปเยี่ยมเณรราหุล ทำไมจำพระเจ้าสุทโธทนะได้ ทำไมจำสามเณรราหุลได้ ความจำนี้เป็นสัญญาไหม เป็น เป็นสัญญา ความจำได้หมายรู้เดิม มันมีอยู่ก็เป็นเศษส่วน มันมีอยู่ในจิตของพระอรหันต์นั้น ถึงจำลูกได้ จำพ่อได้ เพราะเป็นความจำ

แต่เวลา สอุปาทิเสสนิพพาน มันอยู่ในตัว เวลาดับ เพราะมันขาดตั้งแต่ตรัสรู้ เวลามันขาด ขาดออกมา เวลาดับขันธ์ หมายถึงตาย ถึงหลุดออกไปเลย หลุดออกไปเพราะจิตล้วนๆพ้นออกไป แต่มนุษย์เรา พวกเราผู้เต็มไปด้วยกิเลส เวลาจะตาย คนธรรมดาตายกับพระอรหันต์ตาย มนุษย์ธรรมดาตาย ก่อนตายก็พิไรรำพันนะ สมบัตินั้นยังไม่ยกให้ใคร ลูกคนนั้น สมบัติตรงนี้ มันผูกพันนี่คืออะไร

นี่คือสัญญา ความจำได้หมายรู้เดิมทั้งหมด สังขาร กิเลส ตัณหา มันอยู่นี่ทั้งหมด แล้วมันตายไปพร้อมกับดวงจิตทั้งหมด ดวงจิตนั้นอยู่ใต้อารมณ์อันนี้ มันถึงไม่ใช่เศษส่วน มันถึงได้เป็นกิเลสมาร เป็นขันธมาร ขันธ์ ความคิด ความผูกมัดทุกอย่างเป็นกิเลสทั้งหมด แล้วมันควบคุมหัวใจไว้ทั้งหมด มันเป็นมาร มันเป็นกิเลส มันเป็นตัณหา มันควบคุมใจคนเราถึงตายไปพร้อมกับความทุกข์ ตายไปพร้อมกับความยึดมั่นถือมั่น ตายไปพร้อมกับการเกิดใหม่ ตายไปพร้อมกับการยึดภพไปในตัวมัน ยังไม่ทันตายมันก็ยึดภพไปกับตัวมันแล้ว

แต่พระอรหันต์ ต้องตายเหมือนกัน แต่ผลต่างกันราวฟ้ากับดิน ราวฟ้ากับดินเลยนะ เพราะตายเมื่อไหร่ก็ได้ การตายหรือการอยู่มีค่าเท่ากัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสกับพระสารีบุตร เธอจงเห็นตามความเป็นจริงของเธอเถิด ความตาย บอกให้ตายก่อนก็ไม่ได้ เพราะตายนั้นต้องดีกว่าไม่ตาย บอกให้อยู่ก่อนก็ไม่ได้ เพราะอยู่ก่อนมันดีกว่าตาย พูดคำไหนปั๊ป คำนั้นมันมีค่าขึ้นมา เห็นไหม ถึงไม่พูดให้เป็นตามความเป็นจริง ถ้าพูดมาคำหนึ่ง คำแรกคำสอง ตายกับไม่ตาย ตายต้องมีค่ามากกว่าเพราะพูดก่อน ถ้าบอกตายหรือไม่ตายก็ได้ พูดคำไหนก็มีค่าทั้งหมด หนึ่งกับสองต่างกันแล้ว ให้สมควรกับเวลาของเธอเถิด พระสารีบุตรก็กราบลา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้พระสารีบุตรแสดงธรรม เพื่อเป็นศักดิ์ศรีเป็นเกียรติยศของศาสนาก่อน จึงได้สำแดงปาฏิหาริย์เหาะขึ้นไปในอากาศลงมาเทศน์ แสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายในท่ามกลางอากาศแล้วกลับไป พระโมคคัลลานะโดนโจรทุบตาย พระสารีบุตรก็กลับไปตายในห้องที่ตัวเองเกิด กลับไปโปรดแม่ของตัวเอง บุญกุศล การก่อเกิดของกรรมสร้างสมมา พระสารีบุตรต้องกลับไปตายตรงที่ตัวเองเกิด ต้องกลับไปยังห้องนั้น ไปเทศน์โปรดแม่ได้ แม่เป็นพระโสดาบันเลยคืนนั้น เนี่ยกิเลสมันละเอียดมากนะ แม่เป็นมิจฉาทิฐิ ลูกออกไปบวชทั้งแปดคนเป็นพระอรหันต์ทั้งหมดเลย เห็นไหม ยิ่งเจ็บปวดมากเพราะอะไร เพราะว่าเสียลูกไปถึงแปดคน แล้วตนเป็นมิจฉาทิฐิ

เห็นพระสารีบุตรเดินกลับมา โอ้ลูกเราไปบวชตั้งแต่หนุ่มจนแก่เฒ่าสงสัยจะกลับมาสึก เนี่ยกิเลส ยังติยังเตียน ยังคิดเป็นทางไม่ดีอยู่ พระสารีบุตรรู้ว่ามารดาของท่านจะได้เป็นพระโสดาบัน ก็เฉย กลับมาอยู่

ในบ้าน ถ้ากลับมาแล้วบอกแม่ว่าจะมาเทศน์โปรดแม่ แม่ไม่ฟังอยู่แล้ว นี่ก็เข้าไปอยู่ในห้อง คืนนั้นเป็นโรคท้องร่วง โรคท้องเสีย พระอินทร์มาเยี่ยมนะ ส่องแสงเข้ามาปรากฏกายให้เห็นด้วย แม่นั่งอยู่ โอ้ มีแสงพุ่งเข้ามาในห้องลูกชาย เอ๊ะ เข้าไปถามว่าใครมา พระอินทร์ โอ้ ลูกเรามีแสนยานุภาพขนาดนั้นเชียวหรือ แม่ยังไม่เชื่อนะ เพราะความเป็นแม่ลูก ความว่าเป็นแม่ลูก แม่ยึดถือมากเพราะต้องเก่งเหนือลูก กิเลสนี้สาหัสสากรรจ์มาก ก็ออกมายังไม่เชื่อ สักพัก มาอีกนะ แสงพุ่งเข้าไป เอ๊ะ เข้าไปอีก นั่นใครล่ะ พรหมจะมาอุปัฏฐาก

โอ้ พรหมยังมาหาลูกอีกหรือ เห็นแม่เริ่มได้ธรรม พระสารีบุตรก็แสดงธรรมพรรณาพุทธคุณของ พระพุทธเจ้า สิ่งที่เห็นๆนี้พระอินทร์ก็แล้วแต่ พรหมก็แล้วแต่ เป็นแค่อุปัฏฐาก อยากจะฟังธรรมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาก พระอินทร์นี้เคยอุปัฏฐากเคยอุ้มบาตรของพระพุทธเจ้าทั้งหมดนะ แม่ได้ฟังอย่างนั้น โอ้ ด้วยความซึ้งใจรู้ว่าลูกตัวเองเป็นอย่างนั้น เนี่ย คืนนั้นแม่ได้เป็นพระโสดาบัน เพราะความซึ้งใจในบุญกุศลด้วย เพราะอานิสงส์ของลูกทั้งแปดคนนะ ตั้งแต่พระสารีบุตรจนถึงพระเรวตะ พระจุนทะ บวชออกมาเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด คืนนั้นแม่ถึงได้สำเร็จขึ้นมาได้เป็นโสดาบัน เพราะได้ฟังเทศน์คุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

นี่พูดถึงกรรม กรรมการกระทำ คือ ภารา หเว ปัญจักขันธา ขันธ์ทั้ง ๕ นี้เป็นภาระอย่างยิ่ง สำหรับ สอุปาทิเสสนิพพาน ผู้ที่พ้นจากทุกข์ทั้งหมดแล้ว แต่ยังครองร่างกายนั้นอยู่ ธาตุร่างกายนั้นถึงเป็นภาระเป็นภาระกับดวงจิตนั้น ดวงจิตนั้นพ้นออกไปจากกิเลสทั้งหมด ดวงจิตนั้นไม่ข้องแวะกับใดๆทั้งสิ้น ดวงจิตนั้นพ้นจากความ ให้ค่า ให้ค่ากับร่างกาย

ให้ค่ากับสรรพสิ่งในโลกนี้ทั้งหมดเลย แต่มันต้องตกอยู่ใต้อำนาจความครอบงำของธาตุ ๔ คือภาระคือขันธ์ ขันธ์และธาตุนี้ควบอยู่ในจิตนี้อยู่ในร่างกาย นั่นน่ะ เป็นภาระไหม พาสิ่งที่สกปรกนี้เป็นเครื่องอยู่ดำเนินต่อไป

จิตที่สะอาด จิตที่บริสุทธิ์อยู่ในร่างกายที่สกปรกนั้น ก็ต้องพาร่างกายสกปรกนั้นขับเคลื่อนขับถ่าย ไปจนถึงวาระสุดท้ายของจิตดวงนั้นก็จะดับขันธ์ไปเป็นอนุปาทิเสสนิพพาน จากสอุปาทิเสสนิพพาน เป็นอนุปาทิเสสนิพพาน คือพระอรหันต์ที่สิ้นแล้ว กลายเป็นพระอรหันต์เนื้อๆ ไม่มีเศษส่วนคือร่างกายนี้มาบังทับอีกเลย นี้คือหลักตามความเป็นจริงของผู้ปฏิบัติที่เห็นขึ้นจากหัวใจดวงนั้น เป็นเอก เป็นเอโก ธัมโม ที่พ้นออกไปหัวใจนี้ พ้นออกไปจากอำนาจกิเลสที่ครอบงำที่ให้ค่า ให้ความหลงใหลในหัวใจ ให้ความหลงใหลได้ปลื้ม

มันทุกข์ยากมาก ทุกข์จริงๆ กิเลสนี้ให้ผลเป็นทุกข์ทั้งหมด ธรรมะนี้เป็นยาชำระล้างนะ ฟังนะ ธรรมะนี้ เป็นกิริยาธรรม ธรรมะนี้เป็นสมมุติทั้งหมด สัพเพ ธัมมา อนัตตา ธรรมทั้งหลายที่เราท่องจำนี้มันเป็นอนัตตา มันแปรสภาพทั้งหมดเลย กิเลสนี้ก็สมมุติทั้งหมดเลย สัพเพ ธัมมา อนัตตา ธรรมทั้งหลายจึงมาชำระธรรมที่เป็นยา ธรรมสัพเพ ธัมมา อนัตตา ธรรมะนี้ธรรมที่ขับเคลื่อนธรรมที่เป็นกิริยามาชำระสมมุติมาชำระกิเลสทั้งหมดเลย จนเป็นเอโก ธัมโมนะ ชำระล้างจนสะอาดจนเป็นเอโก ธัมโม ธรรมอันเอก

ธรรมไม่ใช่ธรรมคู่ เหตุและผลเป็นคู่ มืดกับสว่าง ขาวกับดำ เป็นคู่เป็นเหตุเป็นผลเป็นการต่อสู้กันระหว่าง อรหัตตมรรค อรหัตตผล ระหว่างมรรคกับผลกำลังต่อสู้กัน จนพ้นออกมาจากเป็นเอโก ธัมโม เอก

อันหนึ่ง ธรรมที่เป็นเอกพ้นจาก สัพเพ ธัมมา อนัตตา นี้ สัพเพ คือธรรมทั้งหลายที่เป็นอนัตตา คือธรรมคู่ แต่เอก เอโก ธัมโม นี้เป็นหนึ่ง เป็นหนึ่ง นิพพาน คือหนึ่ง มรรค ๔ ผล ๔ ถึงนิพพานหนึ่ง นิพพานนี้ พ้นออกไป

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เทศน์โปรดพระอัญญาโกณฑัญญะ เป็นพระโสดาบัน เทศน์ธรรมอนัตตลักขณสูตร พระอัญญาโกณฑัญญะ พ้นออกไปจากกิเลส เพราะธรรมจักรนี้เป็นเครื่องดำเนิน จิตที่เราได้ทำไว้แล้ว สิ่งที่ควรทำเราทำแล้ว สิ่งที่ควรกำหนด กำหนดแล้ว งานที่เราชำระ ชำระแล้ว พ้นๆออกไป จะพ้นออกไปตามความเป็นจริง ยังกิญจิ สะมุทะยะธัมมัง สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องดับทั้งหมด ดับออกไปแล้ว ก็เป็นหนึ่งเอโก ธัมโม

อนัตตลักขณสูตร อันนั้นเป็นเราหรือไม่เป็นเรา ไม่เป็นเราพระเจ้าข้า เวทนาเป็นเราหรือไม่เป็นเรา ไม่เป็นเราพระเจ้าข้า สัญญาเป็นเราหรือไม่เป็นเรา ขันธ์เป็นเราหรือเปล่า ไม่เป็น เห็นไหม จุดและต่อมเป็นเราหรือเปล่า ไม่เป็น ความสัมผัสของใจ มโนสัมผัสนั้น เป็นเราหรือเปล่า ไม่เป็น ไม่เป็นควรละทั้งหมด อาสะเวหิ อาสวะนี้สิ้นไป จิตตานิ วิมุจจิงสูติ

อาสะเวหิ อาสวะสิ้น จิตเป็นวิมุตติ มีอย่างเป็นวิมุตติสุข มีอย่างที่เป็นจริง มีอย่างที่มันคงที่ แต่คงที่แบบนั้น พระอรหันต์ถึงมีไง พระอรหันต์ไม่ใช่ศูนย์เปล่า ศูนย์ว่าง ศูนย์มี มีอย่างที่เป็นวิมุติสุข มีอย่างที่มีความเป็นจริง มีอย่างที่เป็นการคงที่ แต่คงที่แบบนั้น ไม่ใช่คงที่แบบอาตมัน อาตมันไหน มันก็อยู่ในกฎของไตรลักษณ์ทั้งหมด ไม่มีสิ่งใดๆ เป็นอาตมัน ไม่มี แม้แต่วัฏฏะก็ไม่มี วัฏฏะวนทั้งสามนี้ยังต้องทำลายลง

เป็นนิพพานหนึ่ง แล้วออกจากวัฏฏะไป แม้แต่วัฏฏะวนที่ว่ามหาศาลนี้ยังไม่เป็นอาตมัน แล้วจะมีสิ่งใดๆ ในโลกนี้เป็นอาตมัน ไม่มี แปรสภาพทั้งหมด

นิพพานหนึ่งเท่านั้น ถึงว่ามีแบบนั้น ไม่ใช่มีแบบอาตมัน ไม่มีแบบคงที่ มีแบบจริงของเขา จริงตามความเป็นจริง จริงแบบนิ่มนวล จริงแบบนามธรรม ถึงละเอียดอ่อนมาก จิตที่พ้นไป จิตที่พ้นจากกิเลสทั้งหมด เป็นความสุขทั้งหมด ความสุขจากหัวใจดวงนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้เสวยก่อน เป็นผู้เป็นจริงตามความเป็นจริงก่อน แล้วสืบต่อกันมา ถ่ายทอดมาถึงอนุชนรุ่นหลังนี้ ๒๕๐๐ กว่าปี เรายังก้าวตามทัน

ทุกข์นี้สมัยพุทธกาลก็เป็นทุกข์ ทุกข์ในปัจจุบันนี้ก็เป็นทุกข์ สิ่งที่จะแก้ทุกข์ยังมีอยู่ยังแก้ได้ แล้วทำไมเราไม่แสวงหา เนี่ยถามตัวเองอย่างนี้ก็จบ ทุกข์สมัยพุทธกาลก็ทุกข์อย่างนี้ เพียงแต่สิ่งแวดล้อมต่างกัน เครื่องยนต์กลไกสมัยนั้นยังไม่เจริญแบบนี้ เดี๋ยวนี้เครื่องยนต์กลไกเจริญมากกว่าสมัยนั้น กาลเวลาหดสั้นเข้า ทุกข์มันยิ่งมากขึ้นไปอีก ทุกข์นี้ยังมากกว่าสมัยพุทธกาลอีก

แต่ทำไมทุกข์สมัยพุทธกาลทำไมชำระล้างได้ มัคคอริยสัจจังทำไมชำระล้างได้ ทำไมทุกข์สมัยนี้ชำระล้าง ไม่ได้ การประพฤติปฏิบัติมีจริงทำได้ผลจริงทั้งหมด ต้องข่มกิเลสไว้อย่าให้กิเลสมันเผยอขึ้นมา อย่าให้กิเลสมันบอกว่าสิ่งนั้นหมดกาลหมดสมัย พระพุทธเจ้าในศาสนาพุทธเรานี้ องค์เดียวเท่านั้นเป็นพระอรหันต์ นอกนั้นไม่มี ไม่มีหรอก เขาพูดกันขนาดนั้น ความเชื่อ แล้วปากสกปรกปากของกิเลส ปากของยักษ์ ปากของมารพูด

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า อานนท์ ตราบใดผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม มรรคผลนี้ไม่สิ้นจากโลกเลย ตราบใดผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม แม้แต่สิ้น ๕,๐๐๐ ปี ศาสนาขององค์สมณะโคดมสิ้นไป ก็ต้องมีพระศรีอาริยเมตไตรย มาตรัสรู้ต่อไป แล้วธรรมจะสิ้นไปจากไหน เพียงแต่ผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมไม่มี ธรรมะนี้สูงประเสริฐนัก แต่ผู้จะก้าวเดินถึงธรรมนั้นไม่มี ก้าวเดินไปไม่ถึง นั่นคือศาสนาก็ต้องหมดไป หมดไป เพราะหัวใจของผู้ปฏิบัตินี้ก้าวเดินไม่ถึง

แต่ธรรมอันเอกนั้น อานนท์ ผู้ใดปฏิบัติสมควรแก่ธรรม ศาสนานี้ไม่จากโลกเลยตลอดไป เป็นอนันตกาล เพราะสิ่งนี้มีอยู่ แต่ใจเราเข้าไม่ถึงเท่านั้นเอง ให้เชื่อมั่นอย่างนั้น ให้เชื่อมั่นว่าศาสนาพุทธเรานี้ประเสริฐ ให้เชื่อมั่นว่าเราเป็นบริษัท ๔ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ธรรมเป็นสิ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสงวนรักษามาก พระองค์อยากจะให้สัตว์โลกพ้นทุกข์ อยากจะให้สัตว์โลกเป็นผู้ที่ประเสริฐ ถึงได้วางไว้ให้เป็นบริษัท ๔ นี้ฝากศาสนาไว้

เราเป็นคนหนึ่งที่พระพุทธเจ้าให้มรดกตกมาถึงมือ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์เอาธรรมะนี้ วางไว้กับมือเราทั้งหมด แล้วถ้าเราปัดทิ้งเราจะทิ้งค่าหรือไม่มีค่าอยู่ที่เราจะคิดว่าเราเป็นคนประเสริฐ เป็นคนมีค่า หรือเราเป็นคนจนตรอก ไม่มีความสามารถที่จะทำได้นั้น ให้เป็นความคิดของบุคคลนั้น ผู้ที่ปฏิบัตินั้นตามความเป็นจริง เอวัง...

...โลกนี้มีเพราะเราไปยึด เราตายไป หรือเรามีชีวิตอยู่ โลกก็เป็นแบบนี้ มันก็แปรสภาพอยู่แบบนี้ มันเป็นความจริงอันหนึ่ง จริงโดยสมมุติ เพราะสิ่งนี้มันอยู่ใต้กฎของอนิจจังทั้งหมดเลย

สิ่งต่างๆ ในโลกนี้ไม่มีอะไรคงที่ มันแปรสภาพตลอดไป เราจะอยู่หรือไม่อยู่ เขาจะแปรสภาพของเขาแบบนั้นอยู่แล้ว เราถึงต้องตั้งสติของเรา โลกนี้เหมือนไม่มี ตั้งใจกำหนดพุทโธ พุทโธ พุทโธ...

...เกิดเพื่อจะทำลายการเกิด

ไม่ใช่เกิดมาเพื่อสะสมการเกิด...

วิถีแห่งพุทธะ

พระอาจารย์สงบ มนัสสันโต วัดสันติธรรมาราม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี